
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00674330 6

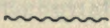
Obres de Ramon Lull

Obres de Ramon Lull

EDICIÓ ORIGINAL

FETA EN VISTA

DELS MILLORS I MÉS ANTICS MANUSCRITS

Volum XIX

OBRES DE RAMON LULL

EDICIÓ ORIGINAL AMB VARIANTS I FACSÍMILS DELS MÉS ANTICS MSS.

Volums en 8.u major, a l'entorn de 400 pàgines, publicats per la Comissió Editora Lulliana (1906-1917) i per Moss. Salvador Galmés (des de 1922):

—Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía Art de Confessió: amb pròleg general, variants i notes d'en M. Obrador: vol. I . . . . 60 pts.

—Libre de Contemplació: vols. II-VIII . . . . . . 185 pts.

—L. de Blanquerna, contenint el d'Amic e Amat: vol. IX. 50 pts.

—Libre de Sancta María. Hores de Sancta María. Libre de Benedicta tu: vol. X . . . . 25 pts.

—Arbre de Sciencia: vols. XI-XIII . . . . 75 pts.

—Proverbis de Ramon. Mil proverbis. Proverbis densenyament: vol. XIV . . . . 25 pts.

—Libre de Demostracions: vol. XV . . . . 27'50 pts.

—Art demostrativa. Regles Introductories. Taula general; amb vint figures polícromes: vol. XVI . . . . 27'50 pts.

—Art amativa. Arbre de Filosofia, desiderat, amb sis figures polícromes: vol. XVII . . . . 26'75 pts.

—L. dIntenció. Arbre de Filosofia damor. Oracions e Contemplacions. Flors damors e Flors dentelligencia. Oracions de Ramon. Contemplatio Raymundi. Compendiosa contemplatio: vol. XVIII. 27'50 pts.

—Rims: Logica del Gatzel. Lo peccat d'Adam. Cent noms de Deu. Hores de N. Dona. Plant de la Verge. Desconort. Cant de Ramon. Dictat de Ramon i Coment; amb pròleg, notícies preliminars i variants: vol. XIX. . . . . 25 pts.

Per a l'extranger: 25 p °/₀ de sobrepreu.

Els volums I i IX *només es venen en col·lecció completa. Els V, VI, VII, no es venen sense el altres de* Contemplació.

OBRES ORIGINALS
DEL
ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

RIMS: LOGICA DEL GATZEL ✣ LO PECCAT D'ADAM ✣ .C. NOMS DE DEU ✣ HORES DE NOSTRA DONA ✣ PLANT DE LA VERGE ✣ DESCONORT ✣ CANT DE RAMON ✣ DICTAT DE RAMON I COMENT ✣ ✣

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA
AMB NOTÍCIES PRELIMINARS I VARIANTS DELS MILLORS MSS. PER
Moss. Salvador Galmés
I PROLEG DEL
Dr. Ramon d'Alòs-Moner

Tom I

PALMA DE MALLORCA

PATRONS: DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE BALEARS,
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS DE BARCELONA

* 1936 *

En l'Estampa d'Amengual i Muntaner.—Campana, 4

Palma de Mallorca

Nihil obstat

Dr. Antonius Sancho, Censor

Palmae, die 30 aprilis 1935

Imprimatur

† Josephus
Archiepiscopus-Episcopus Maioricensis

De mandato S. E. Rdmae.
Dr. Andreas Caimari, Srius.

PROLEG

DINTRE la producció ingent de Ramon Llull les obres rimades formen indubtablement un conjunt. Llur unitat, però és purament externa, copsada per la vista i percebuda per l'orella amb més o menys facilitat, atès que des del punt de vista de valor artística, dels graus de poesia que hi ha en unes o altres, ofereixen una gran varietat. Per això ens cal parlar d'obres «rimades» i no «poètiques», denominacions que, sovint, en el nostre autor tenen un so divergent i àdhuc antagònic.

Si no tot és pura poesia en aquest boldró d'obres subjectes a unes regles, a unes lleis convencionals de mesura o d'accentuació – aplicades encara a voltes amb arbitrarietat volguda –, podem dir que Ramon Llull no era bon poeta? Sí, ho era per art i per temperament; i en compensació de les obres rimades de gust prosaic, ens ha deixat exquisides pàgines en prosa de la més alta poesia. Si la seva conversió profunda no hagués fet d'ell un home nou que trenca, violent, amb el passat, a bon segur que avui la literatura catalana el comptaria entre

els seus millors poetes profans, o més ben dit, les lletres provençals, en el temps en què es trobaven en franca devallada, s'haurien beneficiat de la seva producció. Perquè tot fa creure que Ramon Llull educat en la cort catalana, que mantingué relacions seculars amb els trobadors i que donà a aquella literatura occitànica figures de prínceps també trobadors, fou ell mateix poeta cortesà, trobador. En aquesta direcció conreuà, amb tota seguretat, la poesia lírica amorosa amb «bells dictats», va escriure posiblement albes i pastorel·les i danses i potser també algun sirventès. Es el que es desprèn de molts passatges de les seves obres poètiques en vers o en prosa, àdhuc de la seva produció didascàlica.

I si no és pervinguda fins a nosaltres cap mostra de les seves composicions estrictament trobadoresques, tenim el testimoni preciós de la biografia escrita de l'Anònim contemporani:

> «Com fos en la plenitut de la sua joventut es fos donat en la art de trobar e compondra cansons e dictats de las follias de aquest mon, stant una nit dins la sua cambre sobra lo bancal del seu llit ymaginant e pensant una vana canso e aquella scrivint en vulguar per una sua anamorada la qual llavors d amor vil e fada amava, com donchs tingues tot lo seu enteniment ences e occupat en dictar aquella vana canso, remirant a la part dreta vahe nostre senyor Jhesuxrist pengant en creu molt dolorat e apassionat. Lo qual vist hac gran temor en si matex e lexant totes aquelles cosas que tenia enfre les mans ana s metra en lo llit e va s colgar».
>
> «E lo sent dema de mati levantsa, no curant de la visio que la nit pessada havia hauda, torna a dictar aquella vana e folla canso que comensada havia, e com altra veguada aquella hora e en

aquell loch matex tornas a ascriura e a dictar aquella matexa canso, altra veguada nostro senyor li aparech en creu en aquella forma matexa, de la qual visio ell molt pus spaventat que no de la primera, lexades totes cosas, anas metra en lo llit. Jatsia per axo aquella folla voluntat ell no lexa, ans be apres pochs jorns tornant ell en acabar aquella canso e no curant daquelles visions maravelloses fins que tersament quarta e quinta li aparech, per les quals aparicions axi sovinegades, ell molt spaventat cogita qne volien dir aquelles visions ten sovinegades, e lo stimol de la consciencia li dictava que nostro senyor Deu Jhesuxrist no volia altra cosa sino que lexant lo mon totalment se donas a la sua servitut...»[1]

Després de les meravelloses aparicions, confirmades pel mateix Ramon Llull en el *Desconort* allà on diu:

«Mas plac a Jhesu Crist, per sa gran pietat,
ques presentà a mi .v. vets crucifigat».[2]

i més lacònicament en el *Cant de Ramon*,[3] ve un capgirament radical i el trobador mundà es trasmuda i es sublima en joglar de Crist, en trobador de la Verge, únic cas en el nostre pais d'un tal trobador, comparable – i ho és en forses aspectes – als *joculatores Domini* d'Itàlia.

A semblança de fra Giacomino Da Verona, per exemple, qui menysprea la *gran folia e gran mençogna* dels joglars, Ramon Llull sent horror i repulsió per l'«art tan vil de joglaria» per raó «del mal ques seguex per los juglars e per los trobadors». I tanmateix no abandonarà mai del tot la manera de fer d'uns i altres, ans be manifestarà el seu propòsit, ja arran del canvi de vida, d'esdevenir «vertader juglar» lloador de Déu, a tenor del que llegim en el *L. de Contemplació:*

1. *Vida coetània*. Ed. Francesc de B. Moll (Mallorca, 1933). – 2. Estrofa II (vv. 16-17). – 3. «Jhesús me venc crucificat» (v. 5).

«Com lo vostre servidor el vostre sotsmès aja estat, Sènyer, sá enrera fals loador e mintent maldeidor, pus que vos lavets esguardat ab los vostres ulls piadosos plens de misericordia, daquí avant proposa, Sènyer, que sia vertader juglar, en donar laor vertadera de son Senyor Deu».[1]

I com joglar novell tal volta el sorprendríem en passatges, que poden considerar-se autobiogràfics, de la seva producció en prosa, bé que ell s'estimi més emprar altres denominacions, tals com «Ramon lo foll» «fantàstic» «Procurador dels infidels» i altres. Certament l'antic trobador no podia ésser anul·lat per complet, de manera que com a tal l'hem de reconèixer, encara potser contra la seva voluntat, ací i allà de les seves obres rimades, sovint en delicades flors poètiques que hom no sospitaria de trobar en mig de camps erms i eixuts. Efectivament, deixades de banda aquelles cobles que canta el canonge de Persecució en el *L. d'Evast e Blanquerna* i que fan: «A vos dona Verge Santa Maria»,[2] petita obra mestra digne d'un gran trobador, i l'altra poesia, intercalada també en el mateix llibre, «Senyer ver Deus rey gloriós»,[3] recordarem només que en l'allargassat i prosaic poema didàctico-moral *Medicina de peccat*, hi ha encastats fragments de subtil poesia:

«Can par lestela en lalbor
e sapareylon tuyt li flor
quel sol montiplic lur color
 desperansa
mi vest alegransa
duna dousor confiansa
que ay en la Dona damor»[4]

La Dona d'amor, Regina de valors, Mayre d'honor, Mayre de valor e d'amor, Mayre e flor, Flor d'amor,

1. Cap. 118, § 30.- 2. Cap. 76. –3. «De la fin del libre». – 4. II, De confessió : XXIV «De esperansa» (vv. 1070-1077).

Douça donzella, Douça Dona de valors etc., és la dama del nou trobador. A ella dedica el punyent «xant d'amors» que és el *Plant de la Verge* i d'ella canta en les *Hores de nostra Dona:*

«Cant veg la terra e la mar,
lo cel, e auyg aucells cantar,
e sent de les flors lur odor
e de les viandes sabor,
e toc drap, fust, aur e rubís
per la Dona de paradís
ab la qual parle en pregan,
quant larma el cors li coman,
adonchs sent al cor tal dolsor
que hanc no la sentí major
E dich a la Verge, ploran:
«Veus me Dona, n vostre coman».[1]

Els passatges que acabem de reproduir i altres que podriem recordar així mateix, fan venir a la memòria aquelles serenes descripcions dels espectacles de la naturalesa que llegim a cada pas en romansos i en balades i pastorel·les dels trobadors: la primavera gentil, el naixement de l'alba, els camps verdejants, les flors i els vergers, la remor suau de les fontanes, i els cants dels ocells; sentiment de la natura que Ramon Llull en lloc, però, no descriu amb tocs més emotius que en aquells paisatges típics d'algunes de les seves grans obres novellesques com el *L. de Meravelles,* el *L. de Cavalleria,* el *L. del Gentil,* i altres encara.

Com en la poesia provençal trobem també entre les obres rimades de Ramon Llull l'esmentat *Plant de la Verge,* una de les més belles produccions del genre que poden presentar les literatures romàniques. *El Consili,* per altra banda, ¿què és sinó un sirventès religiós que té

1. XLVIII. «De sentir» (vv. 605-616).

per finalitat de promoure una croada amb armes, materials o espirituals, tant se val, ple d'escomeses satíriques, coses tan pròpies de les poesies polítiques dels trobadors?

Altres punts de contacte trobaríem entre la manera de fer de Ramon Llull escriptor, autor d'obres rimades, i la dels poetes provençals. Llegiu aquests altres passatges del *L. de Contemplació:*

> «Tot dia veem, Sènyer, anar juglars com a folls, e fan semblant doradura, e son certs en ajustar diners enfre les gents nescies. On, com per ajustar diners los homens prenen àbit e juglaria de fullia, gran maravella me do, com pot esser que per amar vos e per loar vos e per guaanyar de vos gloria e benediccio, no son molts homens qui vajen com a folls en les corts dels reys e dels alts barons, e que represessen los falliments quis fan contra los vostres manaments».[1] «Volria veer, Sènyer, juglars qui anassen per les plasses e per les corts dels prínceps e dels alts barons e que anassen dient la proprietat qui es en los dos moviments e en les dues entencions, e la proprietat e la natura qui es en los cinc senys corporals e los cinc espirituals, e que dixessen totes les proprietats qui son en les cinc potencies de l'ànima. Si aytals juglars, Sènyer, anaven per lo mon, aquells serien vertaders juglars e loarien so qui fa a loar e rependrien so qui fa a rependre».[2]

I donant ell mateix l'exemple, Mestre Ramon en les seves llargues peregrinacions va com a foll per les plasses i per les corts dels prínceps i de les més altes potestats, predica arreu contra les desviacions del món apartat de la fe de Jesucrist, i aplica i esplica amb la seva predicació abrandada, aquella teoria de les dues intencions, un

1. Cap. 118 § 14. – 2. *Ibid.*, §§ 19 i 20.

dels *leitmotiv* que més sovint apareixen en les seves doctrines.

Es precisament d'acord amb la dita teoria que escriu les seves obres rimades. Per la mateixa raó que «amar son beyll libre per ço quor es bell e no amar lo per ço quel entena, es desordonament de entenció»,[1] l'ús de la forma rimada ve supeditat a l'objectiu generós que ell es proposa. La qual cosa esplica que si en alguns casos Ramon Llull es preocupa de fer deliberadament obra artística o suspira perque altri compongui en «bell dictat», tot això és per virtut de primera intenció – avui en llenguatge corrent diríem tot el contrari: «amb segones intencions». – Recordeu el començament dels *Cent Noms de Deu:*

> «Con los sarrains entenen provar lur lig esser donada de Deu, per ço car l'Alcorà es tam bel dictat que nol poria fer nuyl hom semblant dél, segons que éls dien: yo Ramon Luyl, indigne, me vuyl esforsar, ab ajuda de Deu, fer aquest libre en qui ha meyllor materia que en l'Alcorà, a significar que enaxí com yo fas libre de meyllor materia que l'Alcorà, pot esser altre home qui aquest libre pos enaxí bel dictat com l'Alcorà. E assò fas per ço que hom pusca argüir als sarrains que l'Alcorà no es dat de Deu, ja sia que sia bel dictat. Emperò deim que aquest libre, e tot be, es donat de Deu, segons que dir se cové. Soplec doncs al sant Payre Apostoli e als seynors cardenals quel fassen posar en latí en bel dictat, car yo no li sabria posar per so car ignor gramàtica».[2]

Que ignorava gramàtica, ja és sabut, equival a dir que era poc expert en la llengua llatina, que tanmateix coneixia. I veus ací com això pot significar que si la

1. *L. dintenció,* cap. I. «Divisió», § 13. – 2. Pròleg, § 1.

seva formació primerenca hagués estat la pròpia d'un eclesiàstic, el cabal de les seves obres en vulgar seria avui segurament menys abundós del que per sort és arribat fins a nosaltres. Cal de la mateixa manera tenir en compte, en aquest sentit, la tesi exposada en el *L. d'Evast e Blanquerna* favorable a què en «tot lo mon no sia mas un lenguatge, una creença, una fe... car si no es mas un lenguatge, seran les gents entenents los uns los altres, e per lenteniment amar san e pendranne mils semblants custumes en les quals se concordaran».[1] Sempre s'hi barreja la teoria de les dues intencions.

I bé, gràcies a la mateixa teoria va escriure obres rimades que altrament no haurien estat compostes. Són aquelles destinades especialment a dur tots els aspectes de la seva *Art* a coneixement del poble, dels illetrats, del major nombre de persones poc o gens familiaritzades amb la llengua sàvia, a facilitar per mitjans mnemotècnics la difusió dels seus principis, la filosofia, la teologia. No oblidéssim que Ramon Llull, al llarg de la seva existència agitada i fecunda en actuacions, se'ns presenta en una curiosa barreja de contemplador i d'apòstol, de vida d'asceta i místic i vida d'acció exterior. El místic viu estrany al món que el rodeja, malda per trobar Déu en el seu interior, però Ramon Llull, el gran místic del *L. de Contemplació* i del *L. d'Amic e Amat,* fou alhora massa lligat a la realitat de la vida social en la qual va desplegar el seu apostolat popular i les activitats de proselitisme. No és, doncs, estrany que de les més altes sublimitats, de les regions més enlairades descendeixi, caigui i tot, fins tocar la terra. La seva obra escrita, variadíssima, és filla d'aquestes desigualtats, com es veu palesament sols en recordar els títols de llibres seus. Al

1. Cap. 94, §§ 3 i 6:

costat de l'emoció estètica que ens desvetlla l'obra mística i poètica per excel·lència, el *L. d'Amic e Amat*, – passant pel *Cant de Ramon*, admirable compendi autobiogràfic, on trobem alhora l'asceta i l'home d'acció – hi ha l'*Aplicació de l'Art general* que acaba per caure'ns de les mans, tant és mancada de valor artística. Tornem a la teoria de les dues intencions: aquesta darrera obra no respon a altra cosa sinó a la pruïja de fer conèixer a tothom el «novell saber» que Déu li havia donat, aquella *Art* que havia de dur totes les ànimes a l'amor de l'Amat.

Semblantment quan li convé, innova, trenca els motllos materials de la poesia en rima, violentant la tècnica, en la qual era ben lluny d'ésser un profà qui, com Ramon Llull, hauria pogut escriure una art de trobar, segons es desprèn d'aquell petit tractat de retòrica religiosa mística contingut en el *L. de Contemplació*. «No fem forsa si en alcuns verses ha mais síllabes que en altres, car assò sostenim per so que meylor materia puscam posar en est libre», afegeix al que hem reportat abans dels *Cent Noms de Deu*, obra en la qual els «verses rimam en vulgar per so que mils hom los pusca saber de cor».[1] Veus ací espressada d'una manera ben clara la funció que assignava a la forma rimada, procediment mecànic per fer aprendre i recordar els seus ensenyaments. Altres citacions podriem adduir; basta recordar com en la *Medicina de peccat* ens diu que l'obra és composta de cinc parts, de les quals

« . . . . . faç est tractat,
lo qual vull que sia rimat
car mils pot esser decorat,»[2]

això és, pot ésser après de cor. Encara amb igual intent aplica una tonada a algunes de les obres rimades matei-

1. Pròleg, § final. – 2. Versos 9-11.

xes. Els *Cent Noms de Deu* es poden «cantar segons quels psalms se canten en la Sancta Esgleya»,[1] les *Hores de nostra Dona Santa Maria* «cantense al so dels hymnes».[2] El *Desconort* «cantas en lo so de Berart»,[3] cosa que altrament es conformava amb un costum del temps.

Ja és sabut que en el combat que és la seva vida i que són els seus escrits innombrables, usa de moltes armes i de molts estratagemes: empra al·legories, símbols, sil·logismes, proverbis i apòlegs, etc.; predica amb l'exemple i amb vessament de sang, i, afectiu com era, adès canta i adès plora i sanglota; segueix tota la gama de la persuasió, demana humil, exigeix enèrgic, es val de la ironia, de la diatriba, de la sàtira de què no es lliuren les gerarquies més altes. Es aquest un dels aspectes principals que li donen un parentiu estret amb els flagel·lants i els «laudesi» d'Itàlia, sobre tot amb la gran figura de Jacopone da Todi, com ja notà Menéndez y Pelayo.

L'observació del crític castellà és justa, però el Nostre no arriba mai a les intemperàncies i exageracions de què està amarada una bona part — no la millor, val a dir-ho — de la producció apassionada del Joglar de Deu italià. Parem-hi esment una mica.

El propri aniquilament en l'amor de Déu que veiem tan clarament manifestat per Jacopone en una «lauda» on exclama:

> «Non posso esser renato — s'io en men non so anichilato en tutto... [morto,
> O glorioso stare: — in nihil quietato,
> lo'ntelletto posato, — e l'affetto dormire!»,[4]

no es troba expressat amb igual cruesa en Ramon Llull, el qual, si de cas, anhela el martiri com a coronament

1. Pròleg, § 4, nota 6 (pàg. 80 del present volum). — 2. Invocació. — 3. Explicit. — 4. Lauda XXXIX. Seguim l'edició de Giovanni Ferri (Bari, 1915).

de la seva vida de caritat, de les seves activitats misioneres. Ni el Nostre no dirà:

«Or udite che ho pensato – d'esser matto reputato
Ignorante e smemorato – e uom pien di bizzarria»;[1]

en tot cas Mestre Ramon, que no pot creure's ignorant pel fet que Déu li ha donat la seva *Art*, ocultarà durant uns anys el seu nom al començament dels seus escrits reputant-se «hom pobre pecador, menyspreat de les gents, indigne que som nom sia escrit».[2] Ni Ramon Lull no arriba a dir:

« . . . . . A Dio demandai lo 'nferno
Lui amando e me perdendo – dolce m'era onne [male»,[3]

tot i que això ens faci pensar en la tentació de Gènova referida per la biografia de l'Anònim.

Certs mitjans de què es valen alguns «laudesi», com Jacopone mateix, per donar més eficàcia a la predicació popular i pintar més al viu llur renúncia al món, – així la comparació que aquell fa de la pròpia persona amb alguns animals, tot vorejant i fins invadint els límits de la grosseria i l'abjecció –, no recordem haver-los llegit en cap de les obres de Ramon Llull. Ni aquest, més educat, més contingut en els fervors religiosos no escriu rims tan trivials com són els de la famosa i interessant lauda que fa:

«O Signor, per cortesia – mandame la malsania!
A me la freve quartana, – la contina e la terzana,
La doppia cotidiana – colla grande idropesia.
A me venga mal de dente – mal de capo e mal de [ventre,
A lo stomaco dolor pungente, – en canna la [squinantia

1. Lauda: *Udite una pazzia che mi viene in fantasia* d'atribució dubtosa. Manca en l'edició susdita. – 2. *Doctrina Pueril.* Del prolech, § 2, *et alibi passim.* – 3. Lauda LXIX.

Mal de occhi e doglia de fianco – e l'apostema al
[lato manco
Tiseco me ionga en alco – ed omne tempo la
[frenesia.
Agia'l fegato rescaldato – la milza grossa, el ventre
[enfiato».[1]

Finalment tampoc Ramon Llull no llença, ni en el mateix *Consili,* diatribes tan dures com les de Jacopone, qui ultra l'atac a Celestí V en l'obra

«Que farai, Pier de Morrone? - èi venuto al
[paragone»,[2]

diu de Bonifaci, que l'havia excomunicat:

«O Papa Bonifazio – molt'hai giocato al mondo
Penso che giocondo – non te porrai partire»,[3]

i altres fineses més grans. Apòstrofs més suaus usa Ramon Llull:

«Sènyer En Papa quint Clement,
qui estats senyor de tanta gent,
fayts quel consilii sia breument.
Si trop hi fayts dalonguament
parra barat
e Deus vos en haurà desgrat:
serets jutjat».[4]

Moltes analogies trobaríem en una confrontació minuciosa de l'obra de Ramon Llull amb la del frare de Todi i amb les d'altres «laudesi». Veieu com un daquests, potser el mateix Jacopone, qui com Mestre Ramon vessa llàgrimes «perchè l'amore non era amato» i com ell era també titllat de fantàstic, reb inspiració de la natura:

«Quanto è nel mondo m'invita ad amare
Bestie ed aucelli e pesci entro il mare
Ciò ch'è sotto all'abisso e sopra all'are

1. Lauda XLVIII. – 2. Lauda LIV. – 3. Lauda LVIII. – 4. *El Consili,* II. «Del Papa» (versos 71-77).

Tutti fan versi davanti al mio amore.
Voglio invitar tutto il mondo ad amare,
Le valli e i monti e le genti a cantare
L'abisso e i cieli e tutt'acque del mare
Che faccian versi davanti al mio amore»,[1]

manera de dir perfectament franciscana. Aquests versos ens recorden tot d'una allò de la *Medicina de peccat:*

« . . . quant oyras parlar
de nula res, o aus cantar
li clegue, ausel, e li juglar
el so que ls arbres fa lo vent
o la mar quant es fort brugent,
tot ho aplica a Deu amar».[2]

Uns accents semblants sentiríem en el plant de la Verge escrit i plorat per Jacopone: *Donna del Paradiso,* i en el de Ramon Llull. La mateixa observació respecte aquelles tendres «laudi» pròpies per a ésser cantades al pessebre diví on reposa el «dolce fratellino»:

«Veggiamo il bel bambino – gambettare nel fieno».[3]

La Mare de Deu

«A la sua mano manca – cullava lo bambino
E con sante carole – ninnava il suo amor fino
Gli angioletti d'intorno – se ne gian danzando
Facendo dolci versi – e d'amor favellando».[4]

Aquests versos, siguin o no de Jacopone, tenen el seu ressó en aquella mena de «lauda» catalana del gran mallorquí:

«Jhesu Crist Sènyer: A, qui fos
en aquel temps que nasqués vos
e vos vesés infant petit,
vostres carns nues e poc lit

1. Lauda: *Ne la mia mente sempre e nel mio core,* d'atribució dubtosa.—2. IV. De temptació : XII «De oyr en temptacio» (vv. 4025-4030). – 3 Lauda: *Ne la degna stalla,* atribuïda a Jacopone.— 4. Lauda : *Per li tuoi dolori,* també atribuïda.

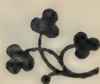
pobre de draps, ple de bontat!»,[1]
amb el que segueix.

Hem començat per recordar la valor tan desigual que hom repara en la llista nombrosa de les obres rimades del nostre autor. I tanmateix hem de marcar amb pedra blanca la llur publicació total de tant temps desitjada, dintre l'edició mallorquina de les Obres completes, monument *aere perennius* que devem al renaixement hodiern dels estudis lulians en les terres catalanes i sobre tot a l'esforç constant i fervent de Mn. Salvador Galmés. Perquè les obres rimades de Ramon Llull amb llurs desigualtats i varietat de colors i d'accents tenen un interés remarcable propi per a conèixer diverses facetes d'aquella gran figura polièdrica del pensament català. No és la menys interessant (i ací no parlem a posta ni del místic ni del poeta propiament dit, atenent que són caires que cal estudiar a base d'altres conjunts), el valor que li assignen en la història de la poesia en llengua vulgar catalana. Si el gran escriptor de Mallorca quan escriu en vers segueix la manera de fer dels trobadors i empra llur imatgeria, i si la seva llengua poètica, més que la prosa, es ressent de la tirania literària del provençal, conseqüència de la seva primitiva formació cultural i de l'ambient literari en que es movia, tenia no obstant raó Milà i Fontanals en tractar-lo a part dels trobadors occitànics de Catalunya. Cal considerar Ramon Llull com autor propriament català malgrat tot, no sols en prosa sinó també en vers. N'hi ha prou en comparar, per exemple, el *Desconort* amb el *Sermó* de Ramon Muntaner que tan ressalta pel llenguatge damunt el «pus bell catalanesc» de la gran Crònica. I és més català, Ramon Llull, que la inmensa majoria dels nostres poetes o versificadors de la Gaia

1. *Medicina de peccat*: V. De Oracio: VI «De oració de temps» (vv. 6217-6221).

Ciència, posteriors al seu temps. Es un innovador en la poesia de Catalunya, i d'altra banda es pot posar – basta recordar la força lírica del *Cant de Ramon* – en primer rengle al costat dels nostres més grans poetes de tots els temps. Per tot això, per les qualitats artístiques que concorren en les seves obres, per l'originalitat, per la vigoria, per la facilitat de moviments que demostra quan no el lliga el fre de la matèria didàctica o moral que tant el preocupa, és Ramon Lull el Patriarca de la nostra poesia, de la mateixa manera que per la seva obra, presa en conjunt, fulgura com estel·la de primera magnitud en el nostre firmament literari i és l'escriptor més excels de les terres catalanes.

R. D'ALÒS-MONER

Noticies preliminars

Totes les obres contengudes en aquest volum, exceptat la darrera, o més ben dit les dues darreres,[1] manquen de data i lloc de composició, algunes ofereixen dubtes quant a llur nom, i una ni nom té. Ens sembla que val la pena d'assajar un esbrinament de tots aquests punts embullats sense perjui d'afegir-hi altres dades que ens semblin interessants per a la biografia i bibliografia lul·lianes.

L'estudi dels temes referents als fons de les obres en rims, a llur versificació, escola, antecedents, influències literàries, no entren dins el nostre pla. Són treballs de crítica per als quals no estam capacitats i que haurien d'ésser objecte de la devoció i comentari dels lul·listes moderns. Hi trobaran ample camp d'exploració on podran fer feina retent i profitosa.

Logica del Gatzel

Poema didascàlic en 1612 versos apariats o *noves rimades* de nou síl·labes, distribuïts en 60 capítols.

Aquest tractadet,[2] creim, fou el primer cronològicament que Ramon Lull escriví en rims després de les

---

1. *Dictat de Ramon* i *Coment dest Dictat.* – 2. El publicà per primera vegada el Prof. Jordi Rubió *(Institut d'Estudis Catalans – Anuari MCMXIII-XIV)* precedit d'un estudi monogràfic prou interessant i orientador.

seves trobes amatòries. I quin contrast! El poeta n'és absent de tot: en lloc seu hi roman el pedagog qui cerca les vies de la veritat per iniciar la seva croada contra l'error.

Dels primers versos d'aquest compendi es dedueix que l'autor d'antuvi l'escriví en aràbic,[1] talment com el libre *Del gentil e dels .iij. savis* i el de *Contemplació,* i qui sab si en la mateixa època, o abans i tot, durant els anys d'estudi silenciós qui decorren de 1263? a 1269, tot fent exercicis lingüístics, quan aprenia aràbic amb l'esclau sarraí qui li feia de mestre. Després en feu una versió llatina[2] qui comença: «Deus: ad laudem tue clemencie, a qua singule gracie emanant, et consolationem scolarium afectantium suscipere parabolam sciencie logicalis, presens libellus continents partem loyce Algazelis ac de theologia et phylosophia paululum comprehendens, in Montepesulano, illo annuente qui regnat ubique, translatus est de arabico in latinum, cuius titulus talis est: Incipit compendium loyce Algazelis»;[3] i finalment «a cells qui no saben latí ni aràbic» la posà «en romanç en rimes en mots qui son plans»[4] per a millor fixar-ne les regles en la memòria. Aquest compendi en romanç comença tot simplement amb el mateix títol del compendi llatí: «Ací comença la Lògica del Gatzell».

Consta, doncs, amb tota certesa que el compendi fou traslladat en llatí a Montpeller, i és ben probable que la versió catalana també fos feta allà pel mateix temps. Quan? Diu la *Vida coetània* que cridat Ramon Lull a Montpeller per l'Hereu de Mallorca, després de publicats els primers llibres (cap a 1274), examinats i aprovats aquests per un Mestre teòleg, escriví l'*Art demostrativa* «la qual legí aquí públicament», i que impetrà del

1. Vers 10.—2. Versos 5 i 9.—3. Ms. *Monac. lat. 10538*, fol 103, apud J. Rubió, *Ib.* (El text ocupa els fols 103-121).—4. Versos 5 i 6.

futur rei de Mallorca la fundació de Miramar.[1] Tenia, doncs, auditori, poc o molt (escolars), a Montpeller i n'esperava a Miramar, i això ens fa creure que fou llavors que posà en rims «plans» (en vulgar) la LÒGICA DEL GATZEL. A més, en el cap. 73, 8, de la *Doctrina pueril*,[2] hi ha una al·lusió claríssima a aquesta versió rimada.[3] Creim que la inauguració del seu magisteri a Montpeller i la perspectiva del que hauria d'emprendre ben aviat a Miramar, li produïren una espècie de febre pedagògica, i que a aquest estat anímic responia la versificació de la Lògica. Així la calendaríem a 1275. Que pertany a aquesta època ho corroboren també els darrers versos on l'autor amaga el nom sots la fórmula característica de la seua primera dècada de producció: «Tant son hom vil e peccador | e indigne de nulla honor, | que mon nom no aus dexalar | en est tractat...».[4] Abans d'aquests versos n'hi ha dos que diuen: «De lògica parlam tot breu | car a parlar havem de Deu».[5] El text llatí no és gaire més explícit: «ego vero aliis Dei seruicis perpenditus, ad que me opportet necesse contemplative disponere...», i això ens demostra la prioritat d'aquest i la subseqüència inmediata del català. Quina seria aquesta obra que demanava contemplació prèvia i en la qual havia de parlar de Déu? Creim que al·ludeix al llibre d'*Oracions e contemplacions del enteniment* i potser al *De*

1. Ens sembla haver demostrat (Proemi de l'*Art demostrativa*, vol. XVI, pàg. IX i X. Cfr. *Dinamisme de Ramon Lull*, Ed. de l'Associació per la Cultura de Mallorca, pp. 16 i 17), que la data de l'*Art demostrativa* correspon a 1274-1275. — 2. *Obres originals*, vol. I, p. 131. No la sabem citada enlloc més. — 3. Aquesta al·lusió pot servir de fonament tant per creure que la *Doctrina pueril* és anterior com posterior a la LÒGICA DEL GATZEL, car suposa els rims escrits quan escrivia la *Doctrina*, o a escriure a continuació de la mateixa. En aquest segon event hauríem de rectificar la nostra opinió (*Dinamisme ib.* pp. 13 i 18) de que la *Doctrina* fou escrita cap a 1278, i calendar-la, amb n'Obrador, pels volts de 1274; però la prometença del llibre de *Evast e Blanquerna* que fa al final, ens fa persistir en la nostra opinió primera. — 4. Versos 1607-1609. — 5. Versos 1605-1606.

la actualitat de les divines dignitats anunciat en aquell, i que no sabem si l'arribà a escriure. [1]

LO PECCAT D'ADAM

Poemet teològic de 200 versos de vuit síl·labes

L'autor ens deixà aquest «escrit» [2] com a expòsit: sense nom ni nota distintiva; però la tradició manuscrita, pia i amatent, curà de bona hora de registrar-ne la filiació legítima, el lloc de naixença, i àdhuc l'origen de la concepció o causa ocasional. Es l'obreta de Ramon Lull conservada en major nombre de manuscrits.

El *H. 8 inf.* de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, escrit a la primera meitat del XIVe s. per un esclau o afranquit de micer Persival Spinola, genovès, amic i potser deixeble de Ramon Lull, ja posa un prefaci, no pas de l'autor, on consigna que aquests versos, «son .CC. (o «qui son per nombre .CC.», segons altres manuscrits) que feu maestre Ramon Lull en Perpinyà a prechs del rey de Mallorca». Si param esment que aquest residí a Perpinyà, pels volts de 1280 a 1282, en pau relativa, abans d'esclatar estrepitosament les desavinences amb el seu germà Pere III d'Aragó, reconeixerem l'ull crític del P. Pasqual[3] quan fixa la data de composició a 1282, al regrés del probabilíssim viatge de Ramon Lull entorn de la Mar Mediterrània. Així creim que cronològicament li correspon el segon lloc en la producció rimada del Mestre.

Quant al nom, romangué sense. Proaza no l'esmenta; Custurer el designà genèricament: «Versus vulgares ad Regem Balearium», com també Salzinger; el P. Pasqual concretà una mica més i el nominà, genèricament encara, «Ducentum versus ad Regem Balearium», i

1. Cfr. *Obres originals,* vol. XVIII, pp. XXIII i 268.—2. El designa amb aquest nom genèric en el vers 197.—3. *Vindiciæ Lullianæ* (Avinyó, 1778), t. I, p. 140.

Jeroni Rosselló l'individualitzà posant-li nom «Lo peccat de N'Adam». Hem admès aquest, si bé, notant que l'article personal *En* o *N'* només surt una vegada (vers 56) en un sol manuscrit, i encara potser més com a proposició que com article, l'hem suprimit, convertint el nom individual en Lo PECCAT D'ADAM. Potser hauria estat millor *El peccat d'Adam*.

La tesi que s'hi esbrina és purament teològica, i va implicada en una doble qüestió proposada per «un senyor rey» (el de Mallorca, sembla), a saber: Perquè Déu «fé a Adam lo mandament | quel fruyt no menjàs, él scient | c'Adam faria lo peccat»?[1] «Con Deus sia bon vas totz latz | per que no esquiva peccats | tant que hom non feés negú, | e qui gloriagès cascú»?[2]

Amb una matèria tan abstrusa i tan poc poètica, Ramon Lull construí aquests 200 versos fàcils i fluïts, però sense contenir cap dada autobiogràfica ni psicològica. Tampoc no citen cap obra ni són citats mai per l'autor.

ELS CENT NOMS DE DEU

Poema teològic en 1009 versos tripartits, de nombre variable de síl·labes, formant sengles terzines curtes monorrimes, distribuïts en cent capítols o psalms.

La causa motiva d'aquesta obra sembla ésser una visió obsessionant del món islamita. La manera rebent de situar-se l'autor enfront de la posició teològica dels sarraïns i d'enfocar la valor literària de l'Alcorà, revelen una impressió, directa o reflexa, objectiva o subjectiva, però viva i fulminant, qui, ensenyorida de l'ànima de Ramon, estimularia el zel de l'Amat i produiria aquesta obra, de forma literària originalíssima i de fons eminentment teològic. Ací i allà, a més, fulguren llampecs

1. Versos 5-7.—2. Versos 135-138.

autobiogràfics, d'estat anímic mestost, a la claror dels quals hem de cercar el lloc i data de composició.

Ens sembla prou clar que aquest llibre fou escrit a Roma. En el pròleg l'autor suplica «al sant Payre apostoli e als seynors çardenals», com si fossen presents, «quel fassen posar en latí en bel dictat», i en *Medicina de peccat*[1] també s' insinua la presència de Ramon a la cort pontifícia quan l'escriví. Així, doncs, hem d'admetre, amb el P. Pasqual, la ciutat de Roma com a lloc de composició. Però quan?

Tres moments cronològics semblen adients a la data. L'obra és citada en el *Desconort*, publicat en 1295, com veurem;[2] per tant els CENT NOMS han d'ésser anteriors. Ramon havia fets dos viatges a terres d'infeels, que podrien haver-lo induït a escriure la nostra obra: un probabilíssim, que tenim classificat com a d'exploració missional,[3] realitzat, ens sembla, de 1279 a 1282; l'altre rigorosament històric, d'apostolat individual, per excepció, enmig dels d'ordenament i procuració d'infeels, a l'estiu de 1293. Al retorn del primer escriví, creim, el llibre de *Evast e Blanquerna* ple de la visió del món pagà, especialment sarraí, en la IV part. Escriuria llavors els CENT NOMS DE DEU? El P. Pasqual ho creu així, i situa la data en 1285, durant el segon sojorn de Ramon a Roma.[4] La seva autoritat indiscutible, ens feu adoptar aquesta data a ulls clucs i sense examen; però ara, l'estudi directe ens constreny a rebutjar-la. Ve-us ací perquè:

En el pròleg consta explícitament i amb totes les lletres el nom de l'autor «Ramon Luyl».[5] Doncs bé: en

1. III. De satisfacció : XVI. «De affar» (v. 2337). — 2. També és citada en l'*Arbre de Sciencia*, escrit després.—3. *Viatges de Ramon Lull.* «La Paraula Cristiana» de Barcelona, setembre de 1928.—4. El primer hauria estat abans d'emprendre el viatge. — 5. Amb tot, creim que el manuscrit original només consignava el nom «Ramon» sense el cognom «Luyl» o «Lull», i ens ho suggereix el fet d'ometre'l el ms. I, còpia d'un bon original.

tota la producció lul·liana de la primera dècada literària (1269?-1280), l'autor mai escriu el seu nom, ans l'amaga sots la fórmula, més o menys variada, de «peccador indigne». La contravenció d'aquest costum és un argument decisiu per treure de la primera dècada tota obra que consigni el nom de Ramon. El mateix podem dir de la segona (1280-1290), si bé potser ja hi trobem una excepció en la *Disputatio fidelis et infidelis,* escrita a París devés l'any 1287. Notem, però, que en el *Liber super psalmum «Quicumque uult»,* escrit a Roma, en 1285, segons el P. Pasqual, l'autor s'amaga sots la fórmula de la primera dècada: «ego pauper et peccator indignus laude et honore»,[1] fórmula que conserva encara en l'*Art amativa:* «yo home peccador e indigne que mon nom sia escrit en esta Art»,[2] escrita cap a 1290. Això ens faria dubtar de la calendació de la *Disputatio fidelis et infidelis* a 1287, si no fos que el seu contingut s'adapta bé a l'estat anímic de Ramon aleshores. Havent-hi, doncs, una excepció dins la segona dècada, res no embarga que n'hi hagi dues, i els CENT NOMS podrien ésser la primera obra on l'autor consigna el nom, com notava el P. Pasqual, i ésser escrita en 1285. Això seria admisible si no poguessem enadir un altre argument prou fort. La producció lul·liana de la segona dècada, fins a 1288 almenys *(Libre de Meravelles),* respira tota optimisme missional. Sembla un resum pràctic de les paraules de Jesu Crist: «messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messem suam»,[3] i Ramon se dedica frenèticament a cercar obrers evangèlics, ben confiat de trobar-ne a la cort apostòlica, a les corts reials, a les universitats, als capítols generals de religiosos, car la seva fe ingènua i el seu zel abrandat no poden comprendre com no es posa en moviment tot el

1. Ed. Mag., t. IV. – 2. *Obres originals,* vol. XVII, Pròleg, 8 (p. 8). —3. *Luc. X, 2.*

món catòlic per anar a convertir els infeels. A darreria d'aquesta dècada el seu optimisme comença a demblejar i se manifesten els primers símptomes d'aquell pessimisme que culminarà en la malaltia de Gènova i en el *Desconort*. Fins ara podia haver trobades resistències passives, entrebancs dilatoris, però no decebiments, i aquests apunten ben clars en els CENT NOMS: «Quis pot abstenir de plorar | can veu Deu tam petit amar | *per cels que él volc tant honrar?»;*[1] «Tristiciam fay sovén plorar, | car no pusc molt homens concordar | c'als infeels vajen Deu mostrar»;[2] «Lonc temps ha que eu son procurador | que Crist agués per tot lo mon honor, | e no trop quim sia ajudador».[3] Es per això que creim que cal situar la data de composició dins els primers anys de la tercera dècada.

A l'estiu de 1293, després de la malaltia de Gènova, feu Ramon l'altre viatge a Berberia, d'on hagué de sortir, ben a contracor, batut per la plebs i foragitat pel rei. Seria llavors que la visió directa de l'Islam li suggeriria els CENT NOMS DE DEU? El moment sembla propici, però els fets ho repugnen. El pessimisme que s'ensenyorí aleshores de l'ànima de Ramon, era molt més intens que el que revela l'obra, i d'altra banda, la seva permanència a Nàpols fins a primeria de 1295, ens obligaria a calendar els CENT NOMS immediatament abans del *Desconort*—quan ja sembla una mica esfumada la visió de l'Islam en la memòria de Ramon en presa d'altres fretures—, i cal reconèixer que les dues obres no són filles d'un mateix estat anímic.

Un altre moment trobam que escau a la composició de l'obra. Quan l'autor, amb lletres comendatícies del Ministre general dels Framenors, anà a Itàlia, a darreria de 1290 o primeria de 1291, és gairebé cert que ensenyà

1. Cap. XLIV. 3 (p. 119).—2. Cap. LXXV, 9 (p. 147).—3. Cap. XCIV, 9 (p. 164).

l'*Art* a les escoles conventuals de les províncies franciscanes de Roma i l'Apúlia, sense oblidar, però, la tasca literària, i que presentà al papa Nicolau IV una petició que no havia poguda fer a mans del seu antecessor Honori IV. Feta debades, o dilatada almenys, la seva demanda, creim que fou llavors que es reobrí de cop davant ell tot el món musulmà, mostrant-li la seva malaltia d'infidelitat i la seva fretura d'evangelització, i que l'envaí la «gran tristor», de què ens parla, «car no pusc empetrar honor | a Deu, digne de gran lausor»,[1] i «car tants homens van en turment | qui per aver gloria an aüt començament»,[2] i encara «car no pusc mols homens concordar | c'als infeels vajen Deu mostrar».[3] Llavors escriuria els CENT NOMS DE DEU amb la doble finalitat de proveir-se de pertret de campanya reduït, però eficaç, per enfrontar l'Alcorà, i potser amb l'esperança d'interessar encara la cort pontifícia, comminant que «cel qui sab trinitat e no la vol mostrar | a sels qui la porien saber e amar, | no par que de colpa se pusca escusar»,[4] i que «Cel qui poria per tot lo mon Deus far honrar, | car no ho fa, en gran paor deuria estar, | car al judici no sen porà escusar».[5] Aquesta fou, ens sembla, la gènesi i aquest el moment cronològic dels CENT NOMS DE DEU, que calendaríem a darreria de 1292, abans de tornar Ramon a Gènova (primeria de 1293) on, completant el seu equipament, traslladà en aràbic l'*Art inventiva,* amb propòsit de transfretar a Berberia, iniciant l'apostolat individual.

El ritme d'aquesta obra és un airet més mogut que el de les anteriors. Ja hi fermenten elements lírics i passionals, qui, adesiara, alegren l'areny teològic, i la seva

1. Cap. IX, 10 (p. 90).—2. Cap. XXVII, 9 (p. 105).—3. Cap. LXXV, 9 (p. 147).—4. Cap. IV, 9 (p. 86).—5. Cap LXVIII, 10 (p. 141). Cfr. a més els versos o terzines dels capítols XLII, 10; XLIV, 2. 4; XLVIII, 8. 9; LXXV, 10; XCIV, 10, que revelen l'estat anímic de Ramon aleshores.

mètrica de versos tripartits més aviat que terzines pròpiament dites, li dóna un aire de noblesa ben senyorívola. A més els cent «noms», «psalms» o «capítols» l'eleven a categoria d'*obra.* L'autor no n'hi cita cap de les seves, però és citada en el *Desconort,* en l'*Arbre de Sciencia,* on hi ha inclosos capítols enters dels .C. NOMS,[1] en els *Proverbis de Ramon,* la primera part dels quals, també en cent capítols,[2] «es dels proverbis qui son dels .C. NOMS DE DEU», i finalment en *Medicina de peccat.*

Donam el text escrit com a prosa, o sia a vers seguit, talment com està en els quatre manuscrits bons que hem emprats; però separam cada vers o terzina amb punt i apart, cosa que només fa un d'ells (el N de Madrid).

HORES DE NOSTRA DONA SANCTA MARIA

Poema teològic de 632 versos octosil·làbics, distribuïts en un pròleg i 49 cobles de sis apariats cadascuna, compilades de set en set i formant les set *hores* canòniques.

Aquestes HORES, no citen cap obra ni en cap són citades, però la seva autenticitat és indiscutible: figuren en el ms. 15.450 de la *Bibliothèque Nationale* de París, lliurat a la Sorbona pel setembre de 1336, qui conté la *Vida coetània* de Ramon Lull,[3] a continuació de la qual ve un catàleg de 151 obres. Després de la 121, diu: «isti libri fuerunt numerati in fine augusti anno MCCCxi», i segueix la 122 «Liber de horis s. marie» amb 29 obres més, totes d'autenticitat indubitada.

1. Del cap. XXXII «De bellea», n'hi ha part en els «Proverbis del ram vegetal», el XXXIII «De Jhesu», està sencer en els «Proverbis del ram sensual», i els XXVIII «De justicia», XXIII «De saviea», XXIV «De volentat», XXII «De poder», LXXII «De temor», LXVIII «De honrar», i XIII «De franquesa», formen enters els «Proverbis del ram imperial». Cfr. *Obres originals,* vol. XII, pp. 389-389 i 397-401. — 2. Pròpiament son 102. Cfr. *Obres originals,* vol. XIV. — 3. Fou llegat a l'Universitat de París pel canonge d'Arràs, Tomàs Lemiesier, amic i deixeble de Ramon Lull, i autor probable de la *Vida Coetània.*

D'aquestes HORES, però, en tenim una doble redacció: en rims i en prosa,[1] sense cap referència mutual, com si l'autor de cada una desconegués l'existència de l'altra. Amb tot és evident que la coneixia: comencen el text i molts de capítols amb les mateixes paraules o ben consemblants;[2] contenen el mateix nombre de 49

---

1. Publicades aquestes en el nostre volum X d'*Obres originals*.— 2. Ve-us ací comparats els casos més remarcables:

RIMS	PROSA
Incipit	
A honor del major senyor	A honor del senyor major
Capítol 2	
En la divina natura	En la divina natura
Capítol 3	
Es un Fill Deu	Es un Deu Fill
Capítol 4	
De Deu Payre e Fill amant	De Deu Pare e de Deu Fill
Capítol 8	
Ha, Deus! con gran maravella es que reyna puncella haja ver home concebut	Ha, Deus! E com gran e maravellosa cosa es que donzella regina haja concebut ver Deu e home
Capítol 9	
Cant consir la nativitat, que home ver pusc' esser nat de fembra verge e passar un cors per altre sens trencar	Oh Deu! Com es maravellosa cosa que ver hom puxa esser nat de donzella verge. . . . que un cors poc passar e exir d'altre sens rompiment de cascú
Capítol 16	
L'Espirit Sant enteniment dóna c'om sia conexent de ço qui es bo e es mal	L'Esperit Sant dóna enteniment . . . . per ço que mal e be sien entesos
Capítol 17	
Dóna Sant Spirit consell	Lo Sant Esperit dóna consell
Capítol 18	
Sant Spirit dóna força	L'Esperit Sant dóna fortalesa
Capítol 21	
Temor : damor sots venguda	Lo Sant Esperit dóna temor qui es consequencia damor
Capítol 30	
Glotonia es aquell peccat per que ve ans paupertat e perque hom es sovén mal sà	. . . Gola es aquell peccat per lo qual ve pus tost pobresa e malaltia
Capítol 31	
Luxuri' es pudent peccat . . . qui mays desplau a nostra Dona qui es palau de virginitat	. . . . Luxuria es aquell peccat lo qual més contradiu a nostra Dona qui es mare de virginitat.

capítols o psalms i la matèria i títol de cada un és també la mateixa, si bé tractada diversament, fora els set darrers, *De completa,* qui en la redacció rimada és de «set coses[1] | ab qui los sants fan collecta | de sanctetat perpetual», i en la de prosa és «de les .vij. parts de Ave Maria».[2] No podem, doncs, dubtar que l'autor de la darrera redacció coneixia prou bé la primera. Quina és aquesta? Són autèntiques totes dues?

Quant a la prioritat la donam a la redacció en rims, de la qual ens sembla una paràfrasi molt lliure la redacció en prosa. Quant a l'autenticitat de la primera tampoc no hi tenim dubte: és tan lul·liana, tan característica de l'autor, de lèxic tan personalment seu, que l'admetem ulls clucs. Es autèntica, però, la segona? Hi trobam paraules i frases que no ens semblen lul·lianes, sinó d'època posterior,[3] i si només cuidàvem d'això, la rebutjaríem per apòcrifa; però hi ha un argument, tot i que extern a l'obra, que ens ho veda:

Ramon Lull tenia tramès al seu amic micer Percival Spínola, de Gènova, un volum almenys, qui contenia el llibre *De ascensu et descensu intellectus* i el *De demon-*

Capítol 36

Matrimoni es sagrament qui fa còpula carnalment dom e fembra.	. . . Matrimoni es sagrament lo cual fa còpula carnal per ço que marit e muller

Explicit

Les set *Hores* són fenides e per Ramon proferides	Per tu, Mare verge e consolació dels peccadors, Ramon ha acabades les tues *Hores*

1. Membrança, entendre, volentat, angels, ymaginar, sentir, pregar —2. Ave Maria, Gratia plena, Nostre Senyor ab tu es, Beneyta és tu en les fembres, Beneyt es lo fruyt de ton ventre, Lo Sant Esperit sobrevendrà en tu, La virtut del Altisme te aombrarà.—3. A saber: «una bonea axi alta» (c. I, 2) en lloc d'*en axi alta bonea;* «mesclament carnal» (VIII, 2) per *paria dom;* «Quant fo bell, quant sant e quant ple damor» (IX, 2) fraseig insòlit; «principi» (I, 8) per *començament;* «fadrins» (XX, 8; XXXVIII, 1) per *infants* o *jovens;* «superbios», «superbiosa» (XXXII) per *ergullós, ergullosa;* «joveneta» (VIII, 4) forma insòlita de diminitiu; «casa pública» (IX, 3) per *hostal;* i sobretot «senyora» que empra molt sovint en lloc de *dona* (domina).

stratione per aequiparantiam,[1] i a més li feu llegat testamentari d'un altre volum, que havien de fer escriure els seus marmessors, contenint les darreres obres escrites. Es ben provable que micer Spínola ja en tengués moltes de les publicades abans, i que fos a casa seva que s'allotjava el Mestre en els seus sojorns a Gènova. De manament de Spínola, un pisà esclau seu afranquit, Bindo Guastaipo, escriví un volum destinat al rei Frederic III de Sicília, conservat avui a Munic.[2] Del mateix Bindo n'hi ha altres quatre: dos més a Munic i dos a Milà,[3] i ens sembla més que probable que els escriuria per encàrrec del seu senyor Spínola. Doncs bé, un d'aquests, el *H. 8 inf.* de Milà, conté les *Hores* en prosa, i no creim admisible que un amic del Mestre, en contacte freqüent amb ell, admirador i potser deixeble seu, coneixent de la seva producció, fes escriure, amb el nom de Ramon, una obra apòcrifa. Així, doncs, però no esvanides de tot les nostres reserves, acceptam com a autèntica la redacció en prosa de les HORES DE NOSTRA DONA. Així s'esplica la manca de referències a les rimades, les coincidències d'expressió, la llibertat parafràstica i la diferència de matèria en els darrers capítols; però no les esmentades anomalies llingüístiques. Si de cas, creim que les en prosa subseguiren de molt prop a les en rims, potser immediatament després. Però, quan? on?

El P. Pasqual, qui només conegué les rimades, les suposa escrites a Mallorca entorn de 1275: però el nom de «Ramon», que es consigna al final, ens fa rebutjar aquest lloc i data. El P. Longpré situa l'obra entre 1283-1285, i per tant a Montpeller, on era Ramon, i aquesta data acceptàrem en *Dinamisme de Ramon Lull;* però

1. Avui és a la Biblioteca bavaresa de l'Estat, ms. *Monac. lat. 10507.* — 2. El *Monac. hisp. 52.* — 3. Són : *Monac. hisp. 67 (Blanquerna); Monac. hisp. 58 (Quadratura e triangulatura de cercle); Ambros. H. 8 inf. (Hores* i altres); i *Ambros. I. 117 sup. (començaments de Filosofia* i *de Medicina).*

encara ens hi fa nosa el nom per donar-la com a certa. Podríem creure que l'escriuria, en sa doble redacció, immediatament després del llibre de *Sancta Maria,* 1290-1291, si no fos tan plena d'activitat aquella temporada, que difícilment trobaríem temps on ficar la composició. Això ens empeny a creure que el moment més propici i provable és a la darreria de la seva estada a Roma, en 1292, abans o després dels *Cent noms de Deu.* Malgrat això, la tranquil·litat que acusen les HORES sense donar cap dada autobiogràfica ni revelar gens l'estat anímic de l'autor, ens podria inclinar a la de 1285, admetent que fos la primera obra que sotssignà, cosa que creim poc provable pel que hem dit en el prelimini del *Cent noms de Deu.* Amb tot reconeixem que en aquesta edició li hauria escaigut més anar davant els *Cent noms,* car ens sembla que les HORES cronològicament foren primeres, però fretures de moment ens constrenyeren a posar-les després.

PLANT DE LA VERGE

Poema elegiac en 828 alexandrins, distribuïts en 32 cobles monorrimes de dotze cadascuna.

Tampoc no ens consta el nom propi d'aquesta composició ni la data i lloc d'origen.

Ens sembla que l'autor no li posà nom, o que si n'hi posà seria «Passió e desconort de nostra Dona», o tot simplement «Desconort de nostra Dona», segons l'*incipit* i la rúbrica de la cobla final del manuscrit bàssic (s. XIVe). Un altre de trecentista la ens dóna innominada, i els posteriors que coneixem, la designem amb el nom vulgat de «Plant de nostra Dona», potser per diferenciar-la del *Desconort.* Si fos així no hi hauria motiu de fer tal canvi, perque creim que el *Desconort* originàriament tenia nom «Desconort de Ramon», com veurem. Sia com sia, el cert és que al final

de l'obra[1] l'autor l'anomena genèricament PLANT... DE LA VERGE; nom que hem adoptat com a propi, no gosant a canviar-lo a les dues composicions, per la poca consistència històrica dels nostres arguments.

Quant a la data, el P. Pasqual li assigna l'any 1275, com a les *Hores*, i el P. Longpré la de 1283-1285, amb la possibilitat de que l'escrivís a Mallorca. Si reparam, però, que la cobla final consigna el nom i cognom de l'autor, refusarem *a priori* la primera data i tendrem per dubtosa la segona, tot i que la manca de dades biogràfiques i la tranquil·litat que acusa el PLANT la podrien fer bona retrassant-la a 1285. De totes maneres creim que el PLANT subseguí a les *Hores*, i, per tant, el que hem dit de la data d'aquestes es aplicable a aquell. Per la nostra part ens inclinam a creure que el PLANT és posterior al llibre de *Sancta Maria* (1290) i com un ressò ampliat dels seus capítols «De paciència» i «De pietat».[2] Si fos així l'hauríem de calendar a Roma o almenys a Itàlia entre 1291-1292, potser a les acaballes del sojorn que hi feia Ramon a les hores, abans o després dels *Cent noms de Deu*. Reforça aquesta opinió el fet de que l'estat anímic de l'autor,[3] sembla idèntic en ambdues composicions, val a dir, que ja sentia la inutilitat del seu esforç, però no encara amb l'esclator que revela el *Desconort*. Tot això pesa i tomba la nostra balança a favor d'aquesta data: darreria de 1292, acompanyant les *Hores* i acompanyat dels *Cent noms de Deu*.

Encara creim provable una altra data, la de 1295, després de la publicació del *Desconort*. Hem reparat que sovint Ramon Lull, quan tria una forma literària especial per a una obra, ama repetir-la en alguna altra. Així veim que en les *Hores*, en sa doble redacció, i en els *Cent noms* empra la forma psalmodiada, en l'*Arbre de*

1. Versos 373-374. -2. Capítols 23 i 24. – 3. Cfr. els versos finals del *Plant*.

Sciencia (Arbre exemplifical) s'agrada de la forma proverbial, i a continuació l'adopta exclusivament en els *Proverbis de Ramon* i més tart, parcialment, en l'*Arbre de Filosofia damor.* Ara ens trobam amb el PLANT escrit en cobles monorrimes de 12 versos alexandrins, exactament igual al *Desconort* (1295), i això ens fa sospitar que podria haver escrites les dues obres sots la mateixa impressió literària i adhuc anímica: car no desdiu gens de la pietat de Ramon, que després del *Desconort*, esclat personalíssim i àdhuc egoista de la seva pena íntima, giràs els ulls a la Dona de dolors, considerant el seu patiment i desconort en la passió de son fill Jesu Crist, i elevant-se a la contemplació pura, i devota compassió de la Mare-donzella inmaculada, plena de gràcia, innocentíssima, i, tanmateix, reina dels màrtirs i dels desconsolats. La incommensurabilitat de les dolors de nostra Dona, devotament meditades, bé podia minvar i dissoldre l'amargor de l'ànima de Ramon «peccador colpable», segons ell mateix, i donar-li coratge per reemprendre el seu negoci amb més delit i conformança amb el voler de Déu. El fet és que després del *Desconort* l'esperit de Ramon s'abriva i cobra energia optimista, escrivint obres de tanta entitat com l'*Arbre de Sciencia,* part de l'*Art de fer e solre questions,* els *Proverbis de Ramon,* i d'altres. Tanmateix, però, cal remarcar que en el pròleg de l'*Arbre de Sciencia,* on l'autor esmenta el *Desconort,* no cita el PLANT per res, i per tant la seva calendació a 1295 només té un fonament parancer i un altre de psicològic, tots dos ben elàstics històricament.

Pel demés, el PLANT no cita cap obra anterior ni és citat en cap posterior.

DESCONORT

Poema elegíac de 828 alexandrins, distribuïts en 69 cobles monorrimes de dotze.

La maror que congriaven en l'esperit de Ramon Lull els blasmes, les contrarietats, les resistències amb que topava pertot arreu el seu zel apostòlic, esclatà a la fi en tempestat desfeta quan, al llindar de la vellesa, veié afollada la fundació de Miramar, viltenguda la seva *Art,* ell mateix motejat de «fat». Llavors, en el moment més greu d'aplanament moral, escriví el seu DESCONORT. Tumultuosament invadeixen la seva memòria els 30 anys passats «en treballs e langors»[1] gestionant el *sant negoci* de Jesu Crist, com a procurador dels infeels, davant papes i reis, prelats i senyors, savis i religiosos, i en diàleg mogut i dramàtic amb un ermità objeccionador, exhala tota l'amargor de la seva ànima tribulada.

El nom de «Desconort» apareix en el primer vers i en el darrer, però com a nom genèric, que tota la tradició lul·lista ha convertit en nom propi. Sospitam però que l'autor li posà nom: «Desconort de Ramon», diferenciant-lo així, potser, del *Desconort de nostra Dona.* El manuscrit bàsic posa a manera d'invocació, omesa pels altres, el primer vers[2] amb l'afegitó «de Ramon Luyll». No era costum del Mestre posar el cognom, si bé en trobam algun exemple, i si el suprimim en el cas d'ara, tendrem per títol *Desconort de Ramon.* Aquestes anomalies (cognom, repetició del primer vers com a invocació, mancança en els altres mss.) són indici vehement que la invocació del bàsic és una glossa de comentarista, però conserva l'eco d'un nom qui respon a una pràctica, que iniciaria llavors, seguida persistentment per l'autor en un curt període de temps, com és ara, enadir el seu

1. Versos 35 i 160. – 2. Una mica alterat.

nom personal com a complement del títol de les obres que escrivia. Ens sembla, doncs, ben admisible el nom de *Desconort de Ramon,* i aquesta opinió pren corroborament en la cita, única, que d'aquest cant trobam en el pròleg de l'*Arbre de Sciencia,* on diu que Ramon «cantava *son* desconort». Hem vists casos on el possessiu substitueix el nom, cosa altrament ben lògica, en el títol d'una obra.

La data i el lloc no els consignà l'autor; però en el pròleg esmentat de l'*Arbre de Sciencia,* que ve a ésser com un eco d'aquest cant, repeteix que porta 30 anys esmerçats en el mateix *negoci*, i com sia que sabem positivament que el començà a Roma al dia de sant Miquel de 1295, tot cantant «son desconort», és evident que cal datar aquest en el mateix lloc i any, i que les tasques apostòliques de Ramon havien de començar 30 anys enrera, cap a 1265, pocs anys després de la seva conversió. El nostre manuscrit bàsic, el millor, només consigna, a l'explicit, el lloc de composició, «cort de Roma», sense data; tots els altres silencien el lloc i posen data així: un (D, s. XIV[e]) «M.CCC.lxxxxv», amb la tercera C. esborrada; un altre (O, s. XIV[e]) diu «M.CC.lxxxv.», però un corrector gairebé coetani afegí una altra x interlinear, convertint l'any en «M.CC.lxxx[x]v»; els dos restants (s. XV[e]) posen ben net «M.CC.lxxxv». Ens explicam aquesta diferència de 10 anys per la supressió involuntària d'una x en un dels manuscrits primitius, enadida d'hora en el O, i perduda en els posteriors. Quant a la discrepància de l'*explicit*, com també del *incipit,* entre el ms. bàsic i tots els altres, ja anotam en el lloc corresponent (pàg. 254), que és una prova que l'autor no consignà data ni lloc de composició; tanmateix, però, tenim per ben provada la data de 1295 i la ciutat de Roma com a lloc, on consta històricament que sojornà Ramon tot aquell any.

Pel que fa a l'ermità interlocutor, la seva figura apareix tan viva en el diàleg i és tan fort el verisme i el sentiment que traspuen les cobles finals,[1] que ens fa pensar si es tracta d'una persona real, potser algun d'aquells ermitans esmentats en el llibre d'*Evast e Blanquerna* qui «estaven en los murs de Roma»,[2] amb els quals per ventura convivia Ramon durant els seus sojorns a la ciutat dels papes.

Aquest cant només és citat en el començament de l'*Arbre de Sciencia,* obra qui el subseguí immediament, i al seu torn, cita l'*Art general,*[3] el *Passatge* i els *Cent noms de Deu.* També esmenta l'Alcorà.

Manca de temps oportú ens impedí la confronta del ms. D; però després la ferem, ben imposats de la seva importància, aprofitant una clariana de lleure. La donam com *apèndix* al final d'aquest volum.

DEL CANT DE RAMON

Elegia de 84 versos octosil·làbics en 14 cobles monorrimes de sis.

Aquesta composicioneta, la més curta de totes les rimades,[4] però també la més sentida i de més força lírica, la més fluida i perfeta de forma, l'escriví Ramon sots una depressió anímica aplanadora i heroicament resignada. Es un gemec d'ànima adolida, abissada dins l'impotència, retuda tota a la voluntat de l'Amat. «Son hom veyl paubre meinspreat | no ay ajuda dome nat» «poc son conegut e amat». «On que vaja cuyt gran be far | e a la fi res noy pusc far». «Vuyl morir en pélec damor». «No son digne de far honor | a Deu...». «A Deu me son tot comanat».

Tots els manuscrits l'anomenen DEL CANT DE RAMON, si bé aquest nom no es llegeix enlloc del text, i creim que és el que li posà l'autor durant aquella temporada

1. Especialment les LXVI-LXVIII.—2. Cap. 97, 2.—3. Es l'*Art abreujada datrobar veritat.*—4. I de les no rimades

qui corre de 1295 a 1300, en que al títol de manta obra hi enadia el seu nom personal.

Aquest CANT, si exceptam l'estat anímic de Ramon, no ens dóna cap nova autobiogràfica, no cita cap obra ni és citat enlloc, no apunta cap indici que ens permeti concretar la data i el lloc de composició. No obstant, la tradició li asigna la data de 1299, i creim que no és desencertada. El nom «Ramon» formant part del títol, ens la fa situar entre 1295 i 1300, com hem insinuat; el sentiment i la conformança que respira, amb el calificatiu de «vell» que s'aplica l'autor, autoritzen a posar-la dins el cicle líric del *Desconort*, però a les acaballes, quan ja s'esfumaven les truculències de la seva tragèdia interior i el seu esperit capolat s'arraulia com un infant malalt, revengut d'espalme, en la falda de l'Amat. Hem reparat que els manuscrits qui no formen antologia d'obres en rims,[1] posen el CANT DE RAMON a continuació de l'*Arbre de Filosofia damor*. Això ens fa sospitar si a l'original primigeni el CANT subseguiria ordinalment a aquest *Arbre* per haver-li subseguit cronològicament. Si fos així l'hauríem de calendar devés el novembre de 1298 i datar-lo a París; però ens sembla més lògic — si cal cercar lògica en els moviments passionals qui provoquen l'inspiració — que aquest CANT esclatàs després d'englotits els escolims del desengan, quan, perdudes totes les esperances, deixava a la gran urbs els darrers esqueixos del seu optimisme pessetjat, i empunyant el bordó de romeu d'amor errívol, emprenia el regrés a la pàtria, deixada vint anys enrera, en cerca de repòs o de conort o d'orientació enmig de la tempestat anímica qui el sotraguejava furiosament. I així hauríem de datar el CANT a París en el moment de fugir-ne, o potser ja fent camí, a la caiguda de l'estiu o a primeria d'autumne de 1299.

1. Els 5, 11, 21, 34 de la llista que publicam més envant. Els d'antologia generalment el col·loquen després del *Desconort.*

DICTAT DE RAMON I COMENT DEST DICTAT

Poemet, el primer, didàctico-teològic de 290 versos apariats o *noves rimades* de nou síl·labes, comentats en prosa, en el segon, distribuïts en sis capítols.

Aquestes dues obres — una en realitat — no ofereixen cap dubte quant al nom, lloc i data de composició. Les escriví Ramon, complementàriament, a Barcelona, «en vinent de París», l'any de l'Encarnació 1299. Sabem que era a París pel juliol, on tenim datades les *Quaestiones Attrebatenses,* i que, a l'octubre, el comte-rei Jaume II, a Barcelona, li donava llicència per predicar a les mesquides dels sarraïns i a les sinagogues dels jueus en tots els seus dominis.[1] Al final del DICTAT[2] manifesta que va a començar la nova missió, i això ens fa creure que llavors l'escriví o que l'acabava d'escriure. La seva calendació probable, doncs, és la d'octubre o novembre de 1299.

El seu contengut és una sèrie de proposicions teològiques sobre alguns dels articles de la fe catòlica, la probança de les quals, esplanada, sembla, de viva veu, és *ad absurdum* o *ad impossibile.* Iniciada la nova tasca missional, es probable que sentís la fretura o conveniència de donar estabilitat a la probació oral, i creim que això l'induí a fer-ne el COMENT, que escriuria poc temps després desenrollant i explicant el contengut de cada proposició.

Ni en el DICTAT ni en el COMENT se troben autocites actives, ni n'hi ha de passives enlloc. La matèria és purament didàctica, i la forma, de nul mèrit ni atractiu artístic. Això explica perquè en les antologies manuscrites de rims, només figura el DICTAT, tot i que també val poc literàriament, prescindint del COMENT, l'existència del qual arribà a ésser desconeguda. No figura en els

1. A. Rubió i Lluch : *Documents per la Història de la Cultura Catalana Mig-eval,* t. I, p. 13.—2. Vers 280.

catàlegs, passà per malla al P. Custurer, a Salzinger, al P. Pasqual, i solament en els nostres dies els escorcolladors de manuscrits s'han adonat que existia. No hem vacil·lat gens d'inserir-lo en aquest volum, tot i que manca del denominador comú de les obres que conté, o sia la forma rimada, perquè hem cregut que el seu lloc natural era a continuació del DICTAT que comenta, i perquè posat al final del volum, com una espècie d'apèndix, si voleu, no n'arriba a trencar el ritme tipogràfic ni ens hi és de mal veure.

MANUSCRITS

Reservam la descripció una mica detallada dels manuscrits i la resenya de les edicions de les obres rimades, com apèndix al volum II (XX de sèrie); però caldrà donar ací un *elencus* sumaríssim dels primers. Per tal que es puga veure a cop d'ull quins manuscrits contenen cada obra, els hem numerats arbitràriament, si bé per segles i seguint, per tant, un orde general d'importància. Aquesta numeració és correlativa a la dels mss. de sigla (els emprats pel text) consignats al començament de cada obra, i a la dels anotats al peu de la mateixa pàgina.

Ara vegeu-ne ací l'*elencus*:

S. XIVe

1. (O) *Ottob. lat. 542*, de la Biblioteca Vaticana.
2. (*O*) *Ottob. lat. 845*, de la mateixa Vaticana.
3. (B) Ms. dit *Breviari de dona Blanca*, de la Biblioteca Aguiló (Palma).
4. (D) *R. L. 40*, dit *Dominicà*, de la Bibl. Provincial de Palma.
5. (S) Ms. del Col·legi de la *Sapiència* (Palma).
6. (M) Ms. *lat. 10.538*, de la Bayerische Staatsbibliothek (Munic).
7. (*M*) Ms. *lat. 10.504*, de la mateixa biblioteca.

8. (P) *R. L. 283*, de la Bibl. Provincial de Palma.
9. (H) *H. 8, Inf.*, de la Bibl. Ambrosiana de Milà.
10. (N) Ms. *11.559*, de la Bibl. Nacional de Madrid.
11. (A) Ms. de la Bibl. Aguiló (Palma).
12. Ms. *1/18* de la Bibl. del convent de St. Isídor i St. Patrici (Roma).
13. *E. 4. 118*, de la Bibl. Chigi de Roma.
14. (R) *Ripoll. 129*, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona).

S. XVè

15. Ms. procedent de la familia Prohens de Mallorca, adquirit pel llibreter Babra de Barcelona. No sabem on para.
16. (I) Ms. *1/43*. de St. Isídor i St. Patrici.
17. (*I*) Ms. *1/103*, de St. Isídor i St. Patrici.
18. (V) Ms. *lat. 9344*, de la Bibl. Vaticana.
19. (C) Ms. *44. A. 3*, de la Bibl. Corsini de Roma.
20. Ms. *21-4-27*, de la Bibl. Universitària de Barcelona.
21. (*L*) *Add. 16.430*, del British Museum (Londres).
22. *Add. 16 431*, del mateix British Museum.
23. (L) *Add. 16432*, també del British Museum.
24. (J) Ms. *1/71*, de St. Isídor i St. Patrici.
25. *Vat. lat. 10.275*, de la Bibl. Vaticana.
26. *Hisp. Quart. 63*, de la Preussische Staatsbibliothek (Berlin).
27. (*S*) Ms. de la Bibl. Colombina de Sevilla.
28. Ms. *1/22*, de St. Isídor i St. Patrici.

S. XVIè

29. Ms. de la Soc. Arqueològica Lul·liana (Palma).
30. Ms. de la mateixa Soc. Arq. Lul·liana, qui fou de J. Rosselló.
31. Ms. en 90 fols, de la Bibl. Provincial de Palma. Introbat.
32. *R. L. 151* , de la mateixa Bibl. Provincial.

33. Ms. en 151 fols, de la Soc. Arq. Lul·liana, qui fou de J. Rosselló. Desaparescut.

S. XVII[è]

34. *Vat. lat. 10.036,* de la Bibl. Vaticana.

85. Ms. *lat. 10.591,* de la Bayerische Staatsbibliothek.

36. Ms. *lat. 10.596,* de la mateixa biblioteca.

37. Ms. en 66 fols, de la Bibl. Provincial de Palma. Introbat.

38. (b) Ms. *lat. 10.593,* de la Bayerische Staatsbibliothek.

39. (*b*) Ms. *612-Hisp. 69,* de la mateixa biblioteca.

40. *R. L. 135,* de la Bibl. Provincial de Palma.

S. XVIII[è]

41. (p) Ms. *38,* de la Causa Pia Lul·liana (Palma).

42. Ms. *37,* de la mateixa Causa Pia.

Cloem aquest llarg prelimini agraint ben coralment, al Sr. Ramon d'Alòs-Moner, el *Pròleg* que encapçala el present volum, i fent notar que en el text indicam la tercera persona singular indicativa del verb ésser *(es)* quan s'elidex la *e,* amb un apòstrof *(que's bo),* mentre que pel reflexiu *es=se,* en el mateix cas d'elisió, conservam l'espai de pel *(ques covè).*

Logica del Gatzel

SIGLA

6 M = Ms. *lat. 10.538*, s. XIVè, de la Biblioteca bavaresa de l'Estat (Munic), base de l'edició.
19 C = Ms. *44-A-3*, s. XVè, de la Biblioteca Corsini de Roma, confrontat.
27 *S* = Ms. de la Biblioteca Colombina de Sevilla, citat per Helfferich *apud* J. Rubió.
R = Edició de Jordi Rubió (Anuari de l'I. d'E. C.: MCMXIII-XIV, pp. 332-352).
Lat = Text llatí del mateix ms. 10.538 de Munic, *apud* Rubió.
[ ] = Afegits als manuscrits.
⟨ ⟩ = Addicions de l'editor.

Nota bene: A l'aparell crític ometem generalment les variants de grafia de M i C quan no afecten a la mida del vers, a saber: les de *a* o *e* àtones, *ç* o *s*, *c* o *ch* finals, *haver* o *aver*, *f* o *ph*, *ll* o *yl* o *yll*, *lur* o *llur*, *on* o *hon*, *raó* o *rahó*, *ne* o *ni*, *cant* o *quant*, *alcun* i *algun* o *alcu* i *alcun*, *-ga* o *-gua* (*conega* o *conegua*), *-ents* o *-ens* (*començaments* o *començamens*), etc. En el text regularitzam l'ús de *j* per *g* (*mijà* per *migà*), de *f* per *ff* a començament de paraula, de *r* per *rr* despres de *l* i *n* (*genre* per *genrre* o *genrra*). A més cal notar que en M la *c* i *ç* s'usen indistintament, i que la seva grafia ben sovint se confon amb la de *t*, i vice versa.

Ací comença la LOGICA DEL GATZELL[1]

DEUS, per far[2] a vos honrament
de lògica tractam[3] breument,
lo qual es compendi novell,
en mon enteniment appell[4]
que translat de latí[5] en romanç
en rimes[6] en mots qui son plans,
per tal que hom puscha[7] mostrar
lògica e philosoffar
a cels[8] qui no saben latí
ni aràbich: per que vos mi
endreçats, Sènyer,[9] en saber
en bona entenció haver.

---

1. M, *Manca tota la rúbrica* — 2. C, fer — 3. C, tractant — 4. C, la qual es dita del gatzell | hon mon entendiment apell — 5. C, darabich — 6. C, rims *o* rima — 7. C, puxa — 8. C, çeylls — 9. C, seny

I

ECH vos los .v. universals,
lurs noms sabiats que es aytals:[1]
genus, sots sí[2] specia,
aprés es[3] diferencia;
proprietat e accident
són quart e cinquèn[4] exament.
Dos són los generals menors
qui termenen dintrals majors:[5]
substancia es lo sobirà,[6]
animal mortal pus jussà,
el mig són cors e animal.

II

[7]DE les species, atretals,
les dues són estremitats,[8]
sí com cors e home nomnat;
les altres dues són al mig,
sensible e animal[9] dit.

III

ENDIVIDU'S[10] atrobat
dues vets contrarietat:
de nombre e de specia,
quin ells fan differencia.[11]
De nombre: .j. .ij. e .iij.
que lu nombre laltre non es.[12]

1. C, lur nom sapiats que es (*S*, son) tals — 2. *S*, ha sots si — 3. M, de — 4. C, quatre e .v.ª — 5. C, e termenen dintrels maios — 6. C, subira — 7. C, *sense calderó* — 8. C, atretal | ... estremitat — 9. M, sensible animal — 10. C, (E)ndiuiduus (*serà* En'dividu's?) — 11. C, specie | ... differencie *passim* — 12. C, .i. e .ij. e tres | ...no es

De specia: sí com ferrer
qui non es lo seu oliver.

IV

De differencia diray,
mas tot lauger men passaray.
Differencia es universal
qui lespecia[1] mostra qual
es la sua diversitat,
axí com si es demanat:
datiler, e qual cosa es?
e la resposta fayta es
en lo genus, qui es arbre;
e açò matex de marbre:[2]
son genus say que peira es.
Differencia vé aprés
can hom[3] diu: e qual arbre es?
ni[4] marbre, e qual peyra es?
e hom respon: arbre fasén
dàtils; e peyra marbre gen,[5]
obrats della castells e tors.
En animals e en colors
e en tota causa creada
differencia es atrobada.

V

Proprietat[6] universal
particular es, qui senyal[7]
es de la sua specia

1. M, la especia — 2. M, [deym] *al marge* de maıbre: C, *manca tot el vers* — 3. C, ven apres | com hom — 4. C, sur *(sic)* — 5. C, arbre fassen | ...marbre sen (*R* marbre'sen = essent) — 6. C, propietat *passim* — 7. M, quis seyal

e dels individus della;[1]
e per ço con[2] en ells està,
proprietat los demostra,
axí com cà, qui per ladrar,
e cavall, qui per aniar
demostren lur[3] proprietat,
despecia fan[4] diversitat.
Cada proprietat detria
son subjech[5] daltra specia.
Propri e differencia
significiuen lespecia,
mas no la mostren dun semblant,
car proprietat va mostrant,
c'una specia no's laltra,[6]
axí com de cavall e cà.
Per altra mou differencia
demostra qual specia,
axí com animal rient.
Endues han convertiment,
differencia e proprietat,[7]
mudant subjech e predicat,
axí com home resible;
resible es home sensible:
quescú[8] pot esser predicat
e subjech, pus sia girat.

VI

ACCIDENT es universal
particular, sí Deu me sal,[9]
lo qual està en general

1. C, indiuiduus deylla — 2. C, cor — 3. CR, anillar *(provençal* enhilar, *del llatí* hinnire) | demostre llur — 4 C, fan llur — 5. C, subiect *usual* — 6. C, no es altre — 7. C, Differencia propietat — 8. C, Cascu — 9. M, saluu

e aytanbé en special.
En general: com vegetable
engenrat[1] e corrumpable.
De special: algun[2] hom blanch
o negre o durment o ranch.[3]
Accident no pot demostrar
genre[4] ne specia, som par,[5]
sí com blancor e malaltia[6]
qui no mostral subjec qual sia.
En dues parts es accident;
la una es separablament,
laltra inseparablement.[7]
Separable: home corrent.
Inseparable: foch ardent.
Alscuns accidents[8] say que y ha,
no son en tota specia,
axí com hull-gaç e nas-fent,[9]
en alguns metalls foniment.[10]
Ay accident coessencial[11]
e departible atretal.
Coessencial[12] es devesit
en dues parts, segons que's dit:[13]
una es con lenteniment
hymagina possiblament
ginoví[14] privat de negror,
e[15] home blanch de sa blancor;[16]
mas laltra part nos pot privar
denteniment, sí com comptar

---

1. M, com en vegetable engenrrat *(o* engenrrant: C, engenrant) — 2. C, alcun *passim* — 3. C, o dorment o rant? (*R*, orant) — 4. M, genrra — 5. C, compar = çompar — 6. C, malautia — 7. C, *manca tot el vers* — 8. C, alcuns accidens — 9. C, vuyl gas (M, gat?*)* e nas *(sense* fent): *Lat.* tortuositas oculorum et turnitas nasi — 10. M, matalls; C, funiment — 11. C, no essencial — 12. C, Q°essencia — 13. C, ques *o* queo dich (*potser la lliçó primitiva era* que us dich?) — 14. C, guineui — 15. C, *sense* e — 16. *Lat.*, ymaginatur esse possibile corvum privari nigredine et tignum posse privari albedine

en quatre dos; cor tota via,
dos en quatre hom entendria.
Del accident say departable[1]
quen dues[2] parts es camiable:
la una ve a tart, sous dich,
com can es en home massip;[3]
laltra ve tost e molt sovén,
com gauig o espaordiment.[4]
En altres dues parts es dit
que accident es departit:
la una es proprietat
de accident a subjech donat:[5]
a home es propri son riure,
son comprar e son escriure;
laltra part say que's nomenada
proprietat no propriada
més a un[6] subjec que a altre,
axí com hom[7] menjant[8] malalte;
car menjar en malaltia
a tot animal se apropria.[9]

VII

De los[10] .v., say, universals[11]
los tres primers substancials,
los dos derrers són daccident;
sos vist[12] manifestament.

1. C, departible. — 2. M, quen dues dues: C, que dues .ij. — 3. M, canes en home messip: C, caneus (can eús = seús?) e home macip — 4. C, gaug e spahordiment — 5. C, donar — 6. M, proprieta no propriadat | mes ha un (C, a hun) — 7 M, home — 8. C, meiant *o* meniat — 9. C, meiar e malaltia | ...se propria — 10. C, dels — 11. M, uniuersal — 12. C, los tres primes... | los (*sense* dos) darres... | son vists (*R*, so es vist)

VIII

Quatre[1] són diffinicions:
echvos lurs[2] demostracions.
Primer'es de efficiens:[3]
ànim'es de cors compliment,
say,[4] sens materia exament.
Materia són li element
a lo cors qui es engenrat.
Forma dóna[5] signifficat
de la materia, ço say.
De la causa final[6] se fay
diffinició: què es[7] coutell?
e hom[8] respon tot be e bell:
coltell[9] es causa de servir,
e pen'es per peccat[10] punir.

IX

A conèxer lesser de la re
covenen[11] .iij. coses, per ma fe.
Primer'es con lo predicat
mostral subjech en veritat;
comparament substancial
hi ha mester, sí Deus me sal,
de subjec fet ab predicat,
axí com dome animat;
cor tot home ha moviment
e tot animal exament.
Segona demostració

1. MC, Quatra *(passim* M) — 2. C, llus — 3. C, effeciens — 4. M, ffay: C, fayt — 5. C, don ha — 6. C, fina — 7. C, ques — 8. MC, ho — 9. C, coutell — 10. C, de peccats — 11. C, couenen en (*serà* couen?)

es col subjech dóna rahó
a demostrar lo predicat
per ço que ver sia trobat;[1]
car qui diu home, diu resible
ab cors animat e sensible.
De la terça nos rent[2] rahó,
car no si forma[3] questió;
car aquells demanden follor
cant dien: per que es[4] color
negre ne blanch? ni, per que dos
ęs compte? car responciós[5]
si fan senes[6] deffalliment
e sens altre acordament;
car negre's[7] color per negror
e blanch es blanch per sa blancor,
e de dos es nombre format
per ço cor dos són ajustat.[8]

X

GENUS e differencia
demostren lespecia[9]
cant hom met lo genus primer
e lespecia en derrer.
Per proprietat, atretal,[10]
es trobat ver, sí Deus me sal,
axí com cosir e escriure,[11]
bramar e comprar e riure.
Hom apercep per accident
drap blanch, negre, vellant,[12] durment.
Genus e differencia

1. M, [a]trobat — 2. C, vos ret — 3. C, soma — 4. C, demandon follor | can diuen per ques — 5. M, responcions — 6. C, sens — 7. M, negre es — 8. C, formar | ... aiustar — 9. *R*, la especia — 10. C, Propietat (*sense* per) atretal (M, etretal) — 11. C*R*, e scriure — 12. C, e negre uetlant

fan sobre la especia[1]
contrarietat dues vets,
segons que entendre porets:
la una se fa diversament,[2]
laltra per contrari, exament.
Diversament se diu axí:
drap de lana e drap de lli.
Contrarietat: com cors mortal
a inmortal. E car mi cal,[3]
dich que si es alguna res
a qui null nom no[4] sia mès,
fayse sa[5] diffinició
sobre lo genus, e veus ço:[6]
si la causa es animada
e vegetable, es donada
enaxí la responció,
segons que ho mostra raó:
est cors es animat sentit,[7]
mas son nom es mès en oblit;
privat de nom e denimat.[8]

XI

DUES son comparacions
universals, segons rahons:
natural e accidental.
Comparació natural:
com subjec e son predicat
en natura són atrobat,
axí com home animal
quin moviment semblon egual;

1. C, lespecie — 2. M, diuerçament — 3. C, can mi cal (M, qual) — 4. *Lat.*, cuius nomen ignoretur: *R*, nom ne: MC, hom ne — 5. M, *manca* sa — 6. C, quo (*serà* co?) — 7. C, e sentit — 8. *Sembla que aquesta es la difinició de vegetable.* M, danimat (*preferim la lliçó de* C denimat = desanimat *o* inanimat?)

cor si són li home movent,
sis[1] són animal exament.
Comparació[2] de accident:
e[3] de blanch ab blanch, o corrent[4]
ab corrent, e ab negrit
alcun cors que sia 'nblanquit.[5]

XII

A conèxer *què*, tres mous ha.
Lo primer en genre[6] està
cant hom demana: hom què es?
e la resposta fayta es
cant hom diu: hom es animal
racional. E atretal
per lo segon mou hom respon
ab lespecia, e veus com:
hom[7] es racional mortal.
Lo terç mou se fa per senyal,
ço es a dir discripció
ab ques fa la responció:
què's hom? leva destatura,[8]
ungles amples ha per natura.

XIII

DIFFERENCIA demostra
so què, mantes[9] vets per una,
e per mays duna atretal.
Per una: hom es animal.
Per més duna: racional,

1. M, si — 2. C, compacio — 3. C*R*, *sense* e — 4. M, occorrent: *R*, o de corrent — 5. C, ab ennegrir (*R*, ennegrit) | alcun (M, acun) cors que sia blanquit — 6. M, engenrra: C, engenra — 7. C, hon — 8. *R*, levada estatura — 9. M, mants?

sensible, movable,[1] volent
son creador omnipotent.

XIV

Quin mostra differencia
en genre[2] en specia
cant[3] hom diu: e quin animal?
e hom respon: racional.

XV

Ech vos de preposició,[4]
en dues parts es[5] son sermó:
predicativa primera,
condicional derrera.
Predicativas departeix
en dues parts es devesex:[6]
luna part es disjuntiva,
laltra[7] part es conjunctiva.
Disjuntiva: o fals o ver,
car null mijà[8] noy pot caber.
En la conjuntiv'a mija
con hom diu: tanca la sija.[9]
Ecvos de la condició:
sim ames[10] darté .j. cordó.

XVI

Qvatre són preposicions
compreses, on són mants[11] sermons

1. C, mouible — 2. C, demostra diferensia | engenra — 3. C, quant — 4 C, proposicio *passim* — 5. C, en (M, e en) dues parts en — 6. C, deuesir — 7. C, disiunctiua *usual* e laltre — 8. M, miga : C, mitga *usual* — 9. M, tança (*o* cança?) la sija : C, tanca la siga — 10. C, ha mes — 11. C, opreses ... mans (M, mats?)

fayts: en tot, no tot, e alcú,
e encara en no negú.[1]
Quatre[2] són qui no són en ús,
mas quen fan fallacies alguns:[3]
dues individues appellades
e les altres desemparades:
en Pere gran, Pere[4] no gran,
home vellant, hom no vetllant.[5]

XVII

En .viij. mous preposició
par c'aja contrari, veus ço[6]
en affermàn e en negàn;
mas no's contrari a mon semblàn.
Primera es dequivocat[7]
cant del subjec es predicat.
La un diu: degollat moltó,
e laltre diu: anc ver no fo;
la un diu d'*Arietes*,[8]
e laltre daquell que menges.[9]
Cascun diu ver, sí Deus me sal,
per quel contrast res no val.
Segons, que diu del predicat
con diu: vin a beure[10] es vedat;
segons la ley del sarrayí,
mas del crestià no's axí.
Terça[11] es con particular
universal fan contrastar,
axí com dir: ull dom es blanch,
e[12] es respost que no es blanch.

1. C, en nongu — 2. M, quatra : C, quant — 3. C, mas quen falcies alcuns — 4. M, pera ... pera : C, .p. ... en .p. — 5. C, vetlant ... vetlant — 6. C, presuposicio | par aia ... veus quo — 7. M, de equiuocat — 8. C, dariet es : *R*, *de* arietes — 9. C, meges — 10. C, com viu vy a boure — 11. M, terce — 12. M, *ometí* e. *Aquest vers va al marge*

Cascún diu ver, car blanch hi es
en negre, ço vey appalès.[1]
Quarta dactualitat[2]
e de potencia on ver es.
La un diu quel vin del salló[3]
embriaga, laltre diu no;
la un ho diu de mantinent
e laltre de possíbolment.
Quinta es de relació.
La un diu payre, laltre no;
la un ho diu[4] de natural,
e laltre de accidental
cant infant es pres a noyrir.
Sisena[5] de loch se sol dir.
La .j. diu payre viatjant,
e laltre son dits navegant;[6]
la un diu que va a París,
e laltre diu: no, a Tonís.[7]
Setena se diu destament
en qual que hom sia essent.
La un diu Pere ha saber,[8]
e laltre diu que no es ver;
la un diu que sab[9] en costuma,
e laltre que no en natura.
La .viij.ª[10] se diu de temps.
La un,[11] affermadaments,
que lome qui jau no es sà,
e laltre diu que mal no ha;
la .j. te diu ver per .j. dia,
e laltre per laltre[12] qual que sia.

---

1. C, cascu diu (M, dir) ver que blanc hi es | e negre ... apeles — 2. C, de actualitat — 3. C, lo hu *passim* ... vy del sello — 4. M, o diu — 5. C, si sen ha — 6. C, viatgant | ... neuegant (*R*, nenegant) — 7. C, tunis — 8. M, pera asaber; C, .p. ha seber — 9. C, la hu diu que no sap — 10. C, huytena — 11. *R*, la un diu — 12. C, per altre (*R*, *omet la e conjunctiva*)

XVIII

QUATRE son preposicions
ab que hom forma los sermons:
algunes han convertiment
e no les altres exament.
Convertiment es atrobat
con lo subjec el predicat
prenen en sí camiament.[1]
Ech vos les c'an convertiment:[2]
la negativa universal
nega que hom[3] no es sal;
affirmativa[4] particular
se pot enaxí figurar
con se diu: algun home es blanch[5]
o negre, malalte[6] o ranch.
Affirmativa universal
nos convertex, sí Deus me sal:
con hom diu: tot hom animat,
qui converteix no diu vertat;
negativa[7] particular
nos convertex, segons que par:
no es tot hom[8] animal
ne tot animal hom mortal.
Preposició convertent
no pot esser, si verament
no es demostrat[9] veritat
sens que noy haja falsetat.

1. M, camihament — 2. C, *manca aquest vers* — 3. C, la neguatiua ... | negua que home — 4. C, affermatiua *passim* — 5. S, com si diu alcun hom es blanch — 6. C, malauta — | 7. C, neguna — 8. C, home — 9. C, de mostrar

XIX

TRES mous són de convertiment:
la hun[1] se fa per accident;
laltres fa per simplicitat
mudant subjec e predicat;
e[2] lo terç mou, sí Deus bém do,
es per contraposició.

XX

PREPOSICIÓ, tretze[3] vies.
Con tu savi series
si en ton cor les pots retener![4]
car per elles hauràs saber.
Primer'es de necessitat:
tot cors[5] compost es demostrat.
Segon's diu[6] con es sentit
veent, palpant, gustant, oynt.[7]
Terça es desser esprovat:
tot foch es calt con es tocat.
Quarta es de *tauetur* dit,[8]
vocable aràbich es hoyt,[9]
en special es demostrat
e[10] en general atorgat,
axí com lom qui creu que es
París, si bé estat[11] noy es.
Quinta es[12] la preposició
quin sí matexa sa[13] rahó,
con en .iiij. ho[14] es mostrat,

1. C, lo hu *passim* — 2. C, *sense* e — 3. M, tret se *puntuat* [al'tretze] *sobrescrit* : *R*, a tretze — 4. C*R*, sin; M, retaner — 5. C, primera es ... | tot cos — 6. C, segons es viu — 7. C, hoyt — 8. M, ta uirtut dit : C. tauetur dir — 9. C, ohyr — 10. C, *omet* e — 11. C*R*, be stat — 12. C*R*, quintas — 13. C, la — 14. MC, o : *R*, on

que dos son la una meytat.
Sisen'es de perpensament,
e aquesta no val nient,
car falsetat hi[1] pot caber
on mant hom fall[2] per no saber.
Setena se diu de publich,
con hom qui ment vil es sentit.
Huytena's diu de sotsposada,[3]
la qual no val nulla vegada,
car mant hom reb molt sovén
so on[4] veritat no entén.
Novena's diu datorgament
a qui no cal[5] repreniment.
Deena està en semblant
cant la primeras va acostant
ab semblant possibilitat,
mas nou fa en necessitat.
Onzenas diu appalès:[6]
a ton amich sies cortès.
Dotzena es dopenió:[7]
qui va de nits sembla layró.
Tretzena es ymaginada,
com serp morena varinada.[8]

XXI

De tretze[9] preposicions,
en la .v.ª es pus forts rahons,
car silogisme van[10] formar.
Lo nom daquelles vulls nomnar.[11]

1. C, falçedat si — 2. M, *manca* fall — 3. C, sopposada — 4. C, reeb molt souent | so en — 5. M, detorgament | a qui (*R*, aqui) no qual — 6. C, on se nas .. apales — 7. C, dopinio — 8. M, con serp: C, com sert. (*Lat.* ut aliqui ymaginant piscem morenum, quare serpem assimilatur, esse totaliter venenosum) — 9. M, tretse — 10. M, silogisma *sovint;* *R* fan — 11. C, lo mon; M, nomenar

En la primera: mays tot es[1]
que sa part. Hec vos enaprés
la segona, qui es sentida,
on a tart trobarets fallida.
Terça es de la esprovada,
don hom se guart[2] altra vegada.
Quarta de *atauetur* es
on a tart[3] defalliment es mès.
Sinquena es sella[4] quen sí
ha sa[5] rahó, com yo en mí
ay mes mans e tots mos caxals.
Les altres gens[6] no sǫn cabals
a les .v. damunt nomenades.
Les publiques e atorgades
om dóna a los no sabents
con esputant hom savi ls vençs[7]
a les[8] .v. damunt nomenades,
on veres rahons són mostrades.
De perpensar e de semblar
pot hom fallacies formar.
Públiques e reebudes
ab creença, són car tengudes,[9]
a rectorica són donades
e a dret les demés vegades.[10]

XXII

DE possíbol e impossíbol,[11]
de[12] necessari, son cor hi vol.[13]
Possíbol: esser escrivà.
Impossíbol: home pedra.[14]

1. C, mas totes (M, *també* totes) — 2. C, es da sprouada | ... se gart — 3. *R*, on tart — 4. C, seylla — 5. MC, assa — 6. M, gents : C, yents — 7. C, com desputant ... vens – 8. *R*, ab les — 9. C, caruengudes — 10. M, negades [al'vegades] — 11. M, possible e impossible *rúbrica* — 12. *Lat.* et — 13. C, cor .j. vol — 14. C, pera

Neccessari: hom[1] animal.
No necessari: nom Vidal.
So qui en un temps es possíbol,
en altre temps es impossíbol.

XXIII

D'ARGUMENT sabiats[2] diray
com pus breument dir en[3] poray.
Arguments són dits ajustat<s>
don altres dits són dirivats,[4]
segons que entendre porets
con les figures legirets
on[5] argument es demostrat.
En tres térmens es termenat,
sabiats per ver, tot[6] argument,
car sens ells nos mostra nient.
La un terme es de mijania,[7]
e lo menor es tota via
subjec en la conclusió,
e lo major,[8] sí Deus bem do,
està en la conclusió
predicat, e es questió.
Conclusió say no es dita
enans qu'ella sia exida
de dues preposicions,
cor no es acabat lo[9] sermons;
mas con es exid' es[10] rahó
que hom lapell conclusió.
Dues negacions[11] no fan
null argument, a mon semblant.[12]

1. C, dom — 2. M, dergument *passim* sabiats : C, (D)e argument sapiats *usual* — 3. C, ho — 4. C, ajustar | ... diriuar — 5. *R*, on : MC, en (en? — 6. C, *manca* tot — 7. M, terma es de (C*R*, *sense* de) migania — 8. C, la menor — 9. M, los — 10. C, mes con es exit es — 11. C, veguades (*serà* neguades?) — 12. C, semblan

. . . .[1]
ni negun[2] animal es sal;
ni de dos particulars[3]
preposicions, no daràs
la veritat en argument
segons art[4] de demostrament;
cor qui diu alcun animal
e algun[5] blanch, son dit no[6] val.

XXIV

De la materia[7] dargument
vos diray vertaderament.
Ses raylls són[8] .v. atrobades.
A la primera són donades
les proposicions de grat
qui demostren necessitat.
Segona es con par vertat:
que lom qui ama sia amat.
La terça diu[9] dopinió:
qui va de nits sembla layró.
Quarta es con par vertat
so qui es molt gran falsetat,
axí com tot[10] esser en loch:[11]
Deus es, sens[12] que no es en loch.
Quinta es con falsament
home fa fals comparament;
cor qui diu: Carles es leó,[13]
mostra que fals es son sermó.

1. MC, *evidentment manca un vers* — 2. C, negu — 3. C, dues (*R*, duas) particulas — 4. C, *manca* art — 5. C, alcu animal | e alcun — 6. M, [al'no] *al marge* — 7. C*R*, manera — 8. C, rayls; M, so — 9. C, viu — 10. M, *manca* tot — 11. C, lloch — 12. *R*, essens: *serà* es ens? — 13. C, cales es laho

XXV

SILOGISME[1] say c'a[2] mester
quatre coses a mon parer:
subjech, accident, questió,
començament hi esser[3] bo.
Del subjech vos diray breument:
con hom malalte ha sanament.
Accident nous vull oblidar,
en trianglel[4] poràs trobar,
cor cada linya en triangle
ab sa par linya hi fay angle.[5]
De questió, segons quem par,
es col subjec se va ajustar[6]
ab laccident, don questió
pren forma la conclusió.
Començament[7] no vull lexar:
so es con hom a lesputar[8]
atorga preposició[9]
don hom trau la conclusió.
Qui començament vol negar,
en esputar no sab entrar.

XXVI

QUATRE son les condicions
de silogisme:[10] les rahons
ver, necessari, e primer,
e'ssencial hi es mester.
Ver, es que sia veritat

---

1. M, Silogiza — 2. C, qua — 3. C, es (*R*, e comencament hi es) — 4. M, trianguel : C, triangle — 5. M, se part .. angle : C, sa part ... triangle — 6. C, subject seria justat — 7. C, començaments — 8. C, al disputar *usual* — 9. M, preponicio? — 10 M, Quarta ... conclusions [al'condicions] | de silogisma *passim* : C*R* silogismes

so que largument ha provat.[1]
So qui es de necessitat,
es con no pot esser mudat.
Primer, es con es affermat
primerament lo predicat.
Essencial, covė estar
en ço de que vols predicar.

XXVII

PER quatre mous va questió,
e sís[2] fa la conclusió.
Silogisme va tot primer,
eximpli es lo pus derrer;
entimema, inducció
estan en mig,[3] sí Deus bem do.
Silogisme, cabal sermó
con se forma conclusió
de dues preposicions,
per veres demostracions.
Inducció poràs trobar[4]
adonchs con ab particular
poràs provar universal;
cor sin[5] Ramon e en Vidal
e cascú li racional
an loch, e ample e pregon,
sí san tuyt li home qui son.
Entimema say con se pren
en[6] conclusió solamén
ab una preposició
don es solta la questió.
Con dius: en Pere[7] es sensible,
covė que haja cors visible.

1. M, lergument ha probat — 2. C, si — 3 C, esta al mig — 4. CR, nombrar — 5. M, si — 6. C, e — 7. MC, diu sen .p.

Ab eximplis són questió.
Echvos neximpli bell e bo:
si mala cosa es guerrejar,[1]
bona cosa es passifficar.

XXVIII

<TRES mous són dobscurament>:[2]
quant hom affic en argument,[3]
con diu animal corrent;
e molt hom naminva en toyll,
con acorsir[4] la rahó vol;
o[5] con vol respondre tot breu,
don entimemas forma leu.[6]

XXIX

SILOGISME poràs cercar
en causa en causat, som par.[7]
Lo foch es causa, e fum es
occasionat, e ver es
que lo fum es occasió
a trobar foch con fas carbó,
com per lo foch atrobat es.
Sí com lo[8] foch es major causa
que lo fum, axí sentaula
que la darrera dicció
que es en la conclusió,
sia[9] en lo terme mijà
major causa, ço es serta:[10]
donchs la pus noble dicció

1. M, quasa [es] garregar (C, guarreiar) — 2. *Afegim aquest vers, pres del llatí, per que'l text faci sentit; però el deixam fora de numeració* —3. C, afigen (M, affit? en) arguments — 4. M, aconsir : C, acorsic — 5. *R*, o(n) : MC, on — 6. C, son entimemas formey eu — 7. C, serquar | ... en quant son par — 8. *R* co'l — 9. M, si ha — 10. C, sera

mit en la[1] major abandó
en lo terme mijà, qui es
compost de dos termens: ver es.

XXX

UTRUM, e *què*, e *quiny*,[2] *per què*
son quatre mous, que'xís cové.
Utrum en[3] dues parts està
ab que la demandas forma:[4]
primera es si es o no
so que demanda ton sermó;
segona es destament:[5]
si Deus es bo, omnipotent.
Què, 'n[6] dues parts partit es:
primera: què's destrer?[7] pagès?
resposta: es cavayll, laurador;
segona, veritat major,
què's vi? respon[8] abendó:
premut, embriagat, glotó.[9]
Propri e differencia
te donaràn[10] sciencia
de lo *quiny* qui'n ab.ij. està,[11]
car per cascú se demostra.
Per que, en dues[12] parts estan:
primera: per qual causas fan;[13]
segona: per que's atrobat
so qui per altre es[14] demostrat
e per sís demostra es ve.[15]

1. C, en ella — 2. C, quint — 3. C, es — 4. *Serà* fa? — 5. C*R*, de estament — 6. C*R*, que en — 7. C, rustich — 8. C, quens (*o* que es: *R*, que es) vi respun (M, respen?) — 9. *Lat.*, convenienter respondetur: vinum est aqua putrefacta in vite — 10. C, donaren — 11. C, abdos sta — 12. C, dos — 13. C, quals (M, *també* quals) causa es fan (*R*, fa(n) *i en el vers anterior* esta(n) *indicant la supressió de la* n) — 14. C, altres: *R*, altre's — 15. C, demostras en ve

Utrum e *per que* san a fe,[1]
e *què* e *quin* san a rahó.

XXXI

CONTRADICTORIÁ[2] sermó
qui en quatre mous safigura.
Lo primer, primer se dirà,
relatiu es, com fill e payre.
Segon aporta lo contrayre[3]
de blanch e negre, e mal e bé,
e ver e fals, e dautra re.
Privació posició[4]
es lo terç mou, con cadaló
qui con neix[5] no veu nulla res.
Quarta dafermació es
e de negació formada
qui no ha mijà ni ligada.[6]

XXXII

NOMBRE[7] ja no fóra sens dos,
ni dos nombre si res no fos.
Nos[8] segueix de necessitat
que a dos, .iij.es sia donat;
cor dos poden esser sens .iij.
e sens .ij., .iij. no foren[8] res.

XXXIII

ENFRE esser e essencia
say quey ha differencia.

1. C, affe 2. C, contradictorian — 3. C, contra hayre — 4. C, possicio — 5. M, coneix : C, conex — 6. C, e no ha mitga ni liguada — 7. M, nombra — 8. C, no — 8. C, dos tres no foran

Essencia lenteniment,
say, la comprèn naturalment;
mas desser[1] no pren la forma,
mas dintre la materia.
Essencia, especia es,
e esser, particular es;
e esser e sa[2] especia
poden esser substancia
e accident, en veritat.

XXXIV

DELS universals mes membrat,
dels quals materia empremtada
e sa emprempta segelada
fa conservar especia[3]
en los individus[4] della.
Lespecia es[5] termenada
dins dos termens, es sustentada:
la .j. terme's materia
universal, senes[6] forma,
la qual es dita ordial;
e laltre terme, atretal,
dendividus es consirat.
E ço per que no es[7] vedat
que sia[8] vista specia,
es per so cor materia
ordial[9] es invisible,
si be ses intelligible.

---

1. M, de esser — 2. C, la — 3. *Potser la redacció d'aquests dos versos, almenys pel sentit, haja d'esser eixí*: e sa (C, la) emprempta segelada's (M, sagelada : C, segellada | a (*R*, fa) conservar especia : *Lat.* materia ordinalis appetit conservare et perdurare facere species — 4. C, indiuiduus *i més avall* endiuiduus, *formes usuals* — 5. C, *omet* es — 6. C, sens — 7. *Serà* per quens es, *o* per que nos es? — 8. C, e si has — 9. C, ordinal

XXXV

Si tu vols entendre lo ver,[1]
fe e'ntendre[2] tauran mester.
Ab fe comença a[3] obrar
en ço que volràs encercar,
affermant possibilitat;
car la impossibilitat
no afferms[4] al començament,
cor si ho fas, lenteniment[5]
no porà mays avant anar
encercar ço que vols trobar;
car qui[6] al començament menyscrè,
ab enteniment no veu re.
Aytal ús han li infidel[7]
qui descreson que Deus del cel
sia en sancta trinitat,
ni en[8] sancta Maria encarnat;
car al començ dela raó
descreen ho, dién[9] que no;
e cor descreon en primer,
lur enteniment en derrer
no ha ab que vaja cercar
so qu'ell[10] pogra atrobar
si no li embargàs[11] sa virtut
linpossíbol qui es creüt
a comensar del esputar;
a qual los valgra[12] mays duptar;
car per duptar es demostrat

1. C, lo voler — 2. M, Lentendre, *però la* L, *caplletra en vermelió, fou escrita per l'illuminador sobre la indicació de* s *llarga ben semblant a* f *que segurament volia posar el copista* — 3. M, *elideix la* a — 4. M, affermes — 5. C, lentendiment *passim* — 6. M, *omet* qui — 7. C, infisel — 8. C*R*, nin — 9. C, descreon e dien — 10. C, vaya serquar | so que ell — 11. C, linbargas — 12. C, disputar | ... valdra

so que es possibilitat,
car lenteniment ne revé
en son encercar con avé
en ço qui es ver e provat.
Est'regla[1] ages en ton grat,
car amar ne pots e saber
ton[2] Deu, qui ten fa car tener.

XXXVI

Si tu vols null secret[3] trobar
ab quatre mous lo vay sercar.
Primerament ab sensual
encerca altre en sensual,
e cor .j. en sensualitat
dóna daltre significat;[4]
cor la forma artifficial
de son maestre es senyal.
Segons[5] mou es con sensual
demostra lentellectual,[6]
com per est mou,[7] qui's sensual,
entens laltre entellectual.
Ecte lo terç mou, on greument
impren ostal lenteniment:
est es con lentellectual
daltre es mostra e senyal,[8]
axí com ver e fals[9] qui són
los majors contraris del mon
e demostren[10] que Deus es;
cor si posam[11] que Deus no es,

1. C, esta retgla — 2. 2. C, to — 3. M, sacret — 4. *Potser la redacció i puntuació d'aquets tres versos ha d'esser així*: encerca altre (M, altra) sensual, | e *encara* cor una (M, vna: C, jª.) sensualitat | dona daltra (M, altre: C, daltra) significcat — 5. C, segon — 6. M, lentec-lectual: C, lenteectual — 7. *R*, mon — 8. C, lenteectual | ... o seyal — 9. M, Aaxi: ... es fals — 10. C, demostre — 11. C, cor posam

so qui ver[1] e fals nes menor;
e si Deus es, esne major[2]
contrarietat a[3] ambdós;
e cor major es ahondós[4]
desser, e menor[5] ne deffall,
donchs pots saber que per null tayll
menor ab esser nos cové,
pus c'ab lo menor no fos re.
A[6] tres mous tay demostrat
Deus esser ell[7] significat.
Del quart mou te vull remembrar
ab lentellectual,[8] som par,
daysò qui's secret sensual;
car theòrica tes senyal
de los secrets de praticha.

XXXVII

DEMOSTRACIÓ tres graus ha.
Primer es: mays es tot que part;
car lendividuu de la art,
a la art gens no es egual.
Lo segon mou qui'nquer mays[9] val:
es lo simple fenit quin se
conté son tot, sens que de se
no fa part, com lentendiment
quin hàbit ha diversament
mants[10] objechs, sens que part non fà
de sí, mas que pren lur forma.

1. C, Lo que (M, quin?) ver — 2. C, *manca aquest vers* — 3. *R*, a : MC, e. *El text llatí d'aquests tres versos diu* : verum et falsum essent ex eo in diversitate et contrarietate minora; ex eo autem quod ponitur Deum esse, existit maior contrarietas et diuersitas inter ipsa — 4. M, ambdos : C, ahon dona : *R*, abundos — 5. C, desset e manor — 6. *R*, Ab — 7. C, el — 8. C, ab entellectual — 9. *R*, mays : MC, may — 10. M, mans

So per que demostració
<'n> el[1] segon mou ha mays faysó
de ver que no ha[2] en lo primer,
diray vos ho molt volenter.
En lo primer ton[3] cors mays es
que no ses[4] ta mà, la quàl es
possíbol con la t[5] pot tallar;
e tot[6] ton cors se pot guastar
retornant ses parts a no re[7]
tro quel tot no ha nulla re,
car perdut ha ço per que era.
Enteniment ja no perdrà
son tot per parts, car no les ha,
cor si algun objec no pren,
pendre n pot altre exament;
mas ja[8] natura no retrà
lo peu,[9] al cors, que perdut ha:
donchs mays es tot que part non ha
que no es lo tot qui parts ha.
Lo terç mou es pus vertader
que lo segon ni lo primer,
car tot es sens part, infinit,
ço es .j. tot en lesperit
simple que son tot[10] mays conté
quel tot del·[11] segon. Vet per què:
car tot finit dins terme està,
per que en[12] son ver terme hi ha
e cantitat e falliment,[13]
pus no es infinidament;
mas lo tot qui's[14] sens termenat,
infinidament es estat,

1. *R*, del — 2. *CR*, nos — 3. C, con — 4. C, O? que no es — 5. M, let — 6. C, E cor — 7. C, retornen ... non re (M, norre) — 8. C, examen | mas ya *passim* — 9. C, pou? — 10. C, tot son — 11. C, tel — 12. C, infinit dins trameta | per que n — 13. C, e quantitat e fallyment — 14. C, que s

e es, é senes fi[1] serà.
Aquell tot mays ver en sí ha[2]
que no ha lo tot termenat,
qui conté tal necessitat
qui lo fa esser termenat;
mas lo terç tot ha'ytal[3] poder,
tal necessitat, tal voler,
que tot quant es conclou en sí.
Pus tan gran es, membr'él[4] de mi.
  Lo primer grau sentén[5] leuger
per so con es sens mijancer.[6]
Lo segon grau sentén greument
cor ab mijà sensualment
lauràs a entendre primer.
Lo terç grau, on ha mays de ver,
ha[7] molts mijans qui són leu:[8]
saberlo te covè, si Deu
vols saber per necessitat.
E qu'ell[9] per sa gran pietat
enlumén ton entendiment,[10]
sens lo qual null hom no entén.

XXXVIII

De subjec e objec mijà[11]
te vull parlar, car obs taurà.
Materia es[12] potencia
e subjec ha tota forma
qui per cors natural sia;
e li compost del element

1. C, e es sens fi — 2. MC, may (*R,* mays) ver en sia — 3. MC, tot aytal — 4. *R,* membre'l — 5. M, es senten — 6. *Lat.* quia caret (*R,* es sen : MC, es son) medio — 7. M, A — 8. MC, qui (C, que) son leu : *Lat.* difficillime intelligitur (*scil.* modus) — 9. C, quel — 10. C, enlumin ton enteniment — 11. C, (D)e sob e obiect miga — 12. C, materias (*R nota que ia sol valer per dues sil·labes*)

són subjec, ço say, estrument[1]
a la forma artifficial.
Objech hi ha qui's[2] natural
als particulàs sensual;[3]
objec dentellectuytat
es Deu e fe e caritat;
objet dartiffici, veer
lo pren, e aytanbé voler,
com veus e vols la tua tor.
Mijà say que's lo movedor[4]
quis mou de subjec al objech
sens que no's part de son subjech
ni defora lobjec[5] no va,
mas quen lo mig damdós està;
sí com es anar e escriure,
entendre e amar[6] e riure.
 En son moure lobjec consent,
e sís fal subjech exament;
e[7] per açò lo mig movent·
mouse e's[8] mogut verament
per ambedós sos termenats,
on[9] moviment es demostrats.

XXXIX

A ensercar pus noblam sové:[10]
ab tres coses latrobaré:
esser, major, acabament,
qui ensemps han conveniment[11]
contral contrari de major,
lo qual se coví ab menor,

1. C, strument — 2. C, qui es — 3. CR, particulars; M, sensuals — 4. M, mouador — 5. C, defforal subiect — 6. C, e scriure | entendre amar — 7. R, *omet* e — 8. C, mouce (*o* moure) es — 9. M, en? — 10. C, (A)nsercar pus noble soue — 11. M, conuenients

ab[1] deffalliment, ab non re.
Est encercar dos[2] mous conté:
la .j. es[3] de diversitat,
laltre de contrarietat.
Divers són major[4] e menor
qui no són eguals en valor;
car si home es, quis cové
ab[5] deffalliment, ab non re,
per innorar[6] e per privar,
e dacabament[7] pot usar
en edat[8] e en caritat,
donchs manifest es e provat
quen esser sia alguna re[9]
qui nos convenga ab non re,
ab menor, ne ab falliment,
ans hi ha[10] tot acabament
en sí[11] e de tot ço qui es,
e sia major que quant es;
e si ayçò[12] no era ver,
convenrias,[13] a mon parer,
esser menor ab falliment
contra major acabament;
no esser e privació,
deffalliment e corrupció
no aurien sororitat;
e açò es gran falsetat.
Lo mou qui per contrari va
en lo pus noble enserca
esser major acabament,
e son contrari no's[14] nient,

1. M, A — 2. *R*, dos : *Lat.* duos : MC, tres — 3. C, lay es — 4. C, *manca* major — 5. M, A — 6. C, ignorar — 7. M, priuars? | E decabament — 8. *R*, en edat *pres del text llatí* : M, E uedat : C, Que dat — 9. M, alguna cosa : C, alcuna re — 10. C, ni ab fallyment *passim* | Hans hia — 11. M, an si : C, en çi — 12. C, aço — 13. M, conuenrries : C, couenrias — 14. C, no es

con Deus qui's[1] major e mellor,
al qual no's contrari menor,
ni non re, ne deffalliment;
e si Deus[2] no era essent,
non re, deffalliment, menor,
sens contrari foren major
que esser e acabament
e que major, e verament
ans foren[3] non re e menor
e deffalliment, que major[4]
ni esser ni acabament;
mas açó rahó no consent,
car no consent a falsetat.[5]
Pus est[6] manifest e provat
so qui es ver e qui es fals,[7]
asats navem dit: parlem dàls.

XL

Ab semblant o ab[8] desemblant
so qui es hiràs encercant,
car ab semblant latrobaràs;
a[9] desemblant conexerás
diversa operació
e divers esser;[10] e vet quo.
Li[11] philosof qui son estat,
sapies, han molt fortment errat;[12]
car ells, negat[13] creador,
creens a Deu far mays honor
diens que sa obra[14] mays val
si per tots temps es eternal,

1. C, qui es — 2. C, ni deffallyment | Si deus — 3. C, fora — 4. C, e maior — 5. C, no tolent e falçetat — 6. C, es — 7. M, falls — 8. *CR*, e ab — 9. *R*, ab — 10. C, es — 11. M, Lo, *corregit* Li — 12. C, fort errat (M, arrat) — 13. C, neguar : *R*, han negat — 14. C, e crens ... mays donor | Dients que obra

per semblança[1] volgron honrar
de sa obra, segons que par.
Mas ells li feren mays donor
si dixessen qu'ell es major
en durar en eternitat,
que no es lo mon son[2] causat;
car mays es qui pot de non re
crear, que far egual a se
en durament sens començar;
per que ells[3] no saberon trobar
ab desemblant, segons qu'ay[4] dit.
Encara han en àls fallit,
car dixèrent quel fermament,[5]
ni temps, ni lo[6] seu moviment,
són sens començar eternals,
dient que tot ço es cabals
ab Deu, qui es[7] sens corrupció,
en durar, e hanc ver no fo;
car Deus ha virtut e poder
per la qual[8] fa so sostener
qui es senes[9] corrumpiment,
a qui ha dat començament.
Per ço quels philosofs nan dit,
sapiats, ha mant home fallit,[10]
car creen[11] lurs començaments
esser ver sens deffalliments,
e cuydon s entendiment
so qu'ells creen[12] falsament;
e per ço no poden pujar[13]
sobrels començaments, pensar

---

1. *Serà* semblança*l*? — 2. C, e son — 3. C*R*, qu'ells — 4. M, quey: C, cay — 5. C, dixeron? quel firmament — 6. C, no li — 7. C, ab hun quis (*R*, *també* qui's) — 8. M, qua — 9. C, sustener | qui es sens — 10. M, sapiats amant (C, sabiats a mant) home ha fallit — 11. C, creon — 12. C, sien dentendiment (M, sien tendiment) | so quells (*R*, que ells) crehon — 13. C, puyar

altra pus fort necessitat
quis mostra ab diversitat
de pus noble e de menor
qui conté veritat major.
Ech ten eximpli forts[1] e clar:
be saps tu que Deus deu amar
lome just, quant fay alcun bé,
e cant fay mal gens[2] nos covẻ
qu'él sia per Deus[3] desirats;
ni nos covė que alterats
sia en Deu lo seu voler,[4]
que[5] siu era, a mon parer,
seria[6] en Deu accident
e soffraix de acabament:[7]
donchs axí tes obs que ab semblant[8]
ab desemblant vages cercant
de ton creador[9] son voler
sa dretura e son saber.
Asemblar pots lo teu amar
ab sell[10] de Deu, con[11] vols amar
sell qui fa be, car Deus ho fa.
Ab desemblant, donchs,[12] encerca
lo teu voler e sell de Deu;
car si desames lamich teu
can fay malvestat e peccat,
lo teu voler ses alterat;
car tu sabs que nos cambia
en Deu son voler com que sia.
Per ço que en[13] tu es cambiat,
lo voler de Deu tes mostrat

1. C, fors — 2. C, can fay (M, fays) mal ges — 3. C, siia per deu — 4. M, altarats | ... valer? — 5. C, qui — 6. M, saria — 7. C, e sofratxa decabament — 8. C, quet (*R*, qu'ab) semblen — 9. M, credor — 10. C, ceyll *passim* — 11. M, *manca* con *a la fotocòpia. Tot el vers va afegit al marge* — 12. C, lo fa | Ab ressemblant doncs (M, [donchs]) — 13. C*R*, que'n

en quant no sech lo teu sender;[1]
car voler ha pus vertader
que lo teu, qui es cambiat
cant son objec es alterat.

XLI

Nos covè lo nostre callars:[2]
cinch són los senys particulars.[3]
De visus parlarem primer
qui ab triangle es obrer:
son mijà ayre, luu, color
e layre luts[4] de resplandor;
e color, qui objech li es,
senes lugor sapiats non es.
En los ulls[5] es luts atretal:
esta luts es linya senyal[6]
qui continuament sestèn
de la vista a ço que pren.
Layre e laygua són mijà
del ausir, ço es certà,[7]
e layre per colps naffrats es,
e laygua sa empremta es.
Dins les orelles ve lo son[8]
en layre e laygua quey[9] són;
aquella aygua e layre,[10] exament,
reèbent aquell feriment[11]
qui es vengut dels colps de fors,[12]
e loyment pren aquell cors
e vest los, car son hàbit es.
Dadorament[13] son mijà es

1. C, seder — 2. C, casars — 3. MC, particulas — 4. M, lurs — 5. C, vulls — 6. C, *manca aquest vers* — 7. C, Del ausis so es serta — 8. C, lo so — 9. C, quiy — 10. C, aygua layre — 11. M, feriment — 12. C, del colp de fors — 13. Dadorament (=dodorament): M, De dorament : C, Decorament

la calor e la humiditat[1]
qui de foch ayre són justat:
lo caut e lomit[2] va ensus,
e ton alè ha[3] aquell ús
cant de ton nas es dexendut;[4]
e car es ver e conegut
que ton alè calt humit es,
adoncs açò que semblant[5] es
de dins al nas, hàbit se fa
de odor: si odor hi ha,
amena la[6] lo teu alè.
De gustus vos dich quen so ve:[7]
son mijà es humiditat;
sots la lengua[8] son li forat
buyt qui de humiditat sumple;[9]
per aquells la sabor[10] te vé
sus alt en lo teu gotiró,
en lo qual gustus pren fayçó,[11]
segons que es la calitat
de ço que has begut, menjat.
Sentir ve de animalitat:
lestrument on es demostrat
es la carn, qui sent mantinent
cant hi es fayt null tocament;
terra e aygua són mester,
car aquests senton en primer
per ço car estan[12] pus al som;
el foch el ayre són preyon
qui reeben lur tocament,
don fan hàbit e vestiment

1. CR, lumiditat — 2. C, Qui deffer ayre son justat | Lo calt el humit — 3. C, con ale a (M, *també* a) : R, com ale a — 4. C, dexcendut — 5. C, semblan — 6. M, amena (*sense* la) : R, amenat — 7. M, vos dich quem soue : C, (*sense* vos) dich quen (quem?) soue — 8. C, lengo — 9. R, domiditat s'umplen — 10. M, te sabor : C, la sebor — 11. C, guturo | En lo gustus pren fayso — 12. C, per car stan

segons quels deffors són toccats.
Gustus e sentir són lausats
sobrels altres senys verament,
car sens ests dos no viu nient
nul cors, lo qual pot viu estar[1]
sens los altres senys, e durar.

XLII

Los senys particulars translat.
Ben, can en sens[2] son ajustat,
ymaginativals escriu,
in fantazia y ha son niu,
de la qual pren demostrament,
ço sapia,[3] ton entendiment
de ço qui es de sensual,
e puys puja en alt ostal
qui es dentellectuitat,[4]
on mant secret són ajustat.
A lo fals[5] ymaginament
qui ab fantasia corrent
forma falsa openió,[6]
eximpli ten do bell e bo.
Li philosof qui son passat
dien quel mon e eternitat[7]
son una cosa, e vet quo:[8]
sil[9] firmament anch mays no fo[10]
natura de corrumpiment,
donchs es ab temps e moviment
eternar sens nul començar.
Ymaginant, açò ver par;

1. C, viu star — 2. M, Len can ensens (*Lat.* in sensu communi : C, ensemps *R*, ensems) — 3. *Serà* sapies? — 4. C, dentellectiuat? — 5. C, a los fals : *R*, a fals (*serà* De lo fals, *o* De fals?) — 6. C, opinio — 7. C, passat (M, passats) | deyen quel mon eternitat — 8. C, e ver so — 9. *Entengui's* si al — 10. C, ach meyns ne fos

mas puxes[1] ve lentendiment
qui daçò fay[2] destruyment,
entenent que eternitat
nos cové ab res començat
ni[3] ab negún deffalliment,
mas ab trastot acabament:
donchs covés ab infinitat
e no ab ço qui's termenat
en cantitat[4] e en poder
en innorancia[5] saber.
Lo firmament es donchs aytal,
e temps e moviment, egual
a[6] lo firmament: donchs ver es
que alcuna altra causa es
pus noble que lo firmament
ni que temps ni lo moviment,
la qual lenteniment[7] entén
denant[8] a temps e moviment,
quis cové ab eternitat,
car no es dintre termenat,
enans es fora tot quant es
e dintre[9] ço qui terme es;
e[10] car en sí tot bé contén
a eternitat se covén.
E si Deus[11] no es eternal,
dius que ço qui es, res no val,
è que comensa[12] de non re
començament, e puys de se;
e açò es gran falsetat
que començar e començat

1. C, puys — 2. C, *manca* fay — 3. M, si. *Potser aquesta lliçó es la genuïna en el sentit de* i semblantment (nos cové), *però adoptam la de* C *per més clara* — 4. C, quantitat *passim* — 5. C, ignorancia — 6. C, *sense* a — 7. C, ni (M, lo) qual entendiment — 8. M, donant — 9. *Será* e fora? — 10. C, *omet* e — 11. M, dius [al'deus] : *R*, dius Deus — 12. M, comense

e no re e començament
sien una re solament:
donchs entendre pots verament
que Deus es gran, omnipotent,
qui tot quant es ha començat.

XLIII

SAPS què es[1] primera entenció
ni segona? Si dius que no,
mostrar to ay molt volenter,
car a ton saber són mester.[2]
Primera entenció es tal
quis[3] cové ab causa final;
la segona, lestrument.
Eximpli te n daray[4] breument.
  Primera entenció a Deu[5]
la dóna, si vols esser seu.
La segona entenció es
si sots Deus[6] ames qual que res
per ço que Deus pusques[7] honrar.
Si n axí ames,[8] pots entrar
en parays esser salvat;
mas si tu fas de Deu amat[9]
per ço qu'ell[10] te do del seu,
mays ames tu que no fas Deu:
a tu as la entenció
primera, e sens fallió,[11]
car la segona a Deu as:
on, mays honres tu qu'ell[12] no fas.
E car ell es mellor que re,[13]

1. C, (S)ap ques (*R*, qu'es) — 2. C, volentes | ... mesters — 3. M, enten[cio] es tal | Que — 4. C, diray — 5. M,˚ ha deu — 6. C, deu — 7. C, puxes — 8. M, amets — 9. C, amar — 10. C*R*, que ell — 11. C*R*, e fas fallio. *Interpretam* sens fallió *en el sentit de* i això no falla (es cosa certa) — 12. C quel — 13. M, que te?

ab la primera te cové
que lages en ta[1] volentat:
si nou fas, tort[2] has e peccat.
E ja veus tu que lo pomer[3]
per ço que puscha lo fruyt fer
vol far les fulles, mas no fa
lo fruyt, so say, per la fulla:
lo fruyt, per la primeras fa;
a la segona la full'a.
Si tu en tot ço que faràs
la primera entenció as,
tota hora faràs lo mellor
e aurá escusar[4] amor.

XLIV

De les faulacies direm[5]
quen .xiij. parts les trobarem:
les .vj.[6] nestan en dicció
dins la qual hom fa fals sermó;
les .vij. són[7] fora dicció
e nega: on, mant hom diu no.
Leugerament nomenaray
lo nom de les .vj. e diray:
equivocum, e phibolia,
compost, divisió hi sia,
accent, figura dicció.
Lo nom de les .vij. qui no so
en dicció, defores[8] estan,
sabiats què us diray[9] en riman:
la fallacia de accident

1. M, te — 2. M, torts — 3. C, primer — 4. *R*, e aurà't escusat (M, escusat : C, scusar). *Prenim el mot* escusar *substantivament* — 5. C, fatlacies; M, dires — 6. C, sis *passim* — 7. C, *omet* son — 8. C, de les set qui no so | E diccio defors — 9. C, diran

vos nomenam primerament,
secundum quid simpliciter,
elenc[1] on dobl'es mester,
petitio eius quod est,[2]
per consequentia fals est,
laltra es non causa ut causa,
en mant home fay[3] mala bausa,
plural enterrogació
es la setena abendó.[4]
A la primera retornem.
De equivocació[5] direm:
tot so quis cové[6] say ques bé;
mal de pena say ques cové
a tots cels qui culpa auràn:
doncs mal es bé per est semblant.[7]
Affibolia vé aprés
per enganar qui no sab res:
sell qui sab pomer, sab pomer:
sap de[8] pomer; ço no es ver.
Saps tu la composició
quin assí falsa lo sermó?
si lom qui seu,[9] anar porà:
doncs seguexse si ja vaja.[10]
Quarta es de divisió,
on hom fa[11] manta fallió:
ço qui es dos en .iij. es .iij.;[12]
tu sabs[13] que .v. son .ij. e .iij.:
doncs .iij. son .v. a ton parer.
Vecte[14] accent qui no diu ver:
so qui's amat[15] ab am es pres;

1. C*R*, e elench — 2. C, quod? de est — 3. C, on mant hon say: *R*, on mant hom fay — 4. C, seta abando — 5. C, dequiuocacio — 6. M, [coue] — 7. C, semblan — 8. M, de *o* te *tatxat*? : *Lat.* ergo pomerium scit — 9. C, sen? — 10. M, si ja nega : C, si ja uaia (*o* naia): *Lat.* quod ipse sedens ambulet — 11. C, *manca* fa — 12. C, en tres es tres *passim* — 13. M, sab — 14. M, Vecta — 15. C, amar

vi es amat: doncs am hi es.
Ecte[1] figura dicció,
e per qual mou falsal sermó:
tot'aygua[2] humida es,
e ço qui es mar, aygua es:
donchs conclous que humiditat
ni mar no han diversitat.
Ab fallacia daccident
faràs axí repreniment:
tu sabs quen Sortes hom[3] es,
e sabs que hom specia[4] es:
enfron Sortes e specia[5]
tu no fas differencia.
Secundum quid simpliciter
sí fay sermó no vertader:
vet lay un home[6] qui mort es:
donchs es home; ço ver[7] no es.
A alenc te pots ajudar
si alcun hom vols enganar:
home say que's specia;[8]
null home no's especia:[9]
donchs ço qui es e qui[10] no es,
una matexa causa es.
Petitio eius quod est
els correlatius la trobest:
si Sortes payre de Plató,
Plató es filliació,[11]
lo qual par no puscha payrar[12]
en quant es fill, segons que par.
Consequencia's fort en ús
qui engana mant hom gamús:[13]

1. M, Ecta : C, Eta — 2. C, fassal sermo | tota (*R, també* tota) aygua — 3. C, home — 4. *R*, especia — 5. C, enfren sortes specia — 6. C*R*, hom — 7. C, lo ver — 8. M, Si alcun home ... | Hom say; *R*, especia — 9. C, no es specia : M, ***aquest vers va entre columnes*** — 10. M, [qui] — 11. C, filiacio — 12. M, payrer — 13. M, gamer?

home es bestia animal:
donchs bestia es[1] racional;
e qui es amat que sia amat:
mant ama qui no es amat.
Non causa ut causa say es
contra rahó car falsia es:
si fas demanda si hom es
ase,[2] e hom te diu: ver es,
pots fer aquesta[3] conclusió:
ase racional no fo
hanc mortal: donchs home no es[4]
racional mortal. Sí es
plural enterrogació:
si tu demanes si són[5] bo
los homens qui són en viró,
e[6] hom te diu: aquell es bo
e aquell altre no val res,
per tot açò gens ver no es
que tuyt li home sien bo
ni mal, car nou adu rasó.[7]

XLV

De faulacies[8] vull comptar
per tal que no us pusqu'enganar.
.X. són, ço sabbiats,[9] les vies
on hom se guarda de falsies.
Primera es si mesclament
ha ver[10] e fals en ergument,
ni qual specia figura.
La[11] segona, tu mesura

1. C, bestias — 2. M, asse — 3. C, esta — 4. C, ne (*o* no) fo — 5. C, som — 6. C, *sense* e — 7. C, aduu rao — 8. C, fallacies — 9. C, puxa anguanar | Que son so sapiats — 10. M, Auer: C, Hauer — 11. C, A la

lo terme mijà, qui's recós[1]
en dues preposicions
a les quals dóna egualtat
ab lo mig, car ha ús[2] mesurat,
cor sin la una[3] es afit
o minvan,[4] lo ver nes delit;
cor qui diu: no es gerra[5] vi,
qui ho converteix diu axí:
que vi no es estat en gerra;
per que en[6] açò lergument erra.
Terç' es quel terme gran e poch
no si' afit,[7] car no es joch,
car falsa nes[8] conclusió,
e dirvos ay per qual sermó:
tu sabs, tot hom[9] animal es;
tot animal sensible es:
donchs tot hom blanch es sintent.
Enadit as[10] blanch falsament,
em par que algun[11] hom no blanch
no sia sintent tant ne quant.
Quarta es que en[12] tot lo sermó
no sia equivocació,
cor si en[13] negun terme està,
la veritat sen amaga.
Sinquena es de phibolia[14]
que amaga lo ver tot dia:
tot ço[15] que sab lo sabent
es axí com sab verament;
tu sabs pera: donchs tu est pera;[16]
esta paraula no es vera,
enans es falsament[17] doblada,

1. C, recors — 2. MC, aus — 3. C, lo hu — 4. CR, minvat — 5. C, genra — 6. CR, quen — 7. MC, sia fit — 8. C, falça nos — 9. M, *manca* hom — 10. C, es — 11. C, calcun — 12. CR, quen — 13. CR, sin — 14. C, follia — 15. R, aço — 16. C, tu en pere — 17. C, falçement, *i més avall* felçetat

c'al scient pot esser tornada
o al sabut, ab falsetat,
per que mant home[1] es enganat.
Sisena es desemparada
proposició atorgada:
ver es que 'lgun[2] hom es perdent;
en Pere es[3] hom: donchs es perdent;
no es ver, ans ha guanyasat[4]
man<t> Pere[5] qui es animat.
Setena's con responsió[6]
no ha desliberació;[7]
cor si fort hom sopte es felló
no porà entendre tost rahó;
car[8] tul dius: Deus ha tot poder;
e ell te respon: bé es ver;
e can ha .j.[9] petit estat,
a son seny es significat
que Deus no pot fer[10] null peccat,
e nega ço que ha atorgat.
Huyctena,[11] que conclusió
no sia preposició:
tot hom say que's[12] animal,
e tot animal es mortal;
e si conclous que animal
sia mortal, ton dits no val.
Novena es cosa sabuda
per sí matexa coneguda,
con ànima muyrent, no muyrent,[13]
per ço cor no ha compliment,
e par sia sens començar:[14]

---

1. C*R*, hom — 2. C, calcun — 3. C, peres: *R*, Pere's — 4. C, guasayat — 5. MC, man .p. — 6. M, Setana [es] con responsios (*la s final tatxada*) — 7. C, delliberacio — 8. C, can — 9. C, e con ha un — 10. C, far — 11. C, Huy — 12. *R*, que es — 13. C, no murent — 14. *Lat.* ut si dicatur sic: anima est mortalis in quantum peccat; inmortalis autem quare compositione quaret (caret)

ab son semblant[1] ha fayt cuydar
als philosoffs manta error,
qui innoren[2] creador.
Desena guardat de publich,
e desmar on ha destrich,[3]
e de semblant, e de atorgant[4]
per los antichs qui son passats,[5]
qui so que an escrit an provat
per alguna auctoritat;[6]
car no deu esser atorgat
sino per los .v. veritat,
on[7] silogisme es format
a confondre la falsetat.

XLVI

HECVOS la primera figura
qui per .iiij.[8] mous se mesura.
Tu sabs que hom es animal,
e tot animal es mortal:
e donchs, tot home[9] es mortal.
Ben say que tot cors[10] compost es;
nengú[11] compost sens fi no es:
donchs negún cors[12] sens fi no es.
Algú[13] esser, say, compost es,
e tot compost començat es:
alcun esser començat es.
Algún esser, say, compost es;
negún compost eternal es:
algún esser eternal[14] no es.
Dues son les condicions

1. *CR*, semblar — 2. C, ignoren — 3. C, e de esmar onades trich (M, no ha destrich) — 4. C, de torguant : *R*, de 'torga(n)t — 5. *CR*, passat — 6. C, actoritat — 7. C, sinch veritat | Hom — 8. C, quatra — 9. C, hom — 10. C, Be ... cor — 11. C, e negu — 12. M, compost — 13. C, Alcun — 14. M, de eternal : C, contra eternal

car enaxí aduts rahons.
La primera condició
es con la preposició[1]
en .iiij. vets es compresa[2]
en la conclusió, e mesa
segons que damunt havem dit.
De la segona ay ausit
con la segona e la derrera
figures van ab la primera
per temptar si's ver lo sermó
que fan en la conclusió.
Bé sabets quel terme mijà
en predicat subjec està.
En la primera figura
lafermativa tu mesura
en la pocca, que axís cové.

XLVII

LA segona figura vé
ab .iiij. mous, hon se affaysona,
e les[3] paraules que sermona.
Trestot[4] cors es devesible;
null'ànima no's devesible:[5]
donchs null cors ànima no es.
Convertiment en la gran es.
Negun eternal nos compon;
e tot ço qui's cors se compon:
donchs null eternal cors no ha.
Convertir poràs la poca.[6]
Algun esser se departeix;
null'ànima[7] nos departeix:

1. M, preponicio? — 2. C, quatra uots; M, compressa. — 3. *R*, hom se afaysona (C, sa faysona) | en les — 4. *R*, Si trestot — 5. C, nulla anima es diuisible *usual* — 6. C, pera — 7. C*R*, Nulla anima

algún esser no's anima.
La gran en convertir està.
Tot ço qui es, compost no es,
e tot cors say que compost es:
donchs tot so qui es, cors no ha.[1]
La gran convertir se porà.
Est quart mou torn abandó,
ab la contraposició,
a la figura primera
mostrant rahó vertadera.
Ver es, e hanc mays[2] fals no fo
quen dues parts condició
en esta figura estay:
en la primera, açò say,[3]
la una preposició
afferma, e laltra diu no;
en la segona, a mon semblant,[4]
es la preposició gran
universal quescuna[5] vets.
Del terme mijà be sabets
quen cada preposició
es predicat, sí Deus bem do.
Affirmativa universal,
ni particular atretal,
no conclou aquesta figura
per ço cor no es[6] sa natura.

XLVIII

LA terça figur'a, ço say,
sis mou, car no na[7] obs mays.
Trestot home es animal,

1. M, tot cors *talxat* [so] quis (C, *també* quis : *R*, qui es) cors no a — 2. C, may — 3. *R*, say : MC, fay — 4. C, semblan — 5. C, cascuna — 6. C, no fa — 7. C, no ma obs may

e tot home[1] es racional:
tot racional es animal.
Dintra la poca ha[2] son ostal
convertiment, c'axís cové.
Lo segons[3] mou veus e con ve:
e say tot hom[4] animal,
e say que null hom[5] no's cavall.
La pocca[6] convertir poràs.
Lo terç mou vet com lo sabràs:
tu sabs algún hom es bragat,
e tot home es començat:[7]
algún bragat es animat.[8]
La pocca poràs convertir.
Lo quart mou adès pots ausir:
trestot hom[9] es animal;
alcún hom fa esperital:[10]
alcún animal fa speritał.[11]
Convertir pots, si t vols, la gran.
Lo .v. mou a'ltre semblant:[12]
trestot home sentiment ha,
e tot home no's escrivà.
Est mou torna a la primera
si vols dir paraula enteyra
per la contraposició,
si vols far ver[13] lo teu sermó.
.VI. mou no fa oblidar,
car adès lot[14] vol remembrar:
saber pots algún home blanch;
no pots saber null home franch.
La pocca se convertirà

1. C, hom — 2. C, la pera ha (M, a) — 3. C, segon — 4. *R*, Eu say tot home (C, *també* home) — 5. M, *manca* hom — 6. C, pocha *passim* — 7. C, hom braguat | ... es comesat — 8. *R*, començat — 9. C, Trastot home (*R*, *també* home) — 10. *CR*, home; M, especial — 11. C, *manca aquest vers* — 12. C, Lo .v.e ? ... altre (*R*, ha altre) semblan — 13. C, *manca* ver — 14. M, loch *o* loth

totes vets que hom se volrà.
La terça figura, ço say,
no conclou universal may;
en cada preposició
es subjech son mijà, sabs[1] co?
Dues condicions hi ha
les quals li son art e regla:
primera's laffirmativa
qui ab la pocca sasoliva;[2]
a segona condició
sabiats ha obs son sermó
la una preposició
universal, sí Deus bem do.

XLIX

Pus de figures dit havem,[3]
dels .x. predicaments parlem.
Substancia es departida[4]
en dues parts, gens nons oblida,
en primera en[5] segona,
car enaxís tany es condona.
En lendividu es[6] primera
e en lo[7] genus la derrera;
en lespeci'es mills formada[8]
que en lo genre[9] demostrada;
en endividu saffaysona
mills que en[10] specia nos sermona.
En specia convertiment
an primera[11] segona exament,

1. M, [son]; C, mitja sabets — 2. C, primera es (*R, també* es) la affirmatiua | ... se soliua — 3. MC, *posen aquest vers el darrer del capítol anterior* — 4. C, es de pratica — 5. *R*, e en — 6. *R*, es la — 7. M, E en los : C, En lo — 8. M, En les species mills formades — 9. M, genrre : C, gere — 10. C, en hun indiuiduu sa fayçona | mils quen (*R, també* quen) — 11. C, en primera e (*R, també* e)

segons ques fay relació
dels estrems quils[1] són en viró.
Esta escala's[2] affigurada
per los sensuals, e girada
lan sa[3] entellectualitat:
en lo genre's primer membrat;[4]
e lespeci'es en[5] aprés,
qui sens lo genre no es res;
en[6] lendividuu es derrer
qui en sí no ha re primer.
Substancia es departida
en dues parts, es divisida:
incorporal e corporal
on es entendre sensual.
Incorporal say que es dit
en ànima en esperit:
es[7] ànima racional
e sensetiva atretal;
esperit es angelical
e ha ni[8] diabolical.[9]
En substancia corporal[10]
peyra ne fust noy son egual,
car lo fust es cors vegetat
on pomer siprés són trobat;[11]
sots peyra sabs que ha saffili
maragde robís[12] e profili

L

De quantitat te vull parlar
en dues parts la vull cercar.

1. C, stremps quils (M, quil) — 2. C, scala es: *R*, scala's — 3. *Serà* s'a n la?: C, E han (ha'n?) sa — 4. C, nobrat — 5. M, e les species en: C, e lespecies an — 6. *R*, e(n) — 7. M, en: C*R*, con — 8. M, engelical | e ani — 9. C, *manca aquest vers* — 10. C, e corporal — 11. M, en pomer; C, atrobat — 12. C, maracda rubis

En simpla en composita[1]
trastota quantitat està.
Sots simpl'es punt[2] e unitat
e stament en veritat.
Sots quantitat composita,[3]
continuu discret hi cerca.[4]
Dejus continuu ha lynya[5]
on dos o més coldes[6] està:
soliditat hi pots trobar,
dejus la qual cové estar
triangle e retunditat[7]
e quadrangle en veritat:
de superficiens[8] consir,
la qual a[9] cercle es en gir,
a triangle e a quadrangle,
e encara més de quitangle.
Sots la discreta quantitat
oració nombre's trobat;[10]
loch quantitat discreta es
dejus la qual caffís es;
temps es discreta quantitat
on nit e jorn son atrobat.

LI

DIRAY vos de relació
con se fay sa[11] divisió.
En .iij. parts, so say, se sermona:
equiparanci'es la una;
segona es sobrepusició,[12]
⟨e terça es sotsposició⟩.[13]

1. *CR*, e en composta — 2. C, pura — 3. C, composta — 4. C, perca? — 5. MC, alynya (*Serà* lyny'a?) — 6. C, col dos — 7. C, rotunditat — 8. C*R*, superficies — 9. M, ha — 10. C, trobar — 11. M, se : C, en — 12. C, equeperancia es ... | segonas sobre (M, sobra) posicio — 13. *R*, tercera es suppositio : *Lat.* et positio

Equiparancia: egualtat,
conpayia,[1] parietat,
fraternitat, sororitat.
En sobreposició ay atrobat
paternitat, senaritat;[2]
e menor[3] de sa egualtat
es doble e triplicitat.[4]
E en la supposició[5]
es sots dobla abandó
e sots triplea atretal.

LII

De calitat sapiats me cal,[6]
quin .iiij. parts ha son cabal.
Primera es[7] forma e figura
don mant hàbit pren vestidura.
Segona es passibla calitat.[8]
De la .iij.ª nous[9] ay parlat,
so es natural potencia.
Innatural potencia[10]
es la quarta en[11] veritat.
En[12] primera es ymatge
e la forma de vegetable
e de[13] animal atressí,
e cella de arteffici;
forma hi es dom e daucel[14]
e de pomer e de castell,
e hay ymage[15] entaulada

1. C, e egualtat | companya — 2. *Lat.* soceritas — 3. *Serà* e major? — 4. C, triplicat — 5. M, supponicio? : C, subpusicio. *Potser a continuació manca un vers, on el text llatí posa* filiatio generitas (generitat filiacio?) — 6. M, qual — 7. C, Primeras — 8. CR, segonas ... qualitat *forma usual* — 9. C, terça; M, no vos — 10. R, natural inpotencia (*cfr. vers* 1478). M, *separa el mot* in natural — 11. C, e la 4ª e — 12. R, en la — 13. C, e da — 14. C, dauzell — 15. CR, ymatge

on manta form'es demostrada.[1]
En la passible calitat
està dolçor, e crueltat,[2]
e amargor de paladar.[3]
Natural potencia, par,
dejus sí ha[4] sanament,
e la durea exament.
Natural inpotencia
dejus sí malaltia ha
e hay malea[5] atretal.

LIII

Acció en tres parts es, say,[6]
car no parle de la[7] de lay.
Primera es[8] ens racional
con escriu e tal e'ntretal.[9]
Segona es inracional,[10]
a qui inlustra cant val.
E enyar[11] e nom oblida
la .iij.ª qui comuna es[12] dita,
axí com botar e tocar,
e foch e aygua contrastar.[13]

LIV

De passió gens nom oblida,
car en .iij. parts es departida.
Primeras covè a animal

1. M. mante[s] (C, mantes) formes demostrada[s] — 2. C, possibla qualitat | esta dolçor e qualitat — 3. C, e peladar — 4. MC, sia — 5. C, E ay mollea — 6. C, es sar — 7. C, deyla — 8. C, Primer es — 9. C, e tall atretal (e'ntretall) — 10. C, irracional — 11. C, quant (M, tant? : *R*, quan) val | E enjar (enyor?). *Potser la puntuació ha d'esser* quant val e enyar. E no m'oblida — 12. C, terça qui comunas — 13. C, roncar e boutar (*o* boucar) | ... atrestar

esser mostrat a fer sensal.[1]
Segona ab inanimat
se covó, en libre[2] ligat,
e en layre o en[3] la terra
a qui aygua e foch fan guerra.
Terça en comú es passiva,
axí com lom qui foch esquiva,
e esser enpent e esser tocat
en comú passiu es mostrat.

LV

De situs vos dich sensual,
quatre[4] cantons ha son corral:[5]
seysó, eregiment
estacion,[6] recoldament.
Sin la teorica sercar
situ vols, no si pot trobar
sentint, mas pots limaginar
en la fantasia, som[7] par.

LVI

Quando say ques covó a tres,
a quatre, a .v. o més,[8]
axí com any[9] o mes o dia:
en any estàs, laltre tén via;
en mes: en may fuist en abril,
e en lur jorns, qui són gentil;

1. C, e fer (M, afer : *R*, e ser) sensal : *Lat.* servum esse. *Interpretam aquesta frase en el sentit de* fer treball productiu — 2. C, liber — 3. C*R*, e en — 4. C, quatre (M, quatra) quantons — 5. *R*, cotral. *S'interromp definitivament la lliçó de* M. *Transcrivim la resta de* C. — 6. C, esta ton? : *Lat.* statio — 7. C, son — 8. *Lat.* Quando in duas vel in tres vel in quatuor vel in plures (C, la quarta a .v. ho mes) species dividi potest — 9. C, ay

en una hora sà estaràs,
en altra greu mal hauràs;
aytans com ara ha moments
aytans són[1] tos trespasaments.

LVII

Vbi en dos lo covÉ sercar.
Lo primer, primer vull nomnar,[2]
so es, hostatge daquest mon
a tots aquells quin lo mon són
estats, en ciutat, en carrer,
o en castell o en seder.
Segon es stat enfrel mon,
en triangle o en redon.
E si part lo mon vols passar,
ton entendre[3] porà membrar
que Deus està per sí sens loch,
car hanc a sí no crech[4] loch;
mas açò qui no es senes loch[5]
estant, açò lexem estar,
car dàbitus ay a parlar.

LVIII

Hábit en dues parts es dit:
intellectual e sentit.
Intellectual hàbit es
sciencia, qui en scient es.
Làbit sensual no's tan bell
si be hi es cota e castell.

1. C, aytans com son : *R, om.* com — 2. C, nonar — 3. C, vols pasar | ton entendra — 4. *Serà* creech (= creà)? — 5. *R, Rubió creu que manca un vers entre aquest i el següent*

LIX

COMPLITS son los .x. predicats.
Mas de Porfili mes membrats,
qui feu un arbre molt plasén
de .v. branques, hon bellamén
asís dues flos en cascuna,
a qui no nou neula ni luna.
Substancia està desus;
les dues flors li son dejus:
la una es flor sensual
l altre es intellectual.
Dejús substancia, cors es:
en alcun cors ànima es,
l altre cors es inanimat.
Dejus cors, està animat
de insensible vegetat
e de sensible animat.
Animal està pus ensus,
qui racional ha son ús,
e aytanbé fall de rahó
en sparver e en leó.
Lo pus jusà es animal
racional, hon ha mortal
e inmortal, a demostrar
home, e nàngel a provar.[1]

LX

DE affermar[2] e de neguar
vos volria[3] hun poch parlar.
Dues neguacions faran

1. C, Qin mortal (*Lat.* et inmortale) ha demostrar | home en angel a prouar — 2. C, effermar — 3. C, volrria

affirmació dest semblàn:
no esser no hom, e affirma,[1]
com dir esser no hom, so sé.[2]
No esser hom, negua pus pla,
o esser hom, tot pla afferma.
Per affermar e per neguar
a. b. c. d. pots ajustar,
mudant subject e predicat
relativament conparat
en consequent antesedent.
Echvos que a. es consequent,[3]
b. son contrari exament,
c. es antesedent, so say,[4]
d. per son[5] contrari estay.
a. es animal, home es c.;
b. ab c. en .j.[6] nos cové,
ni .j.[7] ab d. en c., so say;[8]
e per açò dir en poray[9]
que a. e c. son una[10] re,
e per contrari, b. e d.;
e tot ço qui es c., a. es:
convertir no ho pots per res.
Una causa son a. e b.
contra la c., qu'axís cové:
axí es mul, qui's a. e b.
contra la c.;[11] mas greu senté.
Açò matex pots dir de d.
qui es a. b. contra la c.
en mul o en tot palafrè,
é saps que la c. e la d.
una cosa son contra b.

1. *R*, no hom affirma — 2. *R*, sa (say?) — 3. *S*, consentiment — 4. *S*, lo say — 5. *R*, son : C, ço : *Lat.* sit eius — 6. *R*, en a. — 7. *R*, ni a. — 8. *S*, lo say — 9. *R*, dir eu porray — 10. *R*, una : C, un — 11. *Lat.* ut si ponatur quod mulus sit a, et b., et homo sit c.

contra la a. en moltó,
per qu'eu say que c. a. b. so
una causa contra leó.

CAR dàls esme[1] entenció,
volem finar aquest sermó.
De lògica parlam tot breu,
car a parlar avem de Deu.[2]
Tant son hom vil e peccador
e indigne de nulla honor[3]
que mon nom no aus dexelar
en est tractat, lo qual vull dar
a la Verge, qui hal cor meu,[4]
de la qual nasch home[5] e Deu.

1. C, esme (=es a mi?): *R*, es ma — 2. *Lat. Fineix amb aquest explicit*: ego vero aliis Dei seruicis perpenditus, ad que me opportet necesse contemplatiue disponere, presentem libellum totaliter abreuiatum transferens, hic dixi breuiter terminando. Explicit compendium logice Algazelis cum aliquibus additionibus theologie* — 3. *S*, lahor — 4. *S*, et al (C, *també* al) cor seu — 5. *S*, nasquet hom? (*R*, hom)

* *L'incipit del mateix compendi llatí es aquest*: Deus, ad laudem tue clemencie a qua singule gracie emanant, et consolationem scolarium afectantium suscipere parabolam sciencie logicalis, presens libellus continents partem loyce Algazelis ac de theologia et phylosophia paululum comprehendens, in Montepesulano, illo anuente qui regnat ubique, translatus est de arabico in latinum, cuius titulus talis est: «incipit compendium loyce Algazellis». (*Ms. lat. Monac. 10.538*, f. 103. *Apud* Rubió; A. I. E. C. Anys MCMXIII—XIV, p. 315)

Lo peccat dadam

(CC. VERSOS)

SIGLA

8 P = Ms. *R. L. 283* de la Biblioteca Provincial de Palma, s. XIV, base de l'edició.

9 H = Ms. *H. 8. Inf.*, de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, s. XIV.

17 *I* = Ms. *1/103* de la Biblioteca del collegi de St. Isídor, (Roma) s. XV.

23 L = Ms. *Add. 16.432* del British Museum de Londres, s. XV.

24 J = Ms. *1/71* de la mateixa Biblioteca de St. Isídor, s. XV.

[ ] = Afegits als manuscrits.

< > = Addicions de l'editor.

Donam la lliçó del ms. P, amb la salvetat d'afegir *h* a la 3.ª persona singular de l'indicatiu d'*aver,* i *u* a la *g* forta abans de *e, i* (gue, gui). HLJ, propins entre sí, representen una altra família de mss. Tots tres empren la *ç,* si bé L, sovint la substitueix per *s;* posen *h* inicial a les formes d'*haver,* i final després de *c,* àdhuc quan va seguida de *s* (volch, donchs); i usen *ll* generalment; però H, també usa la *l* sola (aquel). *I,* representa una tercera família. Empra *ç* o *s* indistintament; posa *h* inicial en les formes del verb *haver,* medial entre vocals (raho, dehim), i final després de *c* o entre *c* i *s* (dich, donchs); ben sovint representa la *l* líquida per y*l,* adesiara per *ll,* i usa *g* suau davant *a* (mangas). Pel demés, donam per repetides, *mutatis mutandis,* les observacions de la *nota* de la pàgina 2.

Els *.CC. versos* també són en els mss. 12, 15, 26, 31, 33, 34, 37, 40.

*VN senyor rey, qui be entén,[1]
se maravela molt sovén
de[2] Deu, qui es bo en quant es,
no falís en neguna[3] res
quan fé[4] a Adam lo mandament
quel fruyt no manjàs, él scient[5]
c'Adam faria lo[6] peccat
don mant[7] hom seria dampnat,
avent totz temps[8] pena e mal;
car no par rasó[9] natural
que Deus fesés[10] tal mandament

---

* HLJ, *comencen amb aquest prefaci, que creim evidentment apòcrif:* Los verssos devall scrits son .CC. que feu maestre Ramon Lull en Perpinyà a prechs del rey de Mallorca, que volia saber Deus[1] com romania scusat de la perdició dels homens ques seguex per rahó del manament que feu[2] a Adam, sabent Deu que Adam passaria lo[3] manament per lo qual tant[4] hom sseria dampnat. Encara més volch[5] saber per que Deu no conformà[6] los homens en gracia per tal que no poguessen[7] peccar, e per conseguent haguesen gloria. ¶ Les quals demandes li foren declarades segons se conté en los verssos devall scrits.[8]

1. H, Vn rey senyor; LJ, senten — 2. H. [al'que] — 3. H, ens [al'no] fallis *(I,* faylis) en nulla : LJ, e no fallí en nulla — 4. H, con fech (P, *elideix la* a *seguent)* : *I,* cant fe : L, con feu : J, quant feu *(aquests dos mss. ometen* lo *abans de* mandament) — 5. HLJ, ell sabent — 6. LJ, que (H, *també* que) adam farial (L, el) — 7. L, molt — 8. HLJ, hauent tostemps — 9. HLJ, rayso *usual : I,* razo *passim, i en altres locs* raho — 10. H*I*J, faes : L, fahes

1. LJ, Aquests versos ... qui son per nombre CC feu lo venerable mestra ... a perpenya a raquesta del Rey de Mallorques qui volia saber deus (J, mallorca ... del?) — 2. LJ, quis saguex (J, segueix) per lo manament que deus feu — 3. L, son : J, lo seu — 4. J, tot — 5. L, ¶ Encara vol : J, E encara volch — 6. J, confirma — 7. L, posquessen : J, pusquessen — 8. L, segon deuall se conte : J, segons dauall se contenen per los versos deius escrits

don se seguís lo faliment,
que no fóra si'l no[1] manàs
a Adam quel fruyt[2] no menjàs.
Emperòl rey[3] diu que entén
que Deus no hi fé falimén;[4]
quar qui ha[5] bontat infinida
eternal,[6] no pot far falida,
e sta en so'l[7] maravelar:
con Deus se sapia scusar[8]
que no aja colpa del mal
que an, en lo foc infernal,
tant hom per aquel mandament,
lo qual mal no[9] fóra nient
sil mandament no fos estat.
E car par gran tort e peccat
fer manament[10] don isca mal,
vol lo rey saber Deus[11] per qual
rasós poc daysò escusar.[12]
E quar a mi lescusa par
clara en mon entenimén,[13]
si tot son hom qui pauc entén,[14]
el senyor rey, si'u[15] dic lo ver,
per lo ver dir ajan plaer,[16]
no per sel quil diu,[17] car pauc val.
Lescusa deïm, qui's[18] aytal.

1. *Entengui's* si él no : H, sel no : *I*, sil nol : LJ, si no — 2. HJ, a (H, *elideix* a) adam que del fruyt : L, *(manca* a adam) que del fruyt — 3. H, el rey : J, lo rey — 4. H, no fe may falliment : *I*, no hi feu faylimen : LJ, no feu may falliment — 5. H*I*LJ, car *usual* qui ha (P, a) — 6. *I*, e eternal — 7. H, en sou — 8. P, sapie scusar : *I*, sapia escusar : J, sabra escusar — 9. H, *omet* no : *I*, par — 10. *I*LJ, mandament — 11. H, *omet* Deus — 12. H, rayso se pot (LJ, rayso pot) scusar — 13. H, entendiment : *I*, entendimen : LJ, enteniment — 14. LJ, suy (H, ssoy) hom qui a pau sent — 15. HLJ, al senyor rey seu (*I*, seu : L, sen : J, eu). *Entengui's* si eu — 16. L, hage plaer : J, hage plaser (H*I*, *també* plaser) — 17. LJ, cell qui vil dits — 18. HJ, diem ques : *I*, dehim que es : L, disem que es *(després d'aquest vers posa* ¶ Conclusio)

Deus infinidament entén
e ha[1] infinit amamén
e infinit bonificar,
e per so no pot[2] ignorar
ni amar mal ni far peccat.
Ha, doncs, Deus,[3] per infinitat,
poder per ques pot escusar
que no consentís al peccar
dAdam, ni en la greu[4] dolor
quen[5] infern an li peccador;
e si Deus nos pot escusar,
son poder no pot abastar
a lescusar, e es fenit;[6]
e car finit e infinit
no poden esser .j. poder,
avem[7] mostrat, doncs, lo dever,
per que Deus poc escusa'ver,[8]
e mostrem còm lescusa es.[9]

Deus quan[10] consirà que dixés
an Adam quel fruyt no mengés,[11]
posà orde en aquel pas
ab so qu'en Adam ac posat,[12]
so es la franca volentat
que li donà per far[13] lo be;
e quar Adam fo[14] de non re,

1. P, a : H, ay — 2. *I*, aço; P, poc — 3. P, Adoncs; H, deu *usual* — 4. LJ, de adam ne en la gran (H, edam; *I*, qui en : J, ne de) — 5. HL, que en — 6. J, infinit — 7. L, hauent — 8. H, perque deu se pot scusar : *I*, per que deus pot escusa hauer : LJ, deus com pot escusa hauer — 9. J, mostram; P, [es] — 10. H, can : *I*, cant — 11. HLJ, a (H, *elideix* a) adam que del : *I*, a adam quel; P, manjas : *I*L, mengas — 12. HLJ, que adam (P, que nadam : *I*, que[n] adam) hac peccat — 13. LJ, de fer — 14. H*I*J, e car (J, con) adam fon

per natura daquel non res
ac libertat per que pogués[1]
fer lo faliment e[2] peccat;
enaxí fo en[3] libertat
que no menjàs o que[4] menjàs,
en egualtat foren li pas
on estava sa libertat;[5]
car per lo bé quil fo donat[6]
en creant[7] sentí libertat
com estegués[8] obedient;
e car fo vengut de nient,
sentía en sí[9] libertat
per que senclinàs a peccat,
con sia so[10] que peccat es
contra so qui deu esser res.[11]
Ac, doncs, Adam elecció
en far lo mal contra raó
de far bé, quis cové ab res,
e volc senclinar[12] a non res
qui's contra res, qui es[13] lo be,
e la natura don ben[14] ve
esquivà, e natura près
a fer so qui no està res,[15]
so es peccat, qui no ha sort
quin so que es[16] aja nul port,
e seguí so don fo vengut
contra so per qu'era aüt,[17]

1. L, posques — 2. H, e lo : LJ, el — 3. H, fo sa : L, fonch sa : J, fon sa — 4. HL, que menjas o que no : J, que menjas o no — 5. H, *salta dos versos fins a l'altre mot* libertat — 6. L, *(sense* car) per lo be que li fon donat *(manca el vers seguent)* : J, car per lo quels fon donat — 7. J, creat — 8. P, esteges : *I*, estigues : H, ell estigues : L, ell stes : J, ell estech — 9. L, e car fon ... | sentí en si, *corregit* sa : J, e con fon ... | senti en si sa — 10. H*I*, aço : L, asso — 11. LJ, ço que (H, aço que) deu esser es — 12. H, sen enclinar : LJ, se (*I, també* se) inclinar — 13. H, qui es contra be qui es (L, qui no es) — 14. HLJ, don lo be — 15. J, a far ço que (H, *també* far ço que) no sta en res — 16. J, quen ço que es (H, ques) — 17. H. per (LJ, *sense* per) que era agut

so es far be, a quis cové
que él sia alcuna re[1]
per Deu conèxer e[2] honrar.
En est pas apar lescusar[3]
que Deus ha, pus c'Adam pogués[4]
far lo be, si él se volgués,
per natura del be[5] qui fo
en él per la[6] creació
daquel be que li fo[7] donat,
ab que pogra[8] contra peccat;
e si Adam volc lo mal far,
de lo qual se pogra[9] estar,
e volc seguir lo seu nient,
per lo qual poc far[10] faliment,
et en far lo no fo[11] forsat
ans lo fé ab la[12] libertat
de son nient, segons que's[13] dit,
e fo[14] lo peccat ab delit,
no fé,[15] doncs, Deus lo faliment
si a Adam fé[16] lo manament,
jassia so que Deus sabés,[17]
ans que lo manament feés,[18]
que Adam faria l[19] peccat
don mant hom serian[20] dampnat,
pus que Adam poc[21] far lo be,
lo qual Deus totes vetz sab be[22]

1. H, quel sia alguna ren — 2. H, hi — 3. HL, don par en est pas lescusar : J, nom par en est pas escusar — 4. H, deu ha pus adam pogues : LJ, deus ha (J, *omet* ha) pus adam pusques — 5. H, lo ben : LJ, de be — 6. H, *omet* la — 7. *I*LJ, fon — 8. L, resistis : J, pogues — 9. H, del qual bes pogra : *I*, del qual se poguera : L, del qual be sa podia (star) : J, del qual be sen pogre — 10. HLJ, per quel (LJ, qual) peccat feu — 11. HL, e si en (L, sin) far lo no fon : J, e sin feu ell no fo — 12. H, feu (P, fo, *corregit* fe) en sa : LJ, feu ab sa — 13. J, segons es — 14. H, fa : *I*L, fon? : J, feu — 15. HLJ, feu — 16. P, si adam fe : HLJ, si adam no tenc — 17. H, deu saubes — 18. H*I*LJ, mandament faes — 19. H, faria lo — 20. P*I*, serien : H, sseria : LJ, seria — 21. J, no volch — 22. P, totas uetz sab be *illegible* (HJ, sabe)

que Adam lo be pogra[1] far
ab lo be qu'en él volc[2] crear;
per que ac raó en far be,[3]
axí com desraó[4] de se
ac, en far lo mal per nient,
segons c'avem[5] dit clarament.
Es, doncs,[6] manifest e provat
com Deus està ben[7] escusat
del peccat que Adam ha fet,
e que Deus lo poní[8] per dret,
e ponex totz sos consequens
per dret, com so qui es niens,[9]
so es peccat, fan sostentar
en lesser que Deus[10] volc crear,
qui ab nul peccat nos cové.[11]

ENPERÒ encara reté[12]
lo rey son[13] bon maravelar,
e vol encara demanar,[14]
con Deus sia bon vas totz latz,[15]
per que no esquiva[16] peccatz
tant, que hom non feés negú,[17]
e qui gloriagés[18] cascú
e no fos pena per[19] peccat,
per so que divina bontat

1. L, poguera *usual* — 2. H, quel lo volch : L, quell lo vol : J, quell lo uolch — 3. P, per qui; LJ, far lo be — 4. HL, desrayso : *I*, desraho : J, de rayso — 5. HL, que hauem : J, quem — 6. HLJ, donchs es — 7. L, sta be : J, sta be per — 8. HL, del qual deus la punit : J, lo qual deus ha punit — 9. J, dret ço que es nients — 10. H, sustentar | En lo esser que deu — 11. L, descoue : J, no descoue — 12. L, res conte. *A continuació afegeix* Demanda *a manera de rúbrica* : J, res coue — 13. J, en son — 14. *I*J, uolch (H, *també* volch) ... demandar : L, vol ... demandar — 15. H, bo ues tots lats : J, be uers tots llats (L, *també* llats) — 16. H, squiue — 17. HLJ, faes negun, *i en el vers següent* cascun — 18. H, e que gloria hagues : *I*, e que gloriegas : LJ, e que gloriejas — 19. J, de

esquivàs pena e peccat
en àngels en tot home[1] nat,
e que negú[2] no fos perdut,
mas que tuyt aguessen salut,
e pus la[3] divinal bontat
es gran e no vol nul peccat.[4]

E car la demanda's[5] formada
sobre gran bé, covê esser[6] dada
responció: Per gran bontat
de Deu, qui hal mon[7] ordenat
a far gran be, qui conegut
no fóra si no fos aüt
peccat e pena per peccat;
car no fóra remunerat
gran bé si hom no pogués far
peccat, ni per él pena dar;[8]
car no pogr'esser[9] libertat
en far lo be o lo[10] peccat,
e Deus no pogra gran ben[11] far
a hom, pus no pogués peccar
e ab libertat Deu[12] amar
obeir[13] servir e honrar,
car tot hom lamara[14] forsat;
per que no lin covengra grat,
e ja Deus no pogra[15] formar
en paradís[16] gloriejar;
car si hom mal far[17] no pogués,

1. HLJ, e en tot hom — 2. H, algun — 3. HLJ, aguessem (P, agessen) salut | Pus que la — 4. HL, es gran sen e no vol peccat. L, *a continuació afegeix* responsió e conclusio (e conclusio *tatxat) començant l'altre vers* ¶ Car — 5. HLJ, demanda es — 6. P, sobre *(o* sobre tan, *illegible)* gran be couesser : H, sobre tan gran be coue esser — 7. P, qui al mon : H, que ha al mon : *I*, que hal mon : LJ, quil mon ha — 8. J, donar — 9. H*I*J, pogra esser : L, poguera *usual* esser — 10. HLJ, e lo — 11. HLJ, be — 12. H, que per libertat deu hom (*I*, deus) : LJ, que ab libertat (J, liberta) deu hom — 13. L, e obeyr — 14. H, lo amara : L, lo mare : J, amare *(sense* lo) — 15. HL?, coneguera grat | E ya deu no poguera — 16. HL, emparadis — 17. H*I*LJ, hom (J, lom) far mal

e que francament no volgués[1]
Deu obeir servir amar,[2]
ni Deus no pogra[3] res jugjar
ni gasardonar[4] negún be,
ni pogra perdonar en re,
e bontat no agra ab que
pogués far en home gran bé.[5]
Fóra, doncs, ligat lo poder
de Deu, qui no pogra ben[6] fer
gran ni petit per jugjament,
e fór'estat lo ligament[7]
per so que hom mal no sentís.
E si Deus en so consentís,[8]
ligara son res ab non res,[9]
del qual non res tot home[10] es,
e fera[11] contra sí peccat,
lo qual fóra infinitat
en cascuna de ses vertutz,
e tot sí agra desebutz[12]
per so que hom no agués mal.
No par, doncs, raó natural
que Deus, qui es bé infinit,
per bé finit[13] sia falit
ligat[14] e pres contra son be.

VEUS, doncs, sènyer Rey, per que ve[15]
en hom peccat pen'e dolor:[16]

1. J, *aquest vers en blanc* — 2. HLJ, e amar — 3. HL, no poguera — 4. H, guasardonar : L, guosar donar : J, regordonar — 5. L, *afegeix* ¶ Conclusio — 6. LJ, deus qui no pogre be (H, que; L, poguera) — 7. HLJ, e fora (*I, també* fora) estat lo liament — 8. H, *manca aquest vers* — 9. J, ni are (H, liare : L, lliare) som res ab no res — 10. H, hom — 11. L, fora — 12. H*I*, decebuts : L, deffalluts : J, defalguts — 13. L, infinit — 14. H, liat : LJ, lliat — 15. L, deus donchs senyor (H, *també* senyor); LJ, *manca* ve — 16. J, en vn peccat pena e dolor (H, pena e dolor : *I*, pena dolor : L, pene e voler)

per so quel be sia[1] major
e c'om lo pusca far[2] de grat,
el be[3] sia remunerat;
e pot esser, pus que Deus es
escusat, segons que dit es.

FENIT està aquest escrit
a honor del Sant Esperit,
lo qual vos, sènyer, enamor
de s'amor, e mi peccador.[4]

AMEN[5]

1. J, per tal; *I*, ben sia — 2. HLJ, e hom; L, pusqua fer : J, puxa fer — 3. H, quel be : L, e be — 4. H, lo qual uos senyor (L, nos senyor) | Vos enamor de sa amor | e a mi las peccador : J, lo qual uos calf *(o* mescalf) en sa calor | de sa amor a mi peccador — 5. L, Deo gratias Amen

Cent noms de Deu

SIGLA

2 *O* = Ms. *Ott. lat. 845* de la Biblioteca Vaticana (Roma), s. XIVè, base de l'edició

3 B = Ms. dit *Breviari de dona Blanca,* de la Biblioteca Aguiló, de Palma, s. XIVè

10 N = Ms. *11.559,* de la Biblioteca Nacional de Madrid, s. XIVè - XVè

16 I = Ms. *1/43* del convent de St. Isídor de Roma, s. XVè

C = Lliçó concordant dels manuscrits de confronta (BNI)

[ ] = Afegits als mss., del mateix copista

$O^1B^1N^1I^1$ = Correccions posteriors

⟨ ⟩ = Addicions de l'editor

Els mss. de confronta (**C**) representen una família distinta de la del bàsic, i en general coincideixen en llur grafia. Per tal d'evitar variants innecessàries en l'aparell crític, i per que es vegi llur tònica gràfica, esmentam les més generals : ús de *ç*; de *h* en el verb *haver* i després de *c* (*puscha, adonchs*); de *ll* o simplement *l*, i de *ny* (*O*, y*l*, y*n*). A més usen les formes *alcun, negun; bon, ben* (però sovint *be*); *est, ne* (*O*, *és* = ets, *ni*); *star, spirar* (NI, *estar, espirar* sovint); *mays* i *mas* o *mes* indistintament; *Deus* nom. i acus., però sovint també *Deu,* especialment I, qui no empra gairebé altra forma; *voluntat, xrist, bonesa, granesa,* etc. (B, sovint *granea, bonea,* etc.), *bondat, sanctedat,* i així de les altres. B, usa molt sovint la conjunció *et,* i I confon la *a* i *e* àtones. No esmentarem tals variants, massa accidentals, ni les d'elisió, com *quen* per *que en, hom* per *home,* si no afecten a la mida del vers, com tampoc les de *que o qui* nominatiu. En el text posam *h* a *a* de *aver.*

⟨Taula de les rúbriques dels CENT NOMS DE DEU⟩[1]

1. *En el ms. O, l'epígraf està esborrat. Ens sembla que s'hi poden endevinar, més aviat que llegir, els mots* Taula de les rúbriques. *La resta ho hem interpretat* dels Cent noms de Deu, *però estam segurs que no ho deia. Potser la lliçó era* : daquest libre. *La* taula *es escrita en vermell i negre? alternativament a cada nom. En els mss.* BNI *manca tota.* — 2. *Aquesta* O *inicial de cada* nom *fou esborrada posteriorment a tots els del fol* 1r *i en els dos primers del verso, o sia en els* noms .j. *a* .lij.

O visitador .xliij.
O consolador .xliiij.
O consellador .xlv.
O confortador .xlvj.
O defensador .xlvij.
O sanador .xlviij.
O castigador .xlviiij.
O nudridor .l.
O endressador .lj.
O imperador .lij.
O elegidor .liij.
O faedor .liiij.
O valor .lv.
O seynor .lvj.
O vensedor .lvij.
O graciant .lviij.
O misericordiant .lviiij.
O piadós .lx.
O abondós .lxj.
O rey .lxij.
O humil .lxiij.
O suau .lxiiij.
O membrat .lxv.
O loat .lxvj.
O nomenat .lxvij.
O onrat .lxviij.
O reclamat .lxix.
O beneït .lxx.
O servit .lxxj.
O temut .lxxij.
O pregat .lxxiij.
O differenciant .lxxiiij.
O concordant .lxxv.
O equalant .lxxvj.
O innocent .lxxvij.
O alt .lxxviij.
O significat .lxxix.
O perseverant .lxxx.
O exemplificant .lxxxj.
O movent .lxxxij.
O prenent .lxxxiij.
O digne .lxxxiiij.
O esperat .lxxxv.
O major .lxxxvj.
O amic .lxxxvij.
O desiderat .lxxxviij.
O ferm .lxxxix.
O leyal .xC.
O present .xCj.
O noble .xCij.
O enteneió principal .xCiij.
O procurador .xCiiij.
O advocat .xCv.
O invisible .xCvj.
O inmortal .xCvij.
O infallible .xCviij.
O comensament .xCix.
O fi e compliment ajes pietat de ta gent e beneex nos ab tos noms cent .C.

*DEUS, ab ta[1] vertut comens[2] aquest libre qui es del teus CENT NOMS[3]

CON los sarraíns entenen provar lur lig esser donada de[4] Deu, per so car l Alcorà[5] es tam bel[6] dictat que nol poria fer nuyl hom semblant dél, segons que[7] els dien: Yo, Ramon Luyl[8] indigne, me vuyl esforsar, ab ajuda de Deu,[9] fer[10] aquest libre, en qui ha meyllor[11] materia que en l Alcorà, a significar que enaxí com yo fas libre de meyllor[12] materia que[13] l Alcorà, pot esser altre home qui aquest libre pos en axí bel dictat com l Alcorà. E assò fas per so que hom pusca argüir als sarraíns que l Alcorà no es dat de Deu;[14] ja sia[15] que sia bel dictat. Emperò deim que aquest libre, e tot be, es donat[16] de Deu, segons que dir se cové. Soplec doncs al sant Payre[17] Apostoli e als seynors cardenals quel fassen posar en latí en bel dictat, car yo no li[18] sabria posar, per so car ignor gramàtica. E si yo en alcuna cosa erre en est[19] libre contra la fe, sotsmet lo dit libre a correcció de la sancta Ecclesia[20] romana.

---

* NI, *manca la invocació* : I^1, *la suplí molt posteriorment* — 1. I^1, vostra — 2. B, comença — 3. B, dels .C. noms de deu : I^1, dels vostres cent noms — 4. I, per — 5. B, lelcora : N, lo alcora *passim* — 6. I, ten bell — 7. BN, *omet* que — 8. BN, lull : I, *manca* — 9 *O*, aiu deus : O^1, aiuda deus — 10. B, a fer — 11. BN, que ha millor : I, qui a millor — 12. C, millor *usual* — 13. B, que en — 14. *O*, dat (N, donat) de deus — 15. C, iat sia so (NI, aço) — 16. B, dat — 17. C, per que yo ramon lull (I, *om.* lull) soplich al sant pare *usual* — 18. C, lati car yo no loy (I, li) — 19. *O*, ere en est (C, aquest) *passim* — 20. C, esgleya

¶ Los sarrayns dien que en l Alcorà són noranta e nou[1] noms de Deu, e qui sabia lo centè sabria totes coses; per que yo fas aquest libre de CENT NOMS DE DEU, los quals se, e per tot so nos segueyx que sapia totes coses; e assò fas a rependre[2] lur falsa opinió. E en est dictat pos molts noms qui són pus propris a Deu, que alcuns que los sarrayns a Deu apropriecn.[3]

¶ La manera que prepòs tenir en est libre es que parle naturalment dels noms de Deu qui simplament a él se pertaynen; e de aquels noms qui a Deu se pertaynen segons esguardament de creatura, que parle segons so que als noms se pertayn segons Deu e creatura.[4]

¶ En cascú dels CENT NOMS preposam posar .x. verses,[5] los quals hom pot cantar.[6] E assò fem per so cor los sarraíns canten l Alcorà en la[7] mesquita; per que aquests verses se poden cantar segons que ls sarraíns canten.[8]

¶ Aquest libre es bo a contemplar[9] e a conèxer Deus, e a provar[10] la fe cristiana, segons que en él[11] apar; e es libre de gran[12] consolació e plaer.[13]

¶ En aquest libre covè usar de alcuns vocables qui són en latin, sens los quals nol poriem[14] tan bellament e bonament[15] fer.

¶ Lo primer nom de Deu es *Deus*, segon es[16] *essencia*, e axí dels altres segons que en les rúbriques apar.

1. BN, noranta nou : I .xc.ix. — 2. N, reprehendre — 3. B, propis ... quels (I, que als) sarrayns ... apropien — 4. O^{1}C, e que de aquells ... pertanyen parle segons esguardament (I, esgordament) de creatura e segons ço (B, *om.* so) que als noms de deu se pertanyen — 5. C, cent (I, *omet* cent) noms de deu (O^{1}, *també* de deu) posam .x. uersos *forma usual* — 6. O^{1}, *afegeix* segons quells [psalps se canten en la sancta sclesia] : BN, segons quels (N, que los) psalms se canten en la sancta esgleya : I, segons que als psalms se canten en lesgleye, *tot tatxat* — 7. BN, lur alcora en lur (N, en la lur : I, en lur) — 8. C, *omet* per que ... canten : O^{1}, *bo tatxà tot* — 9 *O*, contemplar deu — 10. N, e prouar — 11. *O*, ella — 12. BN, a gran — 13. O^{1}C, *afegeixen* e es bo a preycar. *Per les notes* 4, 5, 6, 8, 13, *se veu que una mà posterior, qui sembla coetània, adaptà la lliçó de O, tot i esser bona, a la d'un ms. de la família dels* C, *afegint i tatxant el que li calia* — 14. *O*, les quals nol porien — 15. C, ne bona — 16. C, Lo primer nom es deu, lo segon es (I, *omet* es)

¶ Con Deus aja[1] posada virtut en paraules peres e erbes, quant, doncs, mays la[2] posada en los seus noms! Per que yo conseyl que hom cascú dia[3] diga los .C. NOMS DE DEU, e que escrits ab sí los port.[4]

¶ Con hom aurà dit un capítol, digua hom aquesta lausor, en quis conté la essencia de Deu, e les sues dignitats e persones divines, e la humanitat de Crist, e la virginitat de nostra Dona:

Laus et honor essentie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Ihesum Naçarenum et Mariam virginem matrem eius.

Aquesta lausor se diu enaxí com fa *Gloria Patri.*[5]

¶ Aquests verses rimam en vulgar per so que mils hom los pusca[6] saber de cor; e no fem forsa si en alcuns verses ha mais sillabes que en altres; car assò sostenim per so que meylor[7] materia puscam posar en est libre. E ha major difficultat en posar tam subtil materia, com ha en est libre, en rimes, que no es l Alcorà posar[8] en lo dictat en[9] que es posat. *

1. *O*, a — 2. C, pedres erbes (N, e erbas : I, e en erbes) quant mes donchs la ha — 3. BN, cascun dia hom — 4. B, e ab si scrit los aport : N, e ab si e escrits los aport : I, e ab si scritz los port — 5. *O*[1], *afegeix* en los salms, *al marge* : C, *resumeix tot el paragraf així* : Com, (N, E com) haura dit un capítol diga aquella (N, digua esta : I, digua aquesta) laor en loch de gloria patri, la qual es scrita en la fi del libre (I, auall en la fin daquest libre) — 6. C, rimam (I, arrimam) per ço que hom los pusque mills — 7. C, ha mes ... altres per ço que milor (B, maior : I, millor) — 8. C, difficultat posar tan subtil (B, soptil : N, suptill) materia en (I, ab) rims, que no es posar l alcora — 9. NI, *om.* en

* B, *distribueix els cent* psalms *o capítols en* fèries (primera, segona, tercia, quarta, cinquena, sísena, disapte) *i aquestes en set parts amb els noms de les Hores canòniques. Les* matines *contenen tres* psalms; prima, tercia, sexta i nona, *dos cada una*; vespres *altres dos, i* completa *un*; *però les matines de la* primera feria *són de quatre, i les vespres de dos*

1. *De Deu*[1]

[2] ens divinal! tu és Deus per lobrar[3] ✤ que en tu as, axí com és Deus per estar; ✤ per que en tu nuyl accident no[4] pot estar.

2. Si no fosses Deus en obrant, ✤ e que fosses Deus en estant, ✤ fores menor Deus en amant.

3. Tu és Deus per ta bontat, ✤ e ta bontat[5] per deitat, ✤ e és Deus per lur unitat.

4. Si en bontat no fos deificar, ✤ e si en deitat no fos bonificar, ✤ Deus[6] no fóra Deus per son obrar.

5. Tu és Deus un[7] per unitat, ✤ sí com és Deus[8] per deitat, ✤ e és[9] amorós per volentat.

6. Infinit be en Deu no pogra estar, ✤ si en sa bontat no agués bonificar ✤ per natura dentendre e de amar.

7. Aquel ens qui es Deus appellat, ✤ cové que sia sens pecat, ✤ sens temps, e sens quantitat.

8. Si en Deu[10] fos ociositat ✤ de sa granea e bontat, ✤ covengra que en él[11] fos pecat.

9. Tant es Deus larc del[12] nom seu, ✤ que home Crist fa nomnar[13] Deu, ✤ al qual present tot mi el meu.

---

1. C, O deus. *Els títols* (noms) *dels cent psalms comencen amb la interjecció* O *seguida del* nom *respectiu, en llatí, substantivat i concret, àdhuc en els casos on la nostra rúbrica els posa en abstracte o expressa l'acció en infinitiu. Cal notar que el ms. bàsic* O, *en la* Taula de rúbriques *també els anuncia així, però en vulgar* — 2. *En el ms.* O *la caplletra està esborrada en els 37 capítols primers* — 3. C, per obrar. *Els mss.* ONI *indiquen la separació de cada membre de terzina, amb un punt, i* B *amb dos* — 4. I, *omet* no — 5. O, *manca* e ta bondat : O[1], *supleix* — 6. OI, deu — 7. N, un deu — 8. OI, deu — 9. B, (sense *e*) est : N, [e] est — 10. O, deus — 11. N, que ell — 12. O, delo *o* dels, *la darrera lletra raspada* — 13. BN, nomenar

10. Aorte, Deus, en ta majestat ✻ de deificant deificable deificat, ✻ distincs tots .iij. en trinitat.

¶ *Laus et honor essentie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Ihesum Naçarenum et Mariam virginem matrem eius.*[1]

11. *De essencia de Deu*[2]

O essencia, qui és eternal e infinida, ✻ e qui estàs de tot be complida! ✻ tu és mon conort, gaug,[3] e ma vida.

2. O essencia paternal, filial, espirital! ✻ tu és trina[4] en nombre personal, ✻ e estàs[5] una en nombre substancial.

3. Tu, essencia, estàs sens occiositat ✻ de bontat infinitat eternitat,[6] ✻ de essenciant essenciar essenciat.

4. Si tu, essencia, fosses sens essenciar, ✻ gran e bona[7] fores en ton amar, ✻ e no bona ni gran en substanciar.

5. Si essencia no fos luyn a menoritat ✻ per essenciant essenciar[8] essenciat, ✻ fóra prop a no esser per occiositat.

6. Essencia divina! tu estàs aytant infinidament ✻ per infinit infinir e infiniment,[9] ✻ com fas per amant amable e amament.

7. Tu, essencia, estàs indistincta en trinitat, ✻ qui està distincta per proprietat[10] ✻ de tu, essencia, en personalitat.[11]

8. Si tu, essencia, no fosses[12] en essenciar, ✻ no pogres esser en concordansa ni en concordar, ✻ ni egualtat e[13] egualar no pogren en tu estar.

---

1. C, *ometen la* laor *al final de cada psalm o capítol posant-la una sola vegada a continuació del darrer. Cfr. la nota 5 de la pàg.* 81. — 2. C, O essencia — 3. N, guaig — 4. C, tres (B, *sobre raspat*) — 5. *O*, ternal | e estas (B, stant : N, estant) — 6. *O*, e eternitat — 7. C, bona e gran — 8. B, essenciar essenciant, *aquest mot tatxat* — 9. C, infinir infinient — 10. C, esta (B, stas) distincta proprietat — 11. BN, personabilitat — 12. *O*, fores — 13. C, *omet* e

9. O esser, qui és de tot altre esser seynor! ❧ Esdevengut es lo meu esser, peccador; ❧ per qu'eu te[1] membre esser perdonador.

10. O esser infinit, tant[2] luyn a pecat, ❧ que pecat en sí no pot aver entitat ❧ per so que en re[3] not sia assemblat!

¶ *Laus et honor essentie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Ihesum Naçarenum et Mariam virginem matrem eius.*

III. *De unitat*

ETERNITAT e infinitat ❧ són un esser en singularitat, ❧ lo qual esser és Deus appellat.

2. Si fossen molts Deus, o fóra la un termenat ❧ o fóra laltre en infinitat ❧ qui no fóra en gran singularitat.

3. Cové, doncs, que sia[4] un Deu tan solament, ❧ per so que sia gran be e gran compliment, ❧ en[5] sa unitat omnipotent.

4. Granea de la divina unitat ❧ es quen sí aja gran unificat, ❧ distinc[6] de unificant unificar en trinitat.[7]

5. Si en divina unitat no fos unificar, ❧ no agra gran poder saber e amar, ❧ e pogra en sí mateyxa occiosa estar.

6. Enaxí san unitat e unir,[8] ❧ con se an compliment e son complir; ❧ per que unitat e unir nos poden partir.

7. Major poder ha unitat en unir, ❧ que no ha sensualitat en sentir, ❧ e que voluntat dome en desir.[9]

8. Tan gran poder ha divina unitat, ❧ que pot estar en distincta trinitat, ❧ e romanir una en sa[10] substancialitat.

---

1. C, per quet prech te (N, ten) — 2. I, ten *passim* — 3. I, res — 4. B, donch; I, scia — 5. C, e en — 6. BI, distinct *passim* : N, distincte — 7. O, en etrinitat, *la segona* e *puntuada* — 8. C, se han *passim*; O, en unir — 9. C, en son (I, [son]) sentir | ne uoluntat; NI, dir : N[1]I[1], desir — 10. I, *omet* sa

9. [1] Enaxís cové que en Deu un sia de un, ❧ com se cové que ell sia un, ❧ per so que ell sia propi e comun.

10. Volc Deus mostrar lo poder de sa unitat ❧ en esser home unit ab deitat,[2] ❧ una persona de deitat e humanitat.

¶ *Laus et honor essentie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Ihesum Naçarenum et Mariam virginem matrem eius.*

IV. *De trinitat*

O divina molt alta trinitat! ❧ Enaxí es per tu tota pluralitat, ❧ com es unitat creada per divina unitat.

2. Si Deus no fos en distincta trinitat, ❧ no foren en él concordansa concordar e egualtat, ❧ e fóra prop a contrariar desegualar[3] e contrarietat.

3. Estan en Deu divines proprietats, ❧ per so quen él sien entenduts e amats ❧ actus distincs de deitat no separats.

4. Està trinitat[4] divina en paternitat, ❧ filiació, espirabilitat, ❧ e tots três estan una essencia en una[5] deitat.

5. En Deu no pot quaternitat estar, ❧ pus c'a deitat poden abastar[6] ❧ deificant deificable e deificar.

6. Sens trinitat no pogra deitat ❧ estar en natura damant amable[7] e amat, ❧ sens los quals fóra en[8] vacuitat.

7. Si no fos distincció de entendre entenent[9] e entès, ❧ no pogra ja[10] Deus saber negú dels tres qual es, ❧ ni infinir eternar no pogren[11] esser nulla res.

---

1. *O, manca tota la terzina* — 2. C, diuinitat — 3. *O*, contrarietatr, *les dues* tt *darreres puntuades*, desguallar (N, desegualtat : I, desagolar) — 4. C, *afegeix* deitat (I, *tatxat*) — 5. I, e vna — 6. C, pus que a ... bastar — 7. I, amabla amant — 8. *OB*, foran en (*O, la primera* n *puntuada*) — 9. C, enfre (B, entre) entenent entendre — 10. C, *omet* ja — 11. C, ne infinit eternat (N¹I, e eternat); I, pogra

8. En tristicia estag[1] e en pensament, ❧ car la trinitat de Deu omnipotent ❧ no es amada e sabuda per tota gent.

9. Cel qui sab trinitat e no la vol mostrar ❧ a sels[2] qui la porien saber e amar, ❧ no par que de colpa se pusca[3] escusar.

10. [4] A vos trinitat divina me don e me[5] coman ❧ a jonolons, mans juntes, penedent e plorant: ❧ plassiaus mi pendre a fer vostre coman.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

V. *De paternitat*

O Deus Payre, qui és[6] gloriós! ❧ tu as Fil Deu, ab qui és[7] poderós ❧ en espirar Sant Spirit damdós.

2. Deus es Payre en[8] substancialitat, ❧ entenent sa gran potestat ❧ en[9] engenrar Fil[10] de sa deitat.

3. Es Deus, Payre de Fil Deu, ❧ al qual donat ha[11] lo esser seu, ❧ e lo[12] qual fa esser Deu meu.

4. Es Deus payre en singularitat, ❧ per so que[13] a una paternitat ❧ abast una infinitat.

5. Deus es payre en engenrant, ❧ entenent qu'él pot en aytant[14] com es son poder en estant.

6. Es Deu payre en comensament[15] ❧ en qui dóna esser e nol pren ❧ daltre; per que payre sentén.

7. Aytant es Deus payre substancialment, ❧ con està payre relativament, ❧ e per so està payre sens negú accident.

8. Si fos Deus payre per sola relació, ❧ sens deificar, pogrem dir que no ❧ es[16] tan gran payre com per creació.

---

1. C, stich *i* estich — 2. C, aquells — 3. *O*, pusquen — 4. C, *manca aquesta terzina* — 5. *O*, ma — 6. C, pare *usual* qui est (I, es) molt — 7. B, deus fill (N, *també* deus fill) ab qui est molt — 8. C, en sa — 9. *O*, *manca* en — 10. N^1I, lo fill — 11. C, Es de deu pare fill deu | al qual ha dat — 12. *O*, en lo, *la* n *puntuada* : BN, el : I, ell — 13. *O*, *manca* que — 14. BN, que ell (I, *també* que ell) pot aytant — 15. BN, comensamen — 16. B, sens deitar pogueram (N, deitar pogueram : I, deitat pogrem) dir que per deificacio | no es

9. Tu, Deus, és[1] mon payre en creant, ❧ mas yo no son ton fil en peccant: ❧ fem, doncs, ton fil mersè clamant.[2]

10. Si tu és payre bo savi e virtuós, ❧ yo son fil fol mal[3] e viciós ❧ quit clam, Payre just e misericordiós.

¶ *Laus <et honor>, etc.*

VI. *De filiació*

O Deus Fil! per so estàs fil[4] sens quantitat, ❧ car és fil en infinitat e eternitat ❧ de infinida e eternal paternitat.

2. Tu és Fil per so que Payre pusca estar, ❧ e que tu e él Deu puscas donar, ❧ qui es Sant Spirit, per espirar.

3. Car enfre payre e fil se pertayn major volentat, ❧ major poder, e major egualtat, ❧ són Payre e Fil en Deu de necessitat.

4. Si en Deu, Payre e Fil no poguessen estar, ❧ no pogra en Deu estar major concordar ❧ en[5] natura dentendre e damar.

5. Estan lo Payre e lo[6] Fil en unitat ❧ de natura essencia e deitat, ❧ e són distints en natura[7] dengenrant e[8] engenrat.

6. Està lo Fil en lo Payre per amor, ❧ e lo Payre en lo Fil; per que ardor[9] damor ❧ ix damdós, espirants Deu[10] damor.

7. Deus qui es fil de deitat, ❧ es payre de home deificat, ❧ per so que en deificar al Payre sia resemblat.[11]

8. Sil Fil de Deu no fos en home encarnat,[12] ❧ mays pogra home de Deu pendre bontat, ❧ que no lin volgrá dar divina bontat.

---

1. C, es (N, est) deu — 2. *O*, reclamant (re- *tatxat*) — 3. C, fill mal foll — 4. BN, *om.* fil — 5. C, per — 6. *O*, Estant ... en lo (I, ell) — 7. I, rao? — 8. B, e de — 9. B, el pare el fill per ardor : N, ell pare ell fill per ad ardor : I, al pare al fil per ardor — 10. BN, spirant deus — 11. *O*, *manca* en; C, sia al pare resemblat (N, -blant) — 12. B, en home no fos incarnat (N, encarnat)

9. Car Fil eternal e fil creat ❧ estan en major proporcionitat, ❧ no fo lo Payre nil Espirit Sant[1] encarnat.

10. A tu, Fil deu home, Jhesús apellat,[2] ❧ do mon enteniment e ma volentat: ❧ e mundalos[3] de pena e de peccat.

¶ *Laus et honor, etc.*

VII. *De Sant Espirit*

O Sant Espirit, qui estàs espirat[4] ❧ dengenrant e dengenrat! ❧ ages de nos mersè[5] e pietat.

2. Es Sant Espirit per so que complir ❧ pusca infinitat lo seu infinir, ❧ e divina amor lo seu desir.

3. Car lo Payre e lo Fil san gran volentat, ❧ espiren Sant Spirit, qui es proprietat ❧ en qui safina natura damor e[6] damistat.

4. Axí com lo Payre ha lo Fil, entenent, consebut, ❧ an lo Payre el Fil lo Sant Espirit volgut, ❧ amant la un[7] laltre ab granea de vertut.

5. Sil amar quel Payre el Fil san no fos personat ❧ en natura de infinitat e de[8] eternitat, ❧ fóra lur amar finit e ab[9] quantitat.

6. Tant samen lo Payre el[10] Fil en unitat, ❧ que amdós an una sola espirativitat ❧ en espirar una sola espirabilitat.

7. O Sant Espirit, en quis compleyx lo nombre de trinitat ❧ per so car no espires e estàs espirat! ❧ espira nos a fer a ta[11] volentat.

8. Emfre lo Payre el Fil[12] cové esser espirar, ❧ per so que en amdós sia gran concordar ❧ per natura damor e damar.

---

1. C, ne lo (I, al) sant spirit — 2. C, fill home deu incarnat — 3. C, sit plau quels muts — 4. C, spirit qui stas spirat *passim* — 5. C, merce de nos — 6. I, e? *raspada* — 7. BN, lun : I, lo un — 8. C, *omet* de — 9. C, finit ab (I, en) — 10. BN, e lo — 11. BN, nos a far ta : I, a nos a fer ta — 12. I, enfrel pare ell (BN, e lo) ffill

9. O Sant[1] Espirit, qui per amor és concebut! ❧ lo mon es teu, e es quax tot[2] perdut, ❧ per so car és poc amat e conegut.

10. Con per tu, Sant Espirit, sien conjunctes granea e bontat, ❧ e aysò per natura de amant e damat, ❧ conjuyn en nos tu[3] misericordia e pietat.

¶ *Laus et honor, etc.*

VIII. *De singularitat*

O ens, qui estàs singular ❧ en infinir e eternar! ❧ a tu tot sol do mon amar.

2. Molt major es eternitat ❧ si està en singularitat, ❧ que si fos en dualitat.

3. Axí con Deus es singular en infinitat, ❧ cové que sia singular en eternitat, ❧ per so que en él agen[4] egualtat.

4. Singular es Deus en infinir, ❧ en eternar[5] e en cumplir ❧ e en deificar e en unir.

5. En Deu poder e saviea[6] e volentat ❧ estan en singularitat, ❧ en quant ensems son una unitat.

6. Amar es singular en amor ❧ de amable e de amador, ❧ e assò[7] meteyx es de lausor.

7. Singularment es granea bona per bontat, ❧ e singularment es amada per volentat, ❧ e materialment es creació de creat.

8. Deus ha presa una humanitat, ❧ per so quen una singularitat ❧ encarnació aja mays de bontat.

9. Singularitat que sia en amar ❧ fa tant amor multiplicar, ❧ que mays no sen pot ujar.[8]

10. Si en Deu no fos singularitat ❧ de propria propietat,[9] ❧ no fóra gran sa unitat.

---

1. *O*[1]C, A sant — 2. I, tot quaix — 3. C, damant amable e amat | coniuny per nos (*O*, e[n nos] tu) — 4. *O*, [en]; I, age — 5. B, eternat : B[1]NI, eternitat — 6. C, poder sauiesa — 7. C, axi — 8. C, *manca tota la terzina* — 9. B, propia propietat *usuals*

11. Car Deus es singular en valor, ✱ a él pertayn singular honor ✱ que sia a totes major.

¶ *Laus et honor, etc.*

IX. *De estar*[1]

O rey, qui és Deus en estant! ✱ tu estàs Deus en[2] engenrant, ✱ e estàs Deus en espirant.

2. Emfre estant e estar ✱ està molt gran concordar ✱ de entificant e entificar.

3. Està poder en amar, ✱ e està amar en possificar, ✱ e està infinit[3] en infinitar.

4. Poder saber e volentat ✱ estan en Deu en unitat ✱ de essencia natura e deitat.

5. Està granea en bontat, ✱ e està bonea en eternitat, ✱ e està Deus bo eternal en[4] infinitat.

6. Deus està abondós[5] ✱ de gloria e de gloriós, ✱ a la qual gloria ha creat[6] nos.

7. Car en Deu està jutjar, ✱ pietat e perdonar, ✱ devem estar en temor e en esperar.

8. Com en Deu estia[7] veritat, ✱ home estant en falsetat ✱ no pot estar en amabilitat.

9. Car en Deu està egualtat ✱ de intelligibilitat e amabilitat, ✱ a amar e a entendre[8] es hom ubligat.

10. Està mon cor en gran[9] tristor ✱ car no pusc empetrar honor ✱ a Deu, digne de gran lausor.

¶ *Laus et bonor, etc.*

X. *De obrar*

DEUS Payre obra en virtut ✱ Deu[10] Fil, qui dél es concebut, ✱ e[11] Espirit Sant damdós produt.

---

1. C, O existens — 2. BN, gran (N[1], en) — 3. B, infinir — 4. *O*, e — 5. C, aondos — 6. I, creats — 7. C, stiga *i* stigua — 8. BN, e entendre — 9. C, *omet* gran — 10. C, *omet* deu — 11. C, *omet* e

2. Obrant obrable e obrar ❧ fan la trinitat estar ❧ per natura dentendre e damar.

3. Obra que sia de bontat, ❧ de infinitat e eternitat, ❧ no ha de re necessitat.

4. Si en Deu no fos obrar ❧ de infinir e eternar, ❧ falliment en él pogra estar.

5. Bo fa de veritat, ❧ verificable verificat ❧ ab verificar, qui ix de amic[1] e damat.

6. Obrar amar qui sia virtuós ❧ e entendre qui no sia erguyllós, ❧ val mays c'obrar castels e tors.[2]

7. Deus ha obrat hom ab bontat, ❧ e hom mal obra ab peccat, ❧ mal dir,[3] e mala volentat.

8. Si no fos Deus per son obrar, ❧ fóra major per son estar ❧ que per son entendre e amar.

9. Obra sens fe e caritat, ❧ esperansa e fermetat, ❧ es obra de mal e peccat.

10. Mays val aver[4] bo pensament, ❧ que guasaynar aur e argent, ❧ ni aver fils e onrament.[5]

¶ *Laus et honor, etc.*

XI. *De necessitat*[6]

O ens,[7] qui és de necessitat, ❧ per so car és infinitat e eternitat! ❧ tu sies conegut amat[8] e honrat.

2. En infinitat es necessari infinir, ❧ enaxí com en compliment es necessari complir,[9] ❧ sens lo qual compliment nos pogra sofrir.[10]

3. Si no fos eternitat, ❧ seguiras[11] de necessitat ❧ que so qui es, fos per sí comensat.

4. Necessari es que en Deu sia poder, ❧ e que en volentat se pusquen saber ❧ amant amable e voler.

1. BI, damich — 2. C, mes que obrar castells ne tors — 3. O, dira — 4. O, [auer] *al marge* — 5. C, guanyar (I, gueseyar) aur ne argent | ... ne honrament — 6. C, O ens necessarium — 7. BN, Deus — 8. B, e amat — 9. C, axi com en compliment complir — 10. N, soffarir — 11. C, seguires

5. En Deu poder saber[1] e volentat, ❧ són una natura de necessitat, ❧ per so que él sia infinit en unitat.

6. Necessari es que en Deu obrar ❧ sia aytan gran com lo seu estar, ❧ per so que en Deu pusca esser deificar.[2]

7. En Deu es necessari concordar ❧ distinccionar e egualar, ❧ per so que occiós[3] no pusca estar.

8. Deus fora sí no ha[4] necessitat, ❧ car complit es de tota bontat; ❧ per que en sí ha obra e obrat.[5]

9. Deus es nostra necessitat; ❧ car sens Deu no fóra ens creat ❧ sustentat, ni[6] a neguna fi menat.

10. Necessari es a hom[7] Deus amar ❧ conèxer servir e honrar, ❧ e be està en Deu mersè e[8] perdonar.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XII. *De perse⟨itat⟩*

Deus està per sí en poder, ❧ en volentat e en saber, ❧ e pot en tot quant vol aver.

2. Es Deus causa e no causat; ❧ per que tot hom es ubligat ❧ a obeir sa volentat.

3. Deus està per sí abondós,[9] ❧ e a sí meteyx ha creats[10] nos: ❧ aytal per sí es gloriós.

4. Es Deus per sí paternitat, ❧ filiació, espirabilitat: ❧ es, doncs, per sí en trinitat.

5. Deus està per sí en bontat ❧ infinitat eternitat: ❧ deu esser, doncs,[11] per sí amat.

6. Qui ama Deus per sí salvar ❧ e que[12] infern pusca esquivar, ❧ poc sab de natura damar.

7. Nuyl hom no[13] pot per sí estar, ❧ ni pot per sí negú be far; ❧ per que nos deu en sí fiar.

---

1. C, sauiesa — 2. C, com son estar | perque en deu pusque esser deitar — 3. *O*, occiosa — 4. C, No ha deus fora si — 5. C, ha en si; N, obrant — 6. C, ens sustentat | ne — 7. BN, home — 8. N, [e]: B, *manca* — 9. C, aondos — 10. BN, creat — 11. C, e (B, et) eternitat | donchs deu esser — 12. *O*, qui — 13. I, *omet* no

8. Per sí no es nuyl hom[1] seynor; ❧ per que no li tayn servidor, ❧ pus que per sí no ha honor.

9. Pus que per mi no só[2] creat, ❧ tort ay e fas gran pecat ❧ si per mi vuyl esser honrat.

10. Per sí està hom peccador ❧ e enemic[3] de bona amor; ❧ per que de mi ay gran paor.

¶ *Laus et honor, etc.*

XIII. *De franquesa*[4]

FRANC es Deus en son estar, ❧ e es franc, en son obrar, ❧ ab possificant possificable e possificat.

2. Poder franc ha Deus, en sa gran[5] bontat, ❧ de bonificant bonificar e bonificat, ❧ e aysò meteyx en infinitat e eternitat.[6]

3. Deus es pus franc en son poder, ❧ que no és home en son voler: ❧ sá libertat, qui la poria saber?

4. Està Deus franc en infinir, ❧ en eternar e en complir: ❧ a Deu no pot res[7] contradir.

5. Mays val franquea en voler, ❧ en remembrar e en saber, ❧ que en regnat[8] ni en aver.

6. Creà Deus home franc[9] en virtut, ❧ mas home es sér[10] esdevengut, ❧ per so car ses desconegut.

7. Tot hom[11] pot libertat aver ❧ en amar Deu e car tener; ❧ car Deus no forsa nuyl voler.

8. Home qui es sér[12] de peccat, ❧ no està franc en volentat, ❧ car justicia la carcerat.[13]

9. No està home sér[14] ab vertut, ❧ ni està franc hom caüt[15] ❧ en peccat, tró ses conegut.

---

1. ON, home — 2. C, son — 3. O, e ene- *i després* per, *són illegibles a causa d'una taca o esborradura de tinta* — 4. C, O libertas — 5. C, *omet* gran — 6. B, bonificar bonificat | ... infinitat eternitat — 7. C, re — 8. C, regnar — 9. I, hom; O, [franc] *al marge* — 10. C, seruu (I, hom es seruu) — 11. O, home — 12. BI, Hom ... seruu : N, Homo ... seruu — 13. C, encarcerat — 14. BN, hom seruu : I, seruu hom — 15. C, home cahut

10. Mays val servetut en turment, ❧ ab c'om[1] hi sia justament, ❧ que libertat en honrament.

¶ *Laus et honor, etc.*

XIV. *De simple*

CAR Deus es sa simplicitat, ❧ es aytant simple en trinitat, ❧ com es simple en unitat.

2. En Deu[2] està simplificar ❧ per engenrar e espirar: ❧ en[3] él compost no pot estar.

3. Deus, de[4] sua simplicitat, ❧ simplifica simplificat[5] ❧ en simplicitat engenrat.

4. Està Deus simple en estant, ❧ e està simple en obrant, ❧ car no ha detràs ni davant.

5. Estan[6] en Deu simple poder, ❧ simple saber, simple voler, ❧ e per so pot simple aver.

6. Simplament està[7] en bontat, ❧ bonificant bonificat ❧ ab bonificar espirat.[8]

7. Concordansa e egualtat ❧ estan en Deu simplicitat[9] ❧ per natura de trinitat.

8. A vos, Deus ver,[10] omnipotent, ❧ me do enaxí simplament, ❧ que de altre no vuyl honrament.

9. Aquel qui ha simple saber, ❧ simple membrar, simple voler ❧ en honrar Deu, no pot caer.

10. Aquel ama Deus simplament, ❧ qui fa per él principalment ❧ tot so que fa a son scient.

¶ *Laus et honor, etc.*

XV. *De sanctetat*

O Sant dels sants, qui és sanctetat! ❧ a tu do tota ma entitat, ❧ e tu dónam[11] paciencia e caritat.

---

1. C, seruitut ... | ab que hom — 2. *O*, deus — 3. I, e en — 4. C, de la — 5. B^{1}N, simplicitat — 6. I, sta — 7. C, stan — 8. *O*, espirar — 9. B, simplificat — 10. C, uer deu — 11. BN, donem

2. Deus es sant en sí mateyx, ✻ e dél mal negú[1] nos segueyx, ✻ e tot hom es sant[2] quil serveyx.

3. Car Deus es sant, se cové ✻ que en él sia sant de be, ✻ e que lo[3] sant sia de sé.

4. Sant està Deus en son amar,[4] ✻ e sant està en son[5] jutjar, ✻ e sant està en perdonar.

5. Qui ha bona volentat ✻ està fil de santetat, ✻ quil vest de sa puritat.

6. Mays val hom per sanctitat, ✻ que per emperi e regnat, ✻ per vida e per sanitat.[6]

7. Sanctitat fa hom[7] humil, ✻ e li fa far fayt qui es gentil, ✻ e lo guarda de tot peril.[8]

8. Sanctitat fa humilitat, ✻ mesura gran, e lealtat, ✻ e aporta de Deu bo grat.

9. Mays val en santetat morir, ✻ que tots temps viure sens finir. ✻ So quant sant val,[9] qui ho pot dir?

10. Guardats: dels sants qui són passats, ✻ per[10] quants homens són remembrats, ✻ els[11] no sants còm són oblidats!

❨ *Laus e honor, <etc.>*

XVI. *De vida*

O divina eternal[12] e sancta vida! ✻ en tu viu bonea infinida, ✻ de bonificant bonificable bonificar complida.

2. Viu Deus en amant amable e amar, ✻ vivificant vivificable vivificar, ✻ per natura dengenrar e espirar.

3. Deus es viu sens mortalitat,[13] ✻ e en él viuen misericordia e pietat; ✻ per que nuyl home[14] no deu esser desesperat.

---

1. C, negun mal — 2. BN, e es sant tot hom : I, e es tot hom sant — 3. BI, quel : N, quell — 4. I, en amar — 5. *O*, *manca* son (*O*[1], *su-pleix*) — 6. C, ne regnat | ... e sanitat — 7. BN, home — 8. C, fer fayt (N, far fayts : I, fer fayts) gentil | el guarda de mal e (B, e de) perill — 9. C, ço que ual sant — 10. BN, e per — 11. C, e los — 12. *O*, eterna — 13. *O*, in *raspat davant* mortalitat — 14. C, hom

4. Viu bo entendre de bo amar, ✤ e viu amar de bo cogitar, ✤ e entendre e amar viuen[1] de bo membrar.

5. Viu bonea de magnificar, ✤ e viu granea de bonificar, ✤ e mor bonea en malificar.

6. Aquel viu qui ha bo pensament, ✤ e aquel mor qui fa[2] falliment, ✤ e aquel viu qui ama mays Deus que[3] son parent.

7. Qui vol viure per aver honrament, ✤ fa com[4] muyra, en foc ardent, ✤ desonrat perpetualment.[5]

8. Mays val morir onradament, ✤ que longa vida croyament; ✤ car tots jorns mor qui viu vilment.

9. Hom qui be viu no pot morir, ✤ ni qui mal viu no pot servir ✤ a Deu, ni a vida venir.

10. No deu hom[6] viure per menjar, ✤ per honraments,[7] per sojornar, ✤ mas per servir Deus e honrar.

¶ *Laus et honor, etc.*

XVII. *De infinitat*

O Deus, qui estàs infinit ✤ en Payre, Fil[8] e Sant Espirit! ✤ mal fay qui ha tu[9] en oblit.

2. Deus es infinit en estar, ✤ e infinit[10] en son obrar, ✤ per engenrar e espirar.

3. No pogra esser infinitat ✤ sino en singularitat ✤ en qui no sia quantitat.

4. Infinit es Deus en bontat, ✤ ab bonificant bonificat,[11] ✤ ab[12] bonificar eternat.

5. Si en Deu[13] no fos infinir, ✤ no pogra son poder complir ✤ de infinitat nostre desir.

6. Poder saber e volentat, ✤ són infinits en unitat ✤ de natura e deitat.

1. C, e uiuen entendre e amar — 2. I, ha — 3. O, qui — 4. *Serà* c'om? — 5. N, perpetuement — 6. O, home — 7. C, honrament (B, honradament, *però da puntuat*) — 8. B, e fill — 9. C, fa aquell quit ha — 10. B, infinir — 11, O, bonificar — 12. N, e ab: I, *manca* — 13. O, deus

7. Deus Payre infinidament ❧ infeneyx[1] Fil extensament, ❧ sens quantitat e moviment.

8. Infinir[2] es de infinitat, ❧ sens la qual fóra termenat ❧ en poder, temps, e quantitat.

9. Plasent causa es consirar ❧ infinir[3] dentendre e damar, ❧ en eternitat senes[4] cessar.

10. Ben es fol e desconoxent ❧ qui ama mays finit movent,[5] ❧ que infinit sens mudament.

¶ *Laus et ho<nor, etc.>*

XVIII. *De eternitat*

Si fos ver que no fos eternitat, ❧ so qui es fóra per sí comensat, ❧ e fóra no res sa potencialitat.

2. Es, doncs, eternitat sens duptar, ❧ en la qual covenen estar ❧ eternant[6] eternable eternar.

3. Si eternar en[7] eternitat no fos, ❧ fóra son[8] poder avar e occiós, ❧ e no fóra amable ni gloriós.

4. Eternar covè esser de eternitat, ❧ sens lo[9] qual no poria esser abastat ❧ eternar de entès[10] e damat.

5. Plasent causa es a[11] membrar ❧ en eternitat, eternar ❧ en[12] engenrar e espirar.

6. Greu causa es a consirar ❧ en foc eternal estar, ❧ en ira de Deu sens perdonar.

7. Deus pot de sa eternitat ❧ plus en sa natura de bontat, ❧ que en tot quant be ha[13] creat.

8. Si fos ver que eternitat agués par, ❧ no fóra per ella Deus singular, ❧ e infinir valgra pus que eternar.

9. No ha conexensa de eternitat, ❧ qui diu quel mon no es creat: ❧ no de infinir e eternar[14] sab egualtat.

¶ *Laus et honor, <etc.>.*

---

1. C, infinix — 2. BN, infinit — 3. B, infinit — 4. C, sens — 5. BN, mes ama patit mouent (I, petit moment) — 6. *O*, eternat — 7. *O*, *manca* en — 8. C, per son — 9. C, la — 10. C, eternat de entendut — 11. I, *omet* a *passim* — 12. *O*, e en : I, e — 13. C, tot be que haie — 14. C, ne de eternitat e infinitat (I, infinitat eternitat)

XIX. *De totalitat*

O Deus, qui és totalitat ✤ de ta essencia, de[1] ta bontat! ✤ tu és tot sens divisibilitat.

2. No fóra Deus tota essencia de bontat, ✤ si no fos bonificant bonificar bonificat; ✤ per ques cové en él[2] trinitat.

3. En Deu poder es tot saber, ✤ e en Deu saber es tot poder, ✤ e per so pot en tot quant vol voler.

4. Poder saber e volentat ✤ no estan en tota bontat ✤ si doncs no són en una unitat.

5. Deus ama ab tot son voler, ✤ axí com sab ab tot son saber: ✤ amenlo, doncs, ab tot nostre poder.

6. Sens distincció e concordar, ✤ comensament e eguallar, ✤ totalitat de be no pot estar.

7. Tot està Deus en unitat, ✤ e tot està en trinitat ✤ per natura de infinitat.

8. Aquel quis dóna tot a Deu, ✤ pot dir que Deus està tot seu; ✤ per qu'eu li do tot mi el meu.

9. Cascú home[3] pot Deus tot aver ✤ ab que lam de tot son poder, ✤ car Deus nos frayn, ans es sencer.

10. Deus està tot en veritat; ✤ per que non ha[4] gens falsetat, ✤ ni es[5] enemic de leyaltat.

¶ *Laus et honor,* <*etc.*>

XX. *De bontat*

Deus es bo e es[6] sa bontat, ✤ en qui es bona unitat, ✤ trinitat, e Deu encarnat.

2. Deus pot mays en sa gran bontat, ✤ que no fa en tot quant[7] ha creat ✤ per engenrat e espirat.

---

1. BN, e de — 2. C, que coue en ell esser — 3. C, hom — 4. *O*, nona : C, no ha — 5. *O*, *manca* es — 6. *O*, bo e es, *esborrat amb la cap-lletra. Sembla que diu* bo e, *i després* es a bona — 7. C, en quant

3. En ens qui sia infinit ❧ pot estar mays de be[1] complit, ❧ quen be termenat e partit.[2]

4. Tant ha Deus bona volentat, ❧ que per bonea ses donat ❧ a esser hom[3] crucificat.

5. Mays val bontat en bo amar, ❧ quen aur, argent, e en honrar, ❧ en viure e en[4] delitar.

6. Bonea fay bon hom plaent ❧ humil franc larc e conoxent,[5] ❧ e guarda hom de falliment.

7. Deus ha creat hom a be[6] far ❧ per so que sí pusca donar ❧ a cels qui be volran[7] amar.

8. Foll[8] es qui cuyda mays servir ❧ Deu ab be quis pusca sentir, ❧ que ab bo[9] saber e bo desir.

9. Hom[10] pot en be spirital ❧ haver gran[11] e segur cabal, ❧ lo qual no ha en terrenal.[12]

10. Mays val amar be que sia public, ❧ que lo be que estia[13] specific; ❧ per que amar[14] be public me oblic.

¶ *Laus et ho⟨nor, etc.⟩*

XXI. *De granea*

O Deus, qui és aytan gran[15] en magnificant, ❧ com és infinit e eternal en[16] estant! ❧ tu és gran, complit en estant e obrant.[17]

2. Gran es granea en donar ❧ son magnificar a[18] bonificar, ❧ per so que bonea pusca gran estar.

3. Granea està gran[19] per concordar ❧ magnificant magnificable magnificar,[20] ❧ defora parvificant parvificable parvificar.[21]

---

1. I, mes be — 2. *O*[1], partit, *sobre raspat* — 3. BN, home — 4. C, que en aur ... e honrar | en (N, e) uiure en — 5. C, fa home plasent | ... franch e conexent — 6. C, per be — 7. C, bel uolran — 8. *O*, Fals — 9. BN, bon : I, son — 10. I, home — 11. *O*, gaug *tatxat* [gran] : BI, gracia — 12. B, eternal — 13. B, que be qui sta en : NI, quel be (I, ben) qui esta en — 14. BN, en amar : I, a amar — 15 *O*, *omet* gran — 16. *O*, *manca* en — 17. C, en obrant e en stant (N, estant) — 18. B, ab — 19 C, gran sta granesa — 20. B, *afegeix* unificant — 21. N, per uiuificant per uiuificable per uiuificar

4. Gran e granea qui agen egualtat ❧ en poder saviea e volentat, ❧ de negú be poden aver necessitat.

5. Deus es tan gran en poder saber voler, ❧ que tot so que sab[1] pot per sí mateyx aver, ❧ ab que sia plasent a son voler e saber.[2]

6. Si en granea no fos comensar, ❧ no pogra poder de granea obrar, ❧ e fóra granea poca en magnificar.

7. Major està granea en bontat ❧ de saviea e de volentat, ❧ que de aur, demperi[3] e regnat.

8. Gran es qui per Deu es amat, ❧ e poc es qui està en peccat, ❧ e poc es qui està trop[4] honrat.

9. Volentat gran està[5] en enteniment, ❧ e entendre es gran en amament, ❧ e gran està amor per remembrament.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XXII. *De poder*

O Deus, qui és poder per poderós! ❧ ja no fores Deus gloriós ❧ si poder en tu fos occiós.

2. Poder qui pusca de bontat, ❧ de infinitat, eternitat,[6] ❧ no ha terme ni quantitat.

3 Poder qui no pot comensar ❧ de comensament bonificar, ❧ no pot a bonea bastar.[7]

4. Poder saber e volentat ❧ són en Deu una deitat, ❧ on es pogut deificat.

5. Con en poder sia possificar, ❧ si en deitat no fos deificar, ❧ poder no pogra Deus estar.

6. Poder qui està spirital[8] ❧ pot sobre[9] poder sensual, ❧ car él pot sobre natural.

7. Mays val poder qui es de amar, ❧ que de veer, dimagenar; ❧ per quel deu hom tenir pus car.

1. C, e uoler | que tot quant (I, cant) sab — 2. C, saber e uoler — 3. BI, ne demperi : N, ne de imperi — 4 ˙O, *afegit al marge* [en peccat ... qui esta] (C, es) trop — 5. C, esta (B, sta) gran — 6. C, e (B, et) eternitat — 7. B, abastar — 8. I, esperitall — 9. B, saber (B¹, sobre)

8. Poder val mays en nodriment ❧ de bo voler e membrament, ❧ que no fa en aur e en[1] argent.

9. Deus aytant com pot se volc[2] dar ❧ a nostre entendre e amar, ❧ e per so volcse[3] encarnar.

10. Lo poder que Deus ha volgut dar ❧ per lo sagrament del Altar, ❧ qui lo[4] poria aesmar?[5]

¶ *Laus et honor essencie <Dei, etc.>*

XXIII. *De saviea*

O Deus, qui és saviea e saber! ❧ tu volria amar e car tener[6] ❧ de so que ma volentat pot voler.

2. Deus està tot son pur enteniment, ❧ e per so tot quant es entén[7] ❧ aytant com es son estamén.

3. Deus entén en sa[8] granea e bontat, ❧ e per aysò[9] entén bonificabilitat, ❧ qui es bona e gran[10] entelligibilitat.

4. Entén Deus que per sí es entès, ❧ e entén que lentès personat es, ❧ per so que en él son entendre sia estès.[11]

5. En entendre no pot estar entenció, ❧ si emfre[12] entenent e entès no ha distincció, ❧ per so que fi[13] dentendre sia ab perfecció.

6. Si per entendre nos seguís[14] nulla res, ❧ no fóra bonea de entenent e entès, ❧ e bé en ignorancia fóra mès.

7. Entendre per distincció cové estar, ❧ per so que en él pusca esser[15] concordar, ❧ per lo qual sia luyn a contrariar.

8. Aquel home[16] qui es deificat, ❧ ha de be[17] major entelligibilitat, ❧ que tot lo romanent[18] qui es creat.

---

1. O, e [en] : C, ne (I, ni) en — 2. N, com poch : I, cant poch; B, uol — 3. C, se uolch — 4. C, quil — 5. B, *tota la terzina afegida al marge superior* — 6. O, tenir — 7. B, entenent — 8. BN, enten sa — 9. C, ço — 10. BN, e gran per — 11. I, entes — 12. B, entendre : N, entre — 13. I, fin — 14. C, seguex — 15. B, star : N, estar — 16. BN, hom — 17. I, ben *passim* — 18. B, remanent

9. Per so que Deus per home fós[1] molt entès, ✤ la natura humana per so près: ✤ entenam lo, doncs, mays que res.

10. Aytant gran es en Deu entelligibilitat, ✤ com es gran[2] la sua intellectivitat, ✤ car ensems an egal granea e bontat.

¶ *Laus et ho⟨nor, etc.⟩*

XXIV. *De volentat*[3]

O Deus, qui estàs volentat e amor! ✤ sies membrant de lo[4] teu servidor ✤ qui tracta aytant com pot[5] ta honor.

2. Enaxí ha Deu granea, en volentat, ✤ de amant amable e amat, ✤ con en magnificant magnificar e[6] magnificat.

3. Car volentat val mays per amar, ✤ que no fay per son[7] desamar, ✤ en Deu desamar no pot estar.[8]

4. Granea es de veritat ✤ que en ella sia amat ✤ verificar verificant[9] e verificat.

5. Axí con saviea ha compliment en saber ✤ bonea granea eternitat e poder, ✤ ha compliment volentat con los pot voler.

6. Tant ha Deus volgut[10] home amar, ✤ per so que ns pogués enamorar, ✤ que per home ses volgut donar.

7. Qui en volentat sab concordar ✤ natura damant amable e amar, ✤ de tot vici sap sí meteyx guardar.[11]

8. Mays val bo amar en volentat, ✤ e bo membrar per amistat, ✤ que tot lo bé qui es sensat.

9. Aquel qui bé sab de volentat usar, ✤ nuylla res[12] nol pot enganar, ✤ ni de negú be pot freturar.

---

1. C, fos per home (B, hom) — 2. C, *omet* gran — 3. C, O amor — 4. C, del — 5. C, aytant com pot tracta — 6. C, *omet* e — 7. C, fa per son (*O*, so) — 8. B, *tota la terzina al marge* — 9. C, *manca* verificant — 10. C, uolgut deus (I, deu) — 11. C, uici (*O*, en si) se sabria guardar (I, guordar) — 12. C, nulla re

10. Negú no pot mays donar, ❧ que cel qui dóna son amar ❧ sens entenció de peccar.

¶ *Laus et honor, ⟨etc.⟩*

XXV. *De vertut*

O Deus, qui és complida vertut![1] ❧ tu és gaug[2] vida e salut ❧ de tots aquels per qui és volgut.

2. Divina vertut aytan bona es per obrar, ❧ com es bona[3] per poder possificar, ❧ per so que infinida pusca[4] estar.

3. Deus ha aytan gran vertut en bontat, ❧ com ha en saviea e volentat; ❧ per quen[5] bontat ha Deus bonificat.

4. Aquel qui ha en sí vertuificar, ❧ es luyn de freytura e de peccar, ❧ e va en gloria tots temps[6] estar.

5. Bontat pot per granea vertut aver, ❧ e granea per bontat e poder ❧ pot aver vertut per saber.

6. Tant es vertut bona e en[7] gran quantitat, ❧ que tot hom[8] la pot aver a sa volentat, ❧ e qui mays na, mays està en Deu[9] honrat.

7. Vertut nos guasayna[10] ab aver, ❧ mas ab leyaltat e ab bo[11] voler, ❧ e per so la pot[12] tot hom aver.

8. Mays val vertut que aur ni parent, ❧ car ab vertut hom se defén[13] ❧ del enemic e de[14] turment.

9. De vertut[15] se pot hom mils hornar, ❧ que de sendat color e fresar, ❧ de sella escut e pintinar.[16]

10. Aquel qui a Deu no demana vertut, ❧ no tem pena ni ama salut, ❧ e està de Deu mal volgut.

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. C, uirtut *usual* — 2. NI, guaug — 3 C, *omet* bona — 4. N, pusques — 5. C, que en — 6. NI, tostemps *usual* — 7. C, bona en — 8. *O*, home — 9. *O*B, deus — 10. BN, guanya : I, guasaya — 11. C, e bon — 12. C, pot la — 13. BI, defent — 14. *O*, [e] de : N, e del — 15. *O*, uertuts — 16. C, pentinar

XXVI. *De veritat*

O Deus, qui verifiques aytant ton[1] poder, ❧ com lo fas amar e saber! ❧ verifica[2] en amar lo meu voler.

2. Aytant ama Deus verificar ❧ en infinir e eternar, ❧ com fa en saber e amar.[3]

3. Veritat fa home cortès, ❧ vertader, franc, e be après, ❧ e fal ardit mays que altra res.

4. Qui no ama Deu ab veritat, ❧ enaxí fa tort e pecat ❧ com si a Deu ha mala volentat.

5. Tant ama Deus sa veritat,[4] ❧ que enaxí sa a verificat, ❧ com sa per amor a amat.[5]

6. Qui sab veritat e no la vol dir, ❧ vey està trop[6] de mentir, ❧ pus que sen pusca be seguir.

7. Mays val veritat en amar, ❧ quen sermó paraules ornar, ❧ ni que en vendre e comprar.[7]

8. Per ver dir està home ric[8] ❧ de bontat e de spirit, ❧ e per mentir es home mendic.[9]

9. Hom pot veritat atrobar ❧ en home larc,[10] no en avar, ❧ car molt sasauta[11] de donar.

10. Mays val veritat en morir, ❧ que no fay[12] viure en mentir, ❧ ni negú plaer en sentir.

❡ *Laus et honor, etc.*

XXVII. *De gloria*

O gloria, qui és granea e poder! ❧ tu pots en tu aytan gran gloriejar aver, ❧ com lo pot[13] gran amar lo teu voler.

---

1. C, uerificas ton — 2. *O*, uerica — 3. N, e en amar — 4. B, sanctetat (B^1, sa veritat) — 5. C, se ha per amor e (I, he) amat — 6. NI, uehi; B, prop — 7. BN, ne comprar — 8. C, hom rich — 9. C, hom mendich (B, mendit) — 10. C, hom larch (B, larg) — 11. B, se assauta: N, se azauta — 12. *O*, qui; C, fa — 13. C, aytant gloria hauer | com la pot

2. Deus es gloria en gloriejant ❧ gloriable, e en[1] amant ❧ gloriejar en Spirit Sant.

3. Si en gloria no fos gloriejar ❧ de una en altra per amar, ❧ no pogra[2] gloria plena estar.

4. Si Deus no pogués tot sí meteyx donar, ❧ no agra gloria en larguejar, ❧ en egualar, concordar, e en comensar.[3]

5. Bontat ha gloria en bonificar, ❧ e granea en magnificar, ❧ e eternitat en eternar.[4]

6. Gloria ha bontat en magnificar, ❧ e gloria ha granea en bonificar, ❧ e per so està[5] gloria en obrar.

7. Per so que sentir fos guasardonat ❧ a home[6] en Deu gloriejat,[7] ❧ volc esser Deus home[8] encarnat.

8. Qui es gloria e es de gloriós ❧ e es gloriejar, no es freyturós[9] ❧ de gloria, a la qual gloria Deus[10] aport nos.

9. En tristicia ay estat longament, ❧ car tants[11] homens van en turment, ❧ qui per aver gloria an aüt comensament.

10. Mils està gloria en leyaltat, ❧ que no fa consciencia en peccat, ❧ ni que plaer en sensualitat.

¶ *Laus et honor, ⟨etc.⟩*

XXVIII. *De justicia*

O Deus, qui as ver jutjament![12] ❧ Quan remembre mon falliment, ❧ estayg consirós[13] e tement.

2. Està Deus just[14] de son poder, ❧ a sa[15] volentat e saber, ❧ qui nan quant ne volen[16] aver.

1. C, glorieiable; *O*, [en] — 2. C, un en altre (B, autre) .,. | no poria — 3. B, e con (con *tatxat*) comencar : NI, e comensar — 4. *O*, [en] eternar : I, *tota la terzina al marge* — 5. B, aso sta — 6. B, guardonat | ha hom : N, guordonat (I, *també* guordonat) | a hom — 7. *O*, glorieiar — 8. BN, hom — 9. I, gloriejat; C, freturos — 10. C, a la qual deus — 11. *O*I, tans — 12. *O*, iustament : B, iutiement : N, iutgament — 13. B, stich (N, estich) consideros, *però de puntuat* — 14. N, iust deus — 15. B, assa : I, de sa — 16. C, quant uolen

3. Aytant dóna Deus a bontat ✱ de bonificar bonificat, ✱ com fa damar a volentat.

4. Si Deus fos en sí ociós, ✱ no fóra just a gloriós, ✱ ni a poder poderós.[1]

5. Just[2] està Deus en jutjar, ✱ e just està en perdonar, ✱ e just en amdós eguallar.

6. Si Deus no fos en home[3] encarnat, ✱ no fóra just a gran larguetat ✱ de creador en ens creat.

7. Justicia aporta humilitat ✱ misericordia e pietat, ✱ e fa home enamorat.

8. Cel qui sí meteyx vol jutjar, ✱ molt està prop a perdonar, ✱ e es en via de salvar.

9. Mays val a hom just membrament, ✱ just amar, just[4] cogitament, ✱ que no fa aur ni honrament.

10. A justicia me do em coman, ✱ qui[5] de mi fassa a son talan, ✱ e a ella mercè deman.[6]

11. De justicia e pietat ✱ an fayta gran societat ✱ mersè e bona volentat.

Laus et honor, etc.

XXIX. *De larguea*

O Deus! car és infinida liberalitat,[7] ✱ es en tu infinida liberativitat, ✱ per so que infinit do sia donat.

2. Aytant es Deus larc per donar, ✱ com es poderós en amar, ✱ per so que en larguea no sia ociar.

3. Si Deus no podia donar son poder, ✱ sa saviea[8] e son voler, ✱ gran larguea no poria[9] aver.

4. Deus dóna amar a volentat, ✱ e li[10] dóna amable e amat, ✱ per so que della sia gran larguetat.

5. Tant ha Deus gran plaer en donar, ✱ que tot se dóna per amar ✱ que sia franc, humil, e sens pecar.

1. C, just e glorios | ... de poderos — 2. *O*, Justa — 3. *O*, hom — 4. BN, e iust — 5. C, que — 6. *O*, a son coman | ... perdo deman — 7. I, libertat — 8. *O*, sauie — 9. BN, podia — 10. B, o li

6. Deus dóna granea a bontat, ❧ e dóna bonea a magnificat, ❧ e a infinir infinitat.

7. A fi ha Deus donat comensament, ❧ e a comensament, compliment, ❧ e ⟨a⟩[1] amdós concordament.

8. Deus ses donat a home[2] servir ❧ en quant se volc ab home[2] unir, ❧ e restaurar home[3] per morir.

9. Lo mon ha Deus a home donat, ❧ e a home dóna libertat[4] ❧ per so que no am Deus forsat.

10. Deus ha donat a home remenbrament ❧ volentat[5] saber e sentiment, ❧ qui val mays que aur ni argent.

❡ *Laus et honor, etc.*

XXX. *De forma*

O divina forma, qui és actual ❧ e[6] en qui no ha ens material! ❧ perdonans e gardans[7] de mal.

2. Està Deus forma, en bontat, ❧ per enformar e enformat ❧ de bonificar[8] bonificat.

3. Ja no fóra forma amor, ❧ si estegués sens amador ❧ qui fos de la sua valor.[9]

4. Enformat ha Deus tot lo mon ❧ en lonc e ample[10] e pregon, ❧ e en cercle qui es redon.

5. Deus ha enformat tot quant es ❧ en la natura que dom[11] pres, ❧ per la qual creà tota res.

6. Si Deus nos volgués encarnar, ❧ ja no pogren[12] reposar ❧ ses dignitats en son crear.

7. Ja forma no pogra fallir ❧ si de sí formàs son complir ❧ eternalment en infinir.

8. Si forma fos gran en estant, ❧ e que fos poca en obrant, ❧ ja no fóra gran en formant.

1. C, e en — 2. I, a hom *en els dos llocs* — 3. *O*, homoe, *però la segona o puntuada* : C, hom — 4. C, a hom donat | e hali dade (I, ali dada) libertat — 5. C, a hom ... | e (B, et) voluntat — 6. C, *elideix la* e — 7. C, perdonens e guardens (I, *segueix* de mall) — 8. C, de bonea — 9. C, amor — 10. C, en lonch : (I, loch : I[1], lonc) ample — 11. C, dome — 12. *O*, pogueren

9. Mays val formar bon pensament, ❧ que guasaynar[1] aur ni argent, ❧ ni vestir noble vestiment.

10. Nuyl ens ha forma ni faysó[2] ❧ en qui no sia acció, ❧ e quey sia ab distincció.

¶ *Laus et honor, etc.*

XXXI. *De producció*

O Deus, qui as product de no res ❧ tot quan en creació as mès! ❧ tu vuyl amar sobre tot quant[3] es.

2. De bonificable e bonificativitat ❧ cové produir bonificar de necessitat, ❧ pus que bonificant e[4] bonificable an entitat.

3. Si sens produir estegués poderós, ❧ en eternitat fóra ociós, ❧ e falliren en él bonea e amors.

4. En negú ens no pot esser producció, ❧ si en sí no ha distincció ❧ e poder de individuació.

5. En encontre[5] de granea e bontat, ❧ que[6] sia de magnificar e bonificat, ❧ cové esser producció de necessitat.

6. Sens produir no pot nuyl hom amar, ❧ ni pot home entendre ni remembrar, ❧ ni ha home[7] poder de sentir e estar.

7. Si produir no fos en infinitat, ❧ ja no fóra en granea de bontat, ❧ car finida fóra en operabilitat.

8. Si no fos producció emfre entenent e entès, ❧ ja no pogra entendre esser nuylla res, ❧ ni fi dentendre no[8] fóra so que es.

9. Produir amar de amic e amat,[9] ❧ qui són eguals en granea de bontat,[10] ❧ es produir qui compleyx volentat.

---

1. B, guanyar : N, guayar : I, guoayar — 2. *O*, ents ... fayson (B, fayço : N, faysso) — 3. *O*, te uuyl ... sobre quant — 4. C, *omet* e — 5. BN, entendre — 6. C, qui — 7. BN, ne pot entendre ne membrar | ne ha hom : I, ni pot entendre ni remembrar | ni a hom — 8. C, *omet* no — 9. BN, damich e damat — 10. B, e bondat

10. Produir entendre de necessitat, ✻ es mays amable que de actoritat, ✻ per so car mays representa[1] veritat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XXXII. *De bellea*[2]

O Deus, qui as bellea en virtut ✻ de produent[3] produir e product! ✻ tu és beutat de la[4] nostra salut.

2. La major bellea que pot aver eternitat ✻ es de eternant eternar[5] e eternat, ✻ e que ab tots .iij.es aja una entitat.

3. Si no fos bellea infinir, ✻ fóra bellea[6] finir, ✻ privació, malea, e fallir.

4. Si bonificar fos legea en bontat, ✻ no fóra a amar bellea de amic e de amat,[7] ✻ e pogra esser en copa bel escaravat.

5. Esta amar bel en bonificar, ✻ e està bonea bella[8] en bo amar, ✻ e està amor leja[9] en malificar.

6. Bella està amor en leyaltat, ✻ e leja està en falsetat, ✻ e bella està en honestat.

7. No està beutat tan bela en color, ✻ com fa en volentat de bo seynor ✻ e en memoria de bo servidor.

8. Molt es pus bel en home bo pensament, ✻ que en son dors aver bel[10] vestiment, ✻ e en la taula copa daur e dargent.

9. Cel qui sasauta[11] de gran beutat, ✻ sia[12] plasent cortès e enseynat, ✻ car bel serà en esser amat.

10. Mays val bellea per be far, ✻ per entendre e per membrar,[13] ✻ que per sentir ni per per ornar.

¶ *Laus et honor essentie* <*Dei*> *etc.*

---

1. C, dactoritat (N, de auctoritat) | per ço car mes presenta — 2. NI, O pulxer (B, pulcher) — 3. O^1, produent *al marge* — 4 C, *omet* la — 5. *O*, eternar eternant — 6. C, bella causa — 7. C, no fora bellea (B, bellesa) damich e damat — 8. C, bellea bona — 9. *O*, legea : C, lege — 10. *O*, dos : B, cors; N, bon : N^1, bell — 11. *O*, qui sa sauta : B, quis assauta — 12. *O*, sya — 13. N, e menbrar

XXXIII. *De Jhesu*

O Jhesu, en Betlem[1] nat! ❧ tu és home deificat ❧ e és Deus hominificat.[2]

2. Jhesu es home e deitat,[3] ❧ per so que Deus participat ❧ estia[4] ab tot quant ha creat.

3. Jhesu, per Espirit Sant concebut! ❧ tu as per la mort en la creu reemut[5] ❧ lumà genre qui estava perdut.

4. Jhesu, tu és resuscitat, ❧ e en lo cel ten és pujat, ❧ e jujaràs tot home[6] nat.

5. Jhesu, en ta sensualitat ❧ aurà gloria home salvat, ❧ veent ton cors deificat.

6. Jhesu, per tu principalment ❧ es lo mon creat de nient, ❧ per so car te tayn honrament.

7. Jhesu, qui estàs personat ❧ de home e de deitat, ❧ ages de nos gran pietat.

8. Jhesus, prengaus[7] de nos dolor, ❧ car tuyt estam[8] quayx en error, ❧ e exellats[9] de bona amor.

9. Jhesu, nons gits anoxaler, ❧ pus que tu auries plaser ❧ con tuyt te poguessen veser.[10]

10. Jhesu, tu és bo a nomnar, ❧ e a entendre e a remembrar, ❧ a servir e a enamorar.[11]

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XXXIV. *De creació*

DEUS, per la sua memorabilitat ❧ entelligibilitat e amabilitat ❧ bonificativitat, ha lo mon creat.

---

1. *O*, nazaret : N, natzaret *tatxat* : N[1], betleem : I, natzare — 2. C, homenificat *usual* — 3. B, Ihesus (NI, *també* Ihesus, *et sic de ceteris*) es home (*O*, hom) et deificat — 4. *O*, deu ... | estie — 5. C, per mort ... rehemut (B, remut : I, resemut) — 6. B, hom — 7. C, prenguet — 8. B, stan — 9. I, cax *tatxat* [en] error | e exallats (*O*?B, exalats) — 10. C, plaer | ... poguessem ueer — 11. C, a nomenar | a entendre et a membrar (N, e a remenbrar : I, e remembrar) | ... e anemorar (N, e a nomenar)

2. Creat ha Deus lo mon de no re, ❧ per so que hom conega lo seu be,[1] ❧ e la gran obra que ha en se.

3. Deus creà lo mon ab sa bontat, ❧ e per so ha lo mon bonificat; ❧ mas hom lafolla ab son peccat.

4. Car Deus creà lo mon ab gran potestat, ❧ ab[2] gran saber e ab gran volentat, ❧ fo lo mon en gran fi pausat.[3]

5. Lo mon no fóra en gran bonea pausat,[4] ❧ si no fos per home deificat, ❧ en qui Deus sia hominificat.

6. Si Deus no volgués lo mon crear, ❧ no volgra de la sua bonea donar, ❧ e fóra ociós e avar.

7. Dóna Deus be, pus lo pot dar, ❧ lo qual ha donat per crear, ❧ e hal donat per sí honrar.

8. A hom ha Deus lo mon creat, ❧ e ⟨a⟩ aquel home ha sí[5] donat ❧ en quant de sí la deitat.

9. Deus no pogra crear pecat, ❧ car no es sa propietat ❧ que pusca crear sens bontat.

10. Deus ha poder tam fort estès, ❧ que pot en res e en no res; ❧ per que es cert quel[6] mon creat es.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XXXV. *De recreació*

PECCAREN li primer parent; ❧ per quen peccat estec tota gent, ❧ per lo qual an corrumpiment.

2. Si hom senes[7] mortal peccat ❧ estegués, en mortalitat[8] ❧ no agra Deus home[9] jujat.

3. Es, doncs, pecat original; ❧ per que ha home[10] pena e mal, ❧ del qual al Fil de Deu molt cal.

4. Volc, doncs, Deus, per nos[11] recrear, ❧ en la Verge sí encarnar, ❧ per so que nos pogués salvar.

---

1. O, home conegua lo so *passim* be — 2. N, e ab — 3. C, posat — 4. C, be posat — 5. C, hom asi (O, a si : I, assi) — 6. O, que lo — 7. C, sens — 8. B, motelitat — 9. O, hom — 10. C, hom ha — 11. C, deus (I, *manca* deus) per nos donchs

5. Salvar nos volc ab gran turment, ❧ del qual ac major sentiment, ❧ que lo[1] universal falliment.

6. Per so car mays fo la dolor, ❧ que Crist sofrí[2] per nostra amor, ❧ quel peccat, fo recreador.

7. La pena que Crist volc suffrir ❧ per nostra amor, qui la pot dir? ❧ car tota colpan poc[3] delir.

8. Baptistiri es sagrament ❧ per so que lo[4] recreament ❧ aja sobjet e fundament.

9. A, làs! e com ay gran tristor, ❧ car tam pauc[5] pream la dolor ❧ que Crist suffrí per nostra amor!

10. Si hom agués gran pietat ❧ de Crist, qui per nos fo penjat, ❧ per tot lo mon lagra lausat.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XXXVI. *De glorificació*

GLORIFICA Deus home[6] bo, ❧ e fal de sí son companyó ❧ ab gracia e ab perdó.

2. Per so car Deus ha larguetat ❧ justicia e pietat, ❧ vol que hom sia gloriejat.

3. Deus es gloria eternal, ❧ la qual dóna eviternal ❧ a cels quis garden de fer mal.

4. Gloria dóna Deus a la volentat ❧ en quant li fa amar sa divinitat, ❧ e al sentir la dóna ab sa humanitat.

5. La gloria que los[7] sancts an en remembrar ❧ com tots temps estaran en gloriar,[8] ❧ qui la poria escriure ni recomtar?

6. La pena que aurà cascú dampnat ❧ es a pensar horribilitat, ❧ car en ella serà eviternat.[9]

7. La major pena que aurà home dampnat ❧ estarà en so car se[10] sabrà privat ❧ daquella fi a la qual[11] ha estat creat.

---

1. C, quel — 2. N, sofferi — 3. C, ne poch (B, pot) — 4. C, quel — 5. C, com tan poch — 6. C, tot home — 7. C, quels — 8. C, glorieiar — 9 N, euiternitat — 10. N, sera; C, ço ques — 11. C, fi on

8. Cascuna part de home que sia[1] perdut ✤ aurà instinc natural a salut,[2] ✤ e aurà lo contrari en home caüt.

9. Pena aurà la memoria en[3] membrar, ✤ e pena aurà la volentat en amar, ✤ e pena aurà lenteniment en cogitar.[4]

10. Pena aurà lo cors en sentir, ✤ e pena aurà en vivir, ✤ e pena aurà tots temps sens morir.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XXXVII. *De resurrecció*[5]

CAR Deus es justicia, es just en jutjar; ✤ per que volrà[6] los homens resuscitar, ✤ per so que de cascú pusca per dret usar.

2. Si no fos resuscitament, ✤ ja no fóra ver jujament ✤ del home qui fa falliment.

3. Resuscitarà Deus[7] tota gent, ✤ per so que sia salvament ✤ de bons, e de mals perdiment.

4. Resuscitaranli bo el mal, ✤ per so quel poder divinal ✤ fassa sobrel[8] córs natural.

5. Per so car home fo creat ✤ per laltra vida, fóra peccat ✤ si hom no fos resuscitat.

6.[9] Resuscitarà home salvat ✤ en la pus perfecta[10] edat, ✤ e de tot mal serà mundat.

7. Resuscitarà hom[11] peccador ✤ ab tristicia e ab dolor, ✤ e de Deu aurà molt gran[12] paor.

8. Aquel qui serà resuscitat ✤ per so que sia infernat, ✤ no volgra que jamés fos nat.

9. Deus dirà als homens salvats: ✤ «Venits vosaltres beneuyrats[13] ✤ en mi estar gloriejats!»

---

1. B, qui no sie : N, qui [no] sia : I, qui sia — 2. B, stinct; C, a sa salut — 3. O, [la memoria] en son — 4. I, a amar | ... a cogitar — 5. O, iusticia *puntuat,* resurreccio *al marge* : C, O resurrector — 6. N, uolgra — 7. O, *manca* Deus — 8. O, sobre lo — 9. I, *posa aquesta terzina després de la següent* — 10. NI, perfeta — 11. C, home — 12. C, haura gran — 13. O, bona nats : I, beneuuyrats

10. Dirà Deus als homens dampnats: ❦ «Vosaltres sots de mí privats: ❦ anats en foc eviternats!»

¶ *Laus et honor, etc.*

XXXVIII. *De salvació*

O Deus,[1] qui estàs salvador ❦ de tot home quit port[2] amor! ❦ perdona e salva li peccador.

2. Nuyl hom nos pot per sí[3] meteyx salvar, ❦ car lo be que fa no pot abastar ❦ al be qui està en perpetuar.

3. Covéi, doncs, que Deus do[4] lo compliment ❦ qui es necessari a salvament, ❦ lo qual Deus dóna volenterosament.

4. Salva Deus home en donar ❦ sí meteyx a gloriejar[5] ❦ aquel qui bel volrà[6] honrar.

5. Qui volrà[7] aver gran salvament, ❦ fassa a Deu[8] gran honrament, ❦ e fassal amar a la gent.

6. Car Deus ha en proprietat[9] ❦ que salva home ab bontat, ❦ hom[10] mal no pot esser salvat.

7. Pus que Deus salva ab perdonar, ❦ nuyl hom nos deu[11] desesperar, ❦ ans deu a Deu mersè clamar.

8. Car Deus salva los homens ab turment, ❦ be són fols cels qui ab delitament, ❦ cuyden aver via de salvament.[12]

9. Deus es aytant just com perdonador,[13] ❦ per que deuen[14] li peccador, ❦ de Deu aver molt gran paor.

10. Salva Deus aquel quis somet[15] ❦ a judici, e quis penet, ❦ per so que mersè aja a dret.[16]

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. N, Deus (*sense* O) — 2. C, porta — 2. B, nos pot si : N, no pot si : I, se pot per si — 4. *O*, dona (*serà* done?) — 5. BN, en glorieiar — 6. *O*, uolra bel *corregit* hel — 7. C, uol — 8. *O*, deus — 9. B, ha propietat — 10. *O*, a[b] bontat | home — 11. I, hom se deu — 12. B, delicament; C, hauer saluament — 13. *O*, perdona[dor] — 14. B, deuem — 15. BN, sotsmet : I, sotmet — 16. *O*, aia dret

XXXIX. *De edificació*

Edificá Deus tot quant es ❧ en la natura que de hom[1] pres, ❧ per so que lobra mays[2] valgués.

2. Per so car fi està fondament ❧ de mijà e de comensament,[3] ❧ li pertayn molt gran bastiment.

3. Sobre la fi per que Deus es onrat, ❧ e per la qual es hominificat,[4] ❧ ha Deus bastit hom deificat.

4. Aquest home es Crist[5] appellat, ❧ e ha en sí edificat ❧ com tot home[6] sia salvat.

5. Qui Crist no ama ni entén ❧ pauc sab de gran bastimén, ❧ ni en gran fe ha fondamén.[7]

6. Edificada ha Deus fe en veritat, ❧ ab[8] bonea granea saviea e volentat, ❧ a creure[9] Deu en trinitat e encarnat.

7. Deus ha bastit sobre lo humà enteniment ❧ franc entendre per necessari argument, ❧ a destruir la error en qui estan li meins[10] creent.

8. En bonea ha Deus bastit e edificat ❧ bonificant bonificar[11] bonificat, ❧ per so que della sia lo be obrat.

9. Nuyl home no[12] pot negú be bastir ❧ de mal amar, dengan, de[13] mentir; ❧ car de bontat be[14] nos pot partir.

10. Qui vol bastir bo amar, ❧ bo entendre, e bo membrar, ❧ no fassa mal e vuylla be far.

❡ *Laus et honor, etc.*

---

1. B, que dexa: N, que dom — 2. C, la obra (I, lobra) mes — 3. C, fundament *usual* | ... e (B, *et*) començament — 4. B, lo qual; C, homenificat — 5. C, hom es xrist *usual* — 6. C, hom — 7. C, poch sab ... bastiment | ... fundament — 8. O, e a[b], *la* e *puntuada* — 9. I, e creura — 10. C, a destroir (N, destrouir) ... en que ... li meyns (B, menis-) — 11. O, bonificar bonificant — 12. C, hom; I, *omet* no — 13. C, e (I, he) de — 14. O, *manca* be

XL. *De sustiniment*

CAR la fi per la qual Deus ha lo mon creat[1] ❧ està en granea de poder e bontat, ❧ es en aquella fi tot lo mon sustentat.

2. Aquella fi es Deus membrar ❧ conèxer amar e honrar, ❧ e per home deificar.

3. Per aytal fi ha home sustiniment ❧ en[2] vertut contra falliment, ❧ e està en via de salvament.

4. Home[3] qui es deificat ❧ està en deu Fil sustentat, ❧ per so quen él sia personat.

5. Cel qui vol son amar sostenir ❧ en be far, no vuylla fallir, ❧ car falliment[4] fa amar consumir.

6. Home susté[5] son bo membrament ❧ per entendre e amament,[6] ❧ en qui no fa nuyl falliment.

7. Ja nos pogra[7] sostenir gran bontat, ❧ sens bonificant bonificar bonificat ❧ qui sien de sa essencialitat.

8. En egualtat de bo amic e bo amat ❧ està amar mils[8] sustentat, ❧ que no fa en lur desegualtat.

9. Fe esperança caritat,[9] ❧ justicia paciencia e pietat, ❧ sostenen home en virtut contra pecat.

10. Aquel susté son bo pensament ❧ qui està leyal a tota gent, ❧ e quis jutja con fa falliment.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XLI. *De exoir*

O Deus, qui exois[10] aquels quit preguen ab bontat! ❧ exoïs[11] mi quit deman volentat ❧ com pusca procurar que tu sies honrat.

1. C, Car per (I, *omet* per) la fi ... ha deus hom creat. *Potser la lliçó* hom *es millor* — 2 C, hom sosteniment (I, suste-) | en (O, e) — 3. C, Lome. *Aquesta terzina es la darrera del capítol* — 4. O, fallir — 5. C, Hom soste — 6. O, honrament — 7. C, poria — 8. B, mells — 9. C, e caritat — 10. BI, exoeixs : N, exoeyis — 11. O, exoir : C, exoex

2. Tu, Deus, qui exois[1] de be especial, ❧ exoïs[2] mi quit prec de be general, ❧ lo qual en tota res[3] mays que él val.

3. Jo prec Deus ques[4] fassa servir ❧ a les gents[5] per saber e desir, ❧ e nom sé si men vol[6] exoir.

4. Ab suspirs làgremes e plors ❧ prec Deus quens[7] do preicadors ❧ qui per tot lo mon preiquen ses valors.

5. Deus exoeyx aquels quil preguen ab veritat ❧ amor temor paciencia e humilitat, ❧ penediment contrició e pietat.

6. Exoex Deus en perdonan, ❧ e exoex[8] en donan, ❧ ab c'om lò prec senes enguan.[9]

7. Deus exoyx[10] con es pregat ❧ per Crist home deificat, ❧ car de tot fa a sa volentat.

8. Exoex Crist sa mayre volenter, ❧ qui per nos tots jorns li requer ❧ quens guart de pena e de combrer.[11]

9. Cascú de nos haja son sant ❧ qui sia per cascú pregant, ❧ car molt fa Deus a lur talant.

10. Deus exoeyx ans lom gentil, ❧ si lo[12] pregua ab cor humil, ❧ que no fa lome[13] qui es vil.

¶ *Laus et honor, etc.*

XLII. *De ordenació*

O Deus! a tu pertayn trinitat, ❧ per so que en tu sies ordenat[14] ❧ com a Payre e Fil e[15] Espirat.

2. Ja no fóra en bontat ordinació ❧ sens bonificant bonificable bonificació, ❧ car per tots .iij. està en operació.

---

1. B, exoeixs : N, exoeyis — 2. C, exoeix (N, exoex) — 3 C, re *passim* 4. *O*, quis — 5. *OI*, gens — 6 B, non : B[1], noñ; C, uolra — 7. B, quen : B[1], queñ : N, quem : I, que — 8. *O*, perdonant *la* t *raspada* | exoex — 9. C, que hom ... sens engan — 10. C, exoex : (B, exoeix) — 11. C, guart de mal pus queu pot fer (combrer, *de* comburere *llatí*? — 12. C, sil — 13. B, lom — 14. C, ordonat *passim* — 15. C, payre (I, pare) fill

3. Ordenada està bontat en bonificar, ✻ ab[1] magnificar entendre e amar, ✻ e ab poder[2] vertut concordar e differenciar.[3]

4. Deus gloriós ha tot lo mon ordenat ✻ a esser membrat conegut e amat, ✻ car per aytal fi la de no res creat.

5. Ha Deus ordenat lo mon[4] per so que sencarnàs ✻ e que la carn que près en orde trobàs, ✻ ab lo[5] qual orde a gloria nos menàs.

6. Qui vol ordenar son pensament, ✻ comens amar Deus[6] primerament, ✻ e guart son pensar de falliment.

7. Aquel ordena son amar, ✻ qui lo[7] posa en verificar ✻ ab natura dentendre e[8] membrar.

8. Home ordena[9] son parlar ✻ ab volentat de be gran far,[10] ✻ posant en be gran concordar.

9. Mays val orde en religió ✻ per consciencia e devoció, ✻ que per silenci ni per gran caperó.

10. A, Deus! Com[11] seria gran be ordenar ✻ que homens sants anassen guardar ✻ les oveylles, dels lops qui les volen menjar!

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XLIII. *De visitació*

O Deus, qui és bo visitador! ✻ visitans ab amor e temor, ✻ per so que no siam pecador.

2. Si Deus visitàs tant los mals ab temor, ✻ com visita los bons ab amor, ✻ no foren tants[12] li peccador.

3. Deus vesita[13] los homens ab humilitat, ✻ en quant fa esser se[14] meteyx membrat ✻ que en la creu per nos fos crucifigat.[15]

1. I, en — 2. C, *omet* poder — 3. BI, differenciejar — 4. C, lo mon ordonat (B, ordenat) — 5. *O*, la — 6. C, deus (*OI*, deu) amar — 7. C, quil — 8. I, de entendra e de — 9. NI, Hom ordona — 10. C, gran be; N, afar — 11. C, e com — 12. *OI*, tans — 13. C, uisita *usual* — 14. C, si — 15. C, fo per nos (I, per nos fo) crucificat

4. Visita Deus bo pensament ❧ ab prosperitat, onrament, ❧ per so que home sia[1] conexent.

5. Deus vesita home ab[2] turment, ❧ per so que sia pacient, ❧ e que sapia Deu omnipotent.

6. Vesita Deus home ric ❧ ab home paubre[3] son amic, ❧ per so que ab él lo castic.

7. Deus vesita bon amar ❧ ab bo entendre e membrar, ❧ per so que hom[4] vuylla be far.

8. Vesita Deus home leyal ❧ ab veritat, que's son cabal ❧ tam bo, que negú aur nol val.

9. Deus visita hom ab jutjar, ❧ e visita ab perdonar ❧ e ab suspirs e ab plorar.

10. Adoncs cant home[5] bo es temptat, ❧ Deus lo vesita ab fermetat ❧ de abstinencia e de caritat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XLIV. *De consolació*

DEUS consola hom peccador ❧ can[6] li remembra la dolor ❧ que volc suffrir per sa[7] amor.

2. Mas eu no pusc aver consolament, ❧ per so car veg tan[8] gran desonrament ❧ far en lo mon a Deu per tanta gent.

3. Quis pot abstenir de plorar ❧ can veu Deus tam petit amar ❧ per cels que él volc tant honrar?[9]

4. Tots jorns estayg[10] desconsolat, ❧ car veyg tants[11] homens en pecat, ❧ qui van a foc perpetuat.

5. Quis consola[12] de bon seynor, ❧ qui[13] pels seus es en desonor, ❧ no sab què ses[14] forsa damor.

6. Deus consola hom per amar, ❧ per esperar e perdonar, ❧ e consola hom ab donar.

---

1. C, hom sia — 2. C, hom ab — 3. C, pobre — 4. *O*, home — 5. C, com hom — 6. C, quant *passim* — 7. C, per nostra — 8. B, ueix tant — 9. C, per aquells quel (I, aquels que ell) uol honrar — 10 B, staix: NI, staig — 11. B, ueix; *OI*, tans — 12. NI, qui (I, qui[s]) consol ha — 13. C, quant — 14. C, que es

7. Paciencia e pietat, ❧ justicia e leyaltat ❧ consolen hom enujat.[1]

8. Cel quis pensa que es[2] amat ❧ per Deu, si es desconsolat, ❧ de sol Deu nos té per pagat.

9. Cel qui ha Deus en son cor mès, ❧ què li cal si pert nuylla res, ❧ pus que Deus basta a quant[3] es?

10. Nos tayn que sia consolat ❧ cel qui sta en son pecat, ❧ e de Deu es desemparat.[4]

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

XLV. *De conseyl*

DEUS es bo[5] conseyllador ❧ daquel qui ha de Deu[6] paor ❧ e qui fa be per sa amor.

2. Deus conseylla ab leyaltat, ❧ ab saber, bona volentat, ❧ e qui él creu no es enganat.

3. Conseylla Deus a home be[7] far, ❧ per so quel li pusca donar ❧ multiplicat en gloriar.[8]

4. Deus conseylla ab libertat ❧ a hom,[9] que no fassa peccat, ❧ per so que no sen leyx forsat.

5. No deu hom conseyl demanar ❧ a altre, còm pusca mal far, ❧ mas còm sen pusca mils estar.

6. Demanar conseyl a qui nol sab, ❧ contra sí fa[10] molt gran pecat, ❧ e conseyl ha[11] enjuriat.

7. Cel qui conseyl vol atrobar, ❧ en home savil vaja[12] cercar, qui nos asauta de mal far.

8. Molt masaut[13] de conseyllador ❧ qui conseyl mays[14] per amor, ❧ que per dinés ni per honor.[15]

9. Qui bon conseyl volrà donar, ❧ en Deu lo cové comensar, ❧ e a él lo consel ordenar.

---

1. C, iniuriat — 2. *O*, qui es : BN, ques — 3. B, pusca (N, puscha) ... a tot quant — 4. C, desesperat — 5 *O*, *manca* bo — 6. C, daquells qui de deu han, *i després* fan — 7. *O*, deu ab be — 8. C, que li ... | multiplicar en glorieiar (I, gloriar) — 9. *O*, home — 10. C, fa contra si — 11. C, ha consell — 12. C, hom saui lo uaia (N, uage) — 13. BI, masalt — 14. C, consella mes — 15. *O*, amor *tatxat* [onor]

10. Qui vol esser be conseyllat, ✤ conseyl deman ab veritat ✤ leyaltat e humilitat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XLVI. *De confort*

DEUS es confort del homens ab concordar ✤ de bontat[1] granea poder e durar, ✤ saber veritat vertut gloria amar.[2]

2. Confort requer gran[3] leyaltat ✤ paciencia justicia humilitat, ✤ qui de Deu aporten bon grat.

3. Deus conforta los homens, en la mort, ✤ qui an contricció molt fort, ✤ car an a Deu fayt negun[4] tort.

4. Conforta Deus home, cant[5] es en tribulació, ✤ en quant li fa membrar la greu passió ✤ que volc suffrir[6] per nostra redempció.

5. Deus conforta en los homens bo amar ✤ ab natura de bo entendre e bo membrar,[7] ✤ en la gran volentat que Deus[8] ha en perdonar.

6. Conforta Deus los homens qui són peccadors, ✤ con los fa penedir els fa estar en plors, ✤ e preposen tots temps esser de Deu[9] servidors.

7. Deus conforta[10] gran amar ab magnificar, ✤ e conforta bo amar ab bonificar, ✤ e conforta hom ardit ab esperar.

8. Qui pert petit e ha molt guasaynat,[11] ✤ contral guasayn[12] fa tort e peccat, ✤ si per poc perdre está desconfortat.

9. Cel qui vol esser molt coratjós[13] ✤ membre sovín[14] li fayt cabalós, ✤ e no consir lo peril venturós.

---

1. BN, bonea — 2. C, uirtut ueritat ... e amar — 3. N, comfort *passim*; *O*, *omet* gran — 4. C, molt gran contriccio e fort | car (I, can) han fet a deu negun (N^1, algun) — 5. C, com — 6. BI, sofferir — 7. C, e membrar — 8. C, que ell — 9. C, proposen esser tots temps sos — 10. C, conforta deus — 11. BN, guanyat : I, guoayat — 12. N, guasay — 13. *O*, coratgos — 14. BN, souen : I, souiny

10. Mays val confort en home forsat[1] ❧ qui sia forts contra malvestat, ❧ que no fa plaer en home[2] honrat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XLVII. *De defensió*

Deus defén los homens, de pecat, ❧ ab poder granea e bontat, ❧ con li porten bona e gran volentat.[3]

2. Cel qui ha bo preposamén ❧ en servir Deu, de mal se defén,[4] ❧ car Deus lo guarda de falliment.[5]

3. Deus ha bo exempli[6] donat ❧ con nos[7] defenam de peccat, ❧ en quant per home fo crucifigat.[8]

4. Home[9] se defén de mal pensar, ❧ de mal oyr, de mal parlar, ❧ can[10] a Deu dóna son amar.

5. Defén som[11] de temptació, ❧ con a Deu fa oració ❧ e quer[12] de son peçat perdó.

6. Bo nudriment e bo[13] castic ❧ defenen home del enemic, ❧ e fan[14] desirar be public.

7. Qui vol esser de mal defès, ❧ am Deus mays que nuylla res, ❧ e sia humil e cortès.

8.[15] Cel quis defén ab leyaltat, ❧ ab dreytura, ab veritat,[16] ❧ se defén mils que hom[17] armat.

9. Vana gloria ni honor ❧ no fan home defensador ❧ de malvestat ni de follor.[18]

10. Mays val defensió per vertut, ❧ que per lansa ni per escut, ❧ car mils sen leva hom caüt.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

1. *El sentit sembla demanar la lliçó* esforsat — 2. C, hom — 3. C, quant (I, cant) li aporten bona uoluntat — 4. C, proposament | ... defent (I[1], *raspà les* tt *finals* : N, defen) — 5. I, falliment, *la* t *també raspada* — 6. BN, eximpli *usual* — 7. O, *manca* nos — 8. NI, hom; C, crucificat — 9. C, Hom — 10. C, com — 11. C, Hom se defen — 12. C, e li quer — 13. B, en bon — 14. C, defenen hom ... | e fanli — 15. B, *manca aquesta terzina* — 16. NI, e veritat — 17. N, que no hom — 18. C, fallor

XLVIII. *De sanitat*

Hom qui es malaute[1] per peccat, ❧ Deus lo sana ab pietat, ❧ ab perdonar e caritat.

2. Cel qui vol sí meteyx sanar, ❧ vuylla Deus servir e amar, ❧ e no vuylla trop sojonar.

3. Hom pot sanar malaut amar ❧ ab bo entendre e membrar, ❧ e a Deu la voylla donar.[2]

4. Qui ha malaut enteniment, ❧ si vol[3] que aja sanament, ❧ poslo en bo cogitament.

5. Cel qui vol sanar malaut[4] membrar, ❧ ab bo entendre, ab bo amar[5] ❧ lo pot leugerament sanar.

6. A malautia entellectual ❧ se cové cura spirital,[6] ❧ e a corporal, sensual.

7. Hom sana ab major bontat, ❧ dels majors mals, car potestat ❧ ha major be sobre peccat.

8. Malaute estayg per amor ❧ can[7] consir la gran desonor ❧ que hom fa a nostre[8] Seynor.

9. Jerusalem e son termenat ❧ es malaute[9] car oblidat ❧ es lo loc on Jhesus fo nat.

10. Hom sana de contrariar[10] ❧ con sab les vertuts concordar, ❧ e un be ab altre[11] mesclar.

¶ *Laus et honor, etc.*

XLIX. *De castigar*

Deus castiga hom pecador ❧ can li fa membrar la dolor ❧ que volc sofrir per gran[12] amor.

2. Castigua Deus home ab turment, ❧ per ço que[13] sia penedent, ❧ car ha fayt vas Deus falliment.

1. C, malalt *usual* (B, *aquí* malaut) — 2. C, e que a deu lo uulla dar, (voylla *sustantiu*) — 3. *O*, uuylla — 4. I, *omet* malalt — 5. C, e amar — 6. BN, spiritual — 7. C, com — 8. I, nostro — 9. B, malalt — 10. N, contrarieiar — 11. I, a altre — 12. C, soffrir (N, soffarir) per nostra — 13. *O*, [hom] ab turment | per so que home (I, com)

3. Deus es tam bo castigador, ✤ que castiga hom ab amor ✤ e car li fa aver temor.

4. Nuyl hom no sab be castigar, ✤ si no castigua ab donar, ✤ ab tolre e menassar.[1]

5. No castigua qui hom reprèn ✤ con[2] no fa negú fallimén, ✤ car a iral mou e lensén.[3]

6. Cel qui altre vol castiguar, ✤ castic anans lo seu amar ✤ el seu cogitar e parlar.

7. Ab bonea e veritat, ✤ penediment e caritat ✤ pot hom esser leu castigat.

8. Hom pot enans[4] sí meteyx castiguar ✤ que altre, si be vol[5] consirar ✤ lo mal que Deus a home pot far.[6]

9. Cel qui nos castigua per gran amor, ✤ e quis[7] castigua per gran paor, ✤ tost retorna a fayre la follor.[8]

10. Hom deu alcú[9] temps assajar ✤ en hom malvat a castiguar, ✤ si no, leyxlo de tot[10] anar.

11. Car Deus no lexa son jujament, ✤ qui dél no pren castiguament, ✤ lexal estar en puniment.

¶ *Laus et honor, etc.*

L. *De nudriment*

Deus dóna a home bo nudriment[11] ✤ can li dóna bon amament, ✤ bo entendre e bo membrament.[12]

2. Qui vol sí meteyx be nudrir, ✤ guartse que no vuylla mentir, ✤ ni de Deu se vuylla partir.

3. Es nudriment espirital ✤ en pensament qui es leyal, ✤ don ve nudriment corporal.

4. Mays val a fil bo nudriment, ✤ que no fay laur ni onrament[13] ✤ que li poden dar sey parent.

---

1. C, e ab menassar — 2. C, quant *passim* — 3. I, ayral mon e ell ençen — 4. C, ans — 5. N, que altre qui vol be : B, qui be vol (*manca* que altre) — 6. C, a hom pot dar — 7. O, ques — 8. C, retorna fayre follor — 9. C, algun — 10. O, leyx de tot : C, leixlo del (I, de) tot — 11. C, a hom bon nodriment (*de* nodrir, *formes usuals*) — 12. N, remenbrament — 13. C, fa laur ne largent

5. Ab amor deu hom comensar ❧ nudrir altre, per so que amar ❧ lo fassa estar de mal far.

6. Qui no pot nudrir ab amor, ❧ nudresca,[1] si pot, ab paor, ❧ car paor empatxa follor.[2]

7. Hom nudreyx se[3] meteyx leyals ❧ can consira los bens[4] cabals, ❧ e consira que es mortals.

8. Qui per altre pren castigament, ❧ sab nudrir se meteyx bellament, ❧ e està savi e conexent.

9. Qui vol nudrir ab sermonar ❧ e so que diu no vol[5] far, ❧ no sab sí nodrir ni amar.

10. Nudriment qui es comensat ❧ ab esperansa leyaltat, ❧ en bo fondament es pausat.[6]

11. Home[7] qui sia molt be nudrit, ❧ en tot loc troba[8] bo amic, ❧ e no ha paor de enemic.

¶ *Laus et honor, etc.*

LI. *De endressament*

AQUELS homens qui volen Deus amar, ❧ Deus[9] los endressa a be far ❧ ab bon[10] entendre e membrar.

2. Deus endressa bo pensament ❧ con pensa lo comensament ❧ el mijà, don ve compliment.

3. Qui vol esser be endressat, ❧ endrès son cor a caritat,[11] ❧ a paciencia, humilitat.[12]

4. Aquel endressa bo amar, ❧ quil[13] endressa a consirar ❧ còm fassa Deu a hom onrar.

5. Endressa home son poder ❧ con lo posa en gran voler, ❧ en gran bonea e saber.

6. Hom endressa sa bontat[14] ❧ si la posa en leyaltat, ❧ en justicia veritat.[15]

---

1. *O*, nudresca lo : B, nodrexca — 2. *O*, empaxa; B, fallor — 3. C, si *usual* — 4. I, bons — 5. BN, e (*O*, e que) ço ... no uulla — 6. C, e leyaltat | en bon fundament es posat — 7. C, Hom — 8. *O*, trob — 9. C, ell — 10. B, en *tatxat* ab ben far | a bon — 11. B, endrece ... ab caritat — 12. BN, e humilitat — 13. C, qui — 14. *O*, bon[i]tat — 15. I, e justicia e (B, et : N, e) veritat

7. Qui vol bonea endressar, ❦ prengua della bonificar, ❦ e metal en magnificar.

8. Cel qui sendressa a vertut, ❦ endressa sí a la salut ❦ dentendre membrar[1] e volgut.

9. Quis desvia de malvestat, ❦ sendressa a felicitat ❦ e a vertut de volentat.

10. Endressar hom a veritat ❦ e desviar de falsetat, ❦ es compliment de bonitat.[2]

11. Crist ha cascú home[3] endressat, ❦ per lexempli que ha donat, ❦ mas lexempli es[4] ublidat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LII. *De manament*[5]

Deus es molt gran emperador, ❦ qui mana a home,[6] per amor, ❦ que honre molt sa gran valor.

2. Ha Deus fayt per so manament, ❦ que home[7] sia obedient, ❦ e que de Deu sia tement.

3. Deus mana que hom lam mays que re, ❦ per so quel amar sia ple ❦ desperar[8] caritat e fe.

4. Mana Deus que hom sia leyal, ❦ per so que no fassa nuyl mal, ❦ car leyaltat fa hom[9] cabal.

5. Deus mana que hom sia cortès ❦ humil franc plasent e entès, ❦ per so que no falla en res.[10]

6. Mana[11] Deus a home que encontinent ❦ fassa lo be que pot sens falliment, ❦ per so que tost sia obedient.

7. Deus ha fet manament a la volentat ❦ que am be far de tota sa potestat, ❦ per so que en re no aja occiositat.

8. Cel qui a Deu[12] es obedient, ❦ Deus lo fa estar francament[13] ❦ en gloria eternalment.

---

1. B, membrat — 2. C, bondat (B,- tat) — 3. C, xrist ha cascun hom — 4. N, lo exempli *en el dos llocs* — 5. C, O imperator — 6. BI, hom — 7. C, per ço fet .. | que hom — 8. C, desperança — 9. I, fa bon — 10. C, en nulla res — 11. O, mauna, *la* u *sembla puntuada* — 12. OBN, deus — 13. C, alegrement

9. Qui a Deu no vol obeir, ❧ Deus lo fa sér,[1] sens fenir, ❧ en foc don no porà exir.

10. Crist fé[2] a sent Pere manament ❧ que a les ovelles donàs paximent:[3] ❧ qui les ausiu[4] no es obedient.

¶ *Laus et honor, etc.*

LIII. *De elecció*

Deus es molt bo eligidor,[5] ❧ car él eleg a sa honor ❧ li bo qui no són peccador.

2. De cels[6] qui estan en pecat, ❧ eleg Deus a salvetat ❧ ab mersè e pietat.[7]

3. Està Deus franc en elecció, ❧ e eleg quis vol a salvació ❧ ab gracia e ab[8] perdó.

4. Molt nos fa Deus maravellar, ❧ car enaxí nos vol triar[9] ❧ ab donar e ab perdonar.

5. Cel qui eleg malvat prelat, ❧ eleg falliment e peccat, ❧ e lexa vertut e bontat.

6. Qui eleyg enans[10] plasent sentiment, ❧ que[11] bo amar e bo cogitament, ❧ pauc ha après de bo eligiment.[12]

7. En aquest mon ha home[13] libertat ❧ que ab Deu elege vertut e bontat, ❧ e sens Deu, vici[14] e malvestat.

8. Cel qui ab Deu no pren amistat ❧ en eleger[15] sa salvetat, ❧ ab lenemic eleyg sí[16] dampnat.

9. Molt val mays elecció ❧ per humilitat e perdó, ❧ que per erguyl dampnació.

10. Eleger home, que be sia[17] acostumat, ❧ a esser seynor, ha sí elet e pausat ❧ com ab él sia en gran libertat.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

---

1. B, seruir : NI, seruu — 2. C, xrist feu — 3. BN, peximent — 4. C, auciu — 5. C, elegidor — 6. C, daquells — 7. C, a (*O*, a [la]) esser saluat | ... e ab pietat — 8. *O*, a[b] : B, a — 9. C, tirar — 10. N, anants — 11. *O*, qui — 12. C, elegiment — 13. B, hom ha : N, ha [hom] (I, hom) — 14. *O*, eleu (*o* eley?) vertut ... | e sens de uici — 15. C, elegir — 16. B, se eleig : N, se eleg : I, seleyg — 17. C, qui sia be

LIV. *De facció*

O Deus, qui estàs faedor ❧ de bontat vertut[1] e amor! ❧ fé mi esser[2] ton servidor.

2. Tu fas en bontat bonificar ❧ de bonificant bonificable, e sabs far ❧ de granea, magnificar.

3. Deus fa de justicia jutjar, ❧ e de misericordia perdonar, ❧ e fa en home temor e amar.

4. No fa Deus home pereós,[3] ❧ ni no fa home ergüillós, ❧ mas que fa home piadós.

5. Deus fa home de cors mortal, ❧ e de ànima[4] racional, ❧ e fa l vertuós e leyal.

6. No fa Deus be[5] de malvestat, ❧ ni fa falliment ni peccat, ❧ car tot es ple de gran bontat.

7. Aquel es meyllor faedor, ❧ qui fa amar de bona[6] amor, ❧ que cel qui fa castel e tor.[7]

8. Cel qui no fa so que deu far ❧ e fa peccat e mal estar, ❧ pauc[8] sab de natura dobrar.

9. Qui de be sab far altre be, ❧ e qui no vol far mal per re, ❧ en tot quant fa be se capté.

10. Aquel sap bona obra far, ❧ qui fa Deus servir e honrar, ❧ e a Deu se fa molt amar.

¶ *Laus et honor,* <*etc.*>

LV. *De valor*

Deus es valor; per que mays val ❧ que tot quant es, e es cabal ❧ ab hom[9] de valor natural.

2. Valor es so que val per be, ❧ e so ab que hom[10] se capté, ❧ e ab que hom no fal en re.

---

1. *O*, uertat? — 2. N, estar — 3. N, peros : I, pereros — 4. BI, danima — 5. *O*, deu be : N, be deus be, *el primer* be *sembla tatxat* — 6. *O*, bo? — 7. C, ne (I, ni) tor — 8. C, poch (B, poc) — 9 C, a hom — 10. *O*, Valo[r]s es so que (BN, qui) ua[l] per be | e so ab com [be]

3. Cel qui ab valor vol valer, ❧ no fa a Deu nuyl desplaer, ❧ e fa be a tot[1] son poder.

4. Valor es de bonificar, ❧ de bo entendre e amar, ❧ de mersè e[2] perdonar.

5. Nuyl hom[3] no pot valor aver ❧ qui fal contra negú dever, ❧ car falliment no pot valer.

6. Valor no pot nuyl hom[4] comprar ❧ si nos guarda de mal estar[5] ❧ e que fassal be que pot[6] far.

7. Mays val valor en pensament ❧ humil leyal franc conexent, ❧ que en parents ni en argent.

8. Cel qui no val e vol valer ❧ estant malvat, ja conquirer[7] ❧ no[8] porà valor ni be aver.

9. Està valor en bo comensament, ❧ en bo mijà, en bo affinament, ❧ e en aytals locs[9] se dóna mantinent.

10. Nulla res val mays que valor, ❧ ni res meyns val c'om[10] peccador; ❧ car a valor fa desonor.

¶ *Laus et honor, <etc.>*

LVI. *De seynoria*

DEUS es seynor de tot so qui es ❧ creat e product[11] de no res, ❧ car senes él[12] no fóra jamés.

2. Està Deus seynor de no re, ❧ car tot son[13] prodúu quis cové, ❧ e es seynor de so quin ve.[14]

3. Deus es seynor del firmament, ❧ dels àngels, de li[15] element, ❧ e de temps futur e[16] present.

4. Es Deus seynor de bo amar, ❧ e està n[17]seynor ab donar, ❧ ab jutjament e perdonar.

---

1. BI, no faça ... | e faça be ab tot : N, no fassa ... | e fassa ben a tot — 2. C, e de — 3. *O*, home — 4. C, null hom no pot — 5. BN, far — 6. N, lo be que pora (BI, *també* pora) — 7. C, conquerer — 8. *O*I, *manca* no (I[1], [no]). *Serà* no pot? — 9. C, (*sense* e) en aytals lochs (*O*I, [locs]) — 10. C, nulla re no ual mes ... | ne re menys ual que hom (I, [que hom]) — 11. BI, produc *o* produt — 12. C, sens ell — 13. C, ço — 14. BN, que no e : I, que [he] — 15. B, et del : NI, e de li — 16. C, e de — 17. *O*, estan, *corregit* eston : B, stan : N, estan, *la* n *raspada* : I, stant

5. Deus es seynor de libertat ❧ creada, car ha ubligat ❧ hom a far[1] be sens malvestat.

6. Deus es seynor per dret e per honrament; ❧ e qui vol esser seynor ab falliment, ❧ en servitut està desonradament.

7. Seynoria es ocasió de mal, ❧ con està en home[2] vil e desleyal, ❧ car a se meteyx ni a altre res val.[3]

8. Molt està pus prop a valor ❧ seynoria qui està per amor, ❧ que seynoria qui està per paor.

9. Esser seynor de son voler, ❧ de son membrar, de[4] son saber, ❧ es seynoria de plaer.

10. Per so es seynor atrobat, ❧ car es esdevengut peccat, ❧ lo qual seynor es ubligat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LVII. *De vensiment*

Deus pot vensre malea e peccat, ❧ mas no pot vensre libertat ❧ que estia[5] en bona volentat.

2. Si en peccador nos[6] pogués vensre libertat, ❧ nol pogra Deus ab justicia tenir carserat;[7] ❧ per que mersè leva hom caüt en pecat.

3. Cel qui volrà vensre Deus[8] ab mersè, ❧ fassa per él aytant com pot de be; ❧ car negú be ab Deu nos descové.

4. Molt fa meyllor vensre Deu ab bona amor ❧ com lo moua a esser[9] perdonador, ❧ que vensre son enemic castel ciutat ni tor.

5. Home[10] pot vensre sa mala volentat ❧ ab paciencia consciencia e caritat, ❧ car Deus li ajuda ab mersè e pietat.

---

1. *O*, ubligat | home a fare, *la* e *puntuada* : C, obligat | a fer (*omès* hom) — 2. C, hom — 3. *O*, asse : B, asi : N, aci : I, assi; B, altri; C, re no ual (I, res; *O*, [no]) — 4. BN, e de — 5. C, qui stia — 6. I, no — 7. C, encarcerat — 8. I, deu uençre — 9. *O*, esser (*sense* a) — 10. C, Hom

6. Cel qui vol vensre ab malea bontat, ❧ ni ab erguyl, valor e humilitat, ❧ vens se[1] meteyx en mal e en peccat.

7. Home vens[2] pecat ab contricció ❧ confessió e satisfacció, ❧ oració e querre[3] perdó.

8. Si hom no pogués[4] vensre ab saviea falsetat, ❧ ab veritat, e ab bona[5] volentat, ❧ pogra falsetat vensre ab Deu veritat.

9. Aquel vensiment es bo per qui home ha salut,[6] ❧ e aquel es mal per qui hom es[7] perdut, ❧ e aquel val mays per qui Deus es conegut.

10. Crist vensé son cors en la creu ab la mort, ❧ ab la[8] qual vensé lo perilós e mal port ❧ on Adam estava en gran desconort.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

LVIII. *De gracia*

CAR Deus ha franca volentat[9] ❧ en donar perdonar[10] de grat, ❧ es Deus gracia appellat.

2. Deus fa gracia a home[11] con lo vol crear, ❧ car home[12] per sí no es digne destar; ❧ car qui es de no res no pot sí meteyx meritar.

3. A los homens qui són peccadós e estans[13] en pecat, ❧ qui són per justicia a dampnació jutjat,[14] ❧ fa Deus gracia con los met en via de salvetat.[15]

4. Deus fa gracia a quis vol, e no deu esser blasmat ❧ si la[16] fa a un e no a altre, car faria pecat ❧ si en sí costreynia[17] sa franca volentat.

---

1. C, valor humilitat | venc (I, venç) si — 2. C, Hom uenc (I, uenç) — 3. I, e carrere de — 4. O, pogra — 5. B, et bona — 6. C, hom; O[1], asabut? (asa *sobre raspat i la* b *afegida*) — 7. I, es hom — 8. I, lo — 9 B, libertat — 10. C, e perdonar — 11. C, hom — 12. I, *manca* home — 13. C, Als homens qui son peccadors e stan (N, estan) — 14. N, iutgats — 15. BN, los met en saluetat — 16 O, si no. *Ens sembla que aquest* no *ha d'esser* ne, *i així seria bona la lliçó de* O — 17. B, costrenya

5. Hom pot per sa libertat ordenar com reebe[1] gracia del Seynor; ✤ mas no pot forsar Deu, car gracia se fa[2] per amor, ✤ e per assò devem[3] estar en esperansa e en paor.

6. Qui vol esser ordenat[4] a esser agraciat, ✤ en aquel orde que pren es ja agraciat, ✤ car sens gracia no poria esser ordenat.

7. So que gracia es,[5] a penes ho podem consirar, ✤ car no es obra quis pusca[6] sentir ni ymagenar, ✤ ni fora la libertat de Deu no la podem affermar.

8. No avem altre conseyl, si gracia volem aver, ✤ mas que amem e servescam Deu a nostre[7] poder, ✤ segons que nostra libertat ho porà sustener.

9. Cel qui està en gracia es a él gracia tan[8] gran cabal, ✤ que tot so quis pot sentir[9] a él tant no val: ✤ fol es, doncs,[10] qui la pert per nuyl plaer sensual.

10. A, làs! can[11] consir la gracia que Deus fa a cels a quis leyxa[12] amar, ✤ ni quants són aquels a qui nos leyxa[13] servir ni honrar, ✤ adoncs entén que gracia es do qui es[14] molt car.

❡ *Laus ⟨et honor⟩, etc.*

LIX. *De misericordia*

Deus ha misericordia de li peccador, ✤ per so que a sa factura[15] port gran amor, ✤ e per so que hom[16] lo conegua gran donador.

2. Deus perdona ab granea de bontat, ✤ e per so justicia consent a perdonabilitat, ✤ e fa ab misericordia societat.

1. BN, reba: I, resebra — 2. N, non pot; I, car granea ho fa — 3. N, deuen — 4. BN, ordonat *usual*: I, donat — 5 N, gracias — 6. I, puxa — 7. C, seruiscam; I, de nostro — 8. I, a ell tan – 9. N, sostenir — 10. *O*, fols: C, foll; B, donch — 11. C, Ha las (I, Allas) com — 12. *O*, cels quis (N, [a] quis) leyx — 13. *O*, ni quant ... nos leyx — 14. *O*, *omet* qui ės — 15. I, franca, *corr.* factura — 16. C, home

3. Tant ha Deus gran volentat a[1] perdonar, ❧ que a justicia fa mersè amar, ❧ car ab mersè pot peccadors salvar.

4. Misericordia es mayre de li[2] peccador, ❧ la qual mayre ama sos fils per la amor ❧ que an a Deu[3] Payre qui es perdonador.

5. Molt es misericordia bona a membrar ❧ ab granea dentendre e damar, ❧ car esperansa aporta[4] contra pecar.

6. Aquel blastoma Deu e son gran voler ❧ qui de sa misericordia no ha negú esper, ❧ car mays pot Deus amar, que hom pecat aver.

7. Misericordia es dona[5] qui perdona de grat, ❧ per que convé que hom am la sua libertat, ❧ per so que per ella sia membrat e amat.

8. Cel qui de Deu misericordia vol aver, ❧ sia leyal humil[6] e vertader, ❧ e fassa aytant de be com porà fer.

9. Qui no fa tot lo be que poria far ❧ no mes[7] semblant que molt am perdonar, ❧ per qui[8] Deus dóna mays que hom no pot pensar.

10. Làs! Can[9] consir que eu son gran peccador, ❧ adoncs malbir quem convé aver gran amor ❧ a Deu, qui es tan gran perdonador.

¶ *Laus et honor, etc.*

LX. *De pietat*

CAR Deus ha los homens comensats ❧ per so que éls sien salvats, ❧ can pecan ha déls pietats.

2. Piadós es Deus per forsa damor, ❧ e per so convé que li peccador ❧ amen Deu e la sua honor.

---

1. C, en — 2. O, del[i] — 3. I, per amor | e ama deu (O, qui an en *tatxat* [a] deu) — 4. C, porta — 5. I, bona, *corregit* dona — 6. C, humil leyal — 7. B, no es — 8. O, per que — 9. C, Ha com (B, con)

3. Ja a peccador no serà perdonat, ❧ si de sí[1] meteyx no ha pietat, ❧ e a son proïsme[2] caritat.

4. Home[3] qui sia piadós ❧ ama Deu e es dél temerós;[4] ❧ per que a Deu està molt graciós.

5. Qui pietat no vol aver, ❧ no vol Deu amar ni temer,[5] ❧ ans lo gita a noxaler.[6]

6. Home[7] qui sia piadós ❧ tan tost can fal[8] es vergoynós ❧ e plora e es temerós.[9]

7. Mays val a home pietat, ❧ que seynoria de regnat ❧ ni amistat dome[10] honrat.

8. Ab pietat poden los homens querir ❧ a Deu quels perdó lur fallir, ❧ als quals Deus no pot de no dir.

9. Home qui no es piadós ❧ està cruel e erguyllós, ❧ e ama homens[11] traïdós.

10. Deus ac de nos tal pietat, ❧ quen[12] volc esser mort e penjat, ❧ e de espines coronat.

¶ *Laus <et honor, etc.>*

LXI. *De habundancia*

Deus es abundancia de plaer, ❧ car de Deu pot tot hom aver ❧ aytant con ha[13] mester a son voler.

2. Es Deus habundancia de enteniment, ❧ lo qual fa de sí meteyx tan conexent, ❧ que se n pot guardar de tot[14] falliment.

3. Habunda Deus a bo remembrament, ❧ can li fa membrar lo greu turment ❧ que volc suffrir per tota gent.

4. Deus es abondós per[15] sentir, ❧ en quant volc home[16] esdevenir ❧ per nostres[17] pecats a delir.

---

1. I, si del — 2. *O*, proxme — 3. BN, hom — 4. *O*, am; NI, temoros — 5. C, ne molt temer (*O*, tener, *corregit* temer) — 6. BI, enans; N, anon xaler — 7. B, Hom — 8. C, con (N, com) fall — 9. NI, temores — 10. C, de hom — 11. *O*, [homens] — 12 *O*, que[n] — 13. *O*, a : C, han — 14. C, *omet* tot — 15. BI, es (*O*, *manca* es) abundos (B^1, aondos) a home per (I, [per]) : N, es habundos per home per — 16. C, hom — 17. I, nostros

5. Es Deus abondós[1] en poder ❧ saviea e bo voler; ❧ per quens abonda[2] de bo esper.

6. Deus es abondós en perdonar, ❧ en donar, e en esperar ❧ los peccadors a confessar.[3]

7. Deus es abondós en bontat,[4] ❧ de bonificant bonificar bonificat, ❧ los quals són de sa entitat.

8. Es Deus abondós en tot[5] be; ❧ per que tot hom mal se capté ❧ qui fa contra él nuylla re.

9. Mays val esser abondós de leyaltat, ❧ desperansa e caritat, ❧ que de castels diners e blat.[6]

10. Cel qui es abondós de vertut, ❧ està abondós[7] de salut, ❧ e nos playn[8] si res ha perdut.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXII. *De rey*

O rey de creada vertut! ❧ tu és rey de tot so qui es pogut; ❧ per que es home[9] esdevengut.

2. Deus es rey ab altetat, ❧ e es rey ab humilitat, ❧ ab[10] libertat, e caritat.

3. Car Deus es rey de comensament, ❧ de mijà e de finiment,[11] ❧ fa sobre córs naturalment.

4. Aquel es rey qui Deu serveyx, ❧ e aquel es rey quis coneyx, ❧ e rey es qui bo es.[12]

5. Mays val esser rey de voler, ❧ que de regnat ni que daver,[13] ❧ car ab voler pot Deus aver.

6. Rey es per fayre[14] jutjament, ❧ e sin jutjar fa falliment, ❧ lo nom de rey en sí desment.

7. Nuyl hom no es rey per menjar, ❧ per cassar, ni per sejornar, ❧ mas per son poble a guardar.

---

1. I, Deu es aondos — 2. C, aonde (I, aonda) — 3. *O, tota la terzina al marge* — 4. BN, aondos (I, haundos) a bondat — 5. N, aondors; I, a tot — 6. C, ne blat — 7. B, andos : N, aondos : I, haundos — 8. C, no plany — 9. C, hom es — 10 NI, e ab — 11. B, dafinament : NI, de finament — 12. C, qui si coneix | ... qui nos desconex — 13. B, ne dauer : N, ne de hauer : I, ni de auer — 14. C, fer

8. Tot rey es sér[1] de son regnat; ❧ per que fa gran tort e pecat ❧ si vol esser en libertat.

9. A tot rey se pertayn donar, ❧ ver dir, jutjar, e perdonar: ❧ per[2] so no pot franc estar.

10. A, qui pogués tal rey trobar ❧ que a tot son regne fés[3] honrar ❧ Deu! Molt faria a lausar.[4]

¶ *Laus et honor, etc.*

LXIII. *De humilitat*

DEUS no agra major humilitat ❧ si no agués home deificat, ❧ e que per home no fos mort ni penjat.[5]

2. Per so que Deus major humilitat pogués aver, ❧ e que los[6] homens posàs en major esper, ❧ volc esser home, e per home[7] gran trebayl sostener.

3. Aquella humilitat està major ❧ que[8] fa devallar la major valor ❧ a honorificar[9] lo major peccador.

4. Aquel fo lo major peccat ❧ que per Adam en tuyt fo[10] originat, ❧ e fo vensut per major humilitat.[11]

5. Aquel home qui està major en lo mon[12] ❧ e qui devalla a mersè pus pregon, ❧ ha de humilitat major aon.[13]

6. Major erguyl e major humilitat ❧ estegren adoncs en contrarietat, ❧ can Crist fo pres venut batut[14] mort e penjat.

7. Molt me sembla hom erguyllós ❧ aquel qui està vergoynós ❧ en fare be e querre[15] perdós.

8. Cel qui per erguyl vol esser honrat, ❧ no sab què ses humilitat; ❧ e qui li fa honor no li na grat.

9. Aquel ama humilitat ❧ qui ha plaer cant es blasmat ❧ falsament contra veritat.

---

1. C, seruu — 2. C, e per — 3. O, fos — 4. C, loar — 5. C, e penjat — 6. C, quels — 7. C, esser hom e per ell — 8 I, qui — 9. O, honerificar — 10. NI, qui per; C, fo en tuyt — 11. B, humitat — 12. C, maior al mon — 13. C, don: (aon, *sustantiu* = aondor?) — 14. C, quant ... *omès* batut — 15. C, far be e en querre

10. Aquel sap pauc de humilitat, ✤ qui per saber està inflat, ✤ e quil toca tost[1] es irat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXIV. *De suavitat*

Deus es suau de sa bontat, ✤ de son saber, sa[2] volentat, ✤ e de tota sa potestat.

2. Cel qui es suau per dever ✤ e per vertuts a conquirer,[3] ✤ ha suau saber e voler.

3. Hom es suau ab pietat,[4] ✤ leyaltat e humilitat,[5] ✤ justicia e caritat.

4. Deus, qui ha tan gran potestat, ✤ ama tan gran suavetat, ✤ quen volc[6] esser pres e ligat.

5. Esser suau cant és irat, ✤ es àbit de suavetat ✤ don es vestida caritat.

6. Hom suau pot deliberar[7] ✤ còm justament pusca parlar, ✤ e de mal se pusca guardar.

7. Home[8] suau a negú no tol, ✤ ni té negú hom per fol, ✤ e a tot hom para son col.[9]

8. Suavetat fa home abstenir ✤ de crueltat e de mal dir, ✤ e fa per be tots mals suffrir.

9. Cel qui es suau en amar, ✤ en entendre e en membrar,[10] ✤ suavetat lo fa honrar.

10. Qui per suavetat[11] es pres, ✤ en carsre de amor[12] es mès, ✤ quil consola en tota res.

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. *O*, tost tost — 2. B, et sa : N, e sa : I, de sa — 3. C, conquerer — 4. I, per pietat (I^1, *tatxà* per *i afegí* ab) — 5. C, humilitat e leyaltat — 6. C, que uolch — 7 *O*, Hom suau pot hom deliurar? (O^1, deliberar) — 8. BN, Hom — 9. C, ne te negun per foll | e a tot home pare (I, para) son coll — 10. BN, e menbrar — 11. I, suetat — 12. C, en carcre (*O*, *també* carcre : N, casre : I, carcer) damor

LXV. *De membrar*

O Deus, qui és tant[1] remembrat! ❧ no ns membres[2] en nostre peccat, ❧ mas membra nos en pietat.

2. Molt es gran be en Deu membrar ❧ justicia e perdonar, ❧ car hom se guarda[3] de mal far.

3. Menbrar con Deus es poderós, ❧ e de[4] be far volenterós, ❧ es menbrar qui fa hom joyós.

4. Qui membra Deus per so quel do ❧ mays que per so car él es bo, ❧ no membra Deus segons raó.

5. Qui membra Deus per sa bontat ❧ mays que per sa felicitat, ❧ per Deu es amat e membrat.

6. Aquel pot membrar granea de bontat, ❧ qui en ella membra[5] bonificat ❧ e bonificar, qui damdós es donat.[6]

7. Aquel ha major remembrament[7] ❧ qui membra major operament, ❧ major voler, major enteniment.

8. Qui en deitat no membra deificar, ❧ e en Deu no membra hominificar,[8] ❧ no pot en Deu molt estendre son membrar.

9. Cel qui no membra son pecat, ❧ penedent, no serà menbrat ❧ en la mort, on serà jutjat.

10. Molt[9] val mays membrar per amor, ❧ que membrar qui es per paor, ❧ car lun es sér, laltre es seynor.[10]

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

LXVI. *De loar*

O Deus, qui és loat per ta unitat,[11] ❧ trinitat, e car és incarnat ❧ e creador![12] tu sies amat.

---

1. B, (*sense* O) Deus qui stas (*O*, es [tant] : N, estas : I, stas) — 2. C, remembres — 3. B, se guart : N, sen garde : I, sen guarda — 4. C, poderos | de — 5. C, remembra — 6. C, dat — 7 BN, menbrament — 8. C, bonificar — 9. *O*, mol — 10. C, la un (B, lu : I, la j.) es seruu laltre senyor — 11. NI, humilitat — 12. C, e car est creador

2. Es Deus loat car es[1] infinit, ❧ e car es de tot be complit, ❧ e car en re no ha fallit.

3. Aytant es Deus digne de loor[2] ❧ per son amar, com per sa amor, ❧ car ensems an egual valor.

4. Loada es eternitat ❧ per eternant e eternat ❧ ⟨e⟩ eternar[3] damdós espirat.

5. Deus es lausat[4] de tal poder, ❧ que sobre natura pot fer ❧ tot so qui li es de plaser.

6. Loat es Deus de major veritat, ❧ major vertut e caritat, ❧ e de tota majoritat.

7. Aquels no saben Deus lausar ❧ qui no l lausen per deificar,[5] ❧ per engenrar, e espirar.

8. Mays val una lausor[6] per infinitar, ❧ que per tot quant se poria crear, ❧ car infinit no poria estar.

9. Nos poria bonea lausar ab majoritat, ❧ si no avia bonificant e bonificat ❧ e bonificar, que sien[7] de sa entitat.

10. Si Deus no agués presa humanitat, ❧ no fóra lausat en majoritat ❧ de amor emfre causant e causat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXVII. *De nom*

Lo nom de Deu es unitat ❧ trinitat e infinitat, ❧ Jhesu granea e bontat.[8]

2. Per molts vocables pot hom Deus[9] nomenar; ❧ so es deus deitat e deificar, ❧ infinitar[10] amar e eternar.

3. Tot nom per qui Deus sia nomenat, ❧ cové que sia de gran sanctetat ❧ vertut valor e utilitat.[11]

4. Qui nomena Deus sens[12] amor, ❧ del nom no sab[13] sa gran valor, ❧ car no li fa neguna[14] honor.

---

1. *O*I, deu; N, est — 2. BI, laor ; N, lahor — 3. *O*, e eternar | eternat — 4 C, loat *usual* — 5. C, loar *usual* ¦ qui no l loen (I, louen) per deitar (B, deitat) — 6 C, laor — 7. C, qui sia — 8. B, de bondat — 9 *O*, deu — 10. C, e deitar | infinitat — 11. C, humilitat — 12. C, sens gran — 13. I, del non? sab — 14. *O*, negun

5. Aytant covó Deus esser[1] nomenat ❧ per deificar[2] com es per deitat; ❧ per que ab obrar es nomenat.

6. De creat e de creador ❧ se cové un nom[3] qui major ❧ sia en lo nomenador.[4]

7. Mays val nomenar[5] Deu sovén ab paupertat, ❧ que nomenarlo ⟨a⟩ tart ab riquetat, ❧ quil nom de Deu té deshonrat.

8. Lo nom de Deu es tan honrat, ❧ que quil nomena ab peccat, ❧ lo nom de Deu té desonrat.

9. Al nom de Deu fa gran honor ❧ cel quil[6] nomena ab amor ❧ e qui nol desment per paor.[7]

10. Aquels qui nomenen Deus e an en lo nom plaer, ❧ fan honor al nom, e poden[8] aver, ❧ nomenant,[9] onor de Deu e bo esper.

11. So ab que lo nom de Deu se pot nomenar,[10] ❧ deuria hom tant fort guardar e honrar, ❧ que no dixés ni feés[11] nuyl mal estar.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXVIII. *De honra⟨r⟩*

Deus es honrable[12] ab honrament, ❧ e no ab viltat e ab falliment ❧ ab quel cuyden honrar manta gent.[13]

2. Hom deu honrar Deus en[14] son cogitar, ❧ ab vertut dentendre e de amar, ❧ de humilitat e de membrar.

3. No honra Deus cel quin cantant ❧ lo nomena, e va pensant ❧ en vils fayts don es desirant.[15]

4. Qui per petit vol Deus jurar, ❧ e jurant se vol perjurar, ❧ no sab lo nom de Deu honrar.

---

1. BI, esser deu — 2. C, deitar — 3. C, hom — 4. N, en lo comensament nomenador (I, noma[na]dor) — 5. N, nomnar — 6. B, qui — 7. C, ab gran amor | ... per nulla (I, uilla) paor — 8. N, poder — 9. C, *omet* nomenant — 10. C, Tot ço ab quel nom; N, nomnar : I, nompnar — 11. N, non digues nen fes (BI, *també* fes) — 12. BN, honorable — 13. C, e falliment | ... molta gent — 14. I, ab — 15. C, deu qui en cantan (N, cantant) | nomena deu e ua pensan | ... fets ... desiran

5. Ha, làs! Tant hom ha Deus[1] honrat ❧ en est mon, quil té desonrat ❧ en son saber e volentat!

6. A Deu[2] se pertayn tal honor ❧ qui[3] de totes sia major, ❧ so es, c'om[4] muyra per sa amor.

7. Aquel fa a Deu gran viltat ❧ qui nol ama mays que pecat, ❧ qui no ha neguna bontat.

8. Mays val de Deu un honrament, ❧ que lonrament de tota gent, ❧ que retornarà[5] a nient.

9. Qui volia[6] molt Deus honrar, ❧ sovín deuria remembrar ❧ lonor quens feu per encarnar.

10. Cel qui poria per tot lo mon Deus far honrar, ❧ car no ho fa, en gran paor deuria estar, ❧ car al judici no sen porà[7] escusar.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXIX. *De reclamar*

DEUS es reclam de peccadors,[8] ❧ can són en peril e paors[9] ❧ e a Deu demanen secors.

2. Es Deus reclam de hom[10] quis penet, ❧ e qui a[11] be far se sotsmet, ❧ a satisfacció e dret.[12]

3. Car Deus ha los homens creats, ❧ els porta bona volentats, ❧ vol per éls esser reclamats.[13]

4. Reclamar Deus que[14] li ajut ❧ com pusca guasaynar[15] vertut, ❧ es reclam per Deu molt volgut.

5. Tantost con Deus es reclamat, ❧ es home[16] per él ajudat, ❧ ab quel reclam ab leyaltat.

6. Qui reclama Deus per aver, ❧ per viure e honor aver, ❧ no es reclam de gran plaer.

---

1. BN, Ha las e tant ha deus home : I, Hallas e tant ha home deu — 2. *O*, deus — 3. C, que — 4. C, ço es (I, ços) que : N, ço es que [hom] — 5. C, lo qual torna — 6. C, uolria — 7. B, se poria — 8. *O*, de (BN, dels : I, de[ls]) peccados — 9. C, quant ... e en plors — 10. C, dom — 11. C, ab, (I, *la* b *tatxada*) — 12. C, e a dret — 13. *O*[1], [e car los porta bona uolentats] (*al marge*) | ... regclamats — 14. *O*, deu (B, a deu) qui — 15. *O*, guaysaynar, *la primera* y *puntuada* : BN, guanyar : I, guoayar — 16. C, lom

7. Cel qui reclama Deus[1] en la mort ❧ que li perdó gran pena[2] e tort, ❧ cové quel reclam sia molt fort.[3]

8. Molt fa Deus meyllor[4] reclamar ❧ per so quel pusca molt honrar, ❧ que per so quel vuylla salvar.

9. Segurament pot reclamar ❧ Deu aquel qui lo vol[5] molt onrar, ❧ car Deus nos pot a él negar.

10. Tu, Seynor Deus, és mon recurriment, ❧ per qu'eu te deman[6] humilment ❧ que majuts[7] a ton honrament.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

LXX. *De benedicció*

Es Deus nostra benedicció, ❧ nostre gaug,[8] nostra salvació: ❧ preguemlo, doncs, que[9] nos perdó.

2. Deus beneex los homens a veer[10] ❧ sa gloria, e él aver ❧ eternalment a son plaer.

3. A Deu pertayn hom beneir, ❧ e a hom pertayn Deus servir ❧ amar honrar e car tenir.

4. Deus beneex[11] bo comensament, ❧ bo mijà, bo affinament, ❧ en home de bo nudriment.

5. Benescam tuyt[12] lo nom de Deu ❧ e tot home[13] qui sia seu, ❧ qui de son amar li fa feu.[14]

6. Beneir Deu per sa bontat, ❧ per infinir, eternitat,[15] ❧ es beneir per Deu amat.

7. Mays val per almoyna Deus beneir, ❧ que per honrament e enrequir[16] ❧ son fil qui Deu no vol servir.

8. Beneir Deu sustinent[17] passió, ❧ es a Deu plaent benedicció, ❧ e aporta dél gran perdó.

1. I, *manca* cel; *O*, reclam deu — 2. BN, remeta pena : I, perdo pena — 3. C, reclam molt fort (N, fort molt fort) — 4. BN, mellor deus : I, millor deu — 5. C, aquell qui deu uol — 6. C, prech — 7. I, que ajuts — 8. BN, gauig : I, guaug — 9. *O*, fort que : C, donchs quell (N, que ell) — 10. B, beneix; N, a hauer — 11. B, beneix — 12. C, beneescam; *O*, *omet* tuyt — 13. *O*, hom — 14. *O*, lo fa feu : C, li faça seu — 15. BN, eternat : I, e eternat — 16. BN, enrequeir : I, enriqueir? — 17. BN, Beneynt; C, sostenent

9. Beneir Deu en son amar, ✿ en son entendre e membrar, ✿ es beneir qui fa be far.

10. Cel quil[1] nom de Deu no vol honrar, ✿ e lo fa[2] mal dir e blastomar, ✿ maleit lo covenrà[3] estar.

❡ *Laus et honor, etc.*

LXXI. *De servir*

O Deus, qui as home servit ✿ en quant en[4] home és unit! ✿ tu sies lausat e beneit.[5]

2. Home es creat per Deu servir ✿ amar honrar e beneir, ✿ no pas per parens enrequir.[6]

3. Mils[7] serveyx hom ab pensament ✿ humil leyal e conexent, ✿ que ab lansa ni ab argent.

4. Servir Deu per so car[8] es bo, ✿ es servir de major raó, ✿ que servirlo per so quel do.

5. Mils serveyx cel qui vol donar, ✿ que no fa cel qui vol prestar, ✿ ni cel qui serveyx sens amar.

6. Aquel està bo servidor, ✿ quis fa sér[9] de bona amor, ✿ bo membrar e bona valor.

7. No sab de servir[10] tant ni quant ✿ cel qui serveyx ab mal talant, ✿ car sovén hi va[11] falsejant.

8. Molt val mays servir per amor, ✿ que[12] no fa servir per paor,[13] ✿ car mays nes honrat lo seynor.

9. Servir a Deu[14] per sa amor, ✿ es servir qui honral seynor, ✿ e qui honra lo servidor.

10. Mays val servir home humil, ✿ que no fa servir home[15] gentil, ✿ qui en sos affers sia[16] vil.

❡ *Laus et honor, etc.*

---

1. O, qui lo : I, quill — 2. C, ell fa — 3. C, couendra — 4. *Potser ha de dir* ab — 5. O, beneit, *corregit* ben[dit] : N, beneyit *usual* — 6. C, no per (I, [per]) ... enrequeir (NI? enriqueir) — 8. B, mells *passim* : N, mels — 8. C, deu car — 9. C, seruu — 10. C, no sap seruir — 11. O, iua — 12. O, qui — 13. O, *d'aquí fins al primer mot* paor *de la terzina* 2 *del cap. següent, la lliçó es escrita al marge* — 14. C, Seruir deu — 15. BN, hom — 16. I, afes; B, sea

LXXII. *De temor*

PER so car Deus es tot amor, ❧ no pot en él esser temor; ❧ per que de re no ha paor.

2. No pot esser major seynor ❧ aquel qui ha de re paor; ❧ car paor es de ens menor.

3. Temor es consequensia de amor, ❧ con la temor es de bo e ver servidor ❧ qui tem falliment de son honrat seynor.

4. Mays val que hom aja temor ❧ que no falesca a son[1] seynor, ❧ que tembre pena ni dolor.

5. Home qui tema que Deus sia desonrat, ❧ ha temor de gran felicitat, ❧ e està tot[2] ple de leyaltat.

6. No tem Deu qui no li fa honor, ❧ e qui nol tem no li aporta amor, ❧ ans es tot ple[3] de gran desonor.

7. Aytant val temor per bontat, ❧ com fa per possibilitat, ❧ car eguals estan en lamat.

8. Aytant deu hom tembre jutjar, ❧ com deu hom amar perdonar, ❧ car egals estan en amar.[4]

9. Temor fa[5] home conexent, ❧ e montiplica amament, ❧ e guarda hom de falliment.

10. Temor val mays en sanitat, ❧ que no fa en infirmitat,[6] ❧ car mays hi ha de libertat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXIII. *De pregueres*

NO vol justicia injuriar ❧ cel qui pregua[7] Deus aytant per jutjar, ❧ com lo pregua per pecats perdonar.

2. Preguar Deus que li do volentat ❧ en la[8] qual lo tengua honrat, ❧ es preguar de gran santitat.

---

1. O, falesca son — 2. C, *omet* tot — 3. C, porta ... | ans es ple — 4. C, deu amar per perdonar | ... en lamar (N, lamat) — 5. O, Temer fa (B, ha) — 6. C, enfermetat — 7. N^1, [pregue] — 8. I, lo

3. Cel qui sos precs sab ordenar, ❧ pregua Deus mays[1] per él honrar, ❧ que per se meteyx a salvar.[2]

4. Qui be sabia Deus preguar, ❧ ja nos poria fadiguar ❧ de so que li vol[3] demanar.

5. Segons que hom es peccador, ❧ deu hom pregar[4] nostre Seynor ❧ que sia gran perdonador.

6. Deus se lexa a hom preguar ❧ quil pregua que li do[5] amar, ❧ ab lo qual lo pusca honrar.

7. Cel qui pregua Deus[6] en la mort ❧ que li perdó culpa e tort, ❧ cové quel aja amat molt fort.[7]

8. Mays val preguar Deus cant[8] es sà, ❧ que no fa can malaut[9] serà, ❧ car molt myls len[10] exoirà.

9. Aquel fa molt gran malvestat ❧ qui pregua Deus ab cor irat, ❧ sens pietat e caritat.

10. Cel qui pregua Deus per mal far, ❧ fa, ab sos precs, Deus desonrar, ❧ al qual Deus nos lexa preguar.

¶ *Laus et ho⟨nor, etc.⟩*

LXXIV. *De distincció*

PER so que bonitat[11] sia raó ❧ a bo, fa Deus[12] distincció ❧ emfre bontat e bonificació.

2. Per so que en amor no sia occiositat, ❧ ha Deus amar[13] distinccionat ❧ en amor de amant e de amat.[14]

3. No pogren[15] bonea e granea raons estar, ❧ si en elles no fos distinccionar, ❧ per bonificar e per[16] magnificar.

4.[17] Sens distinccionejar ❧ no pogren aver gran concordar ❧ bonificar e magnificar.

---

1. BN, pregue mes deus — 2. C, sí matex saluar — 3. B, de ce que; O, volia — 4. O¹, [pregar] — 5. O, al hom preguar | ... qui li dona (*serà* done?) — 6. I, deu pregua — 7. C, que (I, quel) haia amat fort — 8. C, com — 9. C, quant malalt — 10. B, mells lo : NI, mils lo — 11. C, bondat — 12. O, deu — 13. O, a amar : I, amat — 14. C, damant e amat — 15. N, pogueren — 16. C, *omet* per — 17. C, *manca tota la terzina*

5. Deus ab la sua distincció ❧ ha donada moltiplicació ❧ a la sua creació.

6. Si emfre primera e segona entenció ❧ no agués Deus posada distincció, ❧ de tot quant es estegre[1] unió.

7. [2] Si en tot sò quis pot[3] differenciejar, ❧ se pogués estendre concordar, ❧ no pogra esser res contrariar.[4]

8. Aquel fa bo departiment[5] ❧ qui fa estar, en amament, ❧ de vertuts gran ajustament.

9. Mays val a home departir ❧ lo be del[6] mal, que romanir ❧ en mal, don nos pot be seguir.

10. Aquel no sab de partiment[7] ❧ qui vol dar[8] a mal, compliment, ❧ e a be, donar falliment.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXV. *De concordansa*

DEUS es concordansa e concordar ❧ concordant concordable per amar; ❧ per que en contrariar no pot estar.

2. Concorda Deus en granea de bontat, ❧ bonificant bonificar bonificat ❧ infinidament e[9] en eternitat.

3. Deus concorda bonificar e magnificar ❧ possificar entendre e amar, ❧ per so que sa obra complida pusca estar.

4. Deus e home són sí concordat ❧ en tan gran granea de unitat, ❧ que ensems estan un personat.[10]

5. Jhesu Crist es aquel seynor ❧ on ha concordansa major ❧ de creatura e de creator.[11]

6. Cel qui en be e en magnificar ❧ sab concordar son bo e gran amar, ❧ sab un be ab altre mesclar.

7. Molt val mays bo concordament ❧ de volentat e denteniment, ❧ que no fa de veer e de oiment.[12]

---

1. *O*, quant esteguis — 2. B, *tota la terzina al marge inferior* — 3. BN, pogues — 4. I, contrariajar — 5. BI, departimen, *i després* amamen ... aiustamen — 6. *O*, de — 7. *O*BN, departiment — 8. B, dur *o* dir, *corregit* dar — 9. C, *omet* e — 10. *O*, una personat (un apersonat?) — 11. C, creador — 12. BI, ne (N, ne : I, ni) doyment

8. Qui concorda una vertut ✤ ab altra, es per Deu volgut, ✤ e va al regne de salut.

9. Tristiciam fay sovén[1] plorar, ✤ car no pusc[2] molts homens concordar ✤ c'a los infeels[3] vajen Deu mostrar.

10. Deus ma donada[4] gran volentat ✤ en far be, mas per mon pecat ✤ nom nes[5] dada gran potestat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXVI. *De egualtat*

ESTÁ en Deu egualtat[6] ✤ de bonificant bonificar e[7] bonificat, ✤ e de amant amable e amat.

2. Si emfre bonea e amor ✤ no agués egualtat valor, ✤ valgren hi major e menor.[8]

3. En egualtat de bonificar e amar ✤ no pot nuyl falliment estar, ✤ car nou consent magnificar.

4. En egualtat de fi e de[9] comensament ✤ ha mijà tal affinament, ✤ que de tot be ha compliment.

5. Car egualtat pot esser sens menoritat, ✤ e no ho[10] poria esser majoritat, ✤ ha egualtat major granea de entitat.

6. Mays val eguallar, en amar, ✤ justicia e perdonar, ✤ que perdonar e esperar.[11]

7. Home[12] vil qui vulla esser egual ✤ a home gentil, qui mays que él[13] val, ✤ egual sab él en esser leyal.

8. Home erguyllós no vol egual, ✤ e per so meyns que altre val, ✤ car nuyl major no val[14] egual.

9. Car en Deu està egualtat ✤ e no ho[15] fa majoritat, ✤ ha egualtat mays de bontat.

¶ *Laus et honor essencie Dei, etc.*

---

1. C, fa souen (I, soueny) — 2. B, puc : N, puch — 3. C, que als infeels (I, infels) — 4. I, me dona — 5. C, no men es — 6. C, deus en egualtat — 7. C, *omet* e — 8. *O*, ualgren un; I, hi menor — 9. C, *omet* de — 10. *O*, no o : C, nou — 11. N, perdonar sperar — 12. I, Hom — 13. *O*, *manca* mays (C, mes); B, quel : N, quell — 14. *O*[1]I, ual : *O*BN, uol — 15. *O*, [o]

LXXVII. *De innocencia*

PER so està Deus innocent ❧ car es so qui es compliment ❧ de bontat e de jutjament.

2. Innocencia e sanctetat ❧ ab justicia e ab pietat[1] ❧ an feta gran societnt.

3. Està Deus innocent en volentat,[2] ❧ car nuyl temps no amà pecat ❧ ni contra vertut fo irat.

4. Car Deus es infinit poder ❧ de bonea e de voler, ❧ no pot per re colpa aver.

5. Si Deus no obràs de bontat ❧ aytant com fa[3] de volentat, ❧ de bonea agra pecat.

6. Qui pot entendre e no entén, ❧ can fa pecat e fallimén, ❧ a son entendre es noén.

7. Aquel nou a sa volentat ❧ qui[4] vol falliment e pecat, ❧ falsia e desleyaltat.

8. Tot hom està a sí[5] noent ❧ qui ama mays aur e parent, ❧ que bo membrar e[6] enteniment.

9. Noyment qui es spirital,[7] ❧ molt es major que corporal, ❧ car mays hi pert[8] hom de cabal.

10. Qui pot a Deu far honrament ❧ e no li[9] fa, està noent ❧ a sí meteyx e a la gent.

¶ *Laus et honor, <etc.>*

LXXVIII. *De altea*

DEUS està en alt sobre tot quant es, ❧ car tot ho mesura e ho[10] té comprès; ❧ per que ab alta amor amable es.

2. Es Deus alt en altea de bontat, ❧ ab magnificant magnificar[11] magnificat, ❧ qui estan alts en infinida eternitat.

---

1. C, e pietat — 2. B, de uoluntat — 3. B, *manca* fa — 4. BN, quin — 5. O, assi *passim* — 6 C, *omet* e — 7. C, spiritual — 8. B, per — 9. NI, nol li — 10. I, heu — 11. I, magnificar magnificant

3. Deus ha en sa altea exalsat ❧ aquel home en qui ses hominificat, ❧ car sobre tot ens creat[1] la honrat.

4. Con Deus estia en tan alta vertut, ❧ deu esser per alt enteniment entendut, ❧ e per alta volentat deu esser volgut.

5. Si enteniment humà no pogués alt pujar, ❧ ni la volentat no pogués alt amar, ❧ la memoria no pogra[2] de Deu altes coses membrar.

6. Mays val en Deu un alt enteniment, ❧ que no fan[3] en creatura .l. o cent; ❧ e assò meteyx de membrar e de[4] amament.

7. Hom exalsa en alt son enteniment, ❧ can sab en Deu engenrar[5] e espirament, ❧ e de Deu e de home personal ajustament.

8. Nul hom no pot aver a Deu molt alta amor, ❧ si no puja son entendre en lausor ❧ que Deus ha en sí meteyx per entendre e amor.

9. En quant Deus per home ses volgut encarnar, ❧ ha donada a home manera de pujar ❧ a sí sa amor, son entendre e membrar.

10. Aquel puja a bontat son enteniment, ❧ qui entén bonificant bonificat bonificament, ❧ e quis guarda que no fassa negú defalliment.[6]

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXIX. *De signi<ficació>*[7]

Deus significa sa trinitat, ❧ en quant ha nombre ternal[8] honrat ❧ sobre tot altre nombre nombrat.

2. Per so car a granea poden abastar[9] ❧ magnificant magnificat magnificar, ❧ fa granea en Deu trinitat[10] significar.

---

1. C, tots ens creats — 2. C, no pogra la memoria — 3. O, qui; I, fa — 4. C, *om.* de — 5. C, engenrament — 6. B, falliment — 7. O, -ficacio? *raspat* — 8. B, eternal — 9. BN; bastar — 10. C, trinitat en deu

3. Significa bonea que Deus es bo ✻ en so que a far be està raó, ✻ e no a re[1] on no sia perfecció.

4. La natura humana que Deus pres, ✻ significa que Deus pot de quant es, ✻ e que hom fassa be e no falla en res.

5. Per so car bontat e esser an concordament, ✻ e malea e no esser exament, ✻ es significat que Deus es sens defalliment.[2]

6. Home qui no fa be dementre que es[3] sà, ✻ e qui espera que a la mort lo[4] farà, ✻ significa que exoit no serà.

7. Aquel home a qui Deus ha donada[5] gran potestat, ✻ ab la qual fa molt de mal e de peccat, ✻ significa que Deus la ja[6] aïrat.

8. Cel qui diu que home[7] fassa be e no pecat, ✻ e él fa lo contrari, ha significat ✻ que mays ama mentir que dir veritat.

9. Aquel qui comensa ab bo comensament, ✻ e qui perservera en bontat longament, ✻ significa que aurà bo afinament.

10. Per so car Deus es en est temps tam poc honrats[8] ✻ e de Jherusalem són cristians gitats,[9] ✻ es significat que per Deu som pauc amats.[10]

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

LXXX. *De perseverancia*

DEUS es perseverant per la fi de amor, ✻ en la qual fa perseverar[11] bo amador ✻ ab leyaltat paciencia e temor.

2. Persevera amor en amar, ✻ en bonea bonificar, ✻ e[12] en granea magnificar.

---

1. C, que en be (I, bo) far sta rao | e no en re — 2. I, falliment — 3. *O*, qui es : N, ques — 4. BN, o : I, ho — 5. C, hom; BN, dade — 6. C, *omet* ja — 7. C, hom — 8. C, aquest temps poch honrat (*O*[1], honrat[s]) — 9. *O*, *omet* son; I, xrestian gitat (B, *també* gitat) — 10. C, som (*O*, son) poch amat — 11. *O*, perseuerat — 12. C, *om.* e

3. Cel qui en vertuts volrà perseverar, ❧ vuylla sovén entendre e membrar ❧ lo be el mal que Deus a hom pot donar.[1]

4. Home[2] persevera en be far ❧ con lo sab molt magnificar ❧ ab so don pot lo mal privar.

5. Perseveransa es camí ❧ de comensament mijà e fí; ❧ per qu'om ama[3] altre e sí.

6. Molt fa meyllor perseverar ❧ en membrar Deu e él amar, ❧ que en sí meteyx a honrar.

7. Perseveransa de bontat, ❧ en la qual ha home[4] molt estat, ❧ no fa a vendre per peccat.

8. Aquel ha perseveransa en mal, ❧ qui ama mays lo be sensual ❧ que no fa lo be qui 's espirital.[5]

9. Home persevera ab leyaltat[6] ❧ paciencia e humilitat, ❧ en Deu e en la sua caritat.

10. Qui perseveransa vol aver, ❧ en be far aja gran[7] plaer ❧ con[8] veurà altre be captener.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

LXXXI. *De exempli*

DEUS ha dat exempli[9] de sa unitat ❧ en creant[10] un ens individuat, ❧ axí com un segle, un home, e un vegetat.[11]

2. Ha Deus[12] creada en les substancies pluralitat, ❧ per donar exempli de la sua trinitat ❧ en forma, materia,[13] e conjuncionat.

3. Es substancia una e en tres, segons que avem dit, ❧ a[14] exempli de un Deu: Pare, Fil, Sant[15] Spirit, ❧ e tots tres són un Deu simple no departit.

1. C, lo mal el (I, ell) be .. pot dar — 2. C, Hom — 3. C, per que ama — 4. C, hom ha — 5. B, que es spiritual : NI, qui es espiritual (I, speritual) — 6. C, Hom; B, en leyaltat — 7. C, *omet* gran — 8. *O*, can *corregit* con : C, e com (I, con) — 9. BN, eximpli *usual* — 10. B, triar : NI, crear — 11. C, un hom un (NI, .j.) uegetat — 12. *O*, deu — 13. I, e materia — 14. I, *omet* a — 15. B, fill e san : N, e fill e sant : I, fill [e] sant

4. Ha Deus donat exempli a home de molt gran[1] amistat, ✤ en quant es volgut esser ab home un personat, ✤ unit de natura humana e de deitat.

5. Deus ha donat[2] exempli a home que per la sua amor ✤ vuylla suffrir trebayl, pus èl[3] per home lo suffrí major; ✤ mays de aytal exempli no an cura li peccador.

6. Crist ha donat exempli de gran humilitat, ✤ de paciencia perdó e leyaltat,[4] ✤ e complí per obra so que ac[5] preicat.

7. Deus dóna exempli de bontat ab bonificar, ✤ e dóna[6] exempli de granea ab magnificar, ✤ e nos donam[7] exempli de malea ab malificar.

8. Aquel dóna exempli con Deus no sia honrat, ✤ en quant es avar erguyllós e mal enseynat, ✤ e ama mays sa honor que de Deu amistat.

9. Per mal exempli se multiplica e s estén pecat, ✤ e per bo exempli se multiplica mersè e caritat; ✤ per que són mals aquels qui mal exempli an donat.

10. Lo dan qui per mal exempli se pot seguir, ✤ no es negun hom quil[8] pusca restituir; ✤ per que mal exempli es molt gran fallir.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXII. *De moviment*

DEUS es movedor de tota re, ✤ ab bontat vertut[9] poder e be; ✤ per que de Deu tort ni pecat no ve.

2. Mou Deus bonea, en bonificar, ✤ de bonificant bonificat, e amar ✤ mou, en amant,[10] amable per be far.

3. Deus mou en home aquela libertat ✤ que ha en fer be con ha caritat, ✤ mas no la mou en home qui fa mal e peccat.

---

1. C, a home eximpli de gran — 2. C, dat — 3. B, pues ell — 4. C, paciencia e de (I, *om.* de) leyaltat — 5. I, ha — 6. *O*, do — 7. C, nons dona — 8. *O*, qui lo — 9. BN, uirtut bondat — 10. C, e mou amat

4. En so que Deus volc esser home e per home morir, ✤ mou hom just a pena e trebayl sustenir[1] ✤ per la sua amor, e quel pusca servir.

5. Justicia mou home[2] just ab jutjar, ✤ e bonea mou hom[3] bo ab bonificar, ✤ e amor mou los homens a enamorar.

6. Mays val moviment en bo pensament, ✤ ab bo membrar e ab bo[4] amament, ✤ que no fa lo moviment del firmament.

7. Hom qui sabstén[5] en son natural moviment, ✤ lo qual ha tocant gustant parlant[6] e veent, ✤ mou sí meteyx ab bo[7] cogitament.

8. Aquel mou Deu a pietat e a do ✤ qui en son cor ha gran contricció, ✤ e pregua Deus que son pecat li perdó.[8]

9. Home[9] ha per lo cors un moviment corporal, ✤ e per lànima altre moviment spirital,[10] ✤ e han altre per Deu qui mays que abdós val.[11]

10. Aquel qui no lexa a Deu moure sa volentat, ✤ qui la vol moure per so quen sia amat, ✤ fa contra Deu injuria vilania[12] e peccat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXIII. *De pendre*[13]

DEUS pren home[14] caritatiu ab amar, ✤ e pren home just e peccador ab jutjar,[15] ✤ e pren home peccador ab mersè e perdonar.

---

1. C, home ... sofrir — 2. BN, lome — 3. C, home — 4. *O*, embo pensament | ab menbrar e bo — 5. B, qui se abste (*O*, [s]absten) : N, quis abste : I, qui be abste — 6. I, *omet* parlant — 7. NI, a bon — 8. C, deus que li perdo — 9. C, Hom — 10. C, e ha per la anima un mouiment spiritual — 11. *O*, e an, *la n tatxada,* [vn] altre (I, *manca* altre) per deu qui mays ual — 12. C, *omet* vilania — 13. C, O comprehendens — 14. *O*, hom — 15. *O*, e pren [home] iust [e peccador] ab iutiar. *L'afegit* e peccador, *si només param esment al parallelisme, sembla sobrer*

2. Deus pren dome[1] bo tot so que li vol donar, ✤ mas de home qui li vol[2] donar ab peccar, ✤ no vol neguna res acceptar.

3. Car Deus no pren de home nuylla res sens amor, ✤ sens liberalitat[3] veritat e valor, ✤ no vol pendre los dons que li donen li peccador.

4. Aquel qui vol pendre Deu en son[4] amar, ✤ ab justicia caritat e sperar, ✤ fa a Deu pendre tot so que li vol donar.[5]

5. Hom pot de Deu pendre, aytant com vol,[6] amar, ✤ per so car Deus a bon amar[7] nos pot defensar: ✤ prenamne molt en amar[8] entendre e membrar.

6. Mays val de Deu pendre un bo membrament, ✤ que no fay[9] pendre tot bo sentiment, ✤ ne tota la honor qui[10] pot esser feta per la gent.

7. Aquel es franc qui està pres per amor, ✤ per veritat justicia e temor; ✤ e lo contrari[11] se segueyx en home peccador.

8. Estar pres en carsre de mal e de peccat,[12] ✤ es presó mala e sens neguna libertat: ✤ de aytal presó nos[13] guart Deus per la sua pietat.

9. Estar pres per pauca[14] occasió, ✤ e aver esperansa de mersè e perdó, ✤ no es presó qui do gran passió.

10. Estar en carcre,[15] en lo qual entén lenteniment ✤ que jamés no aurà be, ans aurà tot defalliment, ✤ es carsre[16] de molt gran ira e espaventament.

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. BN, de home : I, de hom — 2. C, uulla (I, uula) — 3. C, libertat — 4. C, deu pendre en son (*O*[1], [son]) — 5. *O*, [a] deu; C, dar — 6. C, com ne uol — 7. C, a (*O*, a[b] : B, ab) bona amor — 8. C, prengamne donchs en nostre amar — 9. *O*, qui; C, fa — 10. *O*, e tota lo honor; B, que — 11. C, ell contrari (B, el; N, contrarii) — 12. B, carcer (I, carcre) ... e peccat : N, casre ... e peccat — 13. C, nulla libertat | daytal preso nos. *Aquest* nos *potser ha d'esser* ens *apocopat* (presò'ns) — 14. *O*, esta; C, poca (N, pocha) — 15. BI, carcer : N, casre — 16. B, carcer : I, carcre

LXXXIV. *De dignitat*

DEUS es digne de molt gran honor, ❧ e per so fan mal li peccador ❧ qui en[1] re li fan desonor.

2. A Deu fa gran desonrament, ❧ qui ama mays aur e[2] parent, ❧ que Deus[3] digne de compliment.

3. Deus es digne que sia mays amat ❧ que tot quant pot esser creat: ❧ qui mays nol ama fa gran folledat.[4]

4. Tant es Deus digne de esser lausat,[5] ❧ que creada nos ha libertat ❧ per onrar sa gran dignitat.

5. Can consir que Deus es digne de gran honor, ❧ e me membre la gran[6] desonor ❧ que li fem, molt ay gran[7] paor.

6. Com Deus aja tam gran dignitat ❧ en esser servit e onrat, ❧ quil desonra[8] fa gran pecat.

7. Qui Deus no honra e nol fa onrar ❧ en sí e en[9] altre, nos pot escusar ❧ de vilania e de peccar.

8. Deus es digne de perdonar, ❧ de donar e de jutjar, ❧ pus que es digne de crear.

9. Mays val en Deu una dignitat, ❧ que no fa en quant ha creat. ❧ Per quel tenim, doncs, desonrat?

10. A la dignitat de Deu fa desonor ❧ qui nol ama mays per sa amor,[10] ❧ que per so car dél ha paor.[11]

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXV. *De esperansa*

O Deus, qui és speransa de justs e de peccadors![12] ❧ tu vuyll esperar ab gran temor e amors, ❧ contricció satisfacció suspirs[13] e plors.

---

1. C, en nulla — 2. C, o — 3. *O*, deu — 4. *O*, fa falsedat — 5. N, digne deus; *O*[1]C, que sia amat — 6. C, em mènbre que gran es la (*O*, lo) — 7. *O*, fem a gran — 8 B, desama — 9. I, nil fa ... | ... ni en — 10. *O*, samor — 11. C, ço que ha della paor (N, de ella pahor) — 12. *OI*, peccados — 13. *O*, [suspirs] : C, *manca*

2. Qui espera Deus ab bontat ✤ veritat humilitat,[1] ✤ aconseguex felicitat.

3. Aytant deu hom esperar de justicia jutjament, ✤ com de misericordia perdonament; ✤ per que de[2] justicia deu esser[3] tement.

4. Qui de Deu no espera perdó, ✤ no ha esperansa en son do, ✤ qui es major que la sua fallió.

5. Cel qui fa mal e cuyda be far, ✤ ignorancia lo[4] fa esperar ✤ en justicia sens perdonar.

6. Tot hom qui vol negú be[5] far, ✤ deu de nostre Seynor esperar ✤ son judici e son perdonar.[6]

7. De molt home[7] me meraveyl molt fort ✤ com se desespera de Deu[8] a la mort, ✤ car Deus no fa a perdó negú tort.

8. Aquel qui fa mal e ha confiament ✤ que de Deu aja perdonament, ✤ ni prea Deu ni son[9] jutjament.

9. Com Deus sia per hom ligat[10] ✤ venut batut mort e penjat, ✤ qui[11] deu esser desesperat?

10. A hom pertayn penediment e esperar, ✤ e a Deu amament e perdonar; ✤ per quens devem molt alegrar.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXVI. *De majoritat*

Deus es major que tot quant es ✤ en bontat e en tota res, ✤ car en[12] infinit es estès.

2. Es Deus major que tot lo mon ✤ en lonc[13] ample e pregon, ✤ car no ha quantitat ni on.

3. Deus es major en perdonar, ✤ que home no es en pecar, ✤ car[14] perdona ab son amar.

---

1. C, e humilitat — 2. I, *manca* de — 3. C, esser hom — 4. B, ignoranca (B[1], -cia); O, *omet* lo — 5. C, qui uulla be — 6. I, *tota la terzina va escrita al marge* — 7. C, hom — 8 I, com [se], *aquest* se *mètricament ens sembla sobrer;* O, de deus — 9. BN, no (I, *també* no) presa deu e son — 10. I, home liguat — 11. C, donchs qui — 12. O, *manca* en — 13. O, loc — 14. C, car ell

4. Lamar de Deu està major ❧ que la colpa del peccador: ❧ quis penet[1] no aja paor.

5. Tant ama Deus major creatura en bontat, ❧ que posada la na[2] en majoritat ❧ en so que home ha deificat.

6. Deus en sí no ha[3] essencial majoritat, ❧ mas que ha home[4] majorifitat, ❧ en quant lo conjunt[5] ab sa deitat.

7. No participaren major ni menor, ❧ si no fos unit un ens major ❧ de creatura e de creador.

8. Ja no pogra esser neguna[6] major bontat ❧ sens bonificant bonificar bonificat; ❧ e assò meteyx de tota altra dignitat.

9. Si bonea no fos ens substancial, ❧ fóra major en ens accidental, ❧ e menor en so que mays val.

10. Aquel serà majorificat ❧ qui aurà major volentat ❧ que Deus sia entès e amat.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXVII. *De amistat*

O Deus, qui és amic molt leyal! ❧ tu és tot lo nostre cabal ❧ en tot so per que[7] amor val.

2. Deus es amic en lo comensament, ❧ en lo mix[8] e en lafinament, ❧ car[9] ama ab tot compliment.

3. Es Deus amic car vol amar, ❧ e vol donar e perdonar, ❧ e vol en cor de home estar.

4. Deus es amic qui es molt fort, ❧ car[10] nuylla re no pot far tort ❧ a home quil pregua[11] en la mort.

5. Es Deus amic ab veritat ❧ paciencia e pietat, ❧ e ab tot quant es de bontat.

6. Deus es[12] amic axí cortès, ❧ que a nuyll home ses[13] defès ❧ qui ab vertut laja[14] quest res.

---

1. C, donchs quis penet — 2. C, lans (N, lens) ha — 3. C, no ha en si — 4. O, a en home — 5. *Serà* lo coniunc? : C, la (B, lo) coniunct — 6. C, *omet* neguna — 7. C, co que — 8. B, miia : NI, mig — 9. C, car ell — 10. C, car·en — 11. C, a hom quil prec — 12. BN, Es deus — 13. BI, hom (N, *també* hom) no ses — 14. C, li aia

7. Deus es amic tan abandonat, ❧ que tot sí meteyx ha donat ❧ a cel per qui es molt amat.

8. Aquel es bo e gran amic ❧ en qui home en res[1] nos fadic, ❧ e que de hom vol pendre castic.[2]

9. Amic de altre[3] en sa prosperitat, ❧ no es enaxí[4] amic provat ❧ com cel qui acorre en[5] necessitat.

10. Amistat damic e de amat[6] ❧ val mays que tot laur monedat ❧ can samen[7] ab gran caritat.

¶ *Laus et honor, <etc.>*

LXXXVIII. *De desig*

DEUS es desig[8] de bona amor, ❧ desig honrat e de valor, ❧ desig qui pot[9] esser major.

2. Hom desira[10] Deus car es bo ❧ e car compleyx en hom rasó,[11] ❧ la qual guarda de fallió.

3. Desirar[12] so qui es molt car, ❧ moltiplica en hom amar, ❧ e fa home[13] molt alegrar.

4. Desir qui sia ab languiment, ❧ aporta tristor e torment, ❧ e de lo[14] cors consumament.

5. Mays val per Deu aver desir, ❧ si tot lo cors nes en languir, ❧ que tots temps viure sens morir.

6. Aquel es útil desijament ❧ qui aporta molt gran[15] languiment, ❧ per so que Deus aja honrament.

7. Nuyl hom[16] no deu molt desirar ❧ res, pus que sen pusca ujar, ❧ car compliment no pot donar.

8. De vertut nos pot hom ujar; ❧ per que la fa bon[17] desirar ❧ e en amar[18] multiplicar.

---

1. C, en res hom (B, res? *raspat*) — 2. B, e qui uol pendre (-ndre *raspat*) [dona] castich : N, e qui uol pendre castich : I, e quill uol perdra dona castich — 3. C, daltre — 4. C, es axi — 5. I, be en — 6. BI, e amat : N, e damat — 7. C, com se amen — 8. B, desix, *ací i en els dos casos següents* — 9. C, que no pot — 10. B, desiia : N, desige : I, desiga — 11. O, home raso : C, hom raho — 12. B, desiiar : NI, desigar, *formes usuals* (*però* I, *també usa* desijar) — 13. I, hom — 14. C, e del — 15. BI, *om.* molt : N, *om.* molt gran — 16. O, home — 17. N, hom — 18. B, ne? en; I, amor

9. Cel qui de vici[1] ha desig, ❧ pervertex desig en fastix, ❧ e de desir no sab sa lix.[2]

10. Cel qui ha desix[3] en mal far, ❧ mays que en Deu servir e onrar, ❧ no sab so[4] que val desirar.

¶ *Laus et honor, etc.*

LXXXIX. *De fermetat*[5]

O Deus, qui és tam ferm en amar ❧ que de nuylla res que vuylles far, ❧ nuyll home not[6] poria desviar!

2. Tú estàs ferm en granea de bontat, ❧ ab bonificant bonificar bonificat, ❧ e assò meteyx de la tua[7] gran veritat.

3. Per so car Deus ama en justicia jutjar, ❧ ferma[8] jutjar tam fort en son amar, ❧ qu'enfora mersè, res[9] nol poria forsar.

4. Deus es tam[10] ferm en perdonar, ❧ que dél res nol[11] pot desviar, ❧ si doncs no ho fa desesperar.[12]

5. Aquel qui ama Deus e tem, ❧ està en vertut tan ferm, ❧ que de negú be no està sem.

6. Qui sab fermar la sua volentat ❧ ab paciencia e caritat, ❧ no ha paor de negú home nat.[13]

7. Aquel ferma[14] be son voler ❧ qui lo[15] posa en bo esper, ❧ e qui a Deu fa son playser.[16]

8. Mays val en poder fermetat ❧ ab veritat e leyaltat, ❧ que[17] emperi ni regnat.

9. Hom està ferm per bona fi, ❧ pus fort que per aur ni cusí,[18] ❧ per quí hom fal ser[19] e matí.

---

1. *O*, uisi — 2. C, desig en fastig | de desir; B, sab eleig : B[1], sab elegir : N, sap se eleig : I. sab se elig — 3. NI, desig — 4. C, *omet* so — 5. C, O constans — 6. C, que (I, qui) en nulla re que uulles far | hom not — 7. C, sua — 8. BN, ame ... | ferme — 9. N, quen forca; C, *om.* res — 10. I, tèn *passim* — 11. C, nos — 12. *O*, no : C, nou; B, desesperat — 13. C, hom nat — 14. *O*, ferme — 15. C, quil (I, quill) — 16. C, plaer — 17. C, leyaltat e ueritat | que en (B, *sense* en) — 18. *O*, qui; C, cosi — 19. B, fayll : NI, fall; ser = vespre (sera *italià*, soir *francès*)

10. Qui està ferm contra malvestat, ❧ es ab totes vertuts ligat, ❧ e no ment ni ha cor irat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XC. *De leyaltat*

O Deus, qui as tan gran leyaltat[1] ❧ ab poder saviea e volentat, ❧ que negú home[2] no as enguanat!

2. Està Deus leyal ab veritat, ❧ ab justicia e ab pietat,[3] ❧ a home just e a home[4] malvat.

3. Home es leyal a son seynor ❧ com ama la sua honor, ❧ e ha de falliment paor.

4. En hom[5] leyal no fal bontat, ❧ justicia, ni pietat[6] ❧ valor honor e caritat.

5. Aquel[7] ama molt leyalment ❧ qui no fal per aur ni argent, ❧ ni per fembra ni per parent.

6. Molt val mays honrament en leyaltat,[8] ❧ que no fa en parens[9] ni en regnat. ❧ car per éls fa hom gran malvestat.

7. Leyaltat es tan gran vertut, ❧ que ab ella nuyl home es vensut ❧ desonrat ni recreegut.[10]

8. Leyaltat es tan gran tresor,[11] ❧ que aprés la mort viu e no mor ❧ sa bona fama a nuyl for.

9. Home[12] qui vol esser leyal ❧ se sab defendre de tot mal, ❧ e en tot fayt mays[13] que altre val.

10. Molt val mays paubrea[14] ab leyaltat, ❧ que gran riquea ab falsetat, ❧ ni gran honor ab desleyaltat.

¶ [*Laus* ⟨*et honor,*⟩ *etc.*]

---

1. I, lealtat *passim* — 2. *O*, qui; B, hom — 3. C, e pietat (B^{1}, *sobre raspat*) — 4. I, a hom ... e a hom (B, e home) — 5. *O*, home — 6. B, e pietat — 7. *O*, aquel home — 8. B, e (*corregit* en) leyaltat: I, e (I^{1}, en) lealtat — 9. *O*, qui; BN, parents — 10. C, recregut — 11. N, uirtut *tatxat* tresor — 12. C, hom — 13. C, fet mes — 14. C, pobrea (I, pobra)

XCI. *De presencia*

O Deus, qui estàs infinidament! ✤ no ha de tu vergoyna qui fa falliment, ✤ cár a tot quant fa estàs present.

2. Deus està present ab la[1] sua bontat, ✤ ab veritat justicia[2] e pietat, ✤ a tot home qui fassa nulla[3] malvestat.

3. Està Deus present a home[4] ab sa bontat, ✤ per so que home no fassa neguna malvestat,[5] ✤ e si la fa[6] quen sia despagat.

4. Deus està a home[7] ab veritat present, ✤ per so que si lo home fa nuyl defalliment,[8] ✤ que nol pusca negar per negú[9] sagrament.

5. En presencia de jutjament, ✤ fal aquel qui fa falliment; ✤ per ques tayn que sia tement.

6. En presencia de pietat, ✤ fal home can fa son peccat:[10] ✤ doncs, per que es desesperat?

7. Presencia de bo amar, ✤ de bo entendre e membrar, ✤ fan Deu a home representar.[11]

8. Mays val de Deu representament ✤ en membrar amar e en[12] enteniment, ✤ que de muyller[13] fil e onrament.

9. Voler far be o falliment, ✤ està a libertat present, ✤ per so quen sia jutjament.

10. Aquel qui vol alcú be far, ✤ bona fi lo fa comensar, ✤ el be far li fa presentar.

11. Qui lexal be[14] e fa lo mal, ✤ pecat represental[15] cabal ✤ que[16] aurà en foc infernal.

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. I, a la — 2. C, ab sa iusticia ueritat — 3. C, hom; *O*, neguna — 4. *O*, ab home: C, a hom — 5. C, hom no faca (I, fasça) maluestat — 6. B, lan fa — 7. *O*, Deu; C, a (B, ab) hom — 8. C, lom fa null (*O*, negu) falliment — 9. BN, ab negun — 10. C, fall home (B, hom) quant fa peccat — 11. C, fan deu (B, a deu) a hom presentar (*serà* home presentar *o* hom representar?) — 12. C, *om.* en — 13. BN, de null — 14. I, lo be — 15. *O*, presetal: C, representa tal — 16. *OI*, qui

XCII. *De nobilitat*

Deus es noble antiguament, ❧ e es noble ab honrament, ❧ ab valor e ab compliment.

2. Nos tayn noblea sens vertut, ❧ car hom noble en vici[1] caüt ❧ nos tayn que sia car tenut.[2]

3. Mays val noblea per be far ❧ e per lo mal a[3] esquivar, ❧ que no fa per antiquitar.[4]

4. Està noblea en bontat, ❧ per bonificant bonificat, ❧ ab bonificar de antiquitat.

5. Mays val noblea en present, ❧ que[5] no fa en trespassament, ❧ car pus luyn està a nient.[6]

6. Home noble pot esser vil, ❧ e hom[7] vil pot esser gentil ❧ si es leyal franc e humil.

7. Per so car Deus es[8] encarnat, ❧ ha dada gran nobilitat ❧ a home per[9] sa deitat.

8. Home es pus noble per la[10] encarnació ❧ que Deus pres, e per[11] la sua passió, ❧ que per antiquitat ni per messió.[12]

9. Hom es pus noble per saber, ❧ que per aur[13] ni per aver, ❧ ab quel aja ab bo voler.

10. En alt, en bayx, e en viron[14] ❧ ha de nobilitat aon[15] ❧ aquel qui meynsprea aquest mon.

¶ *Laus et honor,* <*etc.*>

XCIII. *De entenció*

Deus es principal entenció, ❧ car tot quant està en creació[16] ❧ es per conèxer Deus esser bo.

---

1. C, home; *O*, [en] uisi — 2. C, tengut — 3. BN, *elideixen* a — 4. *O*, qui ... antiquitat : C, que ... ans quitar — 5. *O*, qui — 6. B, anyent — 7. C, home — 8. C, ses — 9 C, ab — 10. I, per se — 11. B, pres per — 12. BN, ne per promissio : I, ne promissio (*O*, mecio) — 13. *O*, aui? — 14. *O*, uiro — 15. B, abon : B^1N, ahon. (Aon *o* abon, *sustantiu* = aondor *o* abondor) — 16. C, en intencio

2. Es una entenció qui es major, ✻ e esne altra qui es menor: ✻ la una es vassal, lautra es seynor.[1]

3. La[2] entenció que mays val ✻ es de causa spiritual,[3] ✻ e la serva, de la[4] corporal.

4. Viure es per primera entenció, ✻ e menjar es per la segona, e só[5] ✻ amdues per so que home[6] sia bo.

5. Aquel qui ha a Deu major amor ✻ per sí salvar, que per farli honor, ✻ ama Deu ab entencion[7] menor.

6. En bonea es bonificació ✻ per la primera entenció, ✻ e en la misericordia, perdó.[8]

7. En Deu se covenen eguallar[9] ✻ entencions de jutjar e perdonar, ✻ per so que esper e temor pusquen estar.

8. Aquel qui ha bona entenció, ✻ con vol far mal puynlo contricció ✻ que fassal be e no la fallisó.[10]

9. Molt val mays bona entenció, ✻ que no fa tot laur que anc fo ✻ de Alexandri ni de Salamó.

10. Bona entenció se vol gardar ✻ ab bo[11] entendre e membrar, ✻ ab leyaltat e ab be far.

❡ *Laus et honor, etc.*

XCIV. *De procuració*

DEUS Fil fo procurador tam bo ✻ a Deus Payre e a Sant Espirit, quen fo[12] ✻ encarnat e mort per nostra redempció.

2. Creà Deus lo mon per aquella humanitat ✻ que pres, ab la qual ha procurat ✻ com sia molt servit conegut[13] e amat.

3. Procurà Crist com Deus fos onrat, ✻ e procura que home sia salvat, ✻ e la procuració fo de gran humilitat.

---

1. BI, el altre (N, *també* e laltre) senyor — 2. C, Aquella — 3. O, spirital : I, sperital — 4. *Aquest* la *ens sembla sobrer* — 5 C, son — 6. C, hom — 7. C, intencio — 8 I, e perdo — 9. B, couen egualar — 10. C, fallio — 11. I, son (BN, bon) — 12. C, e sant ... que fo — 13. B, com molt sia (NI, *també* molt sia) conegut seruit

4. Nuyl hom no[1] es bo procurador ✻ si vol mays honrar sí que son seynor, ✻ e qui fa lo lop, de les ovelles pastor.

5. Qui vol procurar gran honrament ✻ feent[2] mal e ab traïment, ✻ pauc[3] sab de bo procurament.

6. Ab bonificar e magnificar, ✻ possificar entendre e amar, ✻ poden los homens grans bens[4] procurar.

7. Procuració com sia perdonat ✻ a home son mortal peccat, ✻ cové que[5] sia procuració de veritat.

8. Procurar que son fil sia ric, ✻ e que dels mals que fa nol castic, ✻ procura com sia paubre e mendic.[6]

9. Lonc temps ha que eu son[7] procurador ✻ que Crist agués per tot lo mon honor, ✻ e no trop quim sia ajudador.

10. Aquel qui volria procurar ✻ en la Terra Sancta a recobrar, ✻ no deuria trop dormir ni sejornar.[8]

¶ *Laus et honor, etc.*

XCV. *De avocació*

Deus es lo nostre avocat,[9] ✻ qui avoca contra pecat ✻ ab mersè e ab pietat.

2. Deus bo, gran, es per so encarnat ✻ que sia lo nostre avocat, ✻ pus que ab nos està participat.

3. Car home està en gran frevoltat, ✻ està Deus nostre avocat ✻ ab poder[10] e ab caritat.

4. Bonea veritat saviea e virtut ✻ son,[11] en avocació, lansa e escut, ✻ per qui tot mal plet cové esser vensut.

5. Si Crist agués bons avocats, ✻ per tot lo mon fóra loats, ✻ e coneguda sa veritat.

1. B, *omet* no — 2. B, fent — 3. C, poch — 4 C, gran be — 5. N, *omet* que — 6. I, pobra (BN, pobre) mendich — 7. C, queu son (B, so) — 8. *O*, trob ... seynoreiar (*O*[1], seiornar) — 9. C, aduocat (*alibi* aduocar *i* aduocacio) *passim* — 10. *O*, esta deu ... | e ab poder — 11. *O*[1], [son]

6. Aquel home qui ha contricció ❧ e pregua Deus que él li[1] perdó, ❧ misericordia es sa avocació.

7. Avocat qui per pauc de argent, ❧ falsament do gran perdiment,[2] ❧ apella Deu a jutjament.

8. Es avocar[3] per so que sia jutjar, ❧ e no es per so que sia injuriar; ❧ per que avocat deu leyal estar.

9. Mays val una avocació ❧ qui vaja per via de raó, ❧ que no fa tot laur qui anc fo.

10. Ab mersè e ab pietat ❧ sia Deus nostre avocat ❧ a la mort, on serem jutjat.

¶ *Laus et honor, etc.*

XCVI. *De invisibilitat*

DEUS no ha visibilitat ❧ que sia de corporalitat, ❧ mas de intelligibilitat.

2. Deus no ha cors, per que nos pot veser;[4] ❧ mas potlo hom[5] en son enteniment aver, ❧ entenent son complit poder.

3. Mays val una entellectivitat,[6] ❧ e de Deu una intelligibilitat, ❧ que de cors tota vesibilitat.

4. Vesibla es la deitat ❧ en aquel home Crist appellat, ❧ lo qual home es vist[7] deificat.

5. Segons natura de cogitar, ❧ se pot Deus veer[8] en lamar, ❧ en lo qual lo fa honrat estar.

6. Veer Deus[9] ab vista spirital, ❧ es veser que mays que altre val, ❧ e que mays guarda hom de[10] mal.

7. Veser Crist estar sobrel tro, ❧ e sa companyna en viró, ❧ es[11] vista de perfecció.

8. Saber en dona defalliment, ❧ e veerla ab gran honrament,[12] ❧ es vista a hom desplasent.

---

1. C, que li — 2. C, poch dargent | ... dona perdiment — 3. C, aduocat — 4. C, ueer *usual* — 5. *O*, pot iom — 6. I, entellectitat — 7. B, hom (NI, *també* hom) es iust — 8. N, ueer deus — 9. *O*, deu — 10. C, de tot — 11. C, esta (B, sta) — 12. BN, ornament

9. Mays val veser hom paubre[1] mal vestit, ✤ qui de vertuts sia molt ric, ✤ que veser hom ric mal nudrit.

10. Aquel qui ha molt gran contricció ✤ com fa neguna fallisó,[2] ✤ en misericordia veu perdó.

¶ *Laus et honor essentie Dei,* <*etc.*>

XCVII. *De inmortalitat*

EN Deu no pot esser nulla mortalitat, ✤ pus que es infinitat e eternitat ✤ de poder saviea e volentat.

2. Es Deus inmortal en sa volentat, ✤ per so car ab ella no vol nuyl pecat, ✤ ans ne vol tot so quis covè a bontat.[3]

3. Aquel qui es sens[4] corrumpiment, ✤ e qui de tota res ha compliment, ✤ covè que sia tots temps vivent.

4. Molt es pejor[5] mortalitat ✤ qui sia per mortal pecat, ✤ que mort de corporalitat.

5. Aquel fa amar inmortal, ✤ qui ama Deu ab cor leyal, ✤ e qui per res no vol far mal.

6. Aquel no pot per res morir, ✤ qui no està pres de finir, ✤ e qui ha en Deu son desir.

7. Qui fa injuria e tort, ✤ està vesí de la greu mort ✤ qui aporta[6] hom a mal port.

8. Cel qui no vol esser mortal ✤ de mort qui es spirital, ✤ fa de son cor a Deu ostal.

9. De mortalitat fa estar ✤ cel qui per res nos vol lexar ✤ de mal pensar[7] e de mal far.

10. Si no fos inmortalitat ✤ en home qui es infernat, ✤ no fóra gran[8] colpa peccat.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

---

1. C, pobre — 2. C, fallio — 3. I, qui coue ab (B, *també* ab) bondat — 4. B, *manca* sens : B^1, *afegí* [no], *al marge, abans de* es — 5. C, pijor — 6. C, porta — 7. O, nos (I, no) uol de mal pensar | lexar *aquest mot tatxat* — 8. N, *omet* gran

XCVIII. *De infallibililat*

CON Deus sia avenir,[1] ❧ no pot en nulla re fallir, ❧ ni falliment no li pot contradir.

2. Emfre aveniment e defalliment ❧ està molt gran contrariajament;[2] ❧ per que en Deu no pot esser negú errament.

3. Avinitivitat[3] e infallibilitat ❧ són per essencia en una[4] unitat ❧ disparada a tota fallibilitat.

4. Deus ha infinit e eternal poder ❧ en bontat saviea e voler; ❧ per que en res falliment no pot aver.

5. Deus avén[5] en lo comensament, ❧ en lo mijà, en lafinament[6] ❧ de tot so qui es son[7] operament.

6. Avén[8] Deus ab la sua gran volentat, ❧ per so car ha amant amar e amat ❧ qui an una[9] substancialitat.

7. Nuyl hom en mal pot[10] be avenir, ❧ car mal es sobject[11] de fallir, ❧ qui es contra be far e complir.

8. Molt val mays un bo aveniment[12] ❧ per entendre amar e membrament, ❧ que en[13] sentir no farien mil sentiment.

9. Aquel fal qui[14] posa denant son voler ❧ a son membrar e[15] son saber e temer, ❧ car no sab ordenar son poder.

10. Cel qui no vol en nuylla res[16] fallir, ❧ desija tan fort Deus onrar[17] e servir, ❧ que per la sua amor vol morir.

¶ *Laus et honor essentie Dei, etc.*

---

1. *Cal remarcar el significat de* avenir = encertar, *en contraposició a* errar — 2. *O*, contrariament : C, contrariagement — 3. BN, auenitiuitat : I, auentiuitat — 4. C, essencia (I, esser) una — 5. BI, hauen : N, hauem — 6. I, e en (BN, *també* e en) lo finament — 7. *O*, so — 8. NI?, Hauem — 9. *O*, [a] amant e amat | amar qui an una (C, una matexa) — 10. *O*, no pot — 11. *O*, obiect (O^1, sobiect) — 12. I, mes ual; BN, adueniment — 13. C, *manca* en — 14. *O*, que — 15. C, *cmet* e — 16. I, uoll; BN, re — 17. C, desira ... honrar deus (I, deu)

XCIX. *De comensament*

CAR Deus es comensament eternal, ❧ cové quel comensable sia tal, ❧ que ab lo comensament sia egual.

2. Egual ab él no pot per res estar, ❧ si dél e del comensant[1] no es eternar ❧ essencialment, sens negú accidentar.

3. Ja no pogra esser gran comensament, ❧ si lo[2] mijà el afinament ❧ no aguessen un naturament.

4. Deus comensara lo mon en minoritat, ❧ si él en home no fos encarnat; ❧ car major poder no fóra mostrat.

5. Tot so que Deus ha comensat, ❧ comensà per so que sia amat ❧ remenbrat entès servit[3] e honrat.

6. Per so que Deus contra granea no aja contrarietat,[4] ❧ comensa aytant per magnificabilitat, ❧ com per entendre e amabilitat.

7. Covè, doncs, que Deus aja lo mon comensat ❧ en major granea de creabilitat; ❧ per que covenc que él meteyx fos encarnat.

8. A làs! Con[5] Deus aja home comensat ❧ per so que per él[6] sia molt amat, ❧ qui es aquel on no sia colpa e peccat?[7]

9. Jhesu Crist els màrtirs foren de nostra fe[8] comensament, ❧ ab preicar, veritat, humilitat, trebayls e moriment, ❧ no pas ab cavals, deners, delits e guarniment.[9]

10. Aquel qui vol be comensar, ❧ ans que comens deu consirar ❧ si la fi es de mal estar.

¶ *Laus et honor, etc.*

---

1. C, començament — 2. C, sil — 3. N, menbrant, *la* n *puntuada*; BN, *manca* servit — 4. *O*, comensat — 5. C, Ha las (I, Hallas) e com — 6. C, que ell — 7. C, ne (I, ni) peccat — 8. B, e los martris; *O*[1], [fe] — 9. C, no ab cavalls diners (B, dines) delits ne guanyament (I, guarnimens : N, guaniament, *i tot seguit, començant vers, posa* : Mes en ual en deu una dignitat, *i a continuació comença l'altre* : Aquell qui vol ...)

C. *De fi*[1]

DEUS es fi, so es compliment[2] ✻ de tot so qui es del comensament ✻ tro a la fi per concordament.

2. No pot esser[3] fi en complir ✻ sens complent,[4] complit e unir ✻ en qui nos pusquen consumir.

3. Ja no pogra esser fi en bontat, ✻ si en sí no agués bonificat ✻ que fos de sa essencialitat.

4. Deus ha tot lo mon affinat, ✻ car la ab sí participat, ✻ en quant ses en hom[5] encarnat.

5. Aquel qui en la fi no pren ✻ so on ha mays de compliment, ✻ no sab que ses elegiment.[6]

6. Qui en la fi vol elegir ✻ so que ha mays[7] en son desir, ✻ ab mijà ho pot conseguir.[8]

7. Fi ha tan gran habundament ✻ de bonea e compliment, ✻ que noy cap mal ni falliment.

8. La major fi c'om[9] pot pensar ✻ es en deitat deificar[10] ✻ e en volentat bo amar.

9. Aquel qui ama major fi ✻ en Deu, que en argent e cusí,[11] ✻ va a la fi per dret camí.

10. A làs! Tant hom veg[12] desviar ✻ de sa fi,[13] car no vol honrar ✻ Deus, qui pregua hom damar![14]

¶ *Laus et honor essentie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Ihesum Naçarenum et Mariam virginem matrem eius.*[15]

---

1. O[1], *afegeix* e compliment — 2. C, fi e compliment — 3. C, *manca* esser — 4. O, compliment (-im- *tatxat*) : B, complet — 5. O, ab hom : C, en home — 6. BI, complimen | ... que es (N, *també* que es) elegimen — 7. C, mes (mès?) — 8. N, aconseguir — 9. C, que hom — 10. C, deitar — 11. C, ne (I, *la* n *raspada*) cosi — 12. I, Hallas; B, ueix — 13. I, la fi — 14. C, pregue (N, prengue, *la* n *puntuada*) tan solament de amar — 15. OI, *ometen aquest* Laus et honor *i el posen complet a continuació del vers final de l'obra* : BN, *posen ací* La laor de cascun psalm (*rúbrica*) *en català i llatí* * *respectivament.*

* B, Laor (AAor) e honor a la essencia de deu e a les diuines persones e a les dignitats de aquelles. E recordem e amem ihs natzaret e maria uerge mare de aquell. E esperem e desigem de la carn resurreccio e en lo cel dauant deu gran e sempiternal

FINIT[1] es aquest bo dictat, ❧ lo qual sia per Deu guardat, ❧ car per él lavem comensat.

¶ Deus amorós, digne de amar! ❧ A tots cels qui volran cantar ❧ los noms teus,[2] vuylles perdonar.

¶ Qui est xant vol sovín xantar,[3] ❧ amar hi pot multiplicar ❧ en conèxer Deu e onrar.

¶ Qui ha de amor defalliment, ❧ xant aquest xant[4] alegrament, ❧ e crexerà son amament.

¶ A vos, Mayre de Deu, present ❧ aquest cant,[5] qui novellament ❧ es fayt a vostre honrament.[6] *

1. N, *encapçala aquest explicit amb la rúbrica* De la fi daquest iibre — 2. C, teus noms — 3. C, aquest ... souen cantar — 4. C, cant — 5. *O*, present | coman aquest cant (C, xant) — 6. *O*I, *afegeixen* Laus et honor *complet, precedit de* Amen, (*O*[1], [amen]) *qui tanca el darrer vers, i seguit, en O, de l'advertiment*: Digua coli (celi) regina poli me linquere no? *i res més*: B, Explicit psalterium raymundi in quo sunt centum nomina xristi uirtuosissima ualde, *en lletra gòtica, lapidària, grossa i ben feta, que umple tot el fol* 118r

* A més dels mss. de sigla, també contenen els CENT NOMS DE DEU els 20, 30, 33, 34, 36, 42.

glorificació en resurreccio amen. *Es una versió de l'original llatí feta posteriorment*: NI, *després de* matrem eius *de O, afegeixen*: Et expectemus (I, spec-) et desideremus carnis resurrectionem et in celo coram deo magnam et sempiternam glorificationem in resurrectione. amen (I, glorificacionem. Amen). *Aquest acabament, que ja corria en el s. XIV è, ens sembla un esplai devot evidentment apòcrif.*

Hores de nostra dona Santa Maria

SIGLA

3 B = Ms. dit *Breviari de dona Blanca*, de la Biblioteca Aguiló, de Palma, s. XIVè, base de l'edició.

1 O = Ms. *Ott. lat. 542* de la Biblioteca Vaticana, (Roma), s. XIVè.

10 N = Ms. *11.559* de la Biblioteca Nacional de Madrid, s. XIVè - XVè.

24 J = Ms. *1/71* de la Biblioteca del convent de St. Isídor (Roma), s. XVè.

C = Lliçó concordant dels manuscrits de confronta (ONJ)

[ ] = Afegits als manuscrits, del mateix copista

$B^1 O^1 N^1 J^1$ = Correccions posteriors

⟨ ⟩ = Addicions de l'editor

Els mss. emprats no ofereixen diferències notables de grafia. Només cal esmentar l'ús de *c* per *ç* (comencar) en el B, i el de *s* per *ç* en el N. *Cfr.* notes a pàgines 2, 64, 76

Les Hores de nostra Dona són també en el mss. 15, 30, 33, 41

DEUS, en[1] vostra virtut comença Ramon aquestes HORES DE NOSTRA DONA SANCTA MARIA: e cantense al so dels hymnes.[2]

honor del major senyor
Jhesu Xrist, vul far per sa amor[3]
set hores de sua[4] mayre,
que es de peccats[5] repayre
per sperança e perdó.
Les set hores aquestes só:[6]
Maytines,[7] Prima, Tercia,
Migdia, e[8] Nona hi sia,
Vespres, Completa, e si hi fos
altra hora, fóran[9] joyós.
Cascuna es de setenes
qui són de oracions[10] plenes.
Lora qui es de Matines
es de persones divines.
Prima es[11] de la humanitat
ab qui Deus hal mon recreat.[12]

1. N, ab — 2. O, els sons de les ymnes : J, els sons dels hymnes — 3. C, samor — 4. OJ, de la sua : N, de sa — 5. B, que est : NJ, ques; OJ, peccadors — 6. vij. *passim, et sic de ceteris*; O, son — 7. C, matines — 8. B, [e] — 9. B, altre hora fora (C, foren) — 10. C, doracions — 11. OJ, primes — 12. ON, ha lo (N, el) mon [re]creat

Tercia del Spirit Sant
qui set dons dóna[1] en amant.
Migdia de[2] set virtuts
qui son carreres de saluts.[3]
Contra los set peccats mortals
està Nona hora cabals.
Vespres són dels set sagraments
qui de la fe son ornaments.
De set coses es[4] Completa
ab qui los sants fan collecta
de sanctetat perpetual
en gloria celestial.

De la confessió que hom deu fer a cascuna hora auans[5] que la digua

A vos, Mayre[6] de pietat,
me confés de tot mon peccat
ab dolor e contricció,
volent far[7] satisfacció,
a mon poder, del falliment
c'ay fayt vas vos e manta[8] gent.
E vos, Dona, per pietat
prenets esta hora en grat;
la qual dic per vostra lausor
e pel vostro[9] Fill salvador.
Ave Maria, alegramén
diga hom al començamén.[10]

1. ON, qui .vij. dona — 2. OJ, es de — 3. BN, creatures (B[1], carreres); O, salut — 4. C, hores es (B, *manca* es : B[1], *supleix*) — 5. N, anans : OJ, enans — 6. OJ, mare — 7. O, fer — 8. B, ues (J, *també* ues) uos e mant — 9. OJ, uostre — 10. OJ, alegrament | ... començament

De Matines, e primerament

I. *De un Deu*

Es un Deu e una Dona
qui sobre totes[1] es bona.
Daquests dos es trestot[2] lo mon
en lonch pregon ample redon.[3]
La dona's sancta Maria,
qui ha fill sens dom[4] paria,
e's un[5] fill home e deu;
e cell qui vol tot[6] esser seu
no hage paor, a la mort,
que lo mal spirit[7] lon port;
car Deus lo vol al cel[8] haver,
pus tot ses dat a son voler.

II. *De deu Pare*

En la divina natura
es un Payre[9] sens mesura;
en la natura humana
una don'es c'om[10] reclama:
nostra dona, Mayre de Deu,
qui es filla del hom fill seu;
e del Payre la Mayre só
mercè pietat e perdó.
Amdós estàn[11] en aquell port
on hom no mor a mala mort.
Lo Payre, la Mayre,[12] amdós
sien payre e[13] mayre de nos.

---

1. B, sobra; O, totas — 2. B, de aquests; O, trastot — 3. N, rodon — 4. N, dom sens — 5. OJ, e es .j. — 6. O, sel; C, tot uol — 7. O, esperit — 8. OJ, el cel — 9. O, pare — 10. C, chom — 11. B, stan — 12. B, lo mayre — 13. J, *elideix* e

III. *De deu Fill*[1]

Es un Fill deu en deitat,
fill de sa filla, Xrist nomnat,[2]
qui es tremès per son Payre
per esser nostre salvayre.
Aquell Fill ha tan gran virtut,
que sens ell no ha salut;
e té per sa mayre perdó,
e no diu a null hom de no
de neguna perdonança
si n sa mayre ha[3] fiança.
Aytal Fill sia conegut
per tot lo mon, e car tengut.

IV. *De Sant Spirit*

De deu Payre[4] e Fill amant
hix un Spirit qui es Sant,
e es creayre e senyor,
e vol la puella damor
mays que quant ha[5] creat sa jus
e la sus,[6] enfora Jhesús;
e quant preg' om[7] la puella
que li ajut, li[8] consella
que a son fill ella deman
so de que hom la va pregan,
puys la fayta mayre[9] donor
e refugi de peccador.

V. *De creador*

Lo mon ha sol un creador
quil ha creat per far[10] honor

1. OJ, fill deu — 2. BN, deu nomenat — 3. O, na — 4. O, pare — 5. J, *om.* ha — 6. B, ele sus : N, elexus — 7. BN, *manca* quant (B[1], *supleix*); N, preguon — 8. O, e li — 9. O, pus ... mare — 10. J, fer

a la puella, sa mayre,
de los peccadors guyayre[1]
com son en tribulació,
e pregon[2] ella que lur do
consell confort gaug e amor,
com[3] servesquen nostre Senyor
ab tot quant han, al lur[4] poder,
e de lurs[5] peccats dol haver.
Aquella puella's cabal
de tot ço per que amor val.

VI. *De[6] recreador*

VN recreador de quant es
en una verge home[7] se fes,
ab una tal condició
que vengués a salvació
luman genre, qu'era perdut,
e que la Verge fos salut
de tots aquells qui lamaran,[8]
e quel recreayre en istan[9]
complesca sua demanda,
pus[10] sa mayre ho comanda;
per ques confort tot[11] peccador
si ama la dona meyllor.[12]

VII. *De glorificador*

GLORIA nostra Dona l cel
ab làngel[13] sant Gabriel
e ab tots los sants que[14] là y són
en veser son fill desiron,
quils dóna gloria tan gran,

1. B, dels peccados (J, peccador) — 2. O, pregan : N, preguon — 3. OJ, con — 4. OJ, a lur — 5. B, et de llurs — 6. O, Vn — 7. OJ, hom — 8. B, la clamaram — 9. J, creay en (O, han) instan — 10. B¹OJ, pus que — 11. B, *manca* tot (B¹, *supleix*) — 12. O, millor — 13. OJ, ab lo angel : N, ab angell — 14. N, tots sants; C, qui

en membrant, entenent,[1] aman,
e ab un tal esguardament,[2]
que no es negun hom vivent
qui la pugués dir ni pensar:
«Fill, dix la Verge, pus pots[3] dar
en est loc tal gloriament,[4]
vengon say tuyt nostre[5] parent».

De Prima, e primerament

VIII. *De la sua concepció*

A vos, Mayre de pietat[6]

HA, Deus![7] Con gran meravella
es que reyna puncella
haja ver home concebut,
qui ver deus sia sdevengut!
Emper non sey[8] maravellant,
pus que fo per l'Espirit Sant,
qui pot complir quant vol haver
sa volentat, ab son poder.[9]
Mas la virtut don fo plena
quant li fo feyta estrena[10]
de fill deu home qui[11] fos seu,
no la pogra far major Deu.

IX. *De la nativitat*

CANT[12] consir la nativitat,
que home ver pusque'ser[13] nat
de fembra verge, e passar

1. J, entenen — 2. BJ, sguardament — 3. B, poç — 4. C, gloriegement (N, -iament) — 5. O, sa; BN, nostra — 6. OJ, *afegeixen* e cetera, *ací i en els altres llocs* — 7. O, O deus — 8. OJ, empero (B, emper[o]) non son — 9. BN, uoluntat; J, plaer — 10. C, feta estrena (B, strena) — 11. ON, que — 12. O, can: J, quan, *passim respectivament* — 13. OJ, pusquesser: N, pusque esser

un cors per altre sens trencar,
molt estay en gran spavén[1]
tro que pens lo concebimén
qui fo, per miracle,[2] complit
per lo senyor Sant Spirit.[3]
Mas quant consir lo gran plaer
que la Verge hac sens doler
en enfantar home e deu,
me meravell sobrel sèn[4] meu.

X. *De la passió*

ANC passió de passió
ne de neguna accíó
poc sofrir cos ne[5] pensament,
com soffrí[6] la Verge, humilment,
cant vy son fill tant[7] ahontat,
sus en la crots mort e penjat;[8]
e adonchs desirà morir
car nos podia sostenir;
mas car avia gran plaser
en son amorós fill veser,[9]
no la podia pendre mort,
e stava en guayg[10] desconort.

XI. *Devallà als inferns*

CANT Jhesu Xrist fo mès al vas,[11]
dix la reyna: «Què faràs?
Iràs a maysó per morir?
Estaràs say[12] per vivir

1. B, stay ... speuen (N, *també* speuen) : OJ, estay ... espauent, *i després* concebiment — 2. B, miracla — 3. C, sperit *usual* — 4. O, Enenfar home e (B, *om.* e) deu | maraueil sobrel seyn (J, seny) — 5. B, pot; O, cor ni : J, cors ni — 6. BN, sofferi — 7. O, can vi : N, quant uiu : J, quan vi; C, tan — 8. O, creu; N, morts penjat — 9. OJ, plaer | ... ueer — 10. O, goig e : J, gog e — 11. BON, el uas — 12. B[1]OJ, o estaras say (O, sa)

en veent aquest moniméns?»
Dementre era en est pensamén,[1]
larma de son fill devallà
en infern, de lo qual gità
Adam e tots sos companyons,
per victoria e per dons.
E dix Abraham: «De ma cosina![2]
E com és de nos[3] medecina!

XII. *De resurrecció*

Jhesu ressucitat[4] sentit,
recobrà virtut lespirit
de la reyna en plaer,
on fo conformat sens doler;
e dix a son fill en rién:[5]
«Què ses feta soptosamén[6]
la greu dolor queus vy[7] sentir?
E vos, fill, podets may[8] morir?».
E quant recobrà[9] son scient
e conec manifestament
que son fill fo ressucitat,
null gaug al seu es[10] comparat.

XIII. *Del pujament de Jhesu Xrist al cel*

Cant Jhesus[11] àc son fayt complit
al Payre, al Sant Spirit[12]
en est mon, ab sant Gabriel
e ab tots los àngels del cel,
pujà él sen[13] a son Payre,

1. OJ, moniment | Dementrera (B, que *tatxat* era) nest pensament (N, *també* -ent) — 2. J, Ha (O, A) dix abram; C, cusina — 3. OJ, de uos medicina — 4. O, Jhesu[s]; C, resuscitat *usual* — 5. OJ, rient — 6. C, soptosament — 7. O, la gran; BON, queu suy : J, quen suy — 8. O, mes : J, mays — 9 BN, recobre — 10. N, guaig al ses es — 11. BN, ihesu xrist — 12. B, payra; O, esperit : NJ, sperit — 13. B, el sem : O, ell sen : NJ, el som

al cel, qui es son[1] repayre,
e sa mayren lo[2] mon lexet,
en qui molt paubrement[3] visquet,
per ço que gran eximpli fos
a hom rich avar ergullós,
e que tots jorns son fill pregàs
que als peccadors perdonàs.

XIV. *Del dia del judici*

RESSUCITARÁ tota gent
e venrà a lo jutjament[4]
de Jhesu Xrist, qui es senyor,
qui dirà a li peccador:
«Anats a lo[5] foch infernal
haver dolor perpetual!»
E dirà a la puncella:
«Mayre,[6] vostres fills appella
a la gloria eternal,
e dóna[7] lur mi per cabal
a tota la lur volentat,[8]
pus que per ells mas tant[9] pregat».

De Tercia, e primerament

XV. *De saviesa*

A vos, Mayre[10]

A[11] la mayre del gran Senyor,
mayre de valor e damor,
ha donat lo Sant Spirit
un do, qui està[12] molt complit,

1. BN, *om.* son — 2. BN, e sa (N, assa) mayre lo (B¹J, en lo) — 3. OJ, e qui ... pobrement — 4. O, gen | ... al jutjamen : J, la gen | ... a lo jutjamen — 5. C, al — 6. O, mare — 7. BN, doner — 8. B, uoluntat — 9. O, tan — 10. OJ, mayre de pietat et cetera — 11. BN, *manca* A — 12. B, sta

apellat sapiencia,
per ço que aquel hom sia
en lo seu libre nou escrit,[1]
qui haurà della gran be dit.
Per que, diguen be de samor
tuyt li just e li peccador;
car ella ls[2] darà tal saber
que poràn lo seu fill veser.[3]

XVI. *De enteniment*

L Espirit Sant enteniment
dóna c'om sia conexent
de ço qui es bo[4] e es mal;
e la[5] reyna atretal
lo[6] dóna a cells qui són seus,
per ço qu'ells[7] coneguen Deus.
E la reyna, l Espirit
ha[8] un gran orde stablit,
c'om entena son fill aman
ab contricció en ploran[9]
que lur perdó colpes e torts
e que los guart de mala[10] morts.

XVII. *De consell*

Dóna[11] Sant Spirit consell
a la reyna, que capdell
lo mon a via[12] de salut;
mas hom ses tan[13] desconegut,
que no s vol lexar capdellar
a la reyna, ne pregar
que lo consell[14] quant es vençut

---

1. B, scrit : O, escript — 2. BN, ellas (B[1], ellals) — 3. O, tel saber | quen poren (J, *també* quen poren) ... ueer — 4. C, be — 5. B, els — 6. BN, la : O, los, *la* s *puntuada* — 7. C, quells (O, quels) ne — 8. OJ, han — 9. O, e ploran (B, plorant) — 10. BN, males — 11. N, Quant — 12. N, hauia — 13. C, tant — 14. *Llegiu* : l'aconsell

e[1] en mortal peccat caüt,
e està[2] tot desemparat
com a home desconsellat.
E si la reyna no pregàs
son fill, fóral mon en mal cas.

XVIII. *De forsa*

Sant Spirit[3] dóna força
a tot hom qui bé sesforça
a reclamar, quant es cuytat,[4]
la reyna de pietat,
qui enfortex tot pensament
qui sia humil e tement
contra falliment e peccat;
e télo tan fort esforçat,[5]
si es pacient per samor,
que tuyt li demoni major[6]
nol poden pendre ne forsar,
car al seu fill lo fa guardar.

XIX. *De sciencia*

Sciencia es donada
per Sant Espirit,[7] pausada
en la dolça[8] dona damor,
qui la dóna al peccador
per ço que sapia on es
secós[9] pietat e mercès,
e que a ella los deman,
car del donar ha gran talan,
e dóna sciencia infusa;
e quant hom li[10] quer, no sescusa,

1. B, *elideix* e. — 2. BN, e sta — 3. O, esperit — 4. B, yrat (B¹, cuitat) — 5. BN, forcat (B¹, esforcat) — 6. BN, qui (B¹, que) tuyt; N, meyor — 7. B, spirit : N, sperit — 8. OJ, dousa — 9. C, secors — 10. J, *omet* hom; O, *omet* li. *La mida del vers demana, ens sembla, la supressió d'un mot o l'altre*

ans so[1] té fortment a mal,
a cells a qui saber no[2] cal.

XX. *De pietat*

Pietat: quius ha donada
a la Verge coronada,
haus[3] donada al Sant Spirit,
per ço que no sien[4] punit
li peccador qu'an fiança
en la Verge, quis[5] anança
en tal[6] granea e bontat,
que per vos són tuyt li[7] salvat
estorts a foch qui may[8] no mor.
Pietat: venits a mon cor,
e fayts nexir[9] suspirs e plors
membrant la reyna damors.[10]

XXI. *De temor*

Temor: damor sots venguda
de la reyna quins[11] ajuda;
sots per lEspirit[12] tramesa,
de Deu e damor dexesa,[13]
per ço que tots comunalment
temam[14] a fayre falliment
contra la dolça[15] puncella
que[16] ab amor nos apella:
cella[17] el Sant Spirit
en nos[18] no han re departit.
Temor: ab vos mercè deman
a la reyna en ploran.

1. C, enans (N, anans) ho — 2. ON, non — 3. BON, aus — 4. B, siam : N, sian — 5. B[1]O, quins : J, quius? — 6. O, tan — 7. N, som; BN, *manca* li — 8. BOJ, mays — 9. O, nexer — 10. B, demors — 11. B?N, quius — 12. O, lesperit sant — 13. B, demor; descensa? *llatí* — 14. N, cominalment | temam (BOJ, teman) — 15. OJ, dousa — 16. C, qui — 17. O?J, O ella : N, cela — 18. NJ, uos

De Migdia,[1] e primerament

XXII. *De justicia*

A vos, Mayre[2]

Justici'es so per que[3] just
fa ver judici; e al[4] fust
pujà morir lo Salvador
per desliurar[5] li peccador,
e per donar justicia
a sa mayre[6] verge pia,
per ço que faça jutjament
de tot hom,[7] qui es penedent,
qui de peccats deman perdó
prometent satisfacció,
que sis jutje sia jutjat
el peccat sia perdonat.

XXIII. *De prudencia*

Prudencia està virtut
per que hom eleyg sa[8] salut
e fuyg a mal e a peccat;[9]
e es donada[10] de bon grat
per nostra Don'a son amich,
com[11] per altre mal se castich,
e sapial be que pot far
e lo mal que pot esquivar.[12]
Per que prudencia es luts
que mostra via[13] de saluts,

1. B, sexta. *En el pròlec i divisio de l'obra* (vers 8, pàg. 173), *diu* migdia — 2. N, Reyna: OJ, *afegeixen* e cetera — 3. J, *manca* que — 4. O, iudici uer; B, a el: OJ, e el: N, e ell — 5. C, deliurar — 6. O, mare — 7. BN, lo mon (B[1], lo me) — 8. BN, *ometen* sa — 9. O, fug; BN, e peccat — 10. B, dona — 11. O, con — 12. O, squiuar — 13. C, qui; B, mostre uias

e mostra[1] carreres de mort,
e aporta hom a bon port.

XXIV. *De fortitudo*

FORTITUDO es tal virtut,
que[2] conforta cor conbatut,
contra malvestat e engan,
ab esperança, en pregan
la reyna que li ajut
com lenamich sia vençut
ab fortitudo,[3] qui es port
en qui cascun hom es tan fort,
que vens e no està[4] sobrat.
E qui es bé enamorat
de la Verge, mayre[5] e flor,
sia[6] forts contra fals'amor.

XXV. *De temprança*

TEMPRANÇA es virtut cabal,
en sanitat mays qu'altra val;[7]
es virtut que[8] sovén dóna
bos[9] mèrits, e la persona
fa viure[10] mesuradament
menjant, parlant, e en[11] vistent;
e vol la dona de valor
que hom la haja[12] per samor,
car ella la hac en est mon:
per que, tots aquells della[13] són
qui de temprança són vestit
e ab ella són be noyrit.

---

1. B, mostre — 2. OJ, qui — 3. O, fortitut : N, fortitud — 4. BN, sta — 5. O, mare — 6. BN, si (B[1], sia) — 7. OJ, e a sanitat; BN, qualtre — 8. OJ, qui — 9. O, bons — 10. BO, uiura — 11. O, menjan parlen : J, menjan parlan; B, *manca* en (B[1], *supleix*) — 12. O, *om.* hom; B, laia — 13. O, de la

XXVI. *De fe*

FE es virtut ab que entén
veritat, nostr'entenimén,
com entén sobre son poder;
e qui la fe vol mantener
dels articles el sagrament,
serà en lo manteniment[1]
de la Verge, qui fe amà
quant Gabriel la saludà.
La nostra fen ella romàs
quant Jhesu Xrist, passà del pas[2]
de la mort. E ay[3] gran dolor,
car la fe no ha mays donor.

XXVII. *De sperança*

ESPERANÇA es la virtut
ab c'om espera[4] la salut
que ve de mercè e perdó,
e mou la Verge a rahó
que deja Deu son fill[5] pregar
que tots aquells vulla salvar
qui en ella han bon esper.[6]
Per que sperança car tener
la deu tot hom, pus que tant val,
e que la[7] tenga per sensal
de la Verge, que li consent
a tot lo seu requeriment.

XXVIII. *De caritat*

KARITAT es virtut major
ab que hom amal[8] Deu damor,

1. J, mantiniment — 2. B, pel uas : N, pel pas — 3. BN, cay — 4. O, chom : J, quom; BON, spera — 5. B, son deu fill : NJ, son fill deu — 6. BN, sper — 7. N, equella — 8. B, am el : C, amel

en aman son proisme, sé,
e la reyna, qui la té
per ço que la do a tot for,
en puscha[1] hom complir son cor
aytant quant lon[2] volrà complir,
e ab guauyg viure[3] e morir.
E qui caritat vol haver,
faça <a> la Verge son plaer;
car sens ella nos pot donar,
vendre, comprar, ne autrejar.

De Nona, e primerament

XXIX. *De avaricia*

A vos, Mayre

AVARICIA es sel peccat
qui es mays contra caritat,
contra larguea e perdó
e sperar[4] satisfacció;
e no[5] sadolla hom de res,
ans lo sotsmet a tot quant[6] es,
e pert nom la[7] Verge damor,
qui no pregua nostre Senyor
per negun hom qui sia avar;
car per re[8] nol pot amar,
pus que de diners fa tresor,
e no del fill seu[9] en son cor.

XXX. *De glotonia*

GLOTONIA es[10] aquell peccat
per que vé enans[11] paupertat,

1. B, pusque — 2. O, com lom — 3. B, uiura — 4. B, e speran — 5. B^1c, nos — 6. OJ, los — 7. OJ, e pert la.— 8. B, pera (B^1, per re) — 9. OJ, seu fill — 10. OJ, glotonies : N, -nias es — 11. B, ans

e per que hom[1] es sovén mal sà
e en ses paraules vilà;[2]
e aquell hom qui es golós
mays qu'altre'ome es pereós;[3]
e quant no menja[4] es irat,
e trist està[5] quant ha menjat.
En[6] la dona, flor de amor,
hom golós no troba sabor;
per que la Verge nol requer
qu'él li faça negun plaer.[7]

XXXI. *De luxuria*

Luxuri'es pudent peccat,
quin[8] hom consuma sanitat;
e es peccat qui mays desplau
a nostra Dona, qui's palau
de virginitat, e odor[9]
que[10] hix de blancha flor damor.
E aquell hom luxuriós
es trop vilà e[11] ergullós,
si nostra Dona va pregan
que sian[12] re dél menbran;
car dos contraris no estan
en un acort nen un talan.[13]

XXXII. *De ergull*[14]

Ergull es peccat qui en alt
vol estar, en jus pren[15] tal salt,
que negú[16] home ergullós
no ha amichs ne companyós.[17]

---

1. O, com: J, chom — 2. O, uiala — 3. N, que altre home (O, caltrome) es pereros — 4. BN, menge — 5. B, sta — 6. OJ, e en — 7. C, que li; O, pleer — 8. O, quen — 9. B, hodor — 10. C, qui — 11. O, *omet* e — 12. BN, sien: O, si en: J, sia en — 13. BN, e un acort; O, talen — 14. B, argull — 15. C, prin — 16. C, negun — 17. N, compayos

Ergull[1] no hac la plasenta
can dix: «Vet me la serventa
del Senyor, fasse n[2] son plaer».
E hom qui ergull[3] vol haver,
no es per la Verge membrat
a la mort, quant serà[4] jutjat;
ans lo lexa anar[5] a la sort
del demoni a mala mort.

XXXIII. *De accidia*

Accidia's neglegiment[6]
en far be, e es amament
de fallimet e de tot mal;
per que accidia no val,
ans desval tant, que tol[7] valor
en pert hom la dona damor,[8]
qui ama be en[9] tot quant es.
Per[10] que's vilà e descortès
vays la Verge, accidiós
qui mays qu'altre es envejós;[11]
e ja la Verge nol varrà[12]
a la mort, quant ops li serà.

XXXIV. *De enveja*

Enveja[13] es desijament
de castell fembra o argent
contra caritat e rahó,
volent hom la possessió
daltruy[14] sens que noy ha null dret;
per que enveja[15] lo sotsmet

1. B, erguell — 2. B, fa sen — 3. B, argull — 4. O, *manca* serà — 5. C, lexanar — 6. OJ, accidies negligiment — 7. B, tot : B^1, tota : NJ, toll — 8. N, en pret; BN, de ualor — 9. B, e (B^1, en) — 10. B, pes — 11. O, caltre; B, anuios (B^1, enueios) : N, anuyos — 12. N, uarra *corregit* ualra — 13. BN, enuege — 14. OJ, daltruyl : J, daltruil — 15. O, enuja

a yra e[1] dampnació,
e ja no fa soració[2]
a nostra Dona quel[3] ajut;
car envejós[4] no ha virtut
que sia exoít[5] ne entès;
car ab peccat null be no[6] es.

XXXV. *De yra*

IRA es trista[7] passió
e voler contr'elecció[8]
de lexar mal e pendrel be;
per que hom irat no reté
en son[9] voler sa libertat,
car yra lo té carcerat,
e torba son enteniment,
e fal fer mal soptosament.
Per que null hom qui es yrat
ab la Verge ha amistat;
ans es per ella mal volgut,
pus que per yra es vençut.

De Vespres, e primerament

XXXVI. *De matremoni*

A vos, Mayre[10]

MATRIMONI es sagrament
qui fa còpula carnalment
dom e fembra, e es amat
per la Verge, que castetat[11]
ama, car està amistat[12]

1 O, e a — 2. OJ, fassoracio: N, fa sa oracio — 3 N, *manca* dona; B, quell — 4. N, anuyos — 5. O, siaxoyt: J, siaxoit — 6. N, *omet* no — 7. N, tristicia — 8. OJ, en uoler; BN, contraleccio — 9. OJ, e son — 10. N, auo uerge — 11. C, qui castedat *forma usual* — 12. B, sta; amistat, *seria* ajustat?

seguens[1] lorde qui fo pausat
en na Eva e en Adam.
E tot hom qui castetat am
sech lo primer ordonament
e es a la Verge plasent,
que[2] vol que hom sia engenrat
ordenadament sens peccat.

XXXVII. *De babtisme*

BABTISME està[3] lavament
del peccat quel primer parent
han sobre[4] tots homens sembrat,
peccat original nomnat;
lo qual babtisme ha en grat[5]
nostra Dona, car començat
fo per son fill, sus[6] en la crots,
quant ab sa[7] sanch nos lavà tots
en flom Jordà fon batejats,[8]
per Sant Spirit[9] saludats.
Gran fo lo seu batiament,[10]
car molt home[11] na salvament.

XXXVIII. *De confirmació*

CONFIRMAR està[12] sagrament
que confirmal batiament[13]
que han fayt del petit[14] infan,
lo qual atorga, quant es gran,
ab volentat enteniment.
E Xrist fé[15] lo confirmament
sus en la crots ab sa greu mort;

1. C, segons — 2. C, qui — 3. O, es — 4. B, sobra — 5. OJ, engenrat : N, encorat — 6. BN, *omet* sus — 7. N, la — 8. O, en flum : J, e flom; NJ, fo; ON, babteiats — 9. J, sperit sant — 10. B, grant; C, baptiament : (N, bab-) — 11. BN, hom — 12. OJ, confermar : N, conformar; B, sta — 13. OJ, qui confermal : N, qui conformal; O, babtiament : J, bapteiament — 14. B, patit — 15. BN, fo

ab la qual mort son say estort[1]
del mal peccat original;
e la reyna que mays[2] val,
vol que hom sia confermat,
pus que en vera fe es[3] entrat.

XXXIX. *Del sagrament de la missa*

Lo sant sagrament del altar
es do en qui[4] Deus no pot dar
a paraula mays de poder,
ab la qual Xrist fa son cors fer
al prevere, en trespassan[5]
pa e vi, en carn e en sanch[6]
qui es de nostro[7] rey Jhesús,
ell estant al cel[8] e sajús.
La virtut de aquell[9] sagrament
no la pot dir home vivent,
nel guauyg[10] que nostra Dona na,
e majorment som[11] just lo fa.

XL. *De orde*

ORDE dacòlit, diaque,
prevere e subdiaque,[12]
es sagrament per Deu servir
en cantant,[13] e la missa dir,
e en infants a batejar,[14]
e en[15] matrimoni, confessar,
e lo prevere[16] que perdó,

1. N, e estort — 2. B, rayna; OJ, qui mes : N, qui mays — 3. O, [es] — 4 B, do que — 5. B, ab lo preuere; O, trespassen — 6. B, pa en ui carn e en sanch : N, pa e ui e carn e en san (OJ, *també* san) — 7. C, nostre — 8. *Tots el manuscrits emprats diuen*, el cel — 9. C, daquell (N, daquel) — 10. OJ, gaug : N, guaug — 11. *Entengui's* : si hom — 12. BN, de colit; N, diache | preuera (B, *també* preuera) e subdiache (OJ, dyaque | ... subdyaque) — 13. O, cantent — 14. BN, batayar — 15. C, en (*sense la e precedent*) — 16. N, comfessar | e lo preuer

e faça extrema[1] uncció,
e sia vicari de Deu,
e beneesca tot hom[2] seu.
Daquest sagrament fa plaer
a la Verge, quil vol haver.

XLI. *De penitencia*

PENITENCIA es[3] sagrament
per qui hom fa dejunament,
es penet e requer perdó,
e hom fa satisfacció
de sos torts contra greus peccats,
e vol c'om si'encarserats[4]
en temor e en[5] aflicció,
ab dolor e contricció.
Aytal sagrament ha virtut
qui mou la dona de salut
a una tal devoció,
c'a penedent[6] no diu de no.

XLII. *De extrema uncció*

Es la extrema uncció
sagrament de querre[7] perdó
a la fi, assumadament,[8]
e c'hom fassa confermament
de la fe en que ha estat,
e cascú sen sia untat
ab crisma, com[9] ver xrestià;
e fon[10] fayt en Xrist, quant penjà
en la cros,[11] ab sanch e suor,
e en la regina,[12] ab plor,

1. O, fassa strema — 2. J, home — 3. C, penitencies (N, penitencias) — 4. O, chom sia carcerats: N, com (J, chom) sien carcerats — 5. C, temor en — 6. B, que penedent: N, que penident — 7. O, quere: N, querer — 8. OJ, *manca* fi; N, asmadament — 9. N, cor — 10. C, fo — 11. O, creu: N, crotz: J, crou — 12. OJ, reyna

car ab negú sèn no peccà,[1]
mas que nostres peccats plorà.

De Completa, e primerament

XLIII. *De membrança*

A vos, Mayre

MEMBRANÇA de gracia,[2] do,
de sperança e perdó,
fa coratje franch e joyós
e, en tots bos faits,[3] virtuós
per virtut del remenbrament,
si hom menbra la pus plasent,
qui de menbrar es joy[4] e flor,
e fa menbrar, per nostra amor,[5]
a son fill, nostra frevoltat,
per ço quen haje pietat;
e per res nos pot abstener
que nons am[6] ab tot son poder.

XLIV. *De entendre*

CELL[7] qui entén ab veritat
son falliment e son peccat
ab contricció e temor,
a la mort, no haja paor[8]
de son falliment e peccat
si entén la gran pietat
que ha de tots los peccadors
la dolça dona de valors,[9]
que[10] no soffer c'hom sia mort

1. O, ab negun (N, *també* negun) no peca : J, ab negun seny no pecca — 2. BN?, gran — 3 B, los (B[1]J, bons) faits : O, bons fets — 4. J, e ioy — 5. OJ, nostramor — 6. BN, nos (B[1], nons); O, ama — 7. O, sel — 8. O, no ha pahor — 9. OJ, dousa; BN, ualos — 10. OJ, qui

ab neguna colpa e tort,
pus que hom sa[1] valor entén
es pinet[2] de son fallimén.

XLV. *De volentat*[3]

Qui ha veraya volentat
a nostra Dona, de bo[4] grat,
ha un[5] tan noble amament,
quen tota res es[6] avinent
leyal humil franch e cortès,
e no fall en neguna res;
car nostra Donal té tant[7] car
que nol lexa en res errar.
Amem, donchs, la Verge molt fort,
car ella es de tot gaug[8] port,
hon[9] hom està segurament
e no tem nulla re vivent.

XLVI. *De àngels*

Senyors àngels: nous[10] cal pregar
la reyna, quens vulla amar;
car ellans[11] ha tan gran amor,
que noy ha mester pregador.
E vos, sènyer sent[12] Gabriel,
Michael, Seraphin, Raphael,
fayts lin gracias[13] e mercès,
car nostra advocada es;
car si per samor[14] no fos,
ja no pogra negú[15] de nos
fugir a pena infernal
ni haver gaug[16] celestial.

---

1. N, la — 2. OJ, penet — 3. B, uoluntat *usual* — 4. B[1]OJ, bon — 5. BN, a un — 6. O, *manca* es — 7. C, tan — 8. N, guaig — 9. C, on — 10. O, angels uos — 11. O, uuyllamar | car elns (N, elans) — 12. B, senyor; O, san: NJ, sant — 13. O, ffaitz lin gracies (J, *també* gracies) — 14. J, sa amor — 15. C, negun — 16. C, ne; N, guaig

XLVII. *De ymaginar*

Gay só quant vul[1] ymaginar
en la Verge, gloriejar
que ha al cel[2] imperial.
E l imaginar mays me[3] val
que tot quant ay[4] sentit de sà;
car tots los sants qui són de là[5]
canton[6] de la sua valor,
pregant la[7] per li peccador.
Mas[8] qûant ymagín lo turment
quen infern es tan[9] longament,
adonchs suy trist e ay paor[10]
tro menbre[11] la dona damor.

XLVIII. *De sentir*

Cant veg[12] la terra e la mar,
lo cel, e auyg aucells[13] cantar,
e sent de les flos[14] lur odor
e de les viandes[15] sabor,
e toc drap fust aur e rubís[16]
per la dona de paradís,
ab la qual parle en pregan,
quant l arma[17] e l cors li coman,
adonchs sent al cor tal dolsor[18]
que hanc no la sentí major,
e dich a la Verge, ploran:
«Veus[19] me, Dona,n vostre coman».

---

1. OJ, son ... uuyll (N, uull) — 2. OJ, el cel — 3. B, *manca* me — 4. O, he : N, hay : J, *manca* — 5. B, della : J, de lla — 6. B, cancon? : O, canten — 7. BN, *manca* la (B[1], *supleix*) — 8. O, mays — 9. *Tots els manuscrits escriuen* estan — 10. O, adoncz sui trist e he pahor — 11. BON, menbra — 12. O, can uey : N, quant ueig : J, quant vey — 13. C, aug; O, aucels — 14. C, flors — 15. O, uiendes — 16. O, rubits — 17. O, cant; BN, l arme — 18. O, el cor tal douçor (J, dousor) — 19. B, Deus (B[1], veus)

XLIX. *De pregar*

AQUELL[1] qui be volrà pregar
la mellor dona, e orar,[2]
acús se[3] de son falliment
e[4] desir aytant jutjament
contra sí,[5] com ama perdó;
car pus ell se pos[6] en rahó,
nol pot la Dona de no dir
de res que li vulla querir;[7]
mas cell[8] qui ama mays salut
quel judici per Deu vulgut
no fa oració leyal,
ans so té la Dona a mal.

¶ *De la fi daquest libre*

LES set hores son finides[9]
e per Ramon proferides.
A la dolça[10] dona damor
pregon per ell li peccador.[11]

1. O, Aquel — 2. OJ, millor : N, melor; B, horar — 3. BN, acusa — 4. BN, *ometen* e — 5. OJ, *manca* si — 6. O, met — 7 BN, si uulla; J, conquerir — 8. Bc, mays cell (O, sel) — 9 OJ, fenides. *Cessa la lliçó de* N — 10. OJ, dousa — 11. B, *afegeix* : Expliciunt ore beate uirginis marie : O, Deo gracias : J, Amen

Nota bene : En l'aparell crític potser hem recullides massa variants accidentals. Ho hem fet per tal de donar una idea de la ortografia del ms. O, principalment, millor que el bàsic (B) sots aquest aspecte, si be inferior morfologicament.

Plant de la Verge

SIGLA

2 *O* = Ms. *Ott. lat. 845* de la Biblioteca Vaticana, s. XIVe , base de l'edició

1 O = Ms. *Ott. lat. 542*, de la mateixa Biblioteca Vaticana, s. XIVe

24 J = Ms. *1/71* de la Biblioteca del collegi de St. Isídor (Roma), s. XVe

[ ] = Afegits als mss. pel mateix copista.

O^{1},O^{1},J^{1}, = Correccions posteriors

< > = Addicions de l'editor.

Seguim feelment la lliçó de *O*, però afegim *h* a *a* i *e* (d'*aver*) i a *o* pronominal. Les característiques de grafia del ms. J ja estan insinuades en la nota de la pàgina 64, i són també les del ms. O, a saber : ús de *ç*, de *h* en les formes d'*haver* i darrera *c* adhuc en mig de paraula (bocha), de *ll*, i a més, *ny* en lloc de y*n*, de *O*. En l'anotació de variants seguim el sistema exposat en la nota de la pàg. 2, advertint que tampoc no recollim sempre les de *mays* o *més*.

A més dels mss. de sigla, contenen el *Plant* els 15, 33, 34, 41. No hem pogut veure, de moment, aquest darrer, amb la lliçó del qual voliem suplir la part que manca en el J.

DE la passió[1] e lo desconort que ac nostra Dona de son fil.[2]

IVIA ab[3] gran gaug la verge Maria
en veser son Deu fil,[4] que aüt avia
per lo Sant Espirit, sens dome paria:
e car son dou<s> fil, deu e home[5] sabia,
lo gran gaug el plaser que per él sentia,
no es quil pogués dir. Mas gens no sabia
lira nil desconort en ques devenia,[6]
car Judas[7] Scariot consebut avia
en traïr Jhesu Crist, qui morir volia
per nosaltres salvar[8] e per donar via
com mays lo servescam,[9] e que cascú sia
seu per compra de mort, car per nos moria.

I. *Com fo venut*[10]

JUDAS Escariot, tu as mon fil venut,
lo qual molt mays val que so que[11] nas aüt:

1. O^1, *afegí* de ihesu crist — 2. J, Comença lo plant de nostra dona santa Maria | del prolech : O, *manca tot el títol* — 3. O, Anaua ab : J, nanaua en : J^1, viuia en — 4. O, e ueser son (O^1, *afegí* deu) fill — 5. OJ, son deu fill ic (J^1, fill deu e) home — 6. O, deuinia — 7. OJ, judes *passim* — 8. OJ, a saluar — 9. OJ, lom seruescha : J^1, lo seruiscam — 10. OJ, *totes les estrofes manquen de títol.* O, *les comença amb bellíssimes caplletres historiades;* J, *les posa totes seguides sense cap separació.* J^1, *afegí al marge la matèria de cada estrofa en títols difusos, que creim inútil recullir.* — 11. OJ, lo qual mays (J, mes) ual que tot quant

donat as per argenf lo seynor de vertut.
Tu eres per mon fil e per mi molt volgut:
mi as, fals, enganada e tu tés[1] desebut,
e si eu ne son trista, e tun[2] seràs perdut.
Fals! còm as pogut vendre cel qui es mays temut,
qui es home e deu, e es rey[3] de salut?
Jon romang dolorosa, e tu nés[4] abatut.
Judas fals, traïdor![5] mon cor as combatut
ab ira e dolor aytant com as pogut;
per quen seràs en infern combatut e vensut.

II. *De tració*

SEYNORS: a tuyt mi clam de la gran tració[6]
que an fayt'a mon fil li fals judeu felló,[7]
qui en mi ses fayt home per lur salvació,
e tots temps ha fayt be, e falliment no fo:
ara lo man traït, e lan mès en presó.
A, judeus[8] traydors! per qual entenció
avets traït mon fil, qui de[9] linatge fo
de David, Moysès, segons profeció?[10]
De aquest gran traïment, lassa irada so[11]
tan fort, que totam sent en consumació,
e tot quant ha en mi, nestà[12] en passió.
De aquest mal qui mes[13] fayt, quin trobarà perdó?

III. *De besament*

JUDAS fals e amic[14] de tot defalliment!
còm fust anc tan ardit, que ab boca[15] tan pudent
baysest mon dous fil, amic[16] de compliment,

1. O, engana e tu nes (J, *també* nes) — 2. O, tu ne — 3. O, qui en home e deu e rey es (J, *també* e rey es) — 4. OJ, nest — 5 OJ, e traydor — 6. J, traicio — 7. *O*, fayta mon; O, jueu (J, juheu) fellon — 8. O, judes — 9. OJ, del — 10. O, profacio — 11. *O*, gran turment?; OJ, iradan so — 12. OJ, esta — 13. OJ, daquest mal qui es (J, nes) — 14. O, enamich — 15. OJ, fuist ... quab (O, qual) bocha — 16. OJ, deu fill e amich

qui ha boca olent en tan bel[1] parlament,
qui anc mays no mentí nin parlet follament,[2]
ans en diu veritat tan vertuosament,
que nuyl hom viciós ni qui[3] sia mintent
no la deuria baysar per negú traïment?
E tu fals, erguyllós, as donat baysament[4]
a mon fil, qui es deu e home exament,
lo qual sovín[5] baysava tan amorosament.
A, con las aunit per ton fals[6] tocament!

IV. *De mostrar*

JUDAS: tu as donat un fals bays per seynal,[7]
per aportar[8] a mort lo meu fil, qui tant val
e qui ha entreseyna[9] de persona leyal.
Enemic de vertut e en tot ple de mal!
car as fayt fals seynal, tun auràs tal cabal[10]
que tost temps ne staràs[11] en lo foc infernal.
Trista! Anc mays no fo, segons dret natural,
que ab falsa semblansa hom vengués en ostal[12]
mostrar veritat de nuylla res corporal,
e aysò meteyx es de causa spirital;
e tu, fals mostrador, as mostrat hom[13] vidal,
qui en quant es Deu no poria[14] esser mortal.

V. *De presó*

A,[15] dolenta marrida! Lo meu fil està pres:
menenlosen judeus, sens que él nos nes[16] defès
ni eu, qui son fembra, noy poria far res.
Ha negú emfre nos que ajudar i pogués?
Anava la puella prés son fil, e espès

1. OJ, ab tan bell — 2. OJ, que hanc; O, falliment — 3. OJ, quin — 4. O, baysant — 5. OJ, souin te — 6. OJ*O*[1], A fals com las trayt per ton uil — 7. OJ, .i. bays per senyal fal — 8. O, portar — 9. O, qui encresya: J, qui encreseya — 10. OJ, trebal — 11. O, seras — 12. OJ, uisques en lostal — 13. O, home — 14. OJ, pot — 15. OJ, *sense* A — 16. OJ, jueus *usual* sens quell no (J, non) es

demandava ajuda, e tirava a manès[1]
sos cabels, e sa cara rompia, e no es
qui li donàs ajuda, com si res no valgués
ella[2] ni son Deu fil; per que pietat es
oir[3] lo desconort en lo qual ellas mès,
ni com foren, vas[4] ella, vilà e descortès
tuyt li seu compaynó el[5] judeu malaprès.

VI. *Desemparada*

ESTAVA la reïna[6] molt fortment irada
can per los seus sí[7] era desemparada,
car sino sant Jouan,[8] per tots fo lexada.
Cridava la doncella: E on[9] es anada
la nostra companyia[10] qui ma desonrada?
car man jaquida solà ab tant vil[11] meynada,
meynada del demoni, e qui ma donada
tanta de pressura e tanta[12] bocada,
que apenes mi sostenc, tam fort son cascada.
Lassa! e ja era per los meus aujada;[13]
e seu que anc no fuy[14] en vas éls errada,
per qual rasó man, doncs, axí ublidada?[15]

VII. *Negat*

NEGAT ha sent Pere lo meu fil per paor,
la qual ac dels judeus, e no la ac major
de mon fil gloriós, qui es son creador,
lo qual la molt amat com leyal amador.[16]
E tu, Pere, qui eres un paubre piscador,[17]
has negat lo meu[18] fil, qui tes honrat seynor

1. *O*, manes : O, ab manes (*la* b *puntuada*) : J, ses manes. *Interpretam* a manades — 2. O, della — 3. OJ, ausir — 4. OJ, e com foren ues — 5. *O*, e li — 6. OJ, regina *usual* — 7. *O*, *manca* si (= així) — 8. OJ, johan — 9. O, lassa e on — 10. OJ, compayna — 11. *O*, iaquida ab tant uil (O, uila) — 12. OJ, tanta de — 13. *O*, amada? — 14. OJ, e si que ... fuy (J[1], fiu) — 15. O, e qual rayso ... axi exoblidada : J, e per qual rayso ... exoblidada (*sense* axi) — 16. OJ, *manca el vers* — 17. OJ, pobre peschador — 18. *O*, a mon *tatxat* [lo meu]

e qui tu ha elet a[1] esser procurador
de totes ses oveylles, de qui ta fayt[2] pastor.
Peyre,[3] dix la reyna e dona de valor:
tam fort mas trabayllada per la pauc'amor[4]
que aguist a mon fil per[5] pauca de temor
de presó o de mort! Per que en[6] planc en plor.

VIII. *Clucat*

ESTAVA lo meu fil emfrels judeus clucat:
cascú colps li donava, dient:[7] «Qui ta tocat?
Pus que tut fas profeta, divina veritat».[8]
Estava lo meu fil pacient e senat,[9]
per donar[10] exempli de gran humilitat
e de[11] gran paciencia; per que fa gran pecat
qui no pren son exempli, qui tant li ha costat,
e qui no fa so que pot com él sia honrat.
A, seynors! con son trista, con tant pauc es amat
lo meu fil deu e home, qui vos ha tant[12] donat,
e qui per vosaltres[13] es tan fort avilat!
Ha negú emfre nos qui naja pietat?

IX. *Escupit*

PRES està mon car fil,[14] e, per vilania,
en la sua cara cascú escupia:[15]
cara de deu e home, on[16] tot be avia,
en qui veyg escupir, com si la pudia.[17]
En ella escupir, negú nos[18] jaquia,
e tant estava gran la inmundicia

1. OJ, *elideixen* a — 2. O, tat fet — 3. O, A *raspada* peyre : OJ, pere — 4. tam fort, *serà* can fort *ponderatiu* ?; O, paucha amor : J, poca amor — 5. O, per una — 6. O, quen ne : J, queи? ne — 7. O, dients — 8. O, que tut (O, quit) ... de ueritat : J, que tut ... deuina veritat — 9. J, pacient asanat (O, e sanat = asenyat) — 10. OJ, donar nos — 11. O, e la — 12. O, fill deus qui tant nos ha : J, fill deus (J[1], *afegí* e home) qui uos ha tant — 13. OJ?, nosaltres — 14 OJ, es stat mon fill — 15. OJ, cascun li scupia — 16. OJ, e hon — 17. OJ, en que ueig scupir si (J, [com] si) ella podia(?) — 18. O, no : J, noy

que en ella posaven, que can[1] la vesia,
della nom venia[2] lo gaug que solia;
e car a ella, lassa, venir[3] no i podia
que la denejàs, ab pauc[4] no moria.
A, cara gloriosa, don joy me venia!
A, can gran gaug auria si torcar[5] vos podia!

X. *De gautades*

Per la cara el col veig lo meu fil ferir
ab les[6] mans, e nos mou, tan fort ama suffrir![7]
e seu trista esper quan sen volràn jaquir.
A, cara a quis[8] tayn honrament e servir
e c'om a vos[9] deman perdó de son fallir!
Qui enaxí vos veu colpejar e aunir[10]
per tant malvat judeu, còm se pot abstenir
que no plor e no fassa mant anxós[11] suspir?
A, col tam pacient! còm podets sustenir
tant espès feriment? ni eu, còm pusc vivir
vesent vos per tant hom tant fort envilanir,
ni los judeus malvats[12] no ujar de ferir?

XI. *De escarnir*

A, trista de mon fil! e com es desonrats
emfre los mals judeus e los homens[13] armats
qui lescarnexon[14] com si agués pecats!
A, judeus plens de mal! e no escarnescats
aquel per qui serets jutjats e blastomats,[15]
lo dia del judici, per so col[16] desonrats;
car adoncs vos dirà: «Anats, malayrats,[17]

1. O, pausauen que com (J, con) — 2. O, ueya — 3. OJ, car (*sense* e); O, a ella uenir (O^1, *afegí* lasa) — 4. OJ, no podia | e que ... vn pauch (J, poch —) 5. OJ, e con gran ... si tocar — 6. O, las — 7. OJ, sofferir (J^1, soffrir) — 8 OJ, qui — 9. OJ, e que hom vos — 10. O, que enaxi uos veig colpeiar escarnir (J, e scarnir) — 11. OJ, amargos — 12. OJ, maluats juheus — 13. O, e homens — 14. O, lo (J, *també* lo) escarnexen — 15. OJ, flastomats — 16. J, quel — 17. OJ, cant (J, quant) adonchs ... malauyrats

en lo foc enfernal, on tots temps estiats,
car mi encolpavets de so don sots nafrats»!
A, fil! per pietat, un pauc mi esguardats,
e[1] ab vostre veser a ma pen'ajudats,
car en vos escarnir es mon cor treballats.

XII. *Despuyllat*

DESPUYLLAT es mon fil e tot quant[2] ha li par:
cel qui es ver[3] seynor de terra e de mar
no ha un petit drap don se pusc'[4] abrigar.
A lassa! Car lo veig enaxí nuu estar
e per[5] los fals judeus tant fort vitoperar,
ab pauc no pert lo sèn, el cor vol esclatar.
Seynors: aquest vel meu plasaus[6] en él pausar.
E éls com a enics nom volgren[7] escoltar.
A, fil gloriós! pus vos lexats despuyllar,
de vostra innocencia vos vuyllats adossar;
car trop ay gran ira dels escarns queus veig far
ni car eu,[8] lasseta, no vos pusc abrassar.

XIII. *Ligat*

TRISTA fuy e marrida can vi mon fil ligats,[9]
fil qui està seynor de tot quant es creats,
fil qui anc mays no fo[10] falliment ni peccats.
Enaxí com aynel que hom ha degollats,
qui en res nos nes defès, es mon fil suauats[11]
per pendre e ligar, a la lur volentats,
los seus brasses tant forts ab un filet delgats.[12]
Mas aysò él sofria[13] per sa humilitats

---

1. *O, manca* e — 2. O[1], *afegí* quant — 3. O[1], tal : *O, manca* — 4. OJ, de ques puscha — 5. O, tant (J, *també* tant) lo veig en aysi nutz estar | per — 6. O, meu uel placi'us : J, meu vel playaus. *Després de* pausar *cessa la lliçò de* J. — 7. O, com enemichs nom volgueren — 8. O, car yo no payria lescarns queus (*O*, que uos) veig far | he car yo — 9 O, quant viu lo meu fill ligat. *A tota l'estrofa es omesa la* s *final de cada vers, fora la del darrer* deitats — 10. O, feu — 11. O, nos defes ... sanujat — 12. O, los braços ... ligat — 13. O, aço ell soferia

e car amà honrar ab sa humanitats[1]
la divina natura, qui tant la exausats,
que tot quant ha creat a él ho ha donats,[2]
e ab él ses ajustada en un home deitats.[3]

XIV. *Batut*

ESTAVA Jhesu Crist a un pilar ligat
e per dos fort ribauts tam fortment assotat,
que tot lo cuir dels costats li avion levat.[4]
Cridava la doncella: A, on[5] es pietat?
A, judeus traydors, e com gran crueltat
està[6] en vostre coratge ple de gran falsetat!
Cridava la reïna[7] en alts crits a Pilat
que[8] falsament avia son fil a mort jujat,
car en nuyl falliment nol avia trobat.
A, fil! dix la doncella, e com sots malmenat!
ni com lo meu cor, ab quius he[9] tant amat,
està en gran dolor e per vos trabayllat!

XV. *Con portà la crou*

DE dos grans fusts fo fayt un molt greu bastiment
per so que en él lo meu fil suffrís[10] turment:
fayta ne fo la crots on pres recreament[11]
trastot lumà genre,[12] e, per avilament,
sobrel col de mon fil la posaren[13] vilment.
Com si él fos bastayx, li feren[14] mandament
que él portàs la crou, qui pesava[15] malament;
e per lo gran pes e per lo[16] batiment
a penes la portava, per laflaquiment[17]

1. O, *manca aquest vers* — 2. *O*, a el o donats — 3. O, e ab ell (*O*, ella ses: *O*[1], *tatxà* ses) aiustada es home deitats — 4. O, forts ribautz fortment era çotat | que lo cuyr del costat nauien tot leuat — 5. O, donzella *usual* ha e on — 6. O, es — 7. O, regina — 8. *O*, qui — 9. *O*, ab qui uos e: O, a queus he — 10. O, quel meu fill en ell sofferis — 11. O, faytan fo ... pren reparament — 12. O, linatge — 13. O, lo possaren — 14. O, feron — 15. O, crots qui pesa — 16. O, lo greu — 17. O, *manca aquest vers*

del seu cors gloriós, de tot mal innocent.
E eu, lassa, a él no pudia aver passament,
e cridava: Seynors! faytsli acurriment[1]

XVI. *Clauellat*

CAN mon fil fo al[2] loc on fo crucificat,
en subines mon fil éls agren enversat,
e ab tres claus en la crou molt fortment clauellat,[3]
e de cascuna part cascú clau reblegat[4]
per so que la pena fos en majoritat,
car en vers la terra estava regirat.
Lo sanc quin decorria tot era causigat:[5]
cascú son peu torcava e era despagat
com al[6] sanc de mon fil lavia acostat,
sanc qui de font ixia de home deïtat;
e cant eu[7] lo volia baysar, eram vedat.
A, lassa! com no moyr o no mes[8] ajudat?

XVII. *Coronat*

PER so que al meu fil fos donat gran turment
e que fos escarnit per trastota la gent,
ab corona despines, e cascuna puynent,
coronaren mon fil, quax qui fa honrament
a rey per son regisme, con pren coronament;[9]
e cascuna espina entrava tan fortment
per lo cap de mon fil, que tot era sagnent,[10]
e per tota la cara eral decorriment
de la sanc[11] tro als peus; mas langoxós turment
que eu,[12] lassa, avia, no es home vivent

---

1. O, ignoscent | E eu lassa que hauia fort gran pensament | e cridauals seynors fayts lin tost acorriment — 2. O, el — 3. O, e en subines ells lagueren en vesat | ab .iij. claus en la creu fortment lagron clauat — 4. O, rebauat — 5. O, quis decorria ... calsigat — 6. O, a la — 7. O, e quant yo — 8. O, muyr o mes — 9. O, quant pren honrament — 10. O, sanguent — 11. O, era decorriment, del cap ((*serà* de lo sanc?) — 12. O, yo

qui lo pogués pensar; car sol[1] lesgardament
que mon fil me fasia, mera quax foc ardent.

XVIII. *Penjat*

CAN dressaren la creu e mon fil penjar[2] vi,
en aquel punt un gran colp en mon cor sentí
de tan gran ira, que en pauc no morí:[3]
e la sanc e suor que daquel cors ixí
reguà lo païment; per qu'eu[4] adoncs naguí
e baysélo molt car; mas per so nos partí
lira ni la dolor, ans tota mestremí[5]
can sentí aquel sanc que Deus volc pendre en mi.
Dementre que mon fil penjava enaxí,
cascú lo desonrà e cascú lescarní;
e mon fil callava el cap teni'enclí:[6]
e al peu de la creu sent Jouan[7] era ab mí.

XIX. *Comana sa mayre a sent Jouan*

ESGUARDÁ Jhesu Crist sa mayre[8] e sent Jouan
ab esguart angoxós, com a hom angoxan,
e dix a sent Joan: «Ma mayre te[9] coman:
ella sia en ta guarda de uy més[10] en avan.
E vos, mayre e dona, prenets per fil Jouan».
Trista! Cant eu ausí que de mi fo[11] coman
cel qui nom lexava nuyl'hora tan ni quan,
adoncs me sentí sola, e pensé[12] en estan
que lo meu fil moria, e que en gran affan
en aquest mon viuria, on visquí benenan[13]
en estar ab mon fill, al qual dix en[14] ploran:
A, fil! menam ab tu: per mersè to deman.

1. O, sols — 2. O, pendut — 3. O, gran dolor que .i. pauch non mori — 4. O, per que — 5. O, ne dolor ... me scarni — 6. O, e lo meu fill ... tenia cli — 7. O, johan *forma constant* — 8. O, mare *passim* — 9. *O*, toe, *la* e *puntuada* — 10. O, duy may — 11. O, quan eu viu que de mi feu — 12. O, nula hora en quan | adonchs mi senti sola e pensi — 13. O, benaran — 14. *O*, eu

XX. *Abourat*

DEMENTRE Jhesu Crist[1] en la creu pendia,
en auts crits cridava[2] que gran set avia,
car tota la humiditat[3] de son cors ixia
en sanc e en suor;[4] e per vilania
beuratge molt amar, qui a set no valia,[5]
de suja e de fel vinagre hom[6] metia
en la sua bŏca, que mal no deya:
boca dolsa de amor e qui no mentia.
A, lassa marrida! E[7] com tanta aygua sia,
què es so que mon fil, qui tant la volia,
non poc gens aver, pus[8] creada l avia?
Trista son car no li n pusc donar[9] aquel dia.

XXI. *De la pena que Crist sentia*

SENTIA Jhesu Crist en la crots gran[10] turment
per les nafres dels claus e per lo pesament[11]
de la sua persona, car en desjuniment
era dosses nervis,[12] e pel coronament
de cascuna espina, que era trop puynent.
Encara, que avia aytan gran sentiment
de pena e dolor, com fo lo falliment
de tot lo humà linatge e li[13] primer parent,
per so que n fos fayt lo nostre[14] reparament.
Altra dolor avia Crist en son pensament
can veya sa mayre[15] en tan gran languiment;
encara, que son cors mays que altre era[16] sintent.

1. O, *manca* Crist — 2. O, e alts crits crida — 3. *O*, la humiditat (*caldrà llegir* (l)umiditat?) : O, *sense* la — 4. *O*, e suor — 5. O, que set non hauia — 6. O, vinagrom — 7. O, *sense* e — 8. O, ques aço que mon fill tant no la volia | non pogue gens hauer pus (*O*, pusque) — 9. O, trista fuy cant no lin pogui dar — 10. O, creu; *O*, tal — 11. O, dels peus e per lo posament — 12. O, en dislungament | era de sos neruis — 13. O, luma linatge e de li — 14. O, fet nostre — 15. O, quant uesia sa mare — 16. O, mays fort nera

XXII. *De la pena que sentia nostra Dona*

SENTIA nostra Dona per son fil grans dolors,
tant que tota estava en suspirs e en plors,
e enaxí tremblava com fembra per paors.
Lo seu cors verge tot era en gran sudors,[1]
e lo cor se departia[2] per forsa de langors.
Tan gran dolor avia que anc no fo majors:
les sues mans torsia, e cridava: Seynors!
volentera morria, car li gran[3] desonors
e la pena que dats a mon fil, qui amors
lo fan morir en la creu[4] per tuyt li pecadors,
mi costreynen tan fort mon cor ab amargors,[5]
que tot se deslassa es bayna[6] en dolors.

XXIII. *Còm nostra Dona pregava a los àngels que ajudassen a son fil*

LEVAVA nostra Dona les mans els uyls[7] al cel,
en altes vots cridava a làngel[8] sent Miquel,
Serafí, Cherubí, Gabriel e sen Rafael:[9]
Avallats e vejats esta mort tan cruel,
la qual fan a mon fil[10] li malvat infeel,
sens que él no ha colpa, ans ha estat feel
al Payre quil[11] tramès en mi per Gabriel.
Veus e com mor de set, e donenli de fel[12]
ab suja e vinagre, pus contraris[13] a mel
que no es foc ardent a aygua[14] ni a gel.
A, senyors![15] ajudats; car anc Caim dAbel
no ac mays de crueltat com an cest infidel.[16]

---

1. O, semblaua com femna (*O*, fembre) per pahor | lo seu cors sant verge tot eran grans sudors — 2. *Serà* se partia? — 3. O, moria car les grans — 4. O, en creu — 5. O, amargos — 6. O, desleya es baxa — 7. O, Leua nostra dona mans e ulls — 8. O, lo angel — 9. O, Axrubin? serafin gabriel e raphael — 10. *O*, a mol fil : O, *manca tot el vers* — 11. O, quill — 12. *O*, li feel — 13. O, contrari — 14. O, pluya — 15. O, senyor — 16. O, mes crueltat com han aquest infeel

XXIV. *Com Jhesu Crist comanà la sua ànima al Payre*

CRIDAVA lo Seynor, qui morian[1] la crots,
a lo seu Payre[2] deu, e gitava sanglots
per angoxa de mort que lauseia[3] per tots:
«O sant Payre, mon Deu! Vos qui tan leyal sots,
prenets lo meu espirit, qui mundarà lo pots[4]
dAdam e los profetes, e deligaràl[5] nots
del pecat original, qui estava en tots.
A, Payre gloriós! vuyllats ausir ma vots
e perdonats a est layre qui prés de mi[6] es en crots,
car en mi se confia que yo lo gart del lots
on estàn li demoni en labís mays desots,
los quals tracten ma mort em fan dir[7] fals mots!».

XXV. *De la mort*

ESTREMÍS Jhesu Crist e reclamà:[8] «Elí!»,
qui es interpretat: «Tu qui és[9] Deu de mi»,
Deus de la humanitat,[10] la qual él relinquí
en lexarla[11] morir, mas della nos partí;
mas volc que morís per so que agués fi
loriginal pecat que, per la[12] mort, delí.
E adoncs Jhesu Crist espirà e morí:
morí en quant fo home, no en quant fo diví.[13]
En lo punt de la mort lo sol sescureí,
e sís fé la luna, el temple sestremí.[14]
Sa mayre quil vi mort, caer al sol[15] se jaquí,
e dix a la mort: A, mort! portatsne mi.

1. O, mori en — 2. O, al seu pare *passim* — 3. O, soferia — 4. O, tan bell sots | pren lo meu sperit car mudar lo pots — 5. *O*, les profetes; O, desligaral— 6. O, uullats mausir ab uos | e perdonats est layre que pres mi — 7. O, e fan dire — 8. O, reclamet — 9. O, enterpretat ... est — 10. O, lumanitat — 11. O, lexarse — 12. *O*, qui per la : O, que per sa — 13. O, en quant hom ... era daui. *Posa aquest vers desprès dels dos següents* — 14. O, sol escuray | e sis feu ... ell temple estomi — 15. O, uiu mort al (*O*, el) sol caser

XXVI. *Lansejat*

En lo Cor de Jhesú[1] estava restaurat
un petit de sanc, per so que calsigat[2]
no fos pels judeus; mas Longí al[3] costat
lo ferí ab la lansa, e hal[4] cor traucat,
don ixí aygua e sang qui an Longí[5] tocat
en los uyls; per que ha son veer[6] recobrat:
e daygua e de sanc fol paviment[7] rosat.
Maraveyllàs Longí can él ví la clardat,[8]
e de la mort de[9] Crist ac molt gran pietat,
e penedís fort car lavia nafrat.
E yo, lassa, can ví[10] que Longí fo sanat,
dix als judeus: Vejats com fort avets[11] errat!

XXVII. *Com fo devallat[12] de la crou*

Can viren[13] los judeus que Crist fo trespassats,
cascú lo lexà, e fo acompaynats
de sa mayre e sent Jouan[14] e no daltre home nats:
lo dol que amdós fayen[15] no pot esser contats.
Dementre axí ploraven e mig jorn fo passats,
Josep Benamatia,[16] qui era molt privats
de Jhesu Crist estat,[17] demanà a Pilats
lo cors de Jesu Crist, e hal li altrejats,[18]
sí qu'él e sent Jouan de la creu[19] lan levats,
e la douça puella qui lo pres en sos[20] brats.
En un nou moniment e tots tres lan[21] pausats:
ab una nova tela en él lan soterrats.[22]

---

1. O, Al cor de ihesuxrist — 2. O, Vn fort petit ... calcegat — 3. O, per ells iuheus mas longis al (*O*, el) — 4 *O*, al: O, ha lo — 5. O, exia ... qui a longi — 6. O, lo ueser — 7. O, fon lo payment — 8. O, quant vi la claredat — 9. O, *manca* de — 10. O, molt fort quant ell lo hac nafrat | e eu lassa quant uiu — 11 O, auets trop — 12. *O*, deuallata — 13. O, viron — 14. O, e Johan — 15. O, cab dos fasian — 16. *O*, Joseb; O, barimaties — 17 O, *manca* estat — 18 O, alli (*O*, *també* alli) atorgats — 19. O, crotz — 20. O, preslo en los seus — 21. O, lan tots tres — 22. O, *manca aquest vers*

XXVIII. *Con la reïna se partí del moniment*

MARIA Magdalena venc al moniment
on atrobà la reyna en gran desconsolament,
e sís fé sent Jouan, e preguà[1] humilment
la puella damor que vengués mantinent
a lostal, e presés[2] un pauc de recreament.
A! dix la reïna: E tan greu partiment[3]
es aquest que eu fas de mon fil! car no sent
vertut ni forsa en anant ni en seent.[4]
E adoncs la reyna, donà un[5] baysament
a la peyra del vas, ab tal suspirament,
que en pauc no fo son cor en esclatament:
va sen ab[6] Magdalena, en ella sustinent.

XXIX. *Con la consolaven les .iij.es Maries*

CAN amdues[7] foren vengudes a maysó,
Maria Cleofàs[8] e Maria Salomó
estaven en la cambra en gran[9] desconsolació.
Can viren la reïna, qui nols dix hoc ni no,[10]
car quax morta estava, mudaren lo sermó[11]
en consolar la reina, mas no valc pauc ni pro,
car tan gran dol faya que ⟨a⟩ neguna rasó
que elles li dixessen, no donava responsió,
car prés era de mort per la greu passió[12]
que membrà de son fil, qui a gran tort[13] mort fo.
Esgardava[14] la reina sà e llà en viró
si veuria son fil, rey de la mar el tro.

---

1. O, on troba la Reynan desconsoladament (*en el text llegeixi's* 'troba) | e sis feu sant iohan e pregal — 2. O, pregues? — 3. O, la regina tan greu departiment — 4. O, en mi en anent ne sient — 5. O, donant — 6. O, que pauc ... ab gran esclatament | vench ab — 7. O, Quant abdos — 8. O, cleophe — 9. O, *omet* gran — 10. O, hoc no — 11. O, *manquen el dos versos següents* — 12. O, que elles (*O*, els) li dixeren? no dona responso | car prop era ... per la gran passio — 13. O, membret ... greu tort — 14. O, Esguarda

XXX. *Com sent Jouan consolava nostra Dona*

DEMENTRE nostra Dona estava en plorar
e en torsre ses mans e en suspir[1] gitar,
a lostal venc Jouan, e volclo[2] consolar
la reina que plorava; mas[3] anc nos pot estar
c'ab ella no ploràs tro ques volc[4] esforsar;
e[5] dix a la reina que no volgués membrar
lo seu fil ni sa mort, per so que reposar
pogués un petit car no ⟨o⟩ poria[6] durar.
A, Jouan! dix la reina: no sabs bé conseyllar,[7]
car en membrar mon fil, la mort nom pot sobrar,[8]
e si eu loblidava, fallirmia[9] amar;
per qu'eu te prec, fil, que dél me vuylles[10] parlar.

XXXI. *De la fi del desconort*

FINIT es aquest PLANT, qui es tam dolorós,
DE LA VERGE reïna mayre de peccadors,
lo qual vol que xanton los grans e los menors
la douça donçella qui es dona damors.
Per que, eu RAMON LUYL qui del xant ay[11] dolors,
lo do als uns e als[12] altres, per so que les langors
menbren de nostra Dona, e la gran desonors
que es fayt'[13] a son fil per prelats e seynors,
car en la Terra Sancta no fan dire[14] lausors;
e si nostra Dona al cel agués[15] dolors
car tant pauc onram son fil, ara lagra[16] majors.
A vos, Verge reïna, coman est xant damors.

O, torcer ... suspirs — 2. O, la — 3. O, *om.* mas — 4. O, ploras e si uolch — 5. O, *sense* e — 6. O, e sa mort ... repausar | poguessen car no ho poria molt — 7. O, nom sabs be consolar — 8. O, sobtar — 9. O, e si lo oblidaua falir ma — 10. O, quem vulles dell — 11. O, lull ... he — 12. O, (*sense* lo) do als vns els — 13. O, dona les grans desonors | qui son fets — 14. O, dir — 15. O, el cel agues : O, agues ara — 16. O, honren son fill les agra

Desconort

SIGLA

2 *O* = Ms. *Ott. lat. 845* de la Biblioteca Vaticana, s. XIVè, base de l'edició

1 O = Ms. *Ott. lat. 542*, de la mateixa Biblioteca, s. XIVè

18 V = Ms. *lat. 9344*, també de la Vaticana, s. XVè

24 J = Ms. *1/71* de la Biblioteca del convent de St. Isídor (Roma), s. XVè

C = Lliçó concordant dels manuscrits de confronta (OVJ)

[ ] = Afegits als manuscrits, del mateix copista (primera correcció)

O^1O^{1}V^{1}J^1 = Correccions posteriors

< > = Addicions de l'editor.

Els mss. emprats formen dues famílies, representades per *O* i OVJ, respectivament. També contenen el Desconort els mss. 4, 15, 22, 32, 33, 34, 35, 37, 41. Per l'*incipit* respectiu reportat per Massó i Torrents (*Anuari de l'I d'E. C.* MCMXIII-XIV) sospitam que tots pertanyen a la 2.ª família, si no es el 22, qui potser es de la 1.ª Bé ens planyem de no haver-lo tengut a mà. El 4 (*R. L. 40* = D, de la Biblioteca Provincial de Palma) es de molt bona època però les dificultats de consulta derivades de l'aplicació mecànica del Reglament, ens ha constrets a prescindir-ne. Creim, però, que l'edició no hi pert gaire; car havent servit de base a l'edició Rosselló, hem constatat que les variants que presenta amb el bàsic nostre, coincideixen amb les dels mss. de confronta. La lliçó concordant d'aquests (**C**), que donam en l'aparell crític, propiament es la de O, prescindint de les variants purament ortogràfiques de V i J, i, generalment, de les de terminació verbal en *on* i *en* (*eron* o *eren*). La grafia de V es consemblant a la de J (pàg. 64, *nota*). *Mutatis mutandis* seguim el mateix criteri indicat en la *nota* de la pàg. 2.

DEUS amorós: ab ta vertut comensa aquest DESCONORT de R. Luyl[1]

I

EUS: ab vostra vertut comens est DESCONORT,
lo qual fas en xantan, per so que men conort,
e c'ab él reconte[2] lo falliment el tort
que hom fa en vers vos, quins jutjats en la[3] mort;
e on mays mi conort, e meyns ay lo cor[4] fort,
car dira e dolor fa[5] mon coratge port;
per quel conort retorna en molt greu[6] desconort.
E per aysò estayg[7] en trebayl en deport,
e no ay nuyl amic qui negú gaug maport,
mas tan solament vos; per qu'eu lo fax en port[8]
en caent en levant, e son say en tal sort,[9]
que res no veyg ni aug don me vengua confort.

---

1. O^1J, Aquest es lo desconor (J, -ort) que maestre ramon luyll feu en sa uellesa con viu que lo papa ne los altres senyors del mon no (O^1, *sense* no) uolgueren metre orde en conuertir los infeels, segons que ell los requeri moltes e diuersses uegades. O^1, *posà aquest introit al peu de la pàgina anterior* (fol 72v) : V, *l'omet tot* — 2. C, que ab ell recompte — 3. O, en ues : J, eues; J, a la — 4. VJ, (*sense* e) com *i* con *respectivament* mays mi; *O*, cors — 5. C, faç — 6. C, me torna ... gran — 7. C, (*sense* e) per ayço eu estich (VJ, stich) — 8. C, fax (J, faix) aport — 9. C, en casent e leuant e suy say en tal port

II

CAN fuy gran[1] e sentí del mon sa vanitat,
comensé a far mal e entré[2] en peccat,
ublidant Deus gloriós,[3] siguent carnalitat;
mas plac a Jhesu Crist, per sa gran pietat,
ques presentà[4] a mi .v. vets crucifigat,
per so quel remembràs[5] en fos enamorat
tant fort, que eu tractàs com él fos[6] preïcat
per tot lo mon, e que fos dita veritat
de la sua[7] trinitat e con fo encarnat;
per qu'eu fuy espirat[8] en tan gran volentat,
que res àls no amé mas que él[9] fos honrat:
e adoncs comensé con[10] lo servís de grat.

III

CAN pris a consirar del mon son estament,
com paucs són cristians e molt li descreent,[11]
adoncs en mon coratge ac[12] tal concebiment:
que anàs[13] a prelats e a reys, exament,
e a religioses, per tal ordenament[14]
que sen seguís passatge e tal preïcament,
que ab ferre e fust e ab ver argument
se donàs de[15] nostra fe tan gran exalsament,
quels infeels venguessen a[16] convertiment.
E seu aysò tractan,[17] .xxx. ans ha verament,
nou ay pogut obtenir; per que nestay[18] dolent
tant, quen plore sovén en son[19] en languiment.

1. OJ, grans — 2. C, comencey ... entrey — 3. C, lo uer deus — 4. V, que; OV, presentech : J, presentet — 5. C, remenbres — 6. C, e que eu (*O*, queu) procures ... fos be — 7. *Serà* de sua? : C, de sa gran — 8. C, suy inspirat — 9. O, quell — 10. C, e ladonchs; V, quom — 11. C, con son pauchs ... e molts (J, molt) li descresent — 12. C, aych — 13. C, anes — 14. C, ab tal (V, aytal) ordonament *usual* — 15. *Serà* se das? : C, se des a (V, ab) — 16. C, tant quels ... a ver — 17. C, e (V, *sense* e) eu ay ço tractat — 18. C, no nay res obtengut per queu nestich — 19. C, sui

IV

DEMENTRE que enaxí[1] estava en tristor,
e consirava sovén la[2] gran desonor
que Deus pren en lo mon per sofraxa damor,[3]
con a home irat qui fuyg a mal seynor,
men ané en un boscatge, on estava en plor[4]
tant fort desconortat, quel cor neran dolor;[5]
mas per so car plorava, hi sentia[6] dolsor,
e car a Deu[7] parlava, feent a él clamor
car tan pauc exoex[8] li just el peccador,
adoncs <c>om lo requiren en tractar[9] sa honor;
car si mays los donava dajuda e favor,[10]
pus tost[11] convertirien lo mon a sa valor.

V

ENAXÍ eu estan en[12] malencolia,
esgardé e vi un hom qui venia,
un bastó en sa mà e gran barba avia,
e en son dos cilici, e qui pauc vestia.[13]
Segons son captener heremita[14] paria
e can fo prés de mi, dixme què avia,
ni lo dol qu'eu menava, e don[15] me venia,
ni si él en res ajudar me podia.
E seu respulli, que tal ira sentia,[16]
que per él ni per altre[17] nom consolaria;

1. C, queu axi — 2. C, e (J, *sense* e) consiran souen en la — 3. *O*, sofracha de amor — 4. C, aney (J, ani) al boscatge ... ab plor — 5. C, quel cor naych (V, nay) gran dolor — 6. C, e sentia — 7. C, ab deu — 8. C, con ... exauseyx — 9. C, cant lahoron el creon en tractar (*O*, en t[r]acta[r]) — 10. C, feruor — 11. *O*, pus? *raspat* to[s]t : C, pus tost — 12. OJ, enaxi com estaua ab : V, axi (*sense* en) com staua ab — 13. (*Versos 50-53*) C, a luny guardí e uiu un hom qui uenia | ab basto en sa ma, gran barba hauia | en son dors selici portech, pauch ualia — 14. *O*, captene[r]t, *la* t *puntuada*; C, ermità *forma única* — 15. O, es? *raspat* don : VJ, de hon — 16. C, ne cell (J, sell) per nulla res ajudar men (J, me) podia | e seu las (V, e eu llas) resposli que tal mal (J, *om.* mal) me sentia — 17. C, ni altre

car segons que hom pert[1] creyx la fellonia.
So qu'eu ay perdut, e diro qui[2] poria?

VI

RAMON: dix Ieremita, vos, què avets perdut?
per que nous consolats en lo Rey de salut,
qui abasta a tot so qui per él es vengut?[3]
mas aquel qui él pert no pot aver vertut
en esser consolat, car trop es abatut.
E si vos no avets nuyl amic quius ajut,
digatsme vostre cor, e què[4] avets aüt;
car si avets flac cor, o si[5] sots desebut,
be poria esser queus fos acorregut
per la mia doctrina, tant que si sots vensut,
queus mostrara[6] a vencre vostre cor combatut
de ira e dolor, ab que Deus hi ajut.[7]

VII

N EREMITA: seu pogués aportar[8] a compliment
la honor que per Deu tracté[9] tan longament,
no agra re perdut nin[10] fera clamament,
ans guasaynara tant, que a convertiment
nė vengron li errat, e lo sant Moniment
agren los crestians. Mas[11] per defalliment
daquels a qui Deus ha donat mays donrament,
qui nom volen ausir, e[12] tenen a nient
mi e mes paraules, com hom qui follament
parla, e res no fa segons enteniment;
per que eu[13] per éls pert tot lo procurament
que fas per honrar Deu e[14] domens salvament.

---

1. O, *omet* pert (O[1], *supli*) — 2. OV, e ço; C, perdut ay e dar quiu (O, di[r]o quio) — 3. C, basta; O, es esdeuengut — 4. OV, ni que: J, ni per que — 5. C, flach cor hauets ne si — 6. O, mostrare — 7. O, ab ira ... uo[s] (*corregit*) aiut — 8. C, nermita ... portar — 9. C, que eu tracte (O, tracta) per deu — 10. V, ne — 11. *Sobreentenem* fas clamament — 12. C, ans — 13. OC, queu — 14. V, *omet* e

VIII

ENCARA US dic que port una *Art general*
que novament es dada per do spirital,[1]
per qui[2] hom pot saber tota re natural
segons qu'enteniment ateyn lo sensual.
A dret[3] e medicina e a tot saber val,
e a theologia, la qual[4] mes mays coral:
a soure[5] questions nuylla art tant no val,
e a destruir errors[6] per raó natural;
e tencla per perduda, car quax a hom non cal.
Per qu'eu en[7] planc en plor, en ay ira mortal:
car nuyl hom qui perdés tan preciós cabal,
no poria aver mays gaug de re[8] terrenal.

IX

RAMON: si vos fayts so que a vos se covê,
en procurar honor a Deu, e a faire[9] be,
e no sots escoltat ni ajuda nous ve
daquels qui nan poder, per tot so nos[10] covê
que siats despagat, car Deus,[11] qui tot ho ve,
vos na aytant de grat com sis complís de se
tot so que demanats; car hom qui bes[12] capté
en tractar[13] sa honor, aconsegueyx en se
mèrit esmenda e do, pietat e mersè.[14]
Per que fa gran pecat qui en son cor reté
ira ni desconort, faent Deus a él be[15]
quis concorda ab gaug esperansa e fe.

1. C, qui nouament; J, don esperital — 2. C, per que — 3. C, al dret — 4. *O*, que : *O*[1], al' la qual — 5. *O*, e a soure : O, a solra : VJ, a solre — 6. C, ne errors destruir (V, destroyr) — 7. C, ne — 8. C, hauer gaug may de res (*O*, guay *tatxat* [gaug]; J, mas?) — 9. C, e far gran (*O*, [gran]) — 10. C. daycells quan lo poder jes per ço nos (V, qui han ... vos) — 11. VJ, quen siats ... car cell (O, ceill) — 12. C, demandats; O, be se — 13 C, a tractar — 14. C, merit e esmenda do pietat merce (O, e esmenda : V, e smenda; J, e merce) — 15. C, a ell deus be

X

RAMON: de vostra *Art* no siats consirós,
ans en siats alegre en estiats[1] joyós;
car pus Deus laus ha dada, justicia e valors
la moltiplicaran en leyals amadós;[2]
e si vos en est temps ne sentits amargós,[3]
en altre temps meyllor aurets ajudadós[4]
tals, qui la apendran, en venscran[5] les errors
daquest mon, en faran molts bons fayts cabalós.[6]
Per queus prec, mon amic, que[7] conort sia ab vos,
e duy mays[8] no plorets contra fayt virtuós;
enans vos alegrats contra fayt viciós,
e de Deu esperats[9] gracia e secors.

XI

RAMON: per que plorats e no[10] fayts bel semblant,
e que vos conortets de vostre mal talant?[11]
E car no ho fayts, mi fayts esser[12] duptant
que siats[13] en pecat mortal, tam mal estant;
per que siats indigne[14] a far res ben estant;
car Deus nos[15] vol servir per nuyl home en pecant.
E si[16] no ve a fi so que desirats tant,
no es culpa daquels don vos[17] anats clamant;
car Deus no vol que vostre fayt vaja en avant[18]
si estats en pecat; car de be tant ni quant
no pot, hom pecador, dél esser comensant;
car lo be el pecat en res no són[19] semblant.

---

1. OV, ne siats; C, estatsne — 2. O, muntiplicaren; C, amadors — 3. *O*, nauets un pauc damargos (OJ, amargors) — 4. C, aiudadors — 5. C, les apendran en uençran (O, uençren) — 6. C, molt bon fayt; O, cabalors — 7. C, *omet* que — 8. *O*, e uy; C, may — 9. C, e esperats de deu — 10. OJ, nom: V, non — 11. C, e com nous conortats del (V, de); O, talent — 12. C, Per aquesta rayso mi fayts estar — 13. OJ, stiats — 14. O, ingne — 15. *O*, uos, *corregit* nos — 16. V, en peccat | si — 17. OV, de quius: J, *manca el vers* — 18. C, no uol deus; OV, ges auant — 19. *O*, car be e pecat; C, han

XII

NERMITÁ:[1] no mescús que no aja pecat
mortalment mantes vets, don me[2] son confessat;
mas depus que Jhesu Crist[3] a mis fo revelat
en la crots, segons que damont vos he[4] contat,
e en la sua[5] amor mon voler confermat,
no pequé[6] a scient en nuyl mortal pecat.
Mas poria esser que per so qui's[7] passat
cant era sér[8] del mon, amant sa vanitat,
no sia per Jhesú[9] en far be ajudat;
emperò si nou era, tort faria e pecat
si no majudava depus quel ac[10] amat
e, per la sua amor, lo mon desemparat.

XIII

RAMON: hom necgligent no sab be procurar;
e està necgligent,[11] car molt no vol membrar
so que entén acabar. Per que mi fas[12] duptar
que lo públic negoci que tu vols[13] acabar,
ab los molts grans seynors, qui not[14] volen ajudar,
nos perda per so car molt no lo[15] vols amar;
car ab pauca amor gran fayt nos pot menar;
e si és pereós,[16] de tut deus rancurar,
ni de[17] ton falliment no deus altr'encolpar,
ni tu estant ociós not deus desconortar
per altre, mas per tu qui not vols esforsar
en far tot ton poder con Deus pusques honrar.

1. *O*, neremita — 2. *O*, mantas; C, de quem — 3. C, depuys (V, despuys) ihesuxrist. *Sospitam que el mot* crist *es sobrer i que la lliçó ha de dir* depus que Jesú — 4. C, desus uos ay (*O*, e) — 5. C, e aguí en sa amor (V, la amor : J, samor) — 6. *O*, pece : C, pequi — 7. C, esser en ço qui es — 8. C, cech (V, [crech], *la* r *tatxada*) — 9. C, que no sia per xrist — 10. C, si ell no mi aiudaua depuys que lay — 11. C, estant si negligent (V, necligent) — 12. C, quem (O, que me) fayts molt — 13. C, que uolets — 14. C, nous — 15. *O*, no lo (*la* l *sembla puntuada*) : C, *manca el vers* — 16. C, est *usual* pereros — 17. C, e de

XIV

NERMITÁ: vos vejats si eu son[1] ociós
en tractar públic be de justs e pecadós,[2]
car muyller nay lexada, fils[3] e possessiós,
e .xxx. ans nay estat en trebayl e langós,[4]
e .v. vets a la cort ab mies messions[5]
nay estat, e encara a los[6] Preïcadors
a .iij. capítols generals, e a los Menós[7]
altres tres generals capítols; e si vos
sabiets què nay[8] dit a reys e a seynors
ni con ay trebayllat, no seriets duptós
en mi que[9] sia estat en est fayt pereós,
ans nauriets pietat, si sots hom piadós.[10]

XV

RAMON: tot hom qui vol adur a compliment
negú fayt que[11] sia de molt gran estament,
covél quel[12] sapia tractar discretament;
mas si vos no sots home[13] discret ni entenent
segons lo fayt, sin fayts[14] rancurament,
rancurats vos a tort e sotsne reprendent
daquels qui són discrets, e qui[15] fan saviament
so qui a fayt bos[16] covél, e a lexausament
de la fe cristiana. Per queus conseyl breument
que estiats consolat en vostre defalliment,[17]
consirant que no sots a lo[18] fayt convinent,
e estats emfre vos[19] humil e pacient.

---

1. *O*, neremita; C, suy — 2. C, e de (V, *om.* de) peccadors — 3. O, fill — 4. C, e nay stat (V, stats) trentayns en treballs e langors — 5. V, uets (*O*, ueets) a la mort ab mies (*O*, ab mas : OJ, am mies) messios — 6. C, ab los — 7. C, a generals capitols tres e encar (V, enquer) als menors — 8. V, com hay — 9. *O*, qui — 10. O, home; V, piadors — 11. C, algun fayt qui — 12. OJ, que ell : V, quel[l] — 13. C, hom — 14. C, segons qual fayt coue en fayts — 15. C, *omet* qui — 16. *O*, qui a bo fayt se : C, quin fayt bos (V, vos) — 17. V, siats; C, falliment — 18. C, en lo — 19. OJ, entre nos

XVI

N EREMITA: eu no só de tal[1] discreció
c'a fayt tan cabalós abastàs[2] ma raó;
e si eu ignorant vas él fas falliô[3]
per sofrayta[4] dentendre e car discret no só
segons quel fayt es gran, per so vuyl compaynó
quil majut[5] a complir; mas nom val pauc ni pro
requerir compaynia, ans son sol[6] a bandó;
e can[7] los guart en la cara els vuyl dir ma rasó,
nom volen escoltar, ans dient[8] que fat só
los de més, per so car los dic aytal sermó.
Emperò al judici parrà qui ha[9] discreció,
e qui[10] de sos peccats atrobarà perdó.

XVII

RAMON: home avar can vol negú[11] fayt far,
so que volria no ho sab acabar.[12]
On, si vos sots avar[13] e no volets donar
del vostre, per so que Deus poguessets[14] honrar,
de vostra cobeitat vos deuriets clamar,
car ella vos enpatxa el bo[15] fayt procurar;
o si dar no podets, paupertat pot estar
contra vostre negoci, e deuriets pensar
quels seynors mays s'aclinen, per donar que preycar,
a los precs que hom[16] los fa. Per queus vuyl conseyllar
que si donar podets, pensats[17] tost del anar;
car per donar porets, tota res acabar.

---

1. C, seu (V, si eu) no so daytal — 2. C, quen fayt ... no abast — 3. V, *manca el vers* — 4. C, sofratxa — 5. C, quim ajut — 6. O, companya; C, soy (O, suy) sols — 7. C. (*sense* e) con — 8. C, uolon (V, uolen) ... dien — 9. C, pero parra al judici qui haura (*O*, quia) — 10. C, ne qui — 11. C, lom quis auar e vol alcun — 12. *Serà* so que él volria?: C, ço que vol no ho (*O*, o *puntuada* no o) pot complir ni acabar — 13. V, auas — 14. C, ne façats — 15. C, lo bon — 16. C, senclinon per dar que per preycar (*O*, pregar) | e los prechs quom (O, que hom) — 17. VJ, pensets

XVIII

NERMITÁ: certs siats que anc mays[1] cobeytat
de deners ni donors a mon coratge plac,[2]
e en aquest negoci de mon patrimonat
ay tota ora despès e nay tant larguejat,
que[3] li meu infant nestan en paupertat;
per que de avaricia nom tem[4] esser reptat;
ni donar eu no pusc a los[5] homens de grat,
car no só[6] home ric ni seynor de ciutat;
per que de so don mencolpats,[7] majats escusat;
ans si eu[8] fos seynor denperi o regnat,
tant del meu hi donara tro que fos acabat:
mas home qui pauc dóna no es bé escoltat.

XIX

RAMON: vana gloria sí fa a hom[9] amar,
per so que hom fassa de sí les gens[10] parlar
diens de hom lausor,[11] per so quels sia car,
e quel amen el honren en sovín nomenar.
On, si vos trebayllats per vos meteyx lausar,
erguyl e vana gloria vos fan[12] tant menysprear
a cels ab qui volets vostre fayt acabar,[13]
que nous deynon veer[14] nius volen escoltar;
car nuyl fayt tan honrat, vil hom no deu menar,
e tot hom es vil qui estiy en pecar[15]
e qui mays que nos[16] tayn se vuylla far honrar.
Per que de vostre tort no vuyllats altr' encolpar.[17]

---

1. *O*, neremita; O, may — 2. C, en mi no ha abitat — 3. C, patrimoniat | ay totes (V, tota) uets despes e aytant (J, hay tant) larguetat | que tuyt — 4. C, don de auaricia no dey — 5. V, als — 6. C, suy — 7. *O*, de so don? *esborrat* mencolpats : C, no mencolpets ans — 8. C, beus dich seu — 9. C, gloria uana fa hom a si — 10. C, e per ço ... les gents de si — 11. C, dient ... lausors — 12. C, erguyll gloria uana uos fa — 13. C, *manca el vers* — 14. C, nos denyen ueser — 15. C, home es uil e esta; V, en peccat — 16. C, (*sense* e) qui mays que (*O*, qui) no li — 17. OJ, tort uullats null encolpar : V, *manca el vers*

XX

N EREMITA: eu no say per qual entenció
avets de mi tanta mala cogitació;[1]
car ans deu hom aver bona presumpció
de hom que[2] no coneyx, que mala opinió.
E com no vos pensats que a fayt qui 's tam[3] bó
se pusca tot donar home qui pauc ni pro
no vayla en lo fayt? Car si eu[4] tot mal só,
segons que ho[5] requer natura e rasó,
tractara lo contrari; e, si Deus me[6] perdó,
anc mays en mon coratge entenció no fó
que per aver lausor parlàs[7] daytal sermó;
car en hom pecador nuyl laus pot esser bo.

XXI

RAMON: per aventura[8] vos no sots conegut,
e per so podets esser[9] en lo fayt desebut;
car nuyl tresor qui sia en terra escondut
nos covê[10] que sia desirat ni volgut.
On, si vostre saber no es apersebut,
cous pensats que per so ne siats creegut?[11]
mas mostrats so[12] que sabets, per so que vos ajut
vostra *Art* e saber;[13] car hom desconegut
no ha, per ignorancia,[14] honrament ni vertut.
E si vos, mon amic, amats de homens[15] salut
e de Deu honrament, e que no[16] sia perdut
vostre saber, fayts tant que sia conegut.[17]

1. C, uos hauets de mi tanta mala stimacio — 2. C, dome qui — 3. C, e per que nous pensats (V, presentats) que a fayt qui es tan — 4. V, si en — 5. *O*, que o : C, queu — 6. *O*, tractaria; C, mi — 7. C, lausors parles — 8. VJ, per uentura — 9. *O*, e per asso podets esser : C, e per ço podets esser (*serà* 'sser? *o serà sobrera la conjunciò* e?) — 10. C, abscondut | no coue ges (J, gens) — 11. V, quous pensats : C, cresegut — 12. C, *omet* so — 13. *O*, uostre arat, *la segona* a *puntuada*; C, sauber *passim* — 14. C, ignorar — 15. C, domens — 16. C, e no — 17. C, fayts que uostre saber sia be conegut

XXII

N ERMITÁ: cous pensats qu'eu tal saber celàs,
ab lo qual home nostra fe en provàs
a los homens errats per so que los salvàs[1]
Deus, lo qual tant desir que tot home lamàs?
ans siats segur que de mostrar en son[2] làs.
Mas si hom en mos libres fortment estudiàs,
e que per altre saber en res nols[3] oblidàs,
jon fóra conegut; mas com gat qui passàs[4]
tost per brases los ligen: per que ab éls[5] no fas
quax res de mon negoci; mas si fos qui'ls membràs[6]
e qui los entesés e que en éls[7] no dubtàs,
hom pogra per mos libres posar lo mon[8] en bon cas.

XXIII

RAMON: tot so que dic fas per vos conortar;[9]
mas pus[10] nous volets abstenir de plorar,
porà esser que men vuylla enujar.[11]
Emperò escoltats, e vejats sis pot far
so que vos demanats al papa; car no par
que sia possibol[12] la nostra fe provar,
ni que home pusca tals homens atrobar
qui sí mateyxs se donen a[13] marturiar
a los mals[14] sarraïns per éls a preïcar.
On, per so vos, amic,[15] nous devets maraveyllar,
sil papa els cardenals nous volen atorgar
so que les demanats, pus que nos pusca[16] far.

1. C, ab lo qual nostra fe tan fortment se prouas | als homens qui errats son per ço quels salvas (V, saluats) — 2. C, be segur quen demostrar son — 3. C, e per altre; *O*, no los — 4. C, si com gat qui pas — 5. V, tot per ... ab ell — 6. J, mos negocis : *O*, remenbras? — 7. C, bels enteses e en res — 8. C, pogra hom ... metrel mon — 9. C, Ramon ço ... aconortar — 10. C, per que — 11. C, esser be leu ... hugar — 12. C, possible — 13. C, pogues aytals homes trobar | que si matexes (*O*, per si meteyx) donessson a greu — 14. C, als maluats — 15. C, per aço amich — 16. C, que los (V, quels) ... no si pot

XXIV

NERMITÁ: si la fe hom no pogués provar,
doncs los crestians Deus[1] no pogra encolpar
si a los infeels no la volon mostrar,
els infeels se pogren per dret de Deu[2] clamar,
car major veritat no lex'[3] argumentar.
Per so que lenteniment[4] ajut a nostre amar
com mays am trinitat e de Deu encarnar,[5]
e a la[6] falsetat mays pusca contrastar,
escrit ay lo *Passatge* on ay mostrat tot clar,
com lo sant[7] Sepulcre se pusca recobrar,
e com hom atrob homens qui vajen[8] preïcar
la fe sens paor de mort e qui ho sabion far.[9]

XXV

RAMON: si hom pogués demostrar nostra fe,
hom perdria[10] mèrit; e per so nos cové
ques pusca demostrar, pus que sen perdés be;
car en perdre lo be, fóra lo mal, de se,
causa al demostrar, qui contral mèrit ve,
lo qual hom ha per creure veritat, que nos ve[11]
per forsa dargument, mas[12] solament per fe.
Encara, quel entendre humà gens no conté[13]
tota la veritat de Deu, qui infinidas[14] manté
tant, que causa finida tota ella no té.
Per que vostra rasó no par que valla re,
e car nous consolats, fayts so que[15] descové.

---

1. C, donchs (*O, manca*) deus als xrestians — 2. V, e los infaels; C, de deu per dret — 3. C, lax — 4. C, per que lentendiment — 5. C, de deus lencarnar (*O*, encarna[r]t, *la* t *puntuada*) — 6. V, e a la fi — 7. C, lo molt sant — 8. V, hom ha pochs homens; C, uajon — 9. V, por de mort ... saubra far (O, sabra fer : J, sabra far) — 10. *O*, perdrie : C, perdera — 11. V, la qual ... nos coue — 12. C, ans — 13. C, quel huma entendre no conté — 14. O, tota ueritat : VJ, tota uirtut (*serà* tota vertat? *la mida del vers par que demani aquesta lliçó*); C, quinfinidas — 15. O, qui : V, quius : J, quis

XXVI

N ERMITÁ: si hom fos a sí meteyx creat,
so qu'entenets provar contengre veritat;
mas car Deus creà home, per so[1] quen sia honrat,
qui es pus noble fi e ha mays[2] de altetat
que la fi que hom ha en esser gloriejat,[3]
no val vostra raó; e's ja[4] damunt provat,
que la fes pot provar, si ben avets[5] membrat;
e si bes pot provar, nos segueyx que creat
contengua e comprena tot lo ens[6] increat,
mas quen entén aytant, com a él[7] sen es dat,
per so que hom aja plena de Deu sa volentat,
son membrar e entendre, poder e bontat.[8]

XXVII

RAMON: còm vos pensats, que hom per preïcar
pusca[9] los sarraïns adur a batejar,
car segons que Mafumet ha volgut ordenar,
que aquel quin diu mal, no pusca escapar
e que ses raons hom no vuylla escoltar?
Per que a mí no par utilitat lanar.
Encara, que home no sabria parlar
lenguatge arabesc; mas per enterpretar
no poria per res ab éls molt enansar;
e sil lenguatge 'pren, poray trop trigar.[10]

---

1. C, *omet* so — 2. V, menys — 3. C, gloriat — 4. C, don no ual tal rayso e ja es — 5. V, fe se pot; C, be hauets — 6. C, trestot lens — 7. C, en ell — 8. C, haja de deu plena bontat | ... poder e uolentat — 9. C, per predicar | pogues — 10. (*Versos* 315-322) C, car segons mafumet (J, mafomet) ha uolgut ordonar | qui diu mal de sa ley no puxa (J, pusca) scapar | e que aytals rahons no uullan disputar | per que a mi no par utilitat lo anar | encar chom no (*O*, encara que home qui no : O, e encar com no : V, enquer que hom no) sabria la lur lengua parlar | qui es (O, e) lenguatge arabich e per enterpretar | no poria (*O*, pot : O, porien : V, poriem) ab ells negun be enantar | si hom aprenial lenguatge pories trop tardar (V, lengatge *en ambdós casos, i abans* lenga)

Per que ⟨a⟩ vos consel[1] que anets Deu preguar,
en una alta montanya ab[2] mi Deu contemplar.

XXVIII

N ERMITÁ:'ls sarraïns són en tal estament,
que aquels qui[3] són savis per forsa dargument,
no creen en[4] Mafumet; ans tenen a nient
l'Alcorà, per so car no visc honestament.
Per que aquels venrien tost a convertiment,
si hom ab éls estava en gran disputament
e la fe los mostrava per forsa dargument,
e aquels convertits, convertrien[5] la gent;
en apendre[6] lur lenguatge hom no està longament,
ni no cal c'om blastom Mafumet mantinent.[7]
E qui fa so que pot, lo sant Spirament
fa so que a él cové, donant lo compliment.

XXIX

RAMON: cant Deus volrà quel mon sia convertit,
adoncs darà los lenguages,[8] per lo Sant Espirit,
e convertirà lo[9] mon, segons que avets ausit
de Crist e dels apòstols, don es fayt mant escrit;[10]
e aquel convertiment serà per tot lo mon sentit
tant, quen .j. ovili seran li hom unit,
lo qual mays[11] no serà en est mon departit;
e aquel serà nostre e per Deu estabilit,
e ja mays nuyl pecat no serà[12] consentit;
e[13] car en aquest temps cascú hom ha fallit

1. C, que us do de consell — 2. C, e ab — 3. C, cells; *O, Després d'aquels hi ha un mot raspat, i* O^1 *afegí* qui *al marge* — 4. C, *omet* en — 5. *O*, couertirian : OJ, conuertirien — 6. C, e en pendre (J, apendre) — 7. *O*, ni nol cal ... el comensament — 8. C, lauors dara lenguatges — 9. C, a conuertir lo. *En el text potser cal llegir* convertirà l — 10. O, maynt scrit (V, stat) — 11. C, lo qual conuertiment sera pel mon sentit | tant quen una fe seran tot li home unit (O, humit : V, venit, *la e tatxada*) | la qual may — 12. C, (*sense* e) aquell sera nostre e per deu departit | e jamay ... noy sera — 13. J, *omet* e

tam fortment, que no vol que sia exibit[1]
Deus a far en él miracles pus que tant lan aunit.

XXX

NERMITÁ: en tots temps ama Deus veritat
e vol esser per home conegut e amat;
e per so en tots temps ha home libertat
en far be e no mal; e seria forsat,
si en est temps en qui[2] som no avia potestat
en tractar honrament a Deu, e caritat
a son proxme aver.[3] Per qu'eu no són pagat
de so que dit avets: e avets[4] gran pecat
en so que affermats que tot hom[5] es ligat,
en est temps hom no[6] pot convertir li errat,
ni per Deu no pot esser a sa honor[7] ajudat.
Per quen lo vostre parlar estag[8] desconsolat.

XXXI

RAMON: molt meyllor sèn[9] es qui sab retenir
so que ha guasaynat,[10] que anar convertir
los sarraïns malvats, con no volen ausir;
per c'a los[11] crestians deu hom tant de be dir
de Deu[12] en preïcant, quels fassa Deu servir.
Encara, c'om no sab si be se pot[13] seguir
danar als sarraïns; car poriay[14] fallir,
en tant que hom volguessen destruir;
e so que mays es, que no porien esdevenir[15]

1. *O*, e[r]xibit *o* e[i]xibit : C, exausit, *i omet el vers següent, el sentit del qual no acabam de veure. Potser cal posar coma després d'* exibit *i llegir* Deus ha a far — 2. C, si en ęst (*O*, aquest) temps on — 3. OV, proisme uer : J, proisma uer (*O*, a ueer) — 4. C, don hauets — 5. C, ens — 6. *O*, on no — 7. C, per deu pot esser a sonor. *Potser cal llegir* no pot 'sser a sonor — 8. C, per quen uostre parlar estich — 9. C, seny — 10. *O*, a guaynat : C, es guasaynat — 11. C, pus no uolon ausir | per que als — 12. C, de deus — 13. V, quom (*O*, con) ... si bes pot : J, chom ... si se pot — 14. OV, poray — 15. C, en tant quells uolguessen hom axi destruyr | e aço que mays es no poden deuenir

nuyl temps bons cristians, car nos poden partir
de so que an acostumat. Per queus plassa[1] jaquir
vostra ira, e mudats alor[2] vostre desir.

XXXII

NERMITÁ: si fossen pauc li preïcador
e li clergue seglar[3] e li frare menor,
encara[4] li monge, tant abat e prior,
so que vos en deïts[5] fóra conseyl meyllor.
Mas car en nostra fe ha mant hom de valor
qui desiren morir per far[6] a Deu honor
e qui poden abastar e a nos e a lor,[7]
per so ay desplaer; car cels qui són major
no fan so que deven en dar de Deu[8] lausor.
E sils payres convertits no an a la fe amor,
auran ho lurs infants? E deïts[9] gran follor,
car nul hom no pert si mor per son creador.[10]

XXXIII

RAMON: segons que aug dir, mant hom[11] es anat
preïcar als tartres e pauc an enansat,
encara als sarraïns:[12] don son maraveyllat
can[13] axí estats forts en vostra volentat;
car de tot fayt on[14] hom se sia fadigat,
e majorment con tantes vets laja 'ssajat,
se deu tot hom partir pus que sia 'ssenat,[15]
e si no sen parteyx, fas en[16] tenir per fat.

1. OJ, costumat; C, playa — 2. O, e mudar ayllor (V, aylor : J, millor) — 3. V, li predicador (OJ, presicador) | e li crergue setglar — 4. OV, e encara — 5. V, ce que; C, hauets dit — 6. O, desiran ... fer — 7. C, bastar a tuyt nos e allor (*O*, alur : V, nos allor) — 8. C, a deu — 9. C, (*sense* e) sils payres ... no han la fe en cor | auranla ... disets — 10. C, res no pert si mor pel creador — 11. OJ, quaug ... home — 12. C, presicar als sarrasins e han pauch auançat | e encara als tartres — 13. C, con — 14. C, que — 15. C, con vets (V, vaets) que tants lan assajat | be deu hom departir pus sia assenat (*O*, saiat ... senat) — 16. C, fas hom

Per queus conseyl, germà, que ajats pietat
de vostre cors meteyx, que tant avets ujat,
e estats en un loc on sia reposat,
e de vostres dampnatges estiats[1] consolat.

XXXIV

N ERMITÀ: cel qui vol molt servir e honrar
son bon seynor, no sen deu[2] per nuylla re laxar,
ni dél a servir nos deuria enujar.
E car[3] en vostre cor ha fretura damar,
no sabets vos meteyx ni altre conseyllar;[4]
car si hom en un temps no pot son fayt acabar,
poràl acabar en altre, si ho sab be menar:[5]
e qui bon fayt comensa no la a comensar,
e sils primers fan pauc, los[6] altres poran molt far.
Per queus prec per mersè quem lexassets[7] estar;
car nom par que ab vos pogués res guasaynar,
ans on mays me dïets, mays me fayts[8] entristar.

XXXV

RAMON senfelloní, e no volia ausir
lermità, quil pregava con se degués jaquir
de l<o> dol que menava, e comensà[9] a dir:
«Senyor Deus gloriós! Ha al mon tal martir[10]
com aquest que sostenc, con tu no pusc servir?
Car no[11] ay qui majut, com pusca romanir
esta *Art* que mas dada, don tant de bes pot[12] seguir,
la qual tem que sia perduda[13] aprés lo meu fenir;
car nuyl hom no la sab be segons mon albir,

1. C, on sia (O, siats) repausat | e dels uostres; V, siats — 2. C, nol deu — 3. C, ne dell be a seruir nos deu may enuiar | mas car — 4. C, consolar — 5. C, no pot fayt acabar | en altre ho pora far si bel (VJ, bels) sap menar. *En el text caldrà llegir* 'cabar *en els dos casos, i, passim, en altres consemblants* — 6. C, *omet* los — 7. C, que mi lexets (J, lexats) — 8. C, discets; O, mi fayts — 9. C, del gran dol ... comencet (V, comencech) — 10. *O*, a el mon; V, marturi — 11. C, no puix seruir | e no — 12. C, tant bes pot — 13. C, ques perdrà

nieu no pusc forsar[1] nuyl hom della ausir.
A, làs![2] Si ellas pert, a tu que poray dir
qui la mas donada per ella enantir»?[3]

XXXVI

Ramon: li philosof qui foren antigament,
desta *Art*, que tu as, no agren coneximent;[4]
per que par que no sia[5] de gran profitament;
e si ella fos vera, fóra en lo[6] comensament
per los filosofs atrobada; car lur enteniment[7]
fo pus alt que lo teu. Emperò si eu[8] ment
e que lajes aüda de Deu, fas falliment,
con tems c'aprés ta mort ella vingua a nient;[9]
car tot so que Deus dóna ve a bo compliment.
Encara, quels antics, dementre eren[10] vivent,
les arts que fayen no agren exalsament,
enans són exalsades per li altre consequent.[11]

XXXVII

Consolar se volc[12] Ramon, emperò felló fo,
can ausí[13] que lermità avia opinió
que li filosof antic, en los quals fe no fo,[14]
sien estats comensament[15] de tot so qui es bo
a conèxer Deu, trinitat,[16] e encarnació;
car nuyl[17] filosof antic no ac opinió
que en Deu fos trinitat, ni ab[18] hom unió,
ni la obra que Deus ha en sí[19] per producció
no amà[20] ni conec. E dons, per qual rasó

1. O, forçà — 2. C, Ay las — 3. C, comanada; O, enautir — 4. C, no foren conexent — 5. C, apar no sia — 6. C, car si ... foral — 7. C, per ells ... lur (V, luy) entendiment — 8. O, seu — 9. C, ualla nient — 10. OV, quels amichs; C, queron — 11. C, que ells fasion no agren (*O*, no eren en gran) estament | ans son ... seguent — 12. V, vol — 13. C, cant ve (V, vaé, *omès* que *següent*) — 14. C, quels philosofs antichs en los quals no fo — 15. C, començ — 16. C, conexent (O, -xant) trinitat — 17. C. *omet* nuyl — 18. *O*, en deus; O, e ab — 19. C, que ha en si deus — 20. C, amet

li filosof antic agren mays de visió[1]
en lur enteniment, que aquels c'aprés só,[2]
qui an lig e creensa e esperen resurrecció?[3]

XXXVIII

RAMON: no pusc far res com[4] sies consolat:
entín esta rasó e no sies irat:[5]
En que nes Deus si lo[6] mon no es en bo estat?
car no leva ni baxa[7] a él quant es creat,
con sia en sí complit, e no aja[8] necessitat
de nuylla creatura: don deus esser paguat
del compliment que Deus ha en sí per sa bontat.
E tu, fol, estàs[9] trist, quax si Deus fos mirvat
per lo mal estament en quel mon as trobat.[10]
Fol! Com no talegres en lo compliment de deitat,
e que gits[11] a no cura tot so qui es creat,
per so que a ton cor abast Deus no mermat?[12]

XXXIX

N ERMITÁ: mal me fa lo vostre consolar:
per que aquel punt fo fort on vos pusc atrobar;[13]
e si no fos qu'eu[14] tem vergoyna e mal estar,
de uy mays en avant ab vos no volgra[15] parlar.
E doncs,[16] còm podets dir quem pusca consolar
en veer[17] Deus aunir, no servir ni menbrar
ni[18] conèxer ni amar? E si be pot bastar
Deu,[19] per sí mateyx, a mon cor per amar,

---

1. V, angron; C, dauiso — 2. C, qui pres so (*O*, son) — 3. C, creença de resurreccio — 4. C, no puix dir res don — 5. C, enten esta (J, estes) raysos ... errat — 6. C, sil — 7. *O*, bexa — 8. C, complit no hauent (J, hauen) — 9. O, sol estats : V, foll stas — 10. C, es trobat. *Serà* estorbat? — 11. C, en plena deytat | e gita (*O*[1] *tatxà els mots* lo compliment *i afegí* plena *al marge*) — 12. C, que (*O*, c'a) ton cor bast deus complit no miruat — 13. C, e fo fort aycell punt on uos poguí trobar — 14. C, que — 15. C, de vuy mays (V, mes) en auant ab uos uolgra — 16. *O*, *omet* doncs — 17. *O*, e *tatxada*? en ueer; C, en uer — 18. C, *omet* ni — 19. C, tot deu

no mabasta, car nol vey molt fortment honrar;[1]
e car per tan vils causes lo veyg[2] tan menysprear,
estayg[3] en desconort, e nom pusc alegrar;
mas en so que Deus es estag en confortar.

XL

RAMON: Deus tot quant[4] fa, tot ho fa justament,
e si met en infern li malvat discreent,
no devets per tot so aver desconsolament;[5]
e car vos sots irat[6] car Deus fa jutjament,
es vostra ira[7] pecat, e fallits malament
contra Deu, e amats aquels qui falsament
creon contra Deu e estan desobedient.[8]
E si en vos fos bo e leyal[9] amament
vos forets molt pagat;[10] car Deus dóna turment
a cels qui tot dia fan ves él[11] falliment;
car home qui be am, no fa rancurament
de so que fa lamat, pus queu fa dretamet.

XLI

NERMITÁ: eu nom duyl[12] per so que fal Senyor,
ans en tot so que fa lo lou e lo aor;[13]
mas per so car volria c'om li feés[14] honor
e que sobre quant es[15] hom li agués amor,
me duyl e mi complanc, e estag[16] en tristor;
e car vos no sabets don ve ma greu dolor,
nom sabets conortar ni donar nuyl secor.[17]

---

1. C, nom basta car nol (*O*, no) uey ... be honrar — 2. V, (*sense* e) car; C, uey — 3. C, estich, *aquí i en el vers següent* — 4. C, tot quant deus — 5. C, desolament. *En el text caldrà llegir* 'ver — 6. C, airat — 7. C, vostra yra es — 8. C, creen contra uer deu e (V, *om.* e) stant desobeent (*O*, amants *puntuat, abans d'*estan) — 9. C, ne leyal — 10. C, seriets pagat — 11. O, ua ell : V, uas ells : J, uas ell — 12. *O*, no; O, doyll : V, dull : J, duyll — 13. C, lo laus be el aor (*O*, e la loor, *puntuat* lo : O, ell aor) — 14. *O*, mans; C, quom li faes (V, fes) — 15. J, *omet* es — 16. C, duyll molt em complanch (O, complench) e nestich — 17. C, no saubets (J, nom sabets) ... ne dar negun secor

Per ques bo quem lexets estar en ira e plor,
e aprenets[1] com siats millor consolador,
car molt pauc en[2] sabets; e ja li peccador
per vos mays no valran, car no avets, vas lor,
caritat, còm Deus sia d⟨e⟩ éls[3] perdonador.

XLII

RAMON: per so car am que en guag estiats[4]
e que ira ne dolor en uylla[5] re ajats,
vos vuyl ⟨a⟩consolar,[6] e precvos que aujats:
Deus sofer que lo mon sia axí malvats,
per so que mils[7] pusca perdonar a tots lats;
car on mays él perdona, mays ha de pietats
e mays lin cové grat. Per que segur siats
que Deus ha a son poble tan alta[8] caritats,
que[9] quax tots los homens del mon seran salvats;
car si mays non eron los[10] salvats quels dampnats,
la sua mersè seria[11] sens gran caritats:
per quen la gran mercè de Deu siats[12] consolats.

XLIII

N ERMITÀ: tot diam[13] tenits en parlament,
e nom lexats membrar mon[14] angoxós turment,
e fayts ho[15] per ço que git a ublidament
lira el desconort don me ve languiment;
mas res no acabats, e fayts avocament
mays de gran pietat que de gran jutjament.
Per quen aysò[16] errats, car en Deu egalment
estan jutjar e[17] perdonar, segons ordenament

1. C, e en plor | e apendrets — 2. C, fort pauch ne — 3. C, dells gran — 4. C, cor am ... gaug stiats (V, siats) — 5. C, ne dol (V, e dol : J, e dolor) en nulla — 6. C, uull be consolar — 7. C, que ell mils (O, mills) — 8. O, gran — 9. C, que en — 10. C, no eren (VJ, eran) li — 11. C, seria sa merce — 12. C, uos — 13. C, tot dia me — 14. O, laxets membrar en mon — 15. O, fayt so — 16. C, axo — 17. C, son jutjar e (*aquesta e sembla sobrera*)

de les sues vertuts; car nulla no consent
quen la sua justicia sia[1] nuyl minvament;
per quen deu peccador aver gran espavent.
Per que eu no plor mas car no ha Deus honrament.[2]

XLIV

RAMON: aquels homens qui són predestinat,
cové per fina forsa que éls sien[3] salvat;
car si no ho eren, pori' esser[4] mudat
lo saber que Deus ha, en contrarietat;
lo qual mudament no està en possibilitat,[5]
car si estar hi podia, no seria acabat
lo saber que Deus ha, ans seria mermat;[6]
e car està complit, siats, doncs, consolat
en lo seu compliment, contral qual fayts pecat
en quant nous conortats en so qui's ja[7] jutjat
e, per la volentat de Deu, enaxí autrejat[8]
com ho sab son saber eu fa ver[9] veritat.

XLV

N ERMITÁ: si vos fossets home qui fos letrat,
mils sabriets[10] parlar dome predestinat,
e no agrets[11] en oblit de Deu sa libertat,
la qual ha en sí meteyx[12] e en quant ha creat,
per la qual a home ha dada[13] libertat
con lo vuylla molt servir, sens que no sia[14] forsat,
con Deus sia tan bo ques deu servir de grat;
lo qual servir no pot[15] si de necessitat
per hom predestinat fos servit e amat,

1. C, quen sa justicia aja — 2. C, per que deu ... spauent | e es ço per queu (O, que) plor car no ha honrament — 3. C, per gran força que ells sion (J, sien) — 4. C, eron poria (O, porria) esser — 5. C, en lo qual ... no sta possibilitat — 6. C, e seria minuat — 7. *O*, nos conortats en so que sia — 8. C, e per uoler ... oltreiat — 9. *OV*, en fauer — 10. C, si fossets home prou be letrat | mils saberets — 11. C, ne agrets — 12. C, en si leix — 13. C, ha a hom donada — 14. C, col (V, quol) uulla molt servir no (O, non) quen sia — 15. *O*, no pot esser

e fóra hom salvat sens que no fóra[1] jutjat;
car judici no pot esser senes[2] libertat,
ni libertat no[3] costreyn precís ni predestinat.

XLVI

RAMON: si en vos fos molt gran speransa,
si tot lo mon està en molt greu balansa,
del seu mal estament no agrets malenansa;
car Deus, qui es tot ple de gran pietansa,
aportarà lo mon, en breu, en bonansa
tan gran, que cascú home n aurà[4] alegransa.
E c'aysò sia ver ajats hi fiansa,
per so car Deus donà a home[5] comensansa
ab mersè e bontat, qui an[6] sa semblansa;
e si vos per aysò no lexats tristansa,[7]
no aurets en bontat ni mersè,[8] confiansa,
e serets contra Deus e la sua amistansa.[9]

XLVII

N ERMITÁ: ans quel mon sia en bo estament,
serà fayt a Deu molt vituperament.[10]
Encara, que no veyg far nuyl cadenament[11]
con lo temps sia prop; car so que en cort present,
el papa els cardenals no ho prenon mantinent,[12]
ans ho van alongan; per que n ay[13] marriment
tant, que no pusc aver negú consolament;
car so qu'eu los present, mostra tot[14] clarament
l ordenament del mon, qui s pot far en[15] breument,
e nou tenen a re, ans se n fan gabament,[16]

1. C, saluat e no fora (*en el text, serà* fos?) — 2. C, sens — 3. C, *sense* no — 4. C, tant que cascun home (J, hom) ne (V, no) haura — 5. *O*, hom — 6. C, que ha en — 7. C, la tristança — 8. C, ab bondat merce ne — 9. *O*, sua mistansa — 10. C, al uer deu molt gran auilament — 11. C, ordonament — 12. C, lo (*O*, al) papa els (J, e los) cardenals nom (*O*, no [o] : V, no) prenen — 13. C, don ay gran (V, *omet* gran) — 14. *O*, tan — 15. C, molt — 16. C, e nou (*O*, no = no o?) tenon ... gaubament

con siu fés[1] home fat qui parlàs follament;
per que daytals homens ay desperament.[2]

XLVIII

CONSIRÁ Ieremita si per res poria
aconortar Ramon, qui tan fort playnia;[3]
e dix[4] a Ramon que sancta Maria,
e que ab ella[5] cascuna gererchia
dels àngels pregavon, e de nuyt e de dia,[6]
a Jhesu Crist son fil, que per mersè li sia[7]
quen breu donàs al mon ordenament e via,[8]
en él onrar, servir. Per que asò us[9] deuria
consolar, Ramon; car Crist[10] tota via
fa so don es pregat per sa mayre pia,
per los àngels els sants; per que en aysò sia
trastot vostre conort, e gaug en nos estia.[11]

XLIX

N ERMITÁ: can consir que la dona de amor,
dona de valor, de just e pecador,[12]
e cascú dels sants pregon[13] nostre Seynor
con tot lo mon fassa a Jhesu Crist honor,
e veyg que lo mon li fa tan gran[14] desonor,
adoncs cuyt morir dira e dolor;
car tant són[15] indigne li malvat peccador,
que Deus nos sosté que negú prec[16] per lor;
e enaxí lo mon roman en sa error

1. C, con seu (V, quan sen) fos — 2. C, desesperament — 3. C, a ramon; *O*, playa : O, planya — 4. C, per ço dix — 5. C, e ab ella ensemps — 6. C, dels angels e los (O, els) sants preguen nit (V, nuyt) e dia — 7. C, merce sia — 8. C, que en breu do al mon; *O*, ordonament uia — 9. C, en si honrar; *O*, per casous (O, cous : V, quous) — 10. C, uos consolar ... car ihesuxrist — 11. C, per queus prech ço (*O*, quen ayso) sia | conort uostre e gaug ab uos duy mays (J, mas) stia — 12. C, e dona ... de just de peccador — 13. O, prega : VJ, preguen — 14. C, quel mon li fa tanta de — 15. C, adonchs en cuyt ... e de dolor | e car son tant — 16. C, que deus quaix no sosté que hom prega (V, pregue) : O[1] *afegí* quax *abans de* negú

e quax no es qui de Deu vuylla donar lausor,
ans lausa sí meteyx, son fil e son austor.[1]
E doncs, qui deuria aver gaug, mas tristor?[2]

L

RAMON: a mi no par siats hom pacient,
per so car per re no volets consolament.[3]
E com no membrats Job, qui ac tant perdiment[4]
e qui en sa persona suffrí[5] tant de turment,
e esdevenc si paubre que no[6] ac nient?
Emperò consolàs, e vos per re vivent
nous volets consolar, e estats sanament,
e avets eretat deners e vestiment,
infants e daltres causes[7] don hom ha paguament;
e cor a Deu no plau[8] home impacient,
no sosté que per vos vengua a compliment
lo seu fayt que menats, ni aja[9] honrament.

LI

NERMITÁ: no es molt si hom es consolat[10]
en perdre infants diners e eretat[11]
e en estar malaute, pus c'a Deus ve de[12] grat.
Mas, quis pot consolar[13] que Deus sia ublidat,
menyspreat, blastomat, e tam fort ignorat,
com[14] de tot so sia Deus fortment despagat?
Encara, que no sabets com eu soy menyspreat
per Deu, tantas vets maldit e blastomat,[15]
e en peril de mort, e per barba tirat,

1. V, auctor (=auçtor) — 2. C, (*sense* e) donchs qui deuria hauer null gaug (V, gau) sino tristor — 3. C, car no per re; *O*, uolets auer consolament — 4. C, remenbrats job (V, Jop) qui tant fo perdent — 5. C, sostench — 6. C, tan paubre (J, pobre) quen si no — 7. J, coses — 8. C, plats — 9. C, menats que haja — 10. *O*, desconsolat — 11. C, sos infants diners o heretat — 12. C, malalt pus que a deu uen (V, qua deu ve) — 13. *O*, mays; C, quis consolarà — 14. C, e com — 15. C, encar (V, enquer)... com eu suy menyspreat | per deu ferit mal dit e greument blastomat

e per vertut de Deu pacient son[1] estat;
mas que Deus en lo mon sia tam pauc honrat,[2]
no es hom en lo mon qui men feés[3] conortat.

LII

RAMON: segons quem par, tu fas tot ton poder
con Deus per tot lo mon honor pogués aver;
per que Deus[4] ten deu aytant de grat aver,
con sil fayt se complia. Per quet deurà valer
aysò a consolar e ton dol remaner;[5]
car mèrit nas molt gran, e pots naver[6] esper
de molt gran guasardó, e gita noxaler[7]
lo falliment dels altres c'a Deu[8] fan desplaer,
e alegrat[9] en tu e en ton captener,
e no sies trop forts en so que vols aver
ni per[10] so car los altres no fan a ton voler;
e a tu abast Deus per amar e temer.

LIII

N ERMITÁ: no es hom creat principalment
per so que aja gran gloriejament:
ans ho es per tal[11] que Deus aja gran honrament
en lo mon per son poble. Per qu'eu no son[12] jausent
si ay gran guasardó, ni no estayg[13] dolent
si nay pauc, car no es daysò[14] mon comensament;
ans es tota ma ira, mon dol, mon marriment,[15]
car no es en lo mon fayt un tal[16] ordenament
con Deus fos honrat amat[17] per tota gent,
e que tot hom fos en via[18] de salvament.

---

1. VJ, suy — 2. C, deus sial mon tan pauch grayt honrat — 3. O, ne es; C, fes — 4. C, deus just — 5. C, romaner — 6. C, nauras gran; O, naue — 7. C, gita a no caler — 8. C, dels folls qui a deu (*O*, deus) — 9. OJ, alegret — 10. C, en — 11. C, gran merit e gloriciament | ans es (J, *om.* es) per ço — 12. V, el mon; C, suy — 13. O, *manca* gran; C, estich — 14. C, es ço (V, son) — 15. OV, e mon dol marriment: J, mon dol e marriment — 16. C, fayt tal — 17. C, fos mays amat e honrat — 18. C, hom (J, home) fos en fe

E car vos me volets dar[1] consolament
de so don nos pot dar, parlatsme per nient.

LIV

RAMON: qual es lo fayt, que vos tant desirats,
per lo qual en lo mon fos Deus tant fort honrats?
car poria esser quen lo fayt no siats,
e c'altre sia lo fayt, que vos no procurats,[2]
per lo qual lo mon sia a bona fi menats;
car si altre es lo fayt, per nient trebaylats,
e poriets trebaylar, si mil ans viviats,
que ja vos no venriets a so que volriats;[3]
car hom no pot complir fayt on es desviats.[4]
Per queus prec que lo fayt clarament me digats,
e que amdós vejam sil fayt on vos estats[5]
es aquel per que Deus pot esser mays amats.

LV

N ERMITÁ: la manera con Deus fos mays amat,
ja la vos ay contada, si beu avets[6] membrat:
so es, quel papa agués mant home letrat,
qui desiràs per Jhesu[7] esser marturiat,
per so que per tot[8] lo mon fos entès e honrat;
e que cascú[9] lenguatge fos mostrat,
segons que a Miramar ha estat ordenat,
e ajan conciencia qui ho[10] ha afollat!
encara, c'al passatge fos lo deè donat[11]
de tot quant posseexen li clergue el prelat;[12]

1. C, uolets (O, uoles) donar — 2. C, e que altre sia al fayt que procurats — 3. C, e podets treballar si mil anys viuiets | e no uendrets (J, uendriets) a fi daço on treballats — 4. C, fayts hon es dampnitats — 5. C, ab duy; O, nostats *o* uostats — 6. C, ja laus he (V, hay) recomptada si be hauets — 7. C, mant ualent hom letrat | qui uolguesson (O, volguessen) per deu — 8. C, quen (V, que) tot — 9. C, e a cascun daquells — 10. C, e conciencia (O, continancia) naja qui ho (V, quiu) — 11. C, e ques fes lo passatge el dese hi fos dat — 12. O, posseexen : OJ, posseyssen : V, possehien; OJ, e li prelat

e c'asò[1] tant duràs, tro que fos conquistat
lo Sepulcre. E daysò libre[2] nay ordenat.

LVI

N ermità: encara es[3] altre ordenament
lo qual seria al passatge gran anantament,
e a destruir la error de la gent:[4]
que lo papa feés que a reuniment
venguesson los scismàtics, per[5] desputament,
del qual desputar[6] avem fayt tractament;[7]
els scismàtics cobrats, qui son mant hom[8] vivent,
no es[9] qui pogués contrastar malament
a l'Esgleya, per ferre ni per nuyl argument;
e que del Temple e l'Espital fos fayt[10] un uniment,
e que lur major fos rey del sant Muniment;[11]
per que a honrar Deus no say pus alt[12] tractament.

LVII

Consirá lermità si Ramon deya veritat,
e emfre[13] sí meteyx esteç molt apensat,
e no poc atrobar pus profitós tractat
que cel que diu Ramon; don li pres pietat,
e penedís molt fort con tant lac trebayllat,
e volc esser ab Ramon[14] trist e desconsolat,
e pregava Ramon[15] que li fos perdonat,

---

1. C, e ayço — 2. C, (*sense* e) dayço libre. *Alludeix, sembla, al llibre del* Passatge *esmentat en el vers* 285, *i dissortadament perdut* — 3. C, es encara — 4. C, qui sera al passatge molt gran e mantinent (O, matinent) | a destrouir lerror on esta manta gent — 5. C, que a son unimeut | venguesson scismatichs per gran — 6. OV, del qual bo (V, bon) disputar : J, del bo disputament — 7. *Aquest* tractament *creim que es la* Disputació dels .v. savis *publicada l'any anterior contra els cismàtics grecs, nestorins i jacobins. També bavia escrit, en la primera època de producció, el* Libre del Sant Esperit *contra els grecs* — 8. O, tans homens — 9. C, es hom — 10. C, e del temple e espital (V, e spital) fos fet — 11. O, del moniment — 12. O, say tal — 13. *O*, emfre : C, e entre — 14. C, (*sense* e) ab ramon uolch esser. *En el text caldrà llegir* 'sser — 15. C, e pregal carament

en plorant suspirant, e dix: A, veritat
devoció caritat! E vas on es anat
lo grat[1] que a Deu deuria esser donat?
Can Ramon viu lermità c'ab él sera 'cordat,[2]
adoncs lo va baysar: ensems an[3] molt plorat.

LVIII

RAMON, dix lermità: còm poriem mover
lo papa els[4] cardenals, e lo fayt obtener?
car en tan noble fayt vuyl tots temps remaner,[5]
e a él a tractar vuyl far tot mon poder,
car fayt es on lo mon[6] porà molt mays valer;
e car eu ans nol vi, ayne molt gran desplaer,
car si eu ans lo vis,[7] res nom pogra tener
qu'eu no apreses arabesc[8] e lo vostre saber
per anar als sarraïns e la fe[9] mantener
senes paor de mort, e gran[10] plaer aver
en morir per Jhesú[11] honrar e car tener,
car mays[12] val per él morir que per sí vida aver.

LIX

N ERMITÁ: eu son làs[13] daquest fayt a menar
en la cort, pus noy puys[14] nulla re acabar;
e si vos voliats en la cort procurar
aquest fayt de Jhesú[15] e vostre poder far
en la cort longament, be puria estar
quel fayt vengués a fi sius volien[16] escoltar
lo papa els cardenals; si no, que quax juglar
vos feyesets[17] en la cort, e los .C. *noms* cantar,

1. C, e caritat e uays hom (J, on) es anat | lo bo grat — 2. C, quant ramon lermita uiu ab si (O, axi) acordat — 3. OV, ha — 4. *O*, e los — 5. C, romaner — 6. C, es per que lom — 7. C, e car abans ... molt (O, mol) gran desplaer (*llegeixi's* despl'er) | car si ans lagues uist (*O*, nol *taixat* [lo] uis) — 8. C, que no prengues arabich — 9. C, per la fe — 10. C, sens; O, grant — 11. C, ihesus — 12. O, mes — 13. C, suy; V, llas — 14. OJ, puix: V, pux — 15. C, ihesuxrist — 16. C, uolen — 17. O, fossets: VJ, fessets

los quals ay[1] fayts *de Deu* e posats en rimar
per ço quels hi cantàs e parlàs[2] sens duptar;
mas nou ay[3] de conseyl, per so que meynsprear
no fassa[4] los meus libres, que Deus ma fayts trobar.

LX

RAMON: s'eu en la cort estayg,[5] vos, on irets?
ni per que ab mi en la cort no[6] procurarets
lo fayt de Jhesu Crist, pus que mogut lavets?
ni si hom vos escarneyx, e vos en quèn serets?
Vos manats[7] a mi far so que far no volets;
per quem par quen est[8] fayt nin altre no valets.
Mas anem a la cort, e en res no dubtets,
e no siats daquels qui dion:[9] Seynors, fets
so que éls no farien. Per que[10] dasò devets
esser envergoynit, e scusa no avets,
ans fayts ypocrisia, de qui[11] pecat avets,
el be que avets fayt per vergoyna[12] perdets.

LXI

N ERMITÁ: eu prepòs[13] als sarraïns tornar
per so que a la fe los pusca aportar;
on vayg sens paor de mort, que fa pus greu[14] portar,
que vergoyna sofrir per Jhesu Crist honrar,
la[15] qual en res no tem, ans la deu hom amar.
Mas per so que ma *Art* no fassa meynsprear
en tenir la manera que tenon li juglar,
encara, quen altre loc creu mays de be far,
per que no prepòs ara a cort[16] retornar.

1. OV, ha : J, hays — 2. OJ, cantets e parlets : V, cantés e parlés — 3. *O*, non ay : O, nou he : J, no ho hay — 4. C, faes — 5. C, si eu ... estich — 6. C, ne per que lay ab mi uos no — 7. C, mandats — 8. *O*, estat? — 9. OV, dison : J, dien — 10. O, *omet* que — 11. C, que — 12. C, e lo be ... per uergonyal — 13. C, eu ay prepaus — 14. C, e uayg sens paor (*llegeixi's* p'or) ... qui fa pus greu (*serà* leu?) — 15. *O*, lo — 16. C, encar (V, enquer) quen altre loch crey ... a far | per que (*serà* per so?) ades no prepos a la cort

E car vos tan forment me volets encolpar,
pot esser queu fassats per vos a escusar
a venir a la cort; per queu lexem[1] estar.

LXII

PENEDÍS lermità car[2] ac Ramon reprès,
e dixli, que per so que ab él en cort stegués,[3]
lavia tan fortment enaxí escomès.
Ramon, dix lermità: dos ans, prepòs,[4] o tres
a estar en la cort, sotsposat[5] que no res
hi fassa; mas aprés prepòs que eu tengués,[6]
per lo mon sà e llà, a prelats e marquès
religioses e reys, e fer so que pogués
en menar aquest fayt que mavets[7] escomès.
Mas volgra[8] quen mon loc altre en cort estegués,
e que enaxí, un tal cercle sen feés,
tro que aquest fayt en la cort se presés.[9]

LXIII

N ERMITÁ, dix Ramon: be avets consirat;
car per aytal cercle[10] pot esser acabat
lo fayt, qui es tam bo a crestianitat.[11]
E digats sà e là, a rey[12] e a prelat,
que sil fayt tost nos pren, que ja es ordenat
per sarraïns, quels tartres a él sion[13] girat,
e ja nan[14] convertits una gran quantitat;

1. C, al anar a la cort; J, lexam — 2. O, penis; C, com — 3. C, cab (J, quab) ell ... estés — 4. C, ayns prepaus — 5. V, sotsposant — 6. C, mi faça ... prepaus que eutengues (O, eutengues = ho tengues?). *En* C *manquen els versos 739 i 740. En el text potser caldria desplaçar el vers 741 i fer-lo el 739, esmenant la lliçó així*: ... que entengués (*lliçò de* C) | en menar aquest fayt, que mavets escomès, | per lo mon sà e llà, a prelats e marquès | religioses e reys, e fer so que pogués — 7. C, don mauets — 8. O, uolria — 9. C, e que tot enaxí (O, quenaxí) un tal clergue sen fes (V, faes) | tro que aquest gran fayt a la cort se preses — 10. C, clergue — 11. C, ques bo e gran a la xrestiandat — 12. C, reys — 13. C, pels sarrayns quels (V, an els) tartres a ells se son — 14. V, ia han

els tartres, convertits en sarraïnitat,[1]
leu poran destruir quax tota cristianitat,[2]
en tant, que no serà cristià qui aja regnat,
ni negú prelat aurà caval sejornat.[3]
Vejats doncs, nermità, lo mon a quès[4] tornat.

LXIV

RAMON, dix lermità: fort volria saber
per qual raó Deus se pot enaxí[5] captener
del mon, qui es seu el gita non chaler,
ni la sua[6] bontat, com ho pot sostener
que tans peccadors vajen[7] en infern mal aver.
Per queus prec, Ramon, que men digats vostre saber;
car on mays men direts, mays en sabray retrer,[8]
e lo fayt quem liurats mils poray mantener.
Car pus quel mon fo[9] fayt tro ara, a mon parer,
si es un home[10] salvat, mil ne són en doler
en infern per tost temps. E assò, cos pot fer
que l'Esgleya ni hom no hi fa son[11] poder?

LXV

N ERMITÁ: jaus ay[12] dit, si be vos pot membrar,
que Deus mays creà hom per sí servir e honrar,[13]
que per so que[14] hom agués gloriejar.
E car hom no està en la fi de[15] crear,
en quant mays desira a sí meteyx procurar
salvació, que a Deu honor[16] e be estar,

---

1. C, en (O, a) lur sarraynat — 2. C, destruir quaix tot (O, destruir tota) xristiandat — 3. C, xristia ab regnat | ne null ... cauall gras soiornat — 4. OJ, en ques — 5. C, se uol deus axi — 6. C, lo qual es seu e gital a no caler | de la sua — 7. C, tant peccador ua — 8. C, per que ious prech ... que men digats (*en el text, serà* quem digats?) lo uer | ... me direts mays sabray (O, sabre) retener — 9. *O*, pus que lo mon fo: J, puys quel fos (OV, *també* fos) — 10. C, hom — 11. VJ, tot son — 12. OJ, jaus he: V, yous hay — 13. O, seruir honrar — 14. C, que en — 15. *O*, de fi — 16. C, per a si procurar | saluacio que deu honrar

per aysò aytal home no pot en gracia[1] estar,
ans està en pecat assís en labissar.[2]
Per que lo mon se pert, e nos vol despertar,
e jens[3] nom maravel si Deus nol vol amar,
ni si lexal[4] demoni en lo mon tant mal far,
per so que[5] del tort que pren se pusca fort venjar.

LXVI

LERMITÀ e Ramon preseren[6] cumiat,
e amdós en ploran se son baysat e abrasat,[7]
e cascú dix a laltre c'a Deu fos comanat
e en oració lu per lautre menbrat.
Al partir se sguardaren[8] ab molt gran caritat
pietat e dolor, cascú ajenollat,
e cascú senyà laltre e ac agraciat.[9]
La un se[10] partí del altre ab mant suspir gitat,
car mays[11] no preposaven que fossen assemblat
en est mon, mas en laltre, si a Deu ve de grat.
E can cascú del autre se fo un petit[12] luynat,
tant tost fo lun per laltre molt fortment desirat.[13]

LXVII

LERMITÀ remembrà lo trebayl el afan[14]
en que Ramon avia estat en mant an;[15]
encara,[16] ques metia en peril qui's molt gran:
al cel levà sos uyls, mans juntas, ajenoyllan,

1. C, e per ayço aytal hom no pot en grat — 2. *O*, e assi es labissar (C, abisar) — 3. C, ges — 4. V, lexa lo — 5. C, per que — 6. C, prengueren — 7. C, e son se (J, se son) en ploran (*el mot* amdos *del text ens sembla sobrer*); O, enbraçat — 8. O, guardaron : V, garderon : J, guarderon — 9. C, e ab lo genoll (V, ginoll) ficat | cascun senyet (V, senyech) laltre e puis agraciat (J, ha graciat) — 10. O, lo uns : V, lo vn se : J, lo hus — 11. OV, may : J, *manca* — 12. O, e quant la .j. del altre se fo vn poch : V, e cant la vn ... un pauch : J, en quant lo .j. ... .j. poch (*la lliçó del text potser ha d'esser* de lautres fo un petit) — 13. C, foron cascun per laltre desirat (V, desijat) — 14. C, remenbret ... el afayn — 15. C, estat trist en (V, *om.* en) mant ayn — 16. OJ, e encar : V, e enquer

ab pietat[1] e amor a Deu dix en ploran:
O, Deus humil piadós![2] per mersè vos deman
c'ab vos sia Ramon, tant quel gardets[3] de dan.
A vos, Deus poderós, mon[4] amic Ramon coman;
e al mon trametets homens c'ajen talan
a morir per vostra amor, e qui vajen[5] mostran
veritat de la fe, per lo mon preïcan,
segons que Ramon ho va ja[6] comensan.

LXVIII

CAN Ramon remembrà[7] la molt gran tempestat
en la qual longament ac estat tabuxat,[8]
e menbrà lermità c'a ella[9] sera dat,
adoncs plorà[10] molt fort, e ac dél pietat,
e dix a Jhesu Crist, mans juntas, ajenoyllat:[11]
O, vos, ver deus e hom, per qu'eu[12] ay trebayllat
com per tot lo mon fossets[13] conegut e amat!
Si a dretura plau que vos men ajats grat,
plasiaus que lermità ne sia[14] remunerat,
pus que ses mès tam fort en ma societat,
e fayts per él complir so on aỳ pauc enansat,
e a mi ajudats enansar cristianitat.[15]

LXIX

FENIT es lo DESCONORT que Ramon ha escrit;
e en lo qual lordenament del mon[16] ha dit
e en rimes posat, per so[17] que no soblit;

1. C, junctes genollan | ab gran zel — 2. C, A deu gran piadors (J, piados) — 3. C, quab uos (O, *omet* vos) ... e quel guardets — 4. C, *omet* mon — 5. C, quajon (V, que hagen) talan | de mort ... e que uajon — 6. C, que ja ramon ho ua be (O^1?, ouara = ho va 'ra) — 7. C, quant ... remenbret — 8. O, aestat *corregit* acstat : J, es estat; V, tabutxat — 9. C, menbret ... qui a ell — 10. C, ploret — 11. C, juntes genollat (O, jon-) — 12. C, per qui eu — 13. C, fossets per lo mon — 14. C, playaus que lermita sia (*serà* que lermitan sia?) — 15. C, ço en quay poch auençat | ... a (V, *sense* a) auançar xristiandat — 16. C, e (O, *sense* e) en lo qual del mon lordenament — 17. C, pausat per tal

car poria esser que molt[1] home ardit
se meta[2] en lo fayt, tro que sia complit
so que[3] ha Ramon al papa requerit.
Car si per lo papa lo fayt es stabilit[4]
e que cascú de sos frayres[5] hi ajan consentit,
poran esser del mon tot li mal departit,[6]
e tot lo mon serà a Deu tant abellit,
que a la fe romana[7] no serà contradit.
Aquest DESCONORT coman al[8] Sant Spirit.

¶ Aquest DESCONORT fo fet en la cort de Roma, e canta s en lo sò de Berart.[9]

1. C, mant — 2, O, metria : VJ, metra — 3. C, ço que tant — 4. C, sera stablit — 5. *O*^{1}, e que los cardenals : C, e que li cardenal (*en el text potser sobra el* que) — 6. *O*, del mon tot lo mon departit (J, despartit) — 7. *O*, ca la fe; C, xristiana — 8. C, aquest bell desconort do al — 9. C, ¶ ffo fet a gloria e a lahor (J, e a honor e lahor) de nostre senyor deu en layn M.CC.lxxx.v. (V, mil docents vuytanta sinch : O^1, M.CC.lxxxx.v.). *La discrepància de l' incipit i l' explicit del* DESCONORT, *en les dues famílies de mss., creim que es, si més no, un indici vehement de que son apòcrifs.*

Del Cant de Ramon

SIGLA

5 S = Ms. del Collegi de la Sapiència (Mallorca), del s. XIVe, base de l'edició.

11 A = Ms. de la Biblioteca de la família Aguiló (Palma), s. XIVe - XVe.

18 V = Ms. *lat. 9344,* de la Bibl. Vaticana, s. XVe.

21 *L* = Ms. *Add. 16.430,* del British Museum, s. XVe.

24 J = Ms. *17/1* de la Biblioteca del Convent de St. Isídor (Roma), s. XVe.

El Cant de Ramon també es troba en els manuscrits 13, 15, 25, 28 (fragment), 33, 34, 35, 37.

ON creat a esser mes dat
a servir Deu, que fos honrat,
e son caüt en mant[1] peccat
en ira de Deu fuy pausat.
Jhesús me venc crucificat:
volc que Deus fos per mi amat.

¶ Matí ané querre perdó
a Deu, e près[2] confessió
ab dolor e contrició.
De caritat oració[3]
esperansa devoció,
Deus me fé[4] conservació.

¶ Lo monestir de Miramar
fiu a frares Menors donar
per sarrayns a preïcar.
Enfre la vinyal fenolar[5]
amor me près:[6] fém Deus amar
enfre sospirs e plors estar.

¶ Deus Payre, Fil, deus Espirat,
de qui es sancta Trinitat,

AV, man — 2. SL, he p es: AVJ, e pris — 3. J, e oracio — 4. VJ, feu (V, *la* u *tatxada*) — 5 J, vinya el fenollar (V, fonollar) — 6. J, pris?

tracté com fossen demonstrat.
Deus Fill del cel es devalat:
de una verge està[1] nat
deu[2] e home, Crist appelat.

¶ Lo mon eran[3] dampnació:
morí per dar salvació
Jhesús, per quil mon creat fo.
Jhesús pujà l cel[4] sobrel tro;
venrà jutjar[5] li mal el bo:
no valran plors querre perdó.

¶ Novel saber ay atrobat:[6]
pot nom conèxer veritat
e destruir la falsetat.
Sarraïns seran batejat,
tartres, jueus, e mant errat,[7]
per lo saber que Deus ma dat.

¶ Pres ay[8] la crots: tramet amors
a la Dona de peccadors
que dela maport gran secors.[9]
Mon cor està casa[10] damors
e mos huyls fontanes[11] de plors:
enfre gaug estag[12] e dolors.

¶ Son hom veyl paubre[13] meinspreat;
no ay ajuda dome nat
e ay trop[14] gran fayt emparat;
gran res ai de lo mon sercat;[15]

---

1. V, es stat: J, es estat — 2. J, deus — 3. AVJ, era en — 4. J, cels — 5. A, ueura (J, uendra) jutgar — 6. V, trobat — 7. A, erat — 8. *L*, yay — 9. *L*, grant: V grans (*la s tatxada*); AJ, socors: V, succors — 10. S, cara: *L*, cara (*corregit* casa) — 11. J, fontane — 12 *L*, guag estig (VJ, estaig *i* estayg) — 13. A, som; J, pobre — 14. S, trob — 15. AVJ, del mon cercat (A, cerquat)

mant bon exempli[1] ay donat;
poc son conegut e amat.

¶ Vuyl morir en pélec[2] damor.
Per esser gran non ay paor
de mal príncep[3] ni mal pastor.
Tots jorns consir la desonor
que fan a Deu li gran senyor
qui meten lo mon en error.

¶ Prec Deus trameta missatjers[4]
devots sciens e vertaders,[5]
a conèxer que Deus hom[6] es.
La Verge on Deus hom[7] se fes
e tots los sants dela sotsmès
prec quen ifern[8] no sia mès.

¶ Laus honor al major senyor,
al qual tramet la mia'mor[9]
que dél reeba resplandor.
No son digne de far honor
a Deu: tan fort[10] son peccador,
e son de libres trobador!

¶ On que vaja cuyt gran be far,
e a la fi res noy pusc[11] far;
per que nay ira e pesar.
Ab contricció e plorar
vuyl tant a Deu mersè clamar,
que mos libres voyl'[12] exalsar.

---

1. AVJ, eximpli — 2. V, e pelech — 3. S, princeb — 4. AV, missatges: *L*, missadgers — 5. A, uerdaders — 6. AVJ, home — 7. V, home, (*la e tatxada*) — 8 AVJ, infern — 9. J, tramit; AVJ, amor — 10 V, tant [fort]: J, tant forts — 11. V, [res] noy puch (A, *també* puc): J, noy puch res — 12. AVJ, vulla: *L*, voyle

¶ Santetat, vida, sanitat,
gaug, me do[1] Deus, e libertat,
e gartme[2] de mal e pecat.
A Deu me son tot comanat:
mal esperit ni hom irat
no ajen en mi potestat.

¶ Man Deus als cels els[3] elements,
plantes, e totes res vivents,
que nom fassen mal ni tormens.[4]
Dom Deus compayons[5] conexens,
devots, leials, humils, tements,
a procurar sos honraments.

¶ *Laus et honor essencie Dei et diuinis personis et dignitatibus earum. Et recordemur et amemus Jhesum Nazarenum,[6] et Mariam virginem[7] matrem eius.[8]*

1. J. don — 2. ALVJ. guartme — 3. V. e als — 4. LVJ. turments — 5 L. don deus; VJ companyons — 6. ALV. natzarenum — 7. J. *manca* virginem — 8. SL. *afegeixen* Laus tibi sit xriste quem liber explicit iste

Dictat de Ramon i Coment dest Dictat

SIGLA

14 R = Ms. *Ripoll. 129*, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona), s. XIVe, fragmentari.

17 *I* = Ms. *1/103* del Collegi de St. Isídor (Roma), s. XVe, bàsic del Coment.

18 V = Ms. *Vat. lat. 9344*, de la Biblioteca Vaticana, s. XVe, bàsic del Dictat.

24 J = Ms. *1/71* de l'esmentat Collegi de St. Isídor, s. XVe, fragmentari.

e = Edició Rosselló (Palma, 1859).

[ ] = Afegits del mateix copista.

⟨ ⟩ = Addicions de l'editor.

Contenen el Dictat sol, els mss. 18 (V) i 24 (J) esmentats, més els 15, 33, 35 i 37. El Coment, inèdit i gairebé desconegut fins ara, només es complet en el ms. 17 (*I*), i en tenim a més el fragment de R.

En el Dictat, generalment només anotam les variants de J i alguna de e, ja que en el Coment haurem de repetir el text amb la lliçó de *I* i les variants del fragment de R.

A conèxer Deu en lo mon comença l'[1] DICTAT DE RAMON

cells qui dihen[2] que provar
hom no pot la fe, ni donar
null necessari argument,
volem donar ensenyament
de .vij. articles principals,
los quals, per rahons[3] naturals,
provam per nous començaments,
qui mostren inconvenients
esser en Deu sens unitat,
sens trinitat, sens encarnat,[4]
sens crear, sens resuscitar.

¶ Encara[5] volem demostrar
Deus esser de necessitat.
Emperò est nostre DICTAT
requer[6] haver ensenyador,
qui mostre[7] la força major
qui està[8] per los consequents

---

1. V, comença lo — 2. J, dien — 3 (*IR*, raho) — 4. V, encarnar — 5. V, (*sense calderó*) encaras — 6. V, raquer — 7. V, mostra : J, monstre — 8. V, sta

qui ixen dels antecedents,
nous començaments appellats.
Comensem donchs ab la clardats[1]
del Sant Spirit gloriós,
qui complesca nostres rasós
e enlumín hom obstinat,
qui no pot veser la claredat
sotsposant que nos pusca far
que nostra fes[2] pusca provar.

¶ Provem anans que Deus es,[3]
en aprés que sol un Deus es;
puys provarem pluralitat
qui en Deu mostra trinitat;
e que Deu ha volgut monstrar[4]
sa bontat volentse encarnar;
e quel mon nou es començat;
e c'om[5] serà resuscitat,
a gloria o a turment,
per Deu[6] qui es omnipotent.
Ara comencem[7] enaxí
per lausar Deu qui anch no mentí.[8]

1. V, claredats — 2. V, nostre fe se: (J, fes) — 3. J, *calderó* (V, *sense calderó*) E prouem enans que dieus es — 4 J, mostrar — 5. V, com hom: J, con hom — 6. J, deus — 7. J, començarem — 8. e, per provar Deu com prometí

I. *Que Deus sia de necessitat*

Mays san[1] esser e compliment,
que esser e deffalliment.
Si no es esser infinit,
ço que mays es, es mays finit.
Si ens infinit no pot star,[2]
ço qui es finit ho fay[3] far.
Sens infinit e eternal
no es tant de be com de mal.
Si Deus no es, no està[4] fi
en meytdia vespre e maytí.[5]
Si Deus no es, privació
es fi de generació.
Si Deus no es, infinitat
es sola en eternitat.
Si Deus no es, no es peccat,
ni negun be's[6] remunerat.
Si Deus no es, mays val bontat
per durar, que per santetat.[7]
Si Deus no es, fi es obrar,
e no fi està en estar.[8]
Si Deus no es, fals pensar val
mays que ver esser, que's reyal.[9]
Si Deus no es, tot quant es[10] ple
daçò[11] que no val nulla re.

1. VJ, se han — 2. J, estar — 3. J, fayt (*I*, say) — 4. V, sta — 5. J, e meyt dia uespre mati — 6. V, si negun bes (J, be) — 7. V, sanitat — 8. V, sta en star — 9. J. real — 10. *Sobrentengui's un altre* es, *elidit* (es, es ple), *el mateix que en el vers* 65 (es, es tort) — 11. J, de ço

Si Deus no es, tot quant es tort,
e tot lo bes pert en la mort.
Si Deus no es, car ell no es,
se pert lo be de tot quant es.
Si Deus no es, no valem[1] res,
e per no res es tot quant es.
Si Deus no es, mays val sentir
que rasó, mèrit, ni desir.
Si Deus no es, no cal be far,
e hom deu viure per manjar.[2]
Si Deus no es, e qui ha mès
tant[3] bell orde en ço que es?
Si Deus no es, donchs, qui hyc[4] ha mès,
que sia amat mays que cant[5] es?
Si Deus no es,[6] lo firmament
es fals deu[7] ab deffalliment.

Provat es, donchs,[8] e demostrat
que Deus es de necessitat.

II. *Que sia un Deus*

Si es sol un Deu, possificar
pot en ell infinit estar.[9]
Si són .ij. infinitats,
ço que hom entén no es veritats.[10]
Si estan dos deus[11] infinits,
ço que poden està[12] finits.
Si són dos deus o tres o plus,
cascú[13] es dessús e dejús.

1. V, valen — 2. J, menjar — 3. J, tan — 4. V, que ych : J, qui hic — 5. J, quant — 6 e, si no 's ver Deus 7. J, deus — 8 J, donchs es — 9. V, star, *forma usual* — 10. *Serà* ço c'om?; J, vertats — 11. V, si stan; J, .ij. dieus — 12. V, sta — 13. J, .ij. dieus o .iij. o plus | cascun *passim*

Si són dos[1] deus, eternitat
no pot haver prioritat.
Si són dos deus, estan[2] mesclat
en loch finit, no eternat.
Si són dos Deus, cascú requer
haver sobre laltre poder.
Si són dos deus, cascú ha mon
que fa buyt deffors en redon.
Si són molts deus, no han ab que
se pusquen convenir en re.
Si són molts deus, un valgra més,
car pogra en tot ço que es.[3]
Si són molts deus, tuyt són finit,[4]
e llur nombre es infinit.
Si són molts deus, e mi e vos
namam menys lo Deus qui es de nos.
Si són molts Deus la .j.[5] e laltre val,
e no han quils faça egual.
Si són molts deus, cascú entén
que no ha en sí complimén.
Si són molts deus, pot envejar
la .j. laltre, e pot peccar.
Si són molts deus, no es compliment
en .j. ni en tots exament.
Si són molts deus, no es .j. fi,
e tot quant es, es pelagrí.
Si són molts deus, nulla valor
està digna de gran lausor,
Si són molts deus, cascú tot sol
pot far del altre ço ques vol.
Si són molts deus, e què ha més
qu'enfinit ens[6] no sia res?

---

1. J, .ij. *usual*: V, *manca* — 2. V, stan — 3. *Cessa la lliçó de* J — 4. V, finits — 5. *Llegiu* l'u — 6. V, e queyich mes | quen infinit [es]: e, e qui ha mes | qu'en finit ens

Es, donchs, un Deus tan solament,
qui de quant es, es compliment.[1]

III. *Que Deus sia en pluralitat*

Deus es ens[2] qui deffora se,
no ha mester neguna re.
Essencia dont res no es,
no ha valor en nulla res.
Si a unitat no tany unir,
ni a voluntat tany desir.
Sens naturant e naturar,
nulla natura pot estar.[3]
Si finit finir han semblant,[4]
mays infinit infinir lan.
Qui no pot de se, bes seguex
que no sia de sí matex.
Tot ço covê esser en Deu dit,
sens què no pot esser complit.
Qui no vol esser molt amat,
es contra sa amabilitat.
Negú ens pot estar complit,
si en complir no ha delit.
A infinit tany infinir,
mays que crear ni res finir.
Mays es cell qui es e qui fa,
que cell qui es e res no fa.
Enteniment ha natura,
ab entendre e dretura.
Qui res de sí no vol donar,
pigre avar se fay estar.

1. V, qui de tant es compliment — 2. V, si ens es ens — 3. V, star *usual* — 4. *e*, semblan

Qui no ha propi ni comú,
no es compliment de negú.
Sens granea e magniffícar,
negú esser pot gran estar.
Tot ens covè esser finit,
qui no pot de[1] ens infinit.
Negú ens es bo sens far be,
e tot ens es mal don mal ve.
Poder qui dins sí no pot res,
no es deffores sí estès.[2]
En ens on fi no ha poder,
covén vacuytat caber.
Tot poder ha[3] passió
qui no pot de perfecció.

Provat havem pluralitat,[4]
que significa Trinitat.

IV. *Que Deus sia encarnat*

Mays val un hom deyficar,
que mil milia mons crear.
La fi que en crear es major
covè amar nostre Senyor.
Poder absolut en crear,
no ha orde sens encarnar.
La major fi de tota gent,
es Deus esser nostre parent.
En fi on Deus mays no pot dar,
han ses dignitats repausar.
Car Deus ses homenificat,[5]
es mays entès e mays amat.

1 e, dar — 2 V, si stes — 3 e, está — 4. V, hauem de pluralitat — 5. V, car deus es homificat

Si Deus no faés[1] home sí,
null cors[2] hagra en ell sa fi.
Per natura e per crear,
volch-Deus ab nos participar.
Infinit ha proporció
ab nos per incarnació.
Deus fóra ociós e avar,
sil major be no volgués far.[3]
De ens creat pot Deus mays far
en sí que en àls, sens comparar.
A Deu covè atribuyr
ço per c'om lo pot mays servir.
Si Deus e hom no fossen .j.,
no fóra ço que's mays comú.
Ab encarnar[4] ha Deus monstrat
lobra que ha en trinitat.
Per ço car Deus ses encarnat,
es mays son judici temprat.
Si Deus nos volgués encarnar,
legut fóra desesperar.
No pogra Deus lo mon complir,
si ab hom nos volgués unir.
Ço per que Deus pot mays amar
sobra,[5] covén en ell estar.
Deus no pot major fi saber,
que cella que[6] ama son voler.
Car Deus creà a sí lo mon,
de sí mateix li da[7] ahon.

Es, donchs, manifest e provat
que Deus covè esser encarnat.

1. V, fa es — 2. e, ens — 3. e, dar — 4. e, ab l'encarnar — 5. Ve, lobra — 6. V, qui — 7. V, dona *tatxat* da

V. *Quel mon sia creat*

Si lo[1] mon no es començat,
sola fi es eternitat.
Poder no poria eternar
sens infinit possificar.
Nos cové sien cominal,
en eternitat, be e mal.
Aquell ha poder pus estès,
qui pot de res e de no res.
Cell qui crea e qui manté,
mays fa que cell[2] qui sosté.
Sil mon no pogués començar,
no hagra natura de privar.
Tot ço cové esser causat
on Deus pot mays esser lausat.
En Deus cascuna dignitat
ab altra ha egualtat.
Eternal revolució
es si lo mon creat no fo.
Sil mon no es creat, fa peccat[3]
Deus[4] contra samabilitat.

Es, donchs, manifest e provat
que lo mon es nou e creat.

VI. *Que sia resurrecció*

Si en hom no es resuscitar,
null hom porà Deus molt amar.

1. V, sil — 2. V, e [qui] mante | may fa que cell (C. aquel) — 3. C, *manca* fa peccat : V, *manca tot el vers* — 4. VC, Deus fa

Si no es resurrecció,
lo mon no ha perfecció.
Mays[1] val un hom eviternar,
que tots senes[2] resuscitar.
No fóra fi de sentiment,
si no fos resuscitament.
Aquell covè esser jutjat,
qui fa lo be e lo peccat.
Si hom no es resuscitat,
en altre mon pert la meytat.
Si no es resuscitament,
en est mon ha hom compliment.
En efectu qui es pus ple,
influeix causa mays de be.
On mays de be's perpetuat,[3]
mays ne pot Deu esser lausat
Deus no mirva null compliment,
ans hi met multiplicament.
Aytant col mon està[4] major,
fay hom a Deu de be lausor.
A Deu pertany molt perdonar,
e a home mercè clamar.

Mostrat havem per gran raysó
que sia resurreció.

1. V, may — 2. Ve, sens — 3. V, be perpetuat — 4. V, sta

A honor del Sant Spirit
començà e finí son scrit,[1]
Ramon, en vinén de París;
el comana a sant Luys
e al molt noble[2] rey d Aragó,
Jacme, en l Encarnació[3]
de[4] M.CC.xC nou.
Placia ausir est nostre mou,
lo qual havem en disputar
contra ls infaels,[5] e mostrar
de nostra fe la veritat;
e que hi sien li prelat,
Preycadors, frares Menors,
e atressí li grans senyors
qui han enteniment levat:
e sien jueus[6] appellat
e serrayns, al disputar;
e adonchs mostrarem tot clar
que nostra[7] fe es veritat,
e quels infaels[8] són errat.
E si eu, sènyer, mostre el ver,
placia us[9] que m donets poder
per vostres regnes e comtats,
castells, viles e ciutats,
que ls serrayns faça ajustar,[10]
e los judeus, al disputar
sobr' est novell nostre[11] DICTAT.

1. e, escrit — 2. e, a Sanct Loys | e al noble — 3. V, lancarnacio — 4. e, de Christ — 5. V, infels — 6. V, ju[d]eus — 7. Ve, nostre — 8. V, infels — 9. V, placieus — 10. e, justar — 11. V, nostra

E, sènyer, per gran caritat,
humil rey dalta corona,
comencem en Barchinona.
E sia Jhesu Xrist lausat
car vostres gents vos han cobrat
sá, alegre, ab dever[1]
on havets fayt vostre poder.

1. V, ab dauer : e, e ab dever

<COMENT>[1]

¶ A conèxer Deus en lo mon
començal DICTAT DE RAMON[2]

A ceyls qui dien que provar
hom no pot la fe, ni donar[3]
nuyl necessari argument,
volem donar ensenyament[4]
de set articles principals,
los quals, per rahó naturals,
provam per nous començaments
qui mostren inconveniens
esser en Deu sens unitat,
sens trinitat, sens encarnat,
sens crear, sens resuscitar.[5]

¶ Encara volem demostrar[6]
Deus esser de necessitat;
emperò est nostre[7] DICTAT

1. *I. sense títol* : R, Audiuimus vocem — 2. R, comense lo dictat de Remon — 3. R, ne doctrinar? — 4 R, anensenyament — 5 R, sens creyat sens resucitat 6. *I, s'interromp la lliçò, per mutilació de la meitat inferior del fol 1* : R, *manca aquest vers i el següent, que prenem de* J, *però transcrivim els altres, de* R — 7. R, nostra

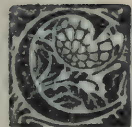
requer aver ensenyador[1]
qui mostre la forsa[2] *major*
qui està[3] *per los conseguens*
qui ixen dels antecedens,[4]
nous comensaments apellats.
Comensem, donchs, ab la claradats
del Sant Sperit gloriós,
qui complesque nostres raysós
e illumín hom obtinat
qui no pot veser la claradat
sots posant que nos pusque far
que nostra fes pusque provar.

¶ *E provem anans que Deus es,*
e aprés que sol un Deu es;
e puix provem pluralitat
qui en .j. Deu mostre trinitat;[5]
e que Deu ha volgut mostrar
sa bontat, volentse encarnar;
e quel mon nou es començat;
e con hom serà resuscitat,
a gloria o a turment,
per Deus qui es omnipotent.
Ara començarem enaxí
per lausar Deu qu'anch no mentí.

1. R, raquer ... ansenyador — 2. R, mostra la fforse — 3. R, qui stat — 4. R, antesedens — 5. R. demostre trinitat. *Manca fins al final d'aquest pròlec. Transcrivim la resta de* J

¶ De la esposició[1] dels començaments dest DICTAT

OM cascuna proposició dest[2] DICTAT sia posada[3] en .ij. versets, declaramla per ço que sia entès[4] ço que la proposició significa: e primerament declararem[5] la primera proposició, e aprés les altres per horde; e açò fem per ço que lo DICTAT pusca[6] esser entès sens maestre.[7]

¶ Aquest DICTAT es bo contra aquells[8] qui dien que Deus no es, e contra los eretges[9] qui dien que són molts deus; e es bo a provar[10] la santa fe xrestiana; e molt de be contén en sí matex, so es a saber, que los xrestians ne poden esser fortificats en lur creença,[11] en poden destruyr e confondre, per necessaries rahons, tots aquells[12] qui no són xrestians e volen destruyr la fe xrestiana per necessaries rahons.

I. *Que Deus sia de necessitat*[13]

¶ *Mays san*[14] *esser e compliment*
que esser e defayliment:[15]

So es a saber, que esser e compliment se concorden molt mils que esser e defalliment, com sia ço que compli-

---

1. *Reprèn la lliçó de I.* R, de exposicio — 2. R, casqune ... daquest — 3. *I*, possada - 4 R, uerses (*o* ueses) ... intes — 5. R, declaram — 6. R, pusque — 7. *I*, mestre — 8 R, bon .. aquels — 9 R, eregies — 10. *I*, preicar? *tatxat*: RI[1] prouar — 11. R, lor creense — 12. R, raons tots aquels — 13. *IR, manca aquesta rúbrica*: *I*[1], *l'afegí posteriorment i modernitzà el llenguatge en els primers fols Prescindim de tals correccions* — 14. R, ha? en — 15. R, que aneser? e deffeliment

ment guoverna e mantén[1] lo subject e la substancia en que es; e defayliment es occasió de la destrucció daquella substancia: axí com granea de bonea[2] eternitat poder saviesa volentat e virtut, qui està rahó[3] que la substancia en que es, sia perdurable;[4] e poquesa de bonesa duració poder sauiesa volentat e virtut,[5] es ocasion per que la substancia en que es, no sia durable longuament. On, com en lo cel, ne en neguna cosa que[6] contengue, en sí matexe no sia granesa infinida de bonesa, e les altres coses que dites havem, está lur granesa finida: per la qual finitat nos convenen tan be ab lo esser en que són, com farien ab esser qui agués granesa infinida; e car esser finit es en qui deffal granesa infinida[7] e <ha> granesa de bonesa, e les altres, finida, convénse de necessitat[8] que sia alcun esser qui aja[9] granesa de bonesa, e les altres, infinida, e aquel esser apellam Deu, sens lo esser del qual mils se convenria esser e deffaliment,[10] qui serien axí com lo esser del mon qui es e ha en[11] moltes coses deffaliment, que esser e compliment, qui no serien. E car aytal conveniensia es[12]. .

. . . .

. . . .

¶ [13] *Si no es esser infinit*
so qui mays es, es mays finit:

So es a saber, que si Deus no es, seguexse que ço que es ab major granesa de bonesa, de duració poder saviesa volentat e virtut, ha menys de esser que ço que es ab menor granesa de bonesa, e les altres: axí com home qui ha major granesa de bonesa, e les altres, que cavayl, lo qual home nauria menys que cavayl si no era alcun esser

1. R, gouerna e menten — 2. R, daquele sustancia ... granesa de bonesa — 3. R, volontat . qui sta rahon — 4 *I*, perdu·, *altra interrupció al fol 1v per la mateixa mutilació esmentada. Transcripciò de* R — 5. R, dorancio (*o* donracio) et c (*les paraules* poder saviesa volentat e virtut *se llegeixen encara en I* — 6. R annegune cose qui — 7. R, an qui . infinide — 8. R, nesecitat — 9 R, aje — 10 R, deffeliment — 11. R, an — 12 conueniensia es *Fineix la lliçó de* R. *Manquen dues o tres línies de text* — 13. *Reprèn la lliçó de I*

infinit. E la rahó per que açò seria ver estaria en ço que esser infinit nos covenria ab esser, pus que no fos; e esser finit se covć ab esser, pus que es: don se seguiria que tot esser, aytant com seria major per granesa de bonesa, de duració poder saviesa volentat e virtut, aytant se covendria més ab no esser, que esser que ha[1] poquesa de bonesa, e les altres; com sia ço quel home ha major semblança, en granesa de[2] bonesa e les altres, amb esser infinit, qui no es, que cavayl: per ques seguex que si Deus no es,[3] que home se descové mils ab esser que cavayl, e cavayl que arbre, e arbre que pera; e car aysò es inpossíbol, es significat e demostrat Deus esser de necessitat, per lesser del qual, home se covć mils ab esser que cavayl, e cavayl que arbre, e arbre que pera, e enaxí de les altres coses semblans a aquestes, segons que les unes han pus gran granesa de bonesa que les altres.

¶ *Si ens infinit no pot estar,*
so qui es finit ho say far:

So es saber, que si ens infinit no pot esser, lo qual apellam Deu, alcun esser finit[4] contrasta que ell no sia, car esser infinit no ho contrasta, pus que no es; cor si ho contrastava ja seria esser infinit, don se seguiria que fos e no fos esser infinit,[5] la qual cosa es inpossíbol. Contrasta, donchs, alcun esser finit, que no sia esser infinit: del qual esser finit se seguiria alcuna inpossibilitat si esser infinit era.[6] Hon, con esser finit no puxa contrastar, per sa inpossibilitat, a esser infinit, que no sia, covć esser de necessitat esser infinit, en lo qual ha més de esser que en esser finit, e es pus luny a no esser per sa infinitat, que esser finit per sa finitat. Es, donchs, lesser infinit que encercam, lo qual apellam Deu.

---

1. I^1, que ab esser lo qual no esser ha — 2. I^1, en *i* de *sobre raspat* — 3. I^1, *afegeix* en esser *al marge* — 4. *I*, infinit (in- *raspat*) — 5. *I*, *manca* don se seguiria que fos e no fos esser infinit: I^1, *supli al marge* — 6. I^1, no era

¶ *Sens infinit e eternal*
no es tant de be com de mal:

So es a saber, que si no es Deus qui sia infinit e eternal, més es de mal qne de ben; car si Deus no es res, lo mon està subject eternalment[1] a ben e a mal; e cor en lo mon ha més de mal que de be, e ben se covén ab esser e mal ab no esser, covénse, per rahó natural, que Deus sia, per lesser del qual sia més de be que de mal, lo qual ben es en laltre setgle, lo qual setgle no es res si Deus no es; car sens Deu no pot esser altre setgle. Es, donchs, provat que Deus es, lo qual es infinit e eternal,[2] car si no era, no seria aquell Deus que encercam. E que sia més de mal que de ben, si Deus no es, provas[3] en açò que tot lo mon es hordenat a servir home, e dels homens més ne són de mals que de bons, e més trebayls han en est mon, que delits: e ayçò es tan manifest que no ho cal provar.

¶ *Si Deus no es, no està fi*
en migdia vespre matí:

So es saber, que si Deus no es, no està fi en negun temps, com sia assò que totes les substancies qui són, se mouen a aconseguir fi, so es, compliment en que agen repòs, e aquella fi nuyl temps no la poran atènyer: axí com lo cel quis mou a influyir sa virtut sajús, e los elaments arbres besties e metayls, tots han moviment, per natura, a servir home, e home se mou a fin per engenrar hun home altre, e per hedificis e moralitats, e con es mort nos seguex deyl ne de ço que ha fet, negun compliment si Deus no es res; car si Deus no es res, no es altre setgle, e tot home pert sí[4] matex e tot quant ha fet en est mon, e tot ço en que lo cel elaments arbres e besties lan servit, tot es perdut. On, com sia impossíbol que les coses naturals se moguen a fin per natura, e aysò eternalment, e que

1. *I*, aternalment — 2. *I*, heternal — 3. *I*, proues — 4. *I*, ssi *molt sovint*

aquella fin no sia atrobada, la qual es atrobada si Deus es, covés, donchs, Deus esser de necessitat, per lesser del qual es altra vida hon sateny la fin per que home es e per que es tot quant es.

¶ *Si Deus no es, privació*
es fin de generació:

So es saber, que si Deus no es res, les coses qui esdevenen en privació, axí com los homens qui moren, e totes les altres coses qui són enjenrades e puxes corrumpudes, són fin e compliment de generació, en tant que corrupció es la fin el compliment a que san generació e les coses vivents, qui són per ço que no sien per negun temps, com sia açò que poch duren dementre que són, e tots temps estan en no esser pus que són mortes; car si Deus no es, no poden retornar en aquell nombre matex en lo qual eren, car no es qui les puxa retornar. On, com sia inpossíbol que privació sia fin ne compliment de jeneració, covénse de necessitat que Deus sia, per lesser del qual se seguex que resurrecció[1] sia fin e compliment de jeneració, so es a saber, que Deus resussitarà los homens morts, e serà altra vida, e que totes coses sien enjenrades per home a servir, e home per servir Deu sia enjenrat e resuscitat e perpetuat en gloria si es bon e en infern si es mal.

¶ *Si Deus no es, infinitat*
es sola en eternitat

So es a saber, que si Deus no es, lo mon es infinit per eternitat tan solament, con sia ço que no pusca esser començat per sí matex; car negú no pot començar sí matex. On, con totes les parts del mon sien fenides, so es a saber, la bonesa granesa poder, e les altres, e la duració deyl fos infinida e eternal, seguirsia que si Deus no es, sola la eternitat del mon seria fin e compliment de totes les parts del mon, en tant que totes aquelles coses qui serien pus

1. *I*, resitacio? (*I*[1], resurrectio)

durables, serien pus útils e nobles que les menys durables, per ço car serien a la eternitat del mon pus semblans: donchs seguirias que lo sol, la pera, lo foch, laygua, e les altres coses semblans a aquestes, qui no han vida ni rahó, serien pus útils e pus nobles quels homens, qui són mortals. On, con açò sia inpossible, es, donchs, manifest e provat que Deus es de necessitat, per lesser del qual, lo mon es nou e creat, e que la sua duració no està fi de les sues altres parts, mas que es enaxí finida e termenada com la sua bonesa granesa poder, e les altres; e home, qui ha enteniment e rahó, es pus noble, jatsia que sia mortal, que la pera nel sol ne les altres coses qui no han vida ni rahó, com sia açò que home deja, aprés sa mort, resuscitar e esser perpetuat per tots temps en laltre setgle.

¶ *Si Deus no es, no es peccat,*
ni negun ben remunerat:

So es, que si Deus no es, no es altre setgle, car no es per qui fos; e si no es altre setgle, negun ben es guardonat ni negun mal es punit, en est setgle, segons ques pertany: don se seguex que culpa ne peccat no sia res, ne que ben deja esser guardonat; e car es cosa inconvenient e inpossíbol que per peccat nos seguesca colpa ni per colpa pena, ni per ben fer mèrit ne per mèrit guardó, covénse de necessitat que sia Deus, per lesser del qual en laltre setgle se seguesca guardó a qui fa ben en aquest setgle, e pena a qui fa mal e peccat.

¶ *Si Deus no es, mays val bontat*
per durar que per santedat:

So es, que si Deus no es, lo mon es eternal, e la bontat del mon es eternal per la eternitat del mon e no per sí matexa. On, com la bontat sia termenada et fenida per sí matexa, e sia infenida[1] en duració per altre, ço es per la eternitat del mon, per ayçò bontat es pus noble e pus

1. *I*[1], infinida : *I*, fenida

bona per eternitat que per sí matexa, e açò matex de les altres parts del mon qui són fenides e termenades: axí con la granesa el poder del mon, qui serien infinides per la eternitat e finides per sí matexes. On, con sia inpossíbol cosa que bondat sia pus bona per altra natura que per sí matexa, e açò matex de granesa e de les altres parts del mon,[1] covénse de necessitat que lo mon sia en semblant manera finit e termenat,[2] com es finit e termenat per la bondat granea poder, e les altres: per la qual fi e terme de ses parts cové que sia nou e creat; per la qual novitat e creació covén Deus esser de necessitat, sens lesser del qual, lo mon no poria esser nou ni creat.

¶ *Si Deus no es, fi es obrar,*
e no fi està en estar:

So es saber, que si Deus no es res, la fin e perfecció està en les obres que fan lo cel esteles elements arbres besties aucels[3] pexs homens, e no està en aquells qui fan les obres: axí com lo cel, e totes les coses, qui en sí matex contén totes obres per servir home[4] qui ha nom Pere, Martí, Guillem, Ramon,[5] e los altres; e car home Pere,[6] Martí, e los altres, no són permanents, ans són corrompables et mortals, per ayçò la fin dels agents no està permanents[7] en les substancies, mas en les obres, so es saber, engenrar[8] hun home e puxes altre, e morir aquell home e puxes laltre: don se seguex que les fins estan en los accidents qui són obres, axí com escalfar engenrar amar veer ohir vestir, e les altres; e totes aquestes coses són accidents en que fi està si Deus no es, e en les substancies qui fan les obres no està la fi; e car substancia es pus nobla, plus bona, e ha més de esser que accident, cové que la fi estia en les substancies, qui són plus complides quels accidents: per la qual cosa es significat que

1. *I*, mont (*la* t *tatxada*) — 2. *I*, determenat (de- *tatxat*) — 3. *I*, *repeteix* besties — 4. *I*[1], a home — 5. *I*, pera Marti G. R. — 6. *I*. pera — 7. *I*, permanents (*la* s *tatxada*) — 8. *I*[1], en engenrar

Deus es de necessitat, per la qual està la fi en eyl, qui es substancia servant totes coses, home e home deu, lo qual Deu es eternal e qui ret a home guardó en sí matex segons quel aurà, en est mon, amat honrat e servit.

¶ *Si Deus no es, fals pensar val*
mays que ver[1] *esser, qui 's reyal:*

So es, que si Deus no es, tot quant hom diu de Deu, sotsposat[2] que ell sia, es fals; e per ço cor hom sotsposa que Deus es bon just e misericordiós, eternal poderós e plen de tot compliment, sotsposen los homens que sia altre setgle hon es parays e infern: per la qual cosa los homens són pus bons e virtuosos[3] e fan més de ben que per ço qui es ver, so es saber, Deus no esser res, ni home esser res aprés sa mort, sotsposat que Deus no sia res. On, com sia enpossíbol cosa que hom per ço que es fals sia pus bon, pus vertader, pus just, e enaxí de les altres virtuts, que[4] per ço que es veritat, covénse de necessitat que Deus sia: per lesser del qual està veritat ço per que hom pot esser pus bon, pus vertader, e enaxí de les altres coses, e que ver pensament sia pus occasió[5] de ben, que fals pensament.

¶ *Si Deus no es, tot quant es ple*
de ço que no val nuyla re:

So es saber, que si Deus no es, tot ço que es en lo cel e contengut per lo cel, es ple de ço que no val res, car no val res, pus que no sen seguesca ben perpetual, e que los bens que serien complits, si eren perpetuals, sien ab més de defayliment; e per ço car no son perpetuals no valen res, pus que per defayliment perden lo compliment que deurien aver si res valien.[6] On, con sia cosa inpossíbol que tot ço qui es sia ple de defayliment, cové esser Deus de necessitat, per lesser del qual són les coses qui són, plenes de perfeccions segons esguardament de la fi e del com-

1. *I*, ues : *I*[1], uer — 2. *I*, sots possant? — 3 *I*, virtuossos — 4. *I*[1], que : *I*, E *tatxada* — 5. *I*, occassio — 6. *I*, no *tatxat* ualien

pliment de Deu, a qui són creades per ell amar membrar entendre honrar e servir.

¶ *Si Deus no es, tot quant es tort,*
e tot lo bes pert en la mort:

So es a saber, que si Deus no es res, tot lo ben que hom aja fet en est mon pert hom a la mort, con sia açò que si Deus no es res, tot home, con es mort, no es res, ni no ės altre setgle; car sens Deus, home no poria esser res aprés que es mort, car no seria qui agués creada la ànima del home ne qui resuscitàs los homens al dia del judici; mas si Deus es, él ha creades les ànimes dels homens, qui són esperits no mortals, e Deus resuscitarà los homens per donar a cascú ço que aurà servit, e lo ben que los homens auran fet en est mon, nol perdran a la mort. On, com sia inconvenient cosa quel ben sia perdut, lo qual be se cové ab esser, e lo mal, que es son contrari, se covenga ab no esser, e ayçò no poria esser si Deus no era res, covénse que Deus sia de necessitat, e que tort no sia segons rahó en ço que es, lo qual hi seria per rahó si Deus no era res.

¶ *Si Deus no es, car ell no es,*
se pert lo be e tot quant es:

So es a saber, que si Deus no es res, se pert tot lo be qui es en est mon e qui fo et qui serà; car negun ben no es per neguna fi complidament, anans tot ço qui sa a perfeta fin, sa a non res, pus que perfeta fin no es res, ne negun ben guanyat no pot esser restaurat ni perpetuat. On, com açò sia enaxí, si Deus no es res, Deus no esser es occasió del defayliment qui es en tot quant es: don se seguex que Deus sia e que no sia: es en ço que per ell se pert tot lo ben de ço qui es; e no es en ço que res no es. On, com ayçò sia contradicció, e contradicció no puxa esser, fora ànima, res, es demostrat que Deus es de necessitat, per lesser del qual se restaura tot lo ben de ço que es, en axí com seria perdut si Deus no era res.

¶ *Si Deus no es, no valem res,*
e per non res es tot quant es:

So es saber, que si Deus res no es, home no val res, con sia ço que la valor que ha esdevenga en no res al dia de la mort, aprés la qual home no es res si Deus no es; car neguna cosa no val res pus que esdevenga en non res e que daçò que per ella ses seguit no romangua perpetual negun ben; e si home no val res, ni les coses qui servexen home no valen res, ans són per nient ço que són. On, com sia cosa descovinent que home no vayla res, e que sia per nient e sens rahó tot ço qui es, seguexse de necessitat que Deus sia, e que per son esser home aja valor qui vayla aprés sa mort perpetualment en Deu servir, qui es[1] eternal e digne de honor, e que les coses daquest mon sien per enteció dome a servir, e que home ab elles ne servesca Deu.

¶ *Si Deus no es, mays val sentir*
que raysó mèrit ni desir:[2]

So es, que si Deus no es res, no es altre setgle, mas aquest, e tot ço que consiram del altre setgle es fals,[3] e res no val ço que desiram del altre setgle ne ço que per ell fem: don se seguex que lo sentiment que avem per menjar veer ohir tocar, val més que les coses que fem per rahó, ne que desiram en la ànima, car aquelles són falses, e los sentimens per los quals havem delits, són vers. On, com sia cosa molt inconvenient que sentir vayla més que rahó ni que desirar, cové esser Deus de necessitat, per lo qual sia altre setgle, e que sia veritat tot ço que rahonam e desiram de la gloria de paradís.

¶ *Si Deus no es, no cal ben far,*
e hom deu viure per menjar:

So es, que si Deus no es res, no es altre setgle, car no poria esser sens que Deus no fos res: don se seguex

1. *I*[1], es : *I*, *manca* — 2. *I*, dessir — 3. *I*, fals tot (tot *talxat*)

que la rahó per que lom desîra viure, sia menjar e aver delits en aquest mon, pus que hom no fos res aprés sa mort; mas si Deus es, seguexse tot lo contrari, so es, que hom es aprés sa mort, e es altre setgle; per que hom deu menjar en est mon per ço que viva en Deu amar entendre e servir, e que en laltre setgle aja gloria perdurable; per ques cové de necessitat Deus esser, sens lesser del qual se seguirien los inconvenients damunt dits.

¶ *Si Deus no es, e qui ha mès*
tan bell orde en ço qui es?

So es, que en lo cel, elements, homens, arbres, besties, auceyls, pexes, matayls, morals virtuts e artificis <h>a tantes coses ben hordonades, que si Deus no es res covén que elles sien hordonades per sí matexes, la qual cosa es inpossíbol, com sia ço que neguna d aquestes coses que dites havem, no pusca hordonar sí matexa per natura, car si ho faés, fóra ans que fos, la qual cosa es impossíbol, ni la una no pot ordonar laltra, axí com lo cel, qui no pot hordonar les coses que conté sajús en quant no ha enteniment ni rahó; e enaxí de les altres coses semblans a aquestes, axí com home qui no pot hordonar lo cel, ni los elamens ni les besties, e les altres coses, que ajen natura a ell servir. On, com tant beyl[1] hordonament sia naturalment, e no pusca esser causat ni fet per les coses matexes en qui lordonament està, cové que sia Deu de necessitat, qui aja lo mon ordonat e que lo pusca aver hordonat per ço cor ha enteniment rahó e poder.

¶ *Si Deus no es, donchs, qu'ich[2] ha mès*
que sia amat mays que quant es?

So es, que si Deus no es res, no fóra qui hagués posat ni hordonat que ell fos amat més que neguna altra cosa, e ell no ho ha pogut ordonar, pus que no sia res, ni home no ha natura que am més què[3] no es, que sí matex ne que

1. *I*, tant de beyl — 2. *I*, [quich] — 3. *Serà* ço que?

les coses qui són. Per que cové esser Deus de necessitat, e que per ço car ell es ens infinit eternal e de tot ben complit, que sia amable, per sí matex, mays que quant es.

¶ *Si no's ver Deus, lo firmament*
es fals deus ab defayliment:

So es, que si Deus no es, lo cel es deus, com sia ço que ell es pus durable que les coses sajús, e ell ha influencia e virtut en les coses terrenals, e les terrenals no ho han en ell; e car lo firmament no ha rahó ni enteniment ni ha poder infinit, no pot esser Deus, com sia cosa que esser divinal no pusca esser ni deja esser havent en sí matex negun defayliment, mas que sia tot complit en sí matex e en altre: don se seguex Deus esser de necessitat.

¶ Provat havem Deus esser de necessitat, sens lesser del qual se seguiren tots los inconvenients damunt dits, e molts daltres los quals serien lonchs a recomptar, los quals inconveniens no deuen esser; e car ella no poden esser, e serien si Deus no es res, cové Deus esser de necessitat.

II. *Que sia hun Deu tan solament*

¶ *Si's sol .j. Deu, possificar*[1]
pot en ell infinit estar:

So es, que si es .j. Deu, pot aver poder infinit, mas si són .ij. o més deus, negun pot aver poder infinit, con sia açò que .j. deu no deja aver poder sobre altre deu; car aquell deu en qui altre deu pogués aver poder, nos tanyeria que fos deu, com sia ço que Deus deja esser franch e no sotsmès a altre. On, con ajam provar Deus esser de necessitat, e molts deus no puxen esser, es provat que .j. Deus es tan solament.

---

1. posificar

¶ *Si són .ij. infinitats,*
so que hom entén no es vertats:

So es, que hom entén que .ij. essencies infinides no poden esser, com sia açò que la una covendria que termenàs en laltra, encontrantse la una ab laltra segons les .vj. dreceres jenerals, les quals son: alt e bax, destre e sinestre, davant e detràs. On, si dues essencies són, e que sien infinides, so que hom entén que fossen termenades la una per laltra, no es veritat: don se seguex que ço que hom entén que sia veritat, es fals, e ço que es[1] fals, es veritat; e car ayçò es impossíbol e contradicció, seguexse de necessitat que no sia mas[2] .j. Deu, una essencia infinida, qui mesura e comprèn tot quant es.

¶ *Si estan .ij. deus infinits,*
so que poden està finits:

So es, que si són .ij. deus infinits per essencia, lo poder que han està finit en quant lo hu no pot sobre làltre, car no seria deu aquell qui auria passió. On, com infinitat de essencia e finitat de poder nos covenguen, ni que sia entre ells proporció, covè que sia hun Deu tan solament e que sia infinit per essencia e per poder, per ço que en ell son poder e sa essencia se pusquen convertir.

¶ *Si són .ij. deus o .iij. o plus,*
cascú es dessús e dejús:

So es, que si són molts deus, cascú es dessús e dejús altre, com sia açò que a esser divinal se pertanya infinida granea, sens la qual no seria[3] digne de esser deu; e car a ens infinit no pertany dessús ni dejús, lo qual dessús e dejús no pusca esser sens loch e sens esser corporal, per açò se seguex de necessitat que sia .j. Deu tan solament, sobrel esser del qual no sia altre deu, ni dejús ell atretal.

---

1. *I, afegeix* veritat es *tot tatxat* — 2. *I*, mes — 3. *I*, sia

¶ *Si són .ij. deus, eternitat*
no pot aver prioritat:

So es, que si són .ij. deus, són .ij. eternitats, e la una no pot estar davant a laltra: don se seguex que eternitat sia e que no sia ço que es, so es saber, que sia davant a totes coses, mesurant e comprenent temps e tot quant es, e que ella sia fin a temps. Ayçò no pot fer una eternitat sobre altra, ans cascuna comprèn e mesura lautra, e pus es compresa e mesurada per laltra,[1] no està la una davant a laltra, e axí no es eternitat, pus que no sia mesurada e compresa, e es, pus que laltra mesura e comprèn, e enaxí eternitat es e no es. On, com açò sia contradicció, seguexse que sol .j. Deus es, qui es una eternitat qui es davant a tot quant es, e tot ho mesura e ho comprèn per duració.

¶ *Si són .ij. deus, estan mesclat*
en loch finit no termenat:

So es, que si són molts deus, tots són infinits per granea, com sia açò que granesa infinida sia pertanyent a Deu; e si cascun deu ha granea infinida, .j. deu està en altre, e si cascú està en laltre, estan en loch finit la hu en laltre, lo qual loch, en qui lo hu està en laltre, es finit: axí com lo loch del diner daur e dargent, qui es finit en quant largent e laur són finits; e si largent e laur fossen infinits, lo loch en que lo hu fóra en laltre, no fóra termenat, ans fóra infinit. A semblant manera fóra de .ij. deus. On, com loch no puxa esser finit e infinit, per açò es demostrat que no poden esser molts deus, mas que sia .j. Deu tan solament, e que sia infinit.

¶ *Si són .ij. deus, cascun requer*
aver sobre laltre poder:

So es, que si són .ij. deus, e Deus aja natura e noblesa que sia senyor de tot ço qui es, covè que cascun Deu

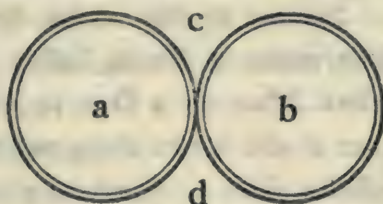
---

1. *I*, laltre

requerre per sa natura e per sa noblesa que aja poder sobre laltre, e si ho ha, no es deu negun deyls, pus que la hu sia sotsmès a laltre, com sia açò que a Deu no pertanga aver neguna subjugació: hon se seguex que sia .j. Deu tan solament, lo qual no aja neguna servitut, enans sia senyor e poderós sobre tot quant es.

¶ *Si són .ij. deus, cascú ha mon*
qui fa buyt defors en redon:

So es, que si són .ij. deus, cascú ha hun setgle, con sia açò que a Deu pertanya aver setgle per rahon de sa noblesa, e que sia causa e que aja efectu.[1] Hon, posem que .a. sia hun setgle que sia de hun deu, e que .b. sia altre setgle qui sia de altre deu: seguirsa que .c. .d., qui són defora los dos setgles, facen buyt lo qual cové esser entre dues figures redones, segons que apar per .a. .b.; e car buyt no pot esser, es inpossíbol que sien dos deus ni més, mas que sia .j. Deu tan solament e que aja aquest setgle en que som.

¶ *Si són molts deus, no han ab que*
se puxen convenir en re:

So es, que si són molts deus no han res ab ques puxen convenir ne concordar, com sia ço que Deus no aja necessari de altre deu, car si ho avia, no seria Deus, qui no ha de res fretura. On, si nos podien en res concordar, covendria que la hu fos contrari al altre, com sia ço que tot ço que es, o es deferent ab altre o concordant o contrariejant. On, si són molts deus, són diferens la hu al altre e són contraris, e si són contraris la .j. a laltre, cové que la hu destrua e consum laltre, con sia açó que contrarietat no puscha durar. On, com nos ajam ja provat Deus esser de necessitat, es, donchs, manifest e provat que hun Deus es de necessitat.

1. *I*, efretu

¶ *Si són molts deus, .i. valgra més,*
car pogra en tot ço qui es:

So es, que si són molts deus, la .j. no pogra sobre laltre neguna cosa, con sia açò que no sia de condició que Deus pusca aver passió, e valgra més que fos hun deu tan solament qui agués poder en tot ço qui es; e car ço que mays val e qui es pus noble cové mils esser que ço qui no es tant noble ne val tant, covénse de necessitat que sia hun Deu tan solament, lo qual aja poder en tot ço qui es.

¶ *Si són molts deus, tuyt són finit*
e lur nombre es infinit:

So es: si són molts deus, tots són fenits, car lo hu determena e fenex laltre en quant la hu participa ab laltre. Mas car a Deu se pertany infinitat, e no la pusca aver si són molts deus, requer natura de deytat que sien infinits deus en nombre; e car nombre infinit no pot esser, cové esser hun Deu tan solament.

¶ *Si són molts deus, e mi e vos*
namam menys lo deus qui's de nos:

So es, que si són molts deus, lo deu qui es senyor daquest mon en que som, no es per nos tan amable con seria si no era mas hun deu tan solament, con sia ço que natura de rahó requira que pus sia amable hun deu esser e que sia infinit e complit, que finit e no haver poder complit sobre tot quant es. On, con ço que sia pus amable segons Deu, covinga esser en Deu de necessitat, es manifest e provat que hun Deu es tan solament.

¶ *Si són molts deus, ni laltre val,*
e no han quèls faça egual:

So es, que si són molts deus, són eguals en bontat granesa eternitat poder saviesa volentat, e les altres dignitats qui a Deu se pertanyen, e la egualtat que han no està dejús neguna comunitat que sia de tots ells, com sien differens per essencies e lochs; e car aytal egualtat

no pot esser, seguirsia[1] que sia hun Deu tan solament, en lo qual sien moltes coses eguals dins una essencia e natura daquell.

¶ *Si són molts deus, cascú entén*
que no ha en sí compliment:

So es, que si són molts deus, cascú entén en sí matex defayliment de poder, en quant entén que pot voler alcuna cosa e son poder aquella cosa no pot complir: axí com cascun deu que poria desirar que pogués esser senyor del altre deu, e poria desijar[2] que agués bonesa infinida e granesa infinida e poder infinit, la qual cosa aver no poria si eren molts deus; e car nos pertany a Deu aver defayliment ne que en sí matex sapia negun defayliment, cové esser hun Deu tan solament, lo qual sab sí matex tot complit e pot aver tot ço que vol aver.

¶ *Si són molts deus, pot envejar*[3]
la hu laltre, e pot peccar:

So es, que si són mols deus, pot cascú aver enveja del altre, en quant pot envejar cascú que fos senyor del altre, per la qual enveja poria peccar, com sia açò que enveja sia peccat; e car Deus no pusca ne deja pecar, e poria peccar si eren molts deus, per ayçò es manifest e provat que no poden esser molts deus, mas que es hun Deus tan solament.

¶ *Si són molts deus, no es compliment*
en hu ni en tots exament:

So es, que si són molts deus, no han compliment entre tots, com sia açò que sien finits e termenats cascú en bonesa granesa poder saviesa veritat e gloria, en que no pot esser compliment infinit, pus que són rahons e dignitats finides, ne negú deyls per sí no es complit, com sia finit. Mas si no es mas hun Deus, pot esser complit per ço com pot esser infinit e aver infinida granea bonesa eter-

1. *Serà* seguirsa, *o* seguexse? — 2. *I*, desigar — 3. *I*, enuegar

nitat, e les altres; per ques seguex que sia hun Deus de necessitat, e no molts.

¶ *Si són molts deus, no's una fi,*
e tot quant es, es pelegrí:

So es saber, que si són molts deus, són moltes fins, e no una tan solament; car cascun deus ha sa propria fin, e entre[1] totes les fins no han repòs en .j.ª jeneral fi, pus que no es: don se seguex que tot quant es, es a cas e a fortuna, so es a saber, que de tot quant es, no es una fin que concort e govern tot ço qui es, a sí matexa, e que en ella ajen totes les coses que són, repòs; ans es cascun deu a cas e a fortuna per sí matex, e ayçò matex de tot ço que cascun deu posseex: axí com mi e vos qui som daquell deu de qui es aquest mon, qui pogrem esser daltre deu e en altre mon. On, com sia inpossíbol que tot quant es sia a cas e a fortuna, es provat que no es mas hun Deu tan solament, a la fi del qual covć esser causat tot quant es.

¶ *Si són molts deus, nuyla valor*
està digna de gran lausor:

So es a saber, que si són molts deus, totes les valors qui són, són termenades e finides, e neguna valor no ha lausor infinida; e cor se covć que sia alcuna valor digna de gran lausor, per ço cor gran lausor se covć mils ab esser que petita, es significat que sia .j. Deu e no molts, lo qual ha gran valor per ço cor sa unitat abasta a esser causa de tot quant es, la qual unitat es digna que sia molt amada e loada.

¶ *Si són molts deus, cascú tot sol*
pot fer del altre ço ques vol:

So es saber, que si són molts deus, la volentat de cascú, que es francha en voler, e lo poder, que a la[2] volentat se convertex, pot voler e fer del altre deu ço ques vol, con sia ço que en Deu se dejen convertir volentat e po-

1. *I*, entre? — 2. *I*, ha la

der, segons les condicions que a Deu se pertanyen. On, si hun deu pot fer del altre ço ques vol, pot esser cascun deu alterable e pot esdevenir en no esser: don se seguex que no es eternal ne de natura de eternitat, e si no es, no es deu: don se seguex que sia .j. Deu tan solament que sia permanent e eternal.

¶ *Si són molts deus, e qui*[1] *ha més*
qu'enfinit ens no sia res?[2]

So es, que si són molts deus, no es negun esser infinit, e es alcú o alcuns qui veden e enpatxen que infinit esser no sia res, lo qual infinit esser per natura se covê que sia mils que tots los essers finits[3] qui són; e cor negun o neguns essers qui sien termenats e fenits no pusquen enpatxar que negun infinit esser no sia, per açò es demostrat que infinit esser es de necessitat.

¶ Provat avem, per los inconvenients damunt dits, que .j. Deus es tan solament, com sia açò que si eren molts deus, seguirsia que los inconvenients que dits havem fossen conveniens e coses possibles, los quals no poden esser, segons que provat havem.

III. *Que en Deu sia pluralitat*

¶ *Deus es ens qui defora se*
no ha mester neguna re:

So es, que Deus es esser tan complit, que dins sí matex no ha de neguna cosa fretura: don se seguex que en Deu sien moltes coses diferens la una de laltra, cor si no, covendria que Deus agués necessaries les coses que són defora ell, so es saber, que no fossen eyl, ni de sa essencia et natura: axí com Deus qui naturalment es bo

1. *I*, aqui — 2. *I*[1], *afegí*: Es donchs .i. deus tan solament | qui de cant es es compliment — 3. *I*, finit

gran eternal poderós, e les altres sues dignitats, per les quals ha natura de obrar e de produyr, so es a saber, que bontat li requer, per natura, fer be, e sa granesa gran, e sa eternitat eternal, e enaxí de les altres, per ço que no sien ocioses.[1] On, si Deus no obrava dedins sí matex de sí matex, auria necessitat del mon e de les coses que conté, per ço que hi pogués obrar e fer ben per bontat, gran per granesa, e les altres: don se seguiria que la definició que de Deu feta havem, fos falsa: on, com sia vera, de necessitat seguexse que Deus ha obra dedins sí matex, so es a saber, que Deus, de sa bontat, produga naturalment essencial be, e de sa granea gran, e de sa eternitat eternal, e enaxí de les altres; e car se cové que .j. sia lo bonificador e altre lo bonificat, e hun sia lo magnificant e altre lo magnificat, e hun sia lo eternant e altre lo eternat, e enaxí de les altres, per açò es provat que en Deu ha pluralitat de molts qui no són los uns los altres, e apellam lo bonificant magnificant eternant .j. Pare, e lo bonificat magnificat eternificat apellam .j. Fill; e apellam lo bonificant magnificant eternant Pare per ço car de sí matex engenra e produex lo Fill, e apellam lo bonificat e lo magnificat e lo eternat Fill per ço cor es nat de la essencia e natura del Pare.

¶ *Essencia don res no es*
no ha valor en nuyla res:

So es, que si de la essencia de Deu no era produyt negun ben, defayliria de valor, segons comparació de les essencies daquest mon, de les quals són molts de bens: axí com essencia de foch, de que hix calor, e de terra, don hixen e nexen arbres, e de home, don es nat e enjenrat home, e enaxí de les altres coses semblans a aquestes. On, com la essencia de Deu sia la pus alta e la pus nobla que totes altres essencies, cové que de ella hisca Deu de Deu e que

1. *I*, oçiossos

hu sia aquell qui es la essencia e altre aquell qui hix, per natura, de la essencia: don se seguex que en la essencia Deu, sien moltes persones distinctes, per ço que ella aja valor per ço qui deyla e de sa natura hix e es.

¶ *Si a unitat*[1] *no tany unir,*
ni a volentat tany desir:

So es, que en Deu són la sua unitat e la sua volentat una cosa matexa; per ques seguex que si a la volentat tany desir, so es amar, a la unitat tany unir, cor si no ho fahia, no serien una cosa matexa: la qual cosa es inpossíbol; per que enaxí com Deus per sa volentat ama, enaxí per sa unitat unex, so es a saber, que si lo Pare, qui es[2] sa matexa unitat e volentat, unex de sa unitat .j. Fill, lo qual ama, e[3] ell e lo Fill unexen .j. Sant Esperit per amor: don se seguex que en Deu sien moltes persones, et cascuna sia una per unitat e distincta de laltra[4] per propria proprietat personal.

¶ *Sens naturant e naturar*
nuyla natura pot estar:

So <es>, que natura requer actu, so es obra, sens la qual seria ociosa, per la qual ociositat[5] seria corrompuda sa bontat granea duració poder, e les altres proprietats sues: cové, donchs, que en natura sien naturant e naturar, e per conseguent, naturat qui sia eternable,[6] per ço quel actu de natura pusca durar. Són, donchs, en la divina natura moltes coses, so es saber, moltes persones, e que la una sia lo naturant e laltra lo naturat.

¶ *Si finit finir han semblant,*
mays infinit infinir lan.

So es, que tot finit ha semblant qui hix deyl, ço es, actu finit qui sembla ço[7] de que hix. On, si finit ha semblant, molt més infinit e infinir han semblança, con sia açò que infinit sia molt pus poderós e pus noble que finit, e no ho seria

1. *I,* sa vnitat — 2. *I,* a saber que lo pare qui es que si lo pare qui es — 3. *La e es reforçativa?* — 4. *I,* del altre — 5. *I,* oçiossa ... ociossitat — 6. *I,* aternable — 7. *Serà* a ço?

si no avia semblança ab infinir; e car Deus es infinit, ha semblança ab infinir: covĕ[1] que en eyl sien moltes coses distinctes qui sien de la sua essencia e natura, so es, que hu sia lo infinit, altre lo infinible qui està per lenfinient e infinit.

¶ *Qui no pot de sí, bes seguex*
que no sia de sí matex.

So es, que si Deus no pot, de sa essencia e natura, produyr neguna cosa, sò es, que de sa bondat no pusca produyr bo, ni de sa granesa gran, e enaxí de les altres, covĕ que sia forçat ligat e constret per altre qui enpatxe son ben e la natura que ha per sa bontat, e axí de les altres sues proprietats. On, con Deus sia ens infinit franch e senyor de tot quant es, covĕ que pusca de sí matex tot ço quis pertany a ell per natura de sa bontat granesa, e les altres, e pus que ho pot e ha natura que ho faça, es per sa bontat bonificant e es bonificat, e axí de les sues altres dignitats, so es a saber, que hu es lo produent e altre lo produt: don se seguex que en Deu ha moltes distinchtes persones.

¶ *Tot ço covĕ esser en Deu dit*
sens que no pot esser complit.

So es, que Deus no pot esser complit sens que no sia hu e que en la unitat aja unient unit e unir, per ço que la unitat sia deyls plena e que no sia occiosa,[2] car sens ells no seria plena e seria, sens unir, ociosa[3] sa essencia e natura; per que covĕ que diga hom que en Deu sien, per sa unitat, unient unir e unit; e ayçò matex de sa bonesa, so es saber, que en Deu sia una bontat per que sa unitat sia bona, e ayçò matex de la granea eternitat poder saviesa volentat, <e> les altres. Són, donchs, totes aquestes coses dehidores en Deu per ço que sia per elles complit, e per elles no poria esser complit sens que en ell no fossen moltes coses, so es, molts uns, bons, grans, eternals, e les altres.

---

1. *Serà* Covĕ, donchs? — 2. *I*, occiossa — 3. *I*, oçiossa

¶ *Qui no vol esser molt amat,*
es contra sa amabilitat.

So es saber, que si Deus no ha en sí matex moltes persones ni les vol aver, no vol esser molt amat, com sia ço que no vuyla que Deus sia amat per Deu;[1] e cor Deus vol esser molt amat, vol deus Pare que sia amat per Fill deu, e ayçò matex de deu Sant Espirit. On, com la major amor que esser puscha es que Deu am Deu, per ayçò covÉ que en Deu sien moltes persones, e que la una am laltra, e que cascuna sia Deu.

¶ *Negun ens pot estar complit*
si en complir no ha delit.

So es, que complir es obra e semblança de complidor, e en negun esser no pot aver compliment sens amador amat e amar. Covê, donchs, que Deus, qui es complit, aja plaer en complir. No dich, emperò, que Deu no sia complit e que complesca sí matex, mas que deus Pare, qui es complit, ha plaer en complir deus Fill, e deus Pare e deus Fill en complir deus Sant Espirit. Ayçò esser no poria sens multitut de persones divines e distinchtes. Provat es, donchs, que en Deu ha moltes coses.

¶ *A infinit tany infinir*[2]
mays que crear ni res fenir.

So es, que infinit ha proporció e natura ab infinir e no na ab crear, que es cosa finida. On, si Deus, qui es infinit, <h>a crear coses qui són fenides, quant molt mils se covê que Deu aja infinir qui es obra e natura de sa infinitat! <H>a, donchs,[3] Deus, qui es infinit, en sí matex infinir per sa essencía et natura, so es a saber, que lo Pare qui es Deus infinit, ha Fill lo qual infenex ab infinir, produhentlo de tot sí matex per jeneració infinida; e ayçò matex del Pare e del Fill, qui infiniexen lo Sant Espirit

1. *I*, per deus — 2. *I*, tany infinit? — 3. *I*, Adonchs

de sí matex<s> per natura damor. Ayçò esser no poria sens que en Deu no fossen moltes coses.

¶ *Mays es ceyl qui es e qui fa*
que ceyl qui es e res no fa.

So es saber, que en aquell qui es e qui fa alcuna cosa de sa natura e essencia, més ha de esser e de natura que[1] aquell qui es e no fa neguna cosa de sa essencia ni natura: axí com larbre vert, qui es més que larbre sech en quant fa, per sa natura e de sí matex, fuyles rams flors e fruyts, e larbre sech no fa de sí matex neguna cosa; e car Deus ha lo major esser qui sia, cové que ans que lo mon fos e ara, eternalment sia e que faça de sí matex, so es, que lo deu Pare sia e que de sí[2] produesca deu Fill, e damdós sia exit e hixent eternalment deu Sant Espirit. Ayçò esser no poria sens que en Deu no agués pluralitat.

¶ *Enteniment ha natura*
ab entendre e dretura.

So es, que enteniment ha natura per entendre e per dretura, husant de ço que a sa[3] bonesa granesa duració poder e virtut se pertany, car sens aytal ús no auria natura, e faria a sí matex injuria si no usava daquelles condicions que a ell se pertanyen; e car açò no poria fer si en sí matex no havia moltes coses, so es, entenent qui per sa natura bontat granea, e les altres, entesés[4] e agués entendre, cové que en eyl sien moltes coses; e ayçò aplicam[5] a lenteniment de Deu, lo qual ha natura e dretura.

¶ *Qui res de sí no vol donar*
croy e avar se fay estar.

So es, que si Deus no vol de sí matex donar neguna res, està pereròs en quant no ho vol donar, pus ho pusca donar, e encara, que està cobou;[6] e car Deus ha poder infinit e ha poder natural, e bonesa granesa, e les altres,

1. *Serà* que en? *o sobrarà* en *en la línia anterior?* — 2. *I*, [dessi] — 3. *I*, per entendra e per dratura ... que ha sa — 4. *I*, entesses — 5. *I*, aplican — 6. *I*, con bon

natural, pot donar de sa bontat granea, e les altres. On, com en Deu no pusca esser peresa ne cobeesa, cové que de sí matex vuyla donar e que do, pus que vol donar: donar no pot res de sí matex, de sa essencia e natura, sens pluralitat, so es, qui do tot sí matex, tota sa essencia, tota sa natura, tota sa bontat granea e les sues dignitats, a Deu qui sia dél Deu, e que enfre lo donant e lo donat sia distinchció: axí com deu Pare qui dóna esser a deu Fill, e dóna li de tot sí matex en quant de tot sí matex lenjenra, e ab.ij. qui donen esser a deu Sant Espirit en quant de tot sí matex<s>, amant la hu laltre, lespiren.

¶ *Qui no ha propri ni comú*
no es compliment de negú.

So es saber, que en neguna cosa hon no aja essencial e natural proprietat e comunitat, no pot haver neguna cosa compliment, com sia cosa que compliment no pot esser donat si, al donador, compliment no es cosa propria, e encara, que lo donant e lo donat ajen essencial e natural[1] comuna bontat granesa, e les altres: axí com deu Pare, a qui es propria cosa engenrar deus Fill, e bontat, e aysò matex de granea e les altres, qui es comuna proprietat damdues; e per ayçò pot la divina essencia e la sua natura esser compliment de tot quant es per manera de propri e de comú qui són en eyla, sens los quals no ho poria esser: axí com Deus qui no poria crear si no li era propria cosa creació, ni poria perdonar si no li era propria cosa misericordia, ni poria donar gloria si no li era propria cosa glorificació. E ayçò matex de la comunitat: axí com Deus, si no havia una comuna bontat, no poria donar molts bens, e si no havia cumuna justicia no poria justs e peccadors jutjar.[2] On, com Deus no pusca aver en sí propri ni comú sens pluralitat, e cové que les aja, es provat que en sí ha pluralitat.

---

1. *I*, [e] natural — 2. *I*, jutgar

¶ *Sens granea e magnificar,*
negun esser pot gran estar.

So es saber, que tot gran cové esser gran per granea, e granesa no pot esser gran sens magnificar essencial e natural, qui es actu e obra del gran, sens lo qual magnificar la granesa e lo gran aurien ociositat[1] e privarien de natural fi e compliment, per qui aurien poquesa. Cové, donchs, que en la granesa de Deu, per la qual Deus es gran, aja magnifficat, lo qual aver no poria sens pluralitat qui sia magnificant[2] magnificar e magnificat.

¶ *Tot ens cové esser finit*
qui no pot de ens infinit.

So es, que si Deus, qui es ens infinit, no pot de sí matex neguna cosa, cové que aja poder finit. On, com Deus e son poder se convertesquen, cové que Deus pusca de sí matex alcuna cosa, la qual no poria sens que en sí matex no agués moltes coses, so es saber, lo possificant que sia .j., e altre sia lo possificat:[3] axí com deus Pare, qui es infinit, qui de sí matex pot engenrar deu Fill infinit, e ab.ij., qui són persones infinides, poden a sí matexes espirar deu Sant Espirit, qui es infinit.

¶ *Poder qui dins sí no pot res,*
no es defora sí estès.

So es, que sil poder de Deu no pot dedins sí matex neguna cosa, no pot defora sí matex neguna cosa, com sia açò que tot poder qui sia natural, comença enans dedins la substancia en qui es, que defora. On, con Deus aja poder natural e sia poder, covè que pusca alcuna cosa dedins sí matex, la qual cosa es que deu Pare, qui es poder natural, comença, en sí matex e de sí matex, deu Fill, e amdós comencen deu Sant Espirit. Ayçò fer no porien sens pluralitat.

1. *I,* oçiossitat — 2. *Serà* de magnificant? — 3. *I,* possificar

¶ *Negun ens es bon sens far be,*
e tot ens es mal don mal ve.

So es a saber, que si tot ens es mal, pus que deyl venga mal, cové que lo ben, qui es contrari al mal, no sia bo si de eyl no vé alcun be. Cové, donchs, que de Deu, qui es ens bo, esdevengués ben ans que lo mon fos, con sia açò que Deus sia ens eternal, e que lo ben sia infinit per ço con Deus es ens infinit. Aquel ben, emperò, de Deu no pogra venir, ans quel mon fos, sens que en Deu no fossen moltes coses, so es saber, que de Deu, qui es ben, venga Deu qui sia ben: axí com de deu Pare, don ve ben qui es deu Fill, e ayçò eternalment e infinida.

¶ *En ens on fi*[1] *no ha poder,*
cové vacuytat caber.

So es, que si fi no ha poder en substancia, en quant que daquella substancia sia alcuna cosa per rahó de la fin per que es, cové que aquella substancia sia debades e buyda de fin, so es, de compliment: axí con lo sol qui seria buyt de fin si de eyl nos seguia negun ben, e ayçò matex del ferre e del foch e de les altres coses semblans a aquestes. Axí com[2] de la divina bontat, qui fóra buyda de fin si ans quel mon fos, no fos[3] deyla e per eyla en Deu alcun be; e açò matex de la divina granesa, si ans que lo mon fos, no fos deyla e per ella alcun gran; e axí de la sua eternitat poder saviesa, e les altres. Cové, donchs, que en Deu, qui es ens complit, aja poder per lo qual se seguesca Deu de Deu, ço es saber, que Deus sia per ço que de eyl e per eyl sia Deu: axí com deus Pare qui es Pare per ço que de eyl sia Fill, e que deu Fill sia per ço que sia deu Pare, e ayçò matex del Sant Espirit. Ayçò esser no poria sens que en Deu no sien moltes persones.

---

1. *I,* en ssi — 2. *El manuscrit diu* com *ben clar, però el sentit demana un altre mot equivalent al llatí* etiam *i al nostre* també *modern, o refer la frase consemblantment, per exemple* : axí matex *o* ayçò matex es — 3. *I,* ne fos

¶ *Tot poder està passió,*
qui no pot de perfecció.[1]

So es, que sil poder de Deu no podia de Deu, qui es perfecció, estaria passió en quant seria dispost a fer alcuna cosa de perfecció e no la faria: don se covendria que fos alcun altre poder qui enpatxàs que de perfecció res no pogués.[2] On, con sia inpossíbol que lo poder de Deu pusca esser enpatxat, com sia açò que ell sia infinit, cové que eyl pusca de perfecció de sí matex, qui es perfecció: axí com lum, qui pot lum de sí matex, e enteniment, que de sí matex pot entendre, e axí com de home, qui de sí matex pot home, e enaxí de les altres coses semblans a aquestes. On, con ayçò sia enaxí, cové que en Deu sien moltes coses, sens les quals poder no poria de perfecció en Deu.[3]

¶ Provada avem en Deu pluralitat, segons que dit havem, sens la qual se seguirien en Deu molts inconvenients, los quals en eyl no poden esser; e aquella pluralitat cové que sia trinitat de persones, segons que es significat en ço que dit havem, con sia açò que lo nombre de pluralitat sia pus complit en nombre ternari que en altre nombre, segons la infinitat de bonesa granesa eternitat,[4] e les altres dignitats: axí com en la saviesa, en qui són abastants entenent entès e entendre, e en la amor de Deu, amant amat e amar, e en la bontat, bonificant <bonificat e> bonificar; e que del entenent e entès sia l entendre, e del amant e lamat sia lamar, e que de lo bonificant e bonificat sia lo bonificar per ço que sia Deu de Deu e damdós hisca Deu; e que lo bonificant, lentenent, lamant, sien una persona qui sia Pare, e lo bonificat entès e amat sia lo Fill, e que de amdós sia lo Sant Espirit exit, per amor, del Pare e del Fill; e cové que la hu sia Pare, laltre Fill, e laltre Sant Espirit, per ço car la hu es de la essencia e natura del altre

1. *I, afegí*: Quant (*en lloc de* Prouat) auem pluralitat | que significa trinitat — 2. *I*, poges — 3. *I*, en deu *sembla* sobrer — 4. *I*, dignitat

e dabdós hix lo Sant Espirit per la amor que san; e cové que sien tres e no més ni menys, ni són, per ço que deyls sia enaxí complida bontat, e les altres, com es plena e complida de bonificant bonificat e bonificar, e lenteniment de entenent entès e entendre, e lamor de[1] amant amat e amar; e si avia més de tres persones en la divina essencia, seria aquella qui fos en quart nombre enaxí superflua, com seria superfluytat en bontat si avia més que bonificant <bonificat e> bonificar; e si la divina pluralitat era en dues persones e no en tres, defayliria enaxí de una persona, com defayliria en la amor de Deu una persona si noy eren ensemps amant amat e amar.

IV. *Que sia encarnat*

¶ *Mays val hun hom dehificar,*
que mil milia mons crear.

So es saber, que en crear mil milia setgles no es que home sia deus, ni es ajustament de natura divina en una persona qui sia deu e home; mas en dehificar hun home qui sia fet deu, ha ajustament de bonesa infinida ab finida e de granesa infinida ab granesa finida; per que sen seguex més de ben que en crear bonees granees finides o infinides en nombre. On, con Deus sia infinida bonesa granesa, e les altres sues virtuts, molt mils li pertany fer grans bens que petits, e en[2] amar més les pus nobles fins que les menys nobles; e que enaxí com dedins sí matex fa lo major be, so es, engenrar Deu e espirar Deu e en[2] dehitar Deu de Deu, que enaxí en lo mon una creatura aja deïficada qui sia Deu. Ayçò Deus fer no poria si no prenia humana natura e que en eyla sia fet home; per que es provat que Deus es encarnat.

1. *l*, del — 2. *Aquest en sembla sobrer*

¶ *La fin quin crear es major*
covė amar nostre Senyor.

So es, que con Deus creà lo mon, la sua saviesa sabia la fin per quel[1] mon creava e sabia la major fin a la qual crear lo podia,[2] la qual major fi es que faés home de Deu e Deu home. On, enaxí com la saviesa sabia la major fi, axí la volentat de Deu, qui es aytan bona gran poderosa e nobla com la saviesa, volch la major fi a la qual lo mon poch esser creat, e pus que la volch, covench que fos, com sia açò que la volentat de Deu deduga a compliment tot ço que per[3] ella es volgut; e ayçò matex fo de la rahó de sa bontat granea, e les altres, qui són aytan grans e aytant poderoses[4] e nobles com la divina saviesa e volentat: don se concloex que Deus es encarnat, per ço que complís, per sa encarnació, la major fin a que lo mon pot esser creat.

¶ *Poder absolut, en crear,*
no ha borde sens encarnar.

So es a saber, que lo poder de Deu, qui es infinit, no pot haver horde en crear lo mon sens que Deu no agués presa natura humana, con sia ço que Deus, per ço cor ha poder infinit, pogra crear hun setgle e puxes altre, e ayçò a nombre infinit, e la divina bontat ho consentia[5] per ço cor ha granesa infinida en quant es de sa rahó crear a montiplicar gran ben, pus que ella es gran, e ayçò matex de les altres[6] divines virtuts; per que covench esser encarnació per ço que lo poder fos hordonat en venir a terme e a obra on no pogués Deus esser pus gran creador ni pus bo, ço es, que sia Deus fet home, lo qual home es tan gran bo, tan gran eternal, tan gran poderós, que no pot esser major, e per ayçò lo poder de Deu no pot en avant influyr, en aquell home deu, més de sí matex ni de bontat divina, e les altres.

1. *I*, qual — 2. *I*, *repeteix* la maior ffi ... lo podia — 3. *I*, per que — 4 *I*, poderosses — 5. *Serà* consentria? — 6. *I*, [altres]

¶ *La major fin de tota jent*
es Deus esser nostre parent.

So es, que la major fin, a que Deus ha creats los homens, es que sia hun home Deus e que Deus sia aquell home en que tots homens sien exalçats en haver semblança ab Deu en parentesch per la humanitat que ha presa. On, com Deus covenga aver hordonat que home sia son parent per ço que humana especia hi sia hordonada e que ell mils pusca participar ab tots homens e ab ells participar per natura, per ayçò volch aver humana natura, e en aquella natura esser parent de tots homens; e ayçò covench esser enaxí per ço cor la granesa de la sua bonesa, e de les sues altres virtuts, ho requer segons sa[1] proprietat e natura, so es a saber, que mils li covérticipar ab tots los homens per rahó de gran bonesa, e les altres, que per[2] pocha, con sia açò que en Deu no sia neguna poquesa de bonesa, e les altres.

¶ *En fin hon Deus mays no pot dar,*
han ses dignitats reposar.[3]

So es a saber, que Deus no pot donar, a fin creada, més, que crear tot ço que es creat per entenció de aytal fin que no pusca esser major en granea de bonesa, e les altres: axí com de fin creada que sia ajustada e hunida ab fin increada, per lo qual ajustament Deu sia fet home e home Deu; car per aytal fin ha la bonesa divina repós en ço que Deus crea tal bonesa, que la sua bonesa e aquella sien ajustades a hun subject e subpòsit[4] Jhesu Xrist, ver deu e ver home, cor major bonesa que aquella no pot esser creada; e per ayçò dehim que aquella divina bonesa ⟨h⟩a repòs en crear, pus que una bonesa creada de home deu es ab ella ajustada, en aquell home, en home en qui la sua bonesa creada es fi de totes les altres bonees creades per ço car ella es ajustada ab divina bonesa en .j. home

1. *I*, la — 2. *I*, e per — 3. *I*, repossar — 4. *I*, subpossit

deu, e neguna de les altres bonees creades no ho es. E aysò matex que dit havem de bonesa, pot hom dir de granea, e les altres, de home deu. E cor ayçò cové esser en axí, per ço que en aquella fin creada Deu no puscha pus donar de noblesa e que ses dignitats hi ajen repòs, cové que Deus sia encarnat.

¶ *Car Deus ses huminificat*
es mays entès e mays amat:

So es, que per ço car Deus ha presa natura humana, pot esser més entès e més amat per aquell home deu, que per tots los àngels ni per tots los altres homens; e encara, que per la natura humana que Deus ha presa en quant ses fet home, pot més esser conegut e amat, per los homens, que no faera si Deus no fos fet home, con sia açò que aquella humanitat que Deus ha presa sia esturment e mijà per que los homens són mils disposts a conèxer e amar Deus. On, com Deus, per sa gran bonesa e noblesa poder volentat e saviesa, sia hordonat a esser molt entès e amat, en sia digne, cové que sia tot so ver per que ell pusca esser més conegut e amat per son poble.

¶ *Si Deus no faès home sí,*
nuyl cors agra en ell sa fi:

So es, que si Deus no fos fet home, neguna corporal creatura pogra aver sa fin ni son compliment en Deu, com sia açò que Deus sia cosa invisibla e qui no pot esser per negun seny sentida; e car Deus cové que sia fi[1] de les creatures corporals per ço car a sí servir les ha creades, per açò es Deus fet home per ço que en aquell home, qui es visible e oyble e qui es de la natura dels altres corses, ajen les creatures corporals fin e repòs: axí com los sants homens cant seran ressucitats e seran en gloria, qui veuran e ohiran Jhesu Xrist, e en eyl a veser e ohir aurà lur natura corporal fin e repòs; e sí saurà lo cel, los elaments,

1. *I*, sia fe

en quant participaran ab eyl en natura. E cor aytal fin cové que sia, e no pogra esser sens que Deus no fos fet home, cové que sia encarnació.

¶ *Per natura e per crear*
volch Deu ab nos participar:

So es, que Deu volch participar ab homens per creació en crearlos, ab los quals participa axí com faedor ab sa factura; mas aquella participació no fon natural, e car participació natural es major que creació, qui es artificial, e Deus ama sa creatura axí com faedor sa factura, volch la amar per natura, per ço que la participació fos major en cant que Deus volch esser home, ab lo qual home e per lo qual, participàs ab tots homens per natura, e tots homens ab eyl, per la qual major participació fos la major amor que pogués esser entre Deu e homens. Ayçò esser no pogra si Deus no fos fet home.

¶ *Infinit ha proporció*
ab nos per encarnació.

So es, que per ço car Deus es fet home, ha, per la humanitat que près, proporció enfre Deu qui es infinit e homens qui són finits, havent Deus finitat en quant fo fet home, no en quant sí matex: axí com si .j. home blanch qui volgués esser hun altre home qui fos negre e que romasés sí matex home blanch, lo qual home blanch auria proporció ab sa blancor e ab sa[1] negror de lome negre en quant seria fet home negre; e car enfre infinit e finit cové esser proporció per ço quel ens finit pusca pendre fi e compliment de ens infinit e que ab ell pusca participar en natura, per açò vol[2] Deus esser encarnat, sens la qual encarnació no pogra esser la proporció ni, sens la proporció, no pogren los homens atènyer lur fi e compliment qui es infinit, e ells finits, com sia açò que entre infinit e finit no sia neguna proporció.

1. *Serà* la? — 2. *Serà* volch?

¶ *Deus fóra ociós e avar*
sil major ben no volgués dar.

So es saber, que si Deus no volgués esser encarnat, e lo major ben que ell pot donar als homens es que eyl vuyla esser home e donar aquella humanitat que près per salvar homens, fóra Deus occiós en quant no volguera dar lo major ben que pogra donar, e fóra avar en quant nol volgra dar. On, com Deus sia sobirana caritat e amor e qui molt diligentment ama home qui es sa creatura, e encara, que Deus es sobirana larguea e en ell no ha neguna avaricia, per ayçò es Deus encarnat, per ço que no fos avar ni pererós en molt amar homens, per la amor dels quals volch esser home e morir per salvar homens.

¶ *De ens creat*[1] *pot Deus mays far*
en sí quen àls,[2] *sens comparar.*

So es a saber, que Deus pot més exalçar e ennobleyr home sis fa home, que en quant lo ha creat e tot lo mon a home servir ha hordonat e donat; car en esser Deus home, es aquell home deu, e tot lo romanent creat es en home deu exalçat e ennobleyt. On, com a Deu[3] pertanya ennobleir home aytant con més lo pusca ennobleyr, per so que en la noblesa del home sia manifesta la noblea del creador, covè, segons deute de rahó e de hordonació de Deu, que Deus sia fet home e que en sí matex aja més exalçada creatura, que en ella matexa.

¶ *A Deu covè atribuyr*
so per c'om lo pot mays servir.

So es a saber, que tot[4] se covè a Deu fer per que los homens mils sien disposts et hordonats a servir ell; car si Deus no ho faïa,[5] seria contra la gran amabilitat de sí matex e de sa bontat granea e les altres, e encara, contra son honrament e senyoria. On, com Deus no pusca

1. *I,* entsetat — 2. *I,* en ssi que nels — 3. *I,* a deus — 4. *Serà* ço? *o* tot so? — 5. *I,* fa ja

fer neguna cosa que sia contra la gran granesa de sa amabilitat dignitat e honrament, volch esser encarnat, per la qual encarnació lo poden los homens més amar conèxer honrar e servir: don se seguex que a Deu deu hon atribuyr encarnació, e, en quant es home, mort e passió per salvar homens qui lamen per ço car es fet home e ha presa lur natura e per ells a salvar es volgut morir.

¶ *Si Deus e hom no fossen hu,*
no fóra, ço qui es, mays comú:

So es, que per ço car Deus es encarnat, es feta .j.ª comunitat en una persona apellada Jhesu Xrist, qui es la major comunitat qui pusca esser enfre Deu e creatura, con sia açò que Deus sia lo pus alt e lo pus jeneral esser qui sia ne qui esser pusca, e home qui sia deu, sia la pus noble e pus alta creatura qui sia ne qui esser pusca; per que segons horde e dretura covė Deus que aja presa humana natura, sens la qual assumpció no fóra neguna comunitat qui fos entre Deus e creatura, e fóray vacuytat de comunitat; per la qual vacuytat, que es inpossíbol, e per ço que sia la major comunitat que pusca esser enfre Deu e creatura, covė Deus esser encarnat.

¶ *Ab encarnar ha Deus mostrat*
lobra que ha en trinitat:

So es a saber, que provada avem trinitat esser en Deu, e car aquella trinitat es digna que sia per homens coneguda amada honrada loada e servida, per ayçò covė que Deus aja donada, en aquest mon, tal obra per que aquella pusca esser coneguda, la qual obra covė que sia encarnació que sia ymatge e figura daquella obra que Deus ha en sí matex, con sia cosa que los homens, segons horde e natura, per les obres defores ajen conexença de les obres dedins: axí con encarnació, qui es en tal manera, que tota la divina natura ni humana nos muden nes crexen nes muntipliquen per lo ajustament que fan en una persona, a significança que la divina essencia e natura nos crex nes

mou nes minva, jatsia quey sia eternal e infinida jeneració e espiració. On, com encarnació sia dayçò eximpli e mirayl, volch Deus esser home.

¶ *Per ço car Deus ses encarnat,*
es mays són judici temprat:

So es saber, que Deus es esser infinit e es sa justicia infinida, e qui fa peccat, pecca contra esser infinit; per que covench esser encarnació per ço que per ella fos dat mijà entre la divina justicia infinida e lo peccador, per lo qual mijà fos Deus mogut a misericordia e pietat,[1] a gracia e a perdó, e que aja mercè de peccadors per ço que son judici no sia trop furiós e cruel, e que per la natura de la participació de Deu e creatura per encarnació, aja molt home salvació per gracia e perdó.

¶ *Si Deus nos volgués encarnar,*
legut fóra desesperar:

So es a saber: si Deus nos volgués encarnar per humiliarse[2] als homens en participar ab ells per natura, fóra erguylós e no amara molt home ni les altres creatures ab les quals participa naturalment per encarnació; per que home qui fos molt peccador, qui consiràs en Deu erguyl e que no agués gran amor a son poble, se pogra legudament desesperar de Deu e de la sua misericordia. On, com sia inpossíbol que home per neguna manera se deja desesperar de Deu, per ayçò es manifest que Deus deu amar encarnació, a significar als homens la sua humilitat caritat e pietat, e que als homens do gran[3] esperança de perdó, consirans que ell, per la lur amor, vuyla esser home, et home pobre ahontat turmentat e mort.

¶ *No pogra[4] Deus lo mon complir*
si ab hom nos volgués unir.

So es, que lo compliment del mon es que sia creat a Deu servir, e que en ell servir sia lo compliment del mon.

1. *I*, piatat — 2. *I*, per humilitat se — 3. *I*, e piatat e que als homes de gran — 4. *I*, pogre

Ayçò esser no poria sens que Deu no fos fet home; car si no fos fet home, les creatures corporals, qui són part del mon, no agren object en qui aguesen repòs, sens lo qual no foren complides, nel mon no pogra esser complit si elles no fosen complides, con sia açò que de parts no complides ⟨no⟩ se pugua seguir tot compliment. On, con Deus sia cosa qui no pot esser sentida, com sia invisibla e sia substancia esperital, volch esser home e esser en home sentit, e que los homens, en lo seu cors a veer, aguesen gloriejament[1] per lo qual aguesen repòs, e totes les corporals creatures, segons que damunt havem dit.

¶ *So per que Deus pot mays amar*
sobra, covè en ell[2] estar:

So es, que lobrant pot més amar sa obra on major e pus nobla hobra fa. On, con a Deu se pertanya que am molt la obra que fa, covè que la faça molt bona e molt nobla; e cor la major e la pus nobla hobra que Deus puxa fer, en creatura, es fer de creatura Deu e Deu creatura en home deu, e més sia amar la obra en voler esser lobrant lobrat, covè Deus esser encarnat, sens la qual encarnació Deu no pogra sa obra en lo mon amar en lo major grau de amor. Covè, donchs, que en Deu sia[3] encarnació.

¶ *Deus no pot major fin saber*
que ceyla c'ama són voler:

So es a saber, que en Deu saviesa e volentat se convertexen e són una cosa matexa; per ques seguex que aytant con Deus pot saber la major fin per que lo mon sia creat, que aquella fin covè esser amada per la divina volentat. On, com la major fin que la divina saviesa pot saber en crear lo mon, sia encarnació, covè que la divina volentat am aquella encarnació, e si la ama, covè que sia, e si no la amava seria diferencia entre la divina saviesa e la divina volentat; e ayçò matex del poder de cascuna en quant la

1. *I*, gloriegament — 2. *I*, sobre coue e en ell — 3. *I*, stia (*la* t *puntuada*)

saviesa poria major fin saber que aquella que la volentat no poria voler; la qual cosa es inpossíbol.

¶ *Car Deus creà a sí lo mon,*
de sí matex li da abon:[1]

So es saber, que Deus, per ço car principalment creà, a sí matex servir e honrar, lo mon, covench que donàs de sí matex al mon so per que lo mon se pogués aver a la fin per que es; car si Deus no ho faés, lo mon nos pogra aver a aquella fin per que es. Covench, donchs, que Deus se donás al mon en tal manera, que lo mon aconseguís la fin, la qual no pogra conseguir, ni Deus no la pogra conseguir en ell si no fos fet home, per la humanitat del qual lo mon agués aquella fi major quis pot aver a Deu conèxer amar honrar e servir.

¶ Provada havem encarnació per les rahons damunt dites, contra les[2] quals pot hom arguyr, emperò hom hi pot respondre en destruyr aquells arguments[3] per los inconvenients quis seguirien si Deus no era fet home. On, si era arguyt que Deus degra esser encarnat en molts homens per major fin de amor e de saber, pot esser respost[4] que enaxí com lo Fill deu es una persona, covè esser ab .j. home una persona e no moltes, les quals moltes persones fóra sis fos encarnat en molts homens qui són moltes persones. E si es fet argument[5] que Deus degra pendre carn enans que la presés, pus que molt dech esser amada, pot esser respost que Deus covench pendre carn en lo meylor et pus noble temps qui sia del començament tro a la fin, lo qual meylor temps es lo mijà, car tota virtut sia[6] pus noble en lo mig que en los estrems. E si es arguyt que Deus avilara sí matex si fos encarnat, per ço car en carn[7] dome ha molts defayliments, pot esser

1. *I*[1], *afegí*: Es donchs manifest e prouat | que deus conue esser incarnat — 2. *I*, los — 3. *I*, erguments — 4. *I*, respos — 5. *I*, fer ergument — 6. *Serà* car ... sta? *o* com ... sia? — 7. *I*, carm

respost que Deus, aquells defayliments que ha home, nos près en quant es Deu, mas quels près en quant fo home qui fo subject a aquells defayliments naturals: axí con fam set e mort que sostench en umana natura e no en divina. E si es arguyt que Deus fo compost ab home per esser aquell home, pot esser respost que de infinida natura e finida no pot esser composició, com sia açò que compusició no pusca esser sens parts finides e sens temps e quantitat, les quals no són en divina natura. On, segons que es donada doctrina a respondre a les objeccions damunt dites, pot esser dada doctrina a respondre a les altres objeccions que hom hi pot fer.

V. *Quel mon sia creat*

¶ *Si lo mon no es començat,*
sola fi es eternitat:

So es, que si lo mon no es començat, es eternal, e la sua fin està per eternitat, qui es per duració infinida, com sia açò que lo mon no aja neguna altra[1] part finida: don se seguiria que si lo mon es eternal, que tots los ens qui són pus durables, sien pus complits e pus nobles que los altres ens menys durables, e que sien fin daquells, per ço car són pus semblans e pus prop en natura a eternitat, que los menys durables: axí com lo sol, la pera, laur, la serp, lo corp, lo pi, qui serien pus nobles que lome qui no dura tant com eyls. On, con açò sia inpossíbol, cové que lo mon sia creat, e que la sua duració sia enaxí finida com les sues altres parts.

¶ *Poder no poria eternar*
sens infinit possificar.

So es, que lo poder del mon no poria esser occasió per quel mon pogués per ell esser eternat sens infinida

1. *I*, altre

possificació,[1] com sia açò que si lo mon es eternat, pot, per poder, esser eternal. On, con lo poder del mon sia finit per sa essencia e natura, no pot per natura aver possificació[1] infinida, la qual auria si lo mon era eternal, com sia açò que negun ens no aja major actu e virtut, en natura, per altre, que per sí matex, lo qual actu e virtut auria lo poder del mon sots genre de eternitat e no sots lo seu matex. Es, donchs, lo mon començat, e ha duració finida en quant es creat, pus que son poder no es infinit.

¶ *Nos covê sien cominal,*
en eternitat, ben e mal:

So es, que si lo mon es eternal, aytantost fo lo mal qui es en lo mon, com fo lo ben, con sia açò que si lo mon no es creat, no fo aüt lo be denant lo mal en temps, cor[2] primer mal ne primer ben no sia començat ni sia darrer, enans són lo mal el be eguals en continuació e successió infinida. On, com lo mal se descovengua ab esser es covenga ab no eser, e lo ben se covenga ab esser e no ab no esser, e lo mal e lo ben sien contraris, seguexse que lo ben sia enans que lo mal: es, donchs, lo mal, so es peccat, començat, e per conseguent lo ben[3] ... no són virtuts, les quals no poden esser sens que hom no aja libertat de fer mal. On, com ayçò sia en axí, es demostrat que lo mon es nou e creat.

¶ *Aquell ha poder tot estès*[4]
qui pot de res[5] *e de non res:*

So es a saber, que si lo mon es creat, Deus la creat de non res, e lo seu poder es major si lo mon es creat, que no fóra si no fos creat, e açò car ha pogut crear lo mon e pot, en lo mon, de una cosa ab altra: axí com Deus qui ab lo sol fa, per natura, engenrar los arbres e madurar los fruyts, e enaxí de les altres coses naturals; mas si lo mon no es creat, Deus no ha pogut ne pot crear

1. *I*, passificacio — 2. *Serà* con? — 3. *Sembla que hi ha una llacuna, si bé la lliçó del ms. corre seguida* — 4. *I*, esters — 5. *I*, derres

res de non res, mas que fa una cosa de altra. On, con a Deu deja hom atribuyr complit poder, e major poder e no menor, per ayçò es significat e demostrat que lo mon es creat.

¶ *Ceyl qui crea*[1] *e qui mantè,*
mays fa que aquell qui sosté:

So es, que si lo mon no es creat, Deus sosté e guberna lo mon, e no es tant causa del mon com fóra si l agués creat e que l gubernàs. On, com a Deus dega[2] hom atribuyr tot ço per que sia més causa del mon e lo mon sia mils son effectu, per ayçò es manifest e provat que lo mon es creat.

¶ *Si l mon no pogués comensar,*
no ha natura de privar:

So es, que si lo mon es eternal, no pogra aver començament, con sia natura de eternitat que no sia en temps e que no aja començament ni affinament, con[3] per aytal natura lo mon no poria privar, ço es, no poria esdevenir en no esser, e si no ho fahia, no calria que Deus lo gubernàs ni l sostengués, e encara, que no l poria delir ne anitxilar, pus que lo mon agués, per sa propia infinida natura, infinida duració. On, com Deus aja poder infinit e lo mon aja poder finit, es significat que lo mon pot esdevenir en no esser, per lo qual no esser e privació es significat que lo mon es creat.

¶ *Tot ço cové esser començat*
hon Deus pot esser mays lausat:

So es saber, que si lo mon es comensat e creat de non res, Deus ne[4] pot esser pus lausat que si lo mon es eternal, com sia pus reebens l efectu per la causa si es de non res produt e causat, que si es causat materialment, no formalment, de alcuna cosa; cor aquell qui es causat de non res reeb tot son esser per la causa, e tota sa bonesa granesa

1. *I*, era — 2. *Llegiu* deja — 3. *Serà* cor? — 4. *I*, no

e duració e totes les altres sues parts; mas aquell qui es causat per la causa quil fa de alcuna cosa, axí com lo ferrer qui fa lo clau del ferre, o axí com lo home qui enjenra de sí matex son fill, no ha tot son esser per la causa, con sia sa essencia de altra causa materialment. On, com Deus, qui es sobirana causa, deja esser molt lausat e tant que no pusca més esser lausat per bonesa granesa, e les altres, e aytal lausor li sia pertanyent si lo mon es de non res causat e començat, covés que sia lo mon començat e creat.

¶ *En Deu*[1] *cascuna dignitat*
ha ab altra egualtat:

So es a saber, que en Deu bonesa granesa eternitat poder, e les altres dignitats, covés que sien eguals per totes condicions e maneres, con sia açò que elles sien una cosa matexa, la qual unió aver no porien si eren deseguals. Un,[2] con la divina bontat influesca en lo mon finida bontat, e la divina granesa influesca en lo mon finida granesa, e enaxí de les altres, covénse de necessitat que la divina eternitat influesca en lo mon finida duració, per la qual lo mon sia creat e començat.

¶ *Eternal revolució*
es si lo mon creat no fo:

So es, que si lo mon es eternal, covés que lo moviment del mon aja eternal revolució, so es a saber, que totes les coses qui són subjectes a la revolució, retornen en hun matex nombre, con sia açò que infinida muntiplicació de nombres singulars no pusca esser: don se seguex que cascun dia retorn en son nombre matex, e cascuna hora e moment, e ayçò matex de cascun any, e que cascú home, quant serà mort, retorn aquell matex que ha stat, e que faça tot ço que davant avia fet e en cascun loch en que ha estat. Ayçò matex serà de tots los individuus de les espe-

1. *I*, deus — 2. Un (*de* unde *llatí*) = On

cies e de tots hàbits de totes les sciencies, e encara, que home, en quant son cors, sia eternalment retornat sots les especies en que aurà estat; e ayçò matex de tots los cosses engenrables e corrompables. On, com totes aquestes coses sien inconvenients e inpossibles, es significat que lo mon es creat.

¶ *Si l mon no*[1] *es creat, fa peccat*
Deus contra sa amabilitat:[2]

So es, que si lo mon no es creat, Deus no pot esser amat per home segons que es digne de esser amat, con sia açò que si lo mon no es creat, no pot esser resurrecció; cor tanta de materia corporal e elemental requerrien les ànimes infinides qui eternalment serien en cosses humans infuses[3] et meses, que neguna materia corporal no abastaria als cosses que aquelles[4] ànimes requerrien per manera de resurrecció. On, com Deus no pusca fer neguna cosa contra sa amabilitat, per ayço covè que lo mon sia creat, e que sien homens resuscitats qui ajen a Deu gran amor e perdurable amor en gloria celestial.

¶ Provat havem, donchs, que lo mon es nou e creat, per ço quels inconvenients damunt dits no sen seguesquen, los quals, segons natura de rahó, són inpossibles.

VI. *Que sia resurrecció*

¶ *Si no es resuscitar,*
nuyl hom porà Deus molt amar:

So es, que si no es resurrecció, negún home no porà amar Deus mas en aquesta vida en que som, la qual dura poch de temps e en que no pot hom molt amar Deus; car

1. *I*, si lo mon [no] — 2. *I*[1], *afegí*: Es donchs manifest e prouat | que lo mon es nou creat — 3. *I*, en coses humanes infusses — 4. *I*, a les coses que a aquelles

negun home en est mon no pot amar Deus sens especie qui està enfre Deu e la amor que hom li ha, la qual especia fantàsticha es semblança que lenteniment e volentat fan[1] a semblança de Deu. On, con Deus sia molt amable e aja creat lo home per ço que molt e longament de temps sia amat per ell sens neguna fantassia, cové que home sia resussitat, per ço que per sa resurrecció se seguesca la fin a la qual la creat, e que la molt gran e perdurable amabilitat a aquella[2] fin se concorden, la qual concordia aver no porien sens resurrecció.

¶ *Si no es ressurrecció,*
lo mon no ha perfecció:

So es, que la perfecció del mon està en servir Deu e que tot lo mon aja la fin en ell a servir e honrar. On, com les creatures corporades[3] no pusquen servir Deus sens home, com sia açò que Deus no es sensible, ab lo qual home lo servexen sirvent a home qui servex Deus, cové que sia resurrecció per ço que perpetualment se seguesca lo servey:[4] que lo cel elements, e les altres coses corporals, ajen aüt compliment en servir Deu: lo qual compliment aver no porien si hom no resuscitava e que visqués perdurablament amant loant Deu e veent Deu en humana natura.

¶ *Mayl val .j. home eviternar*
que tots senes resuscitar:

So es, que en eviternar .j. home, so es, que home sia resuscitat e que perdurablament viva en gloria amant entenent menbrant veent e loant Deu, influex Deus, per sa bontat, més de ben e més ama Deus aquell be, que tot lo be qui esser pot en aquesta present vida; e car Deus, per sa[5] gran bontat e amor, e encara, per totes ses dignitats, ama més lo gran ben que lo petit e ama molt esser amat e servit per home, vol que sia resurrecció e encarnació; e pus ho vol, cové que sia.

---

1. *I*, san? — 2. *I*, e a aquella — 3. *Serà* corporals? — 4. *Supliu* ço es *o afegiu* e — 5. *I*, la

¶ *No fóra fi de sentiment*
si no fos resuscitament:

So es, que si no fos resurrecció, lo sentiment que hom ha en aquest mon no atenyera sa fi, a la qual fi home es creat, so es, a veer Deu e hohir ses paraules en especia humana estant Deus home, e encara en ohir cants[1] e laors dàngels e de sants homens en loar et beneyr Deus. On, com Deu no aja creat res debades, e auria ho si les creatures corporals no atenyien la fi a que són creades, en home Deu, cové que sia resurrecció.

¶ *Aquell cové esser jutjat*[2]
qui fa lo ben e lo peccat:

So es a saber, que home fa en est mon lo ben e lo mal, com sia açò que hom ab ses parts faça ço que fa e ell les mou a la obra que es entre lo ben e lo mal: axí com home qui ab sa ànima membra entén e ama lo ben e lo peccat, e ab son cors ymagina lo ben e lo mal corporal, e ab son sentiment sent ço que fa e ab que fa lo ben e lo peccat, e a aquell ben o peccat mou ses mans e sos peus e los bens terrenals. On, com Deus sia just, cové que ressuciten los homens per ço que home sia jutjat[2] del ben e del mal, sens la qual resurrecció Deus seria injust, car jutjaria[3] la ànima, qui no es home e qui no ha fet lo ben ni lo mal, mas que es stada moguda en est mon per home, qui mou ses parts a fer ben e a fer mal. On, con Deus sia just e la sua justicia sia ab granesa eternitat poder saviesa volentat gloria virtut e veritat, covése de necessitat que sia resurrecció per ço que home sia jutjat.[4]

¶ *Si home no es resuscitat,*
en laltre mon pert la meytat:

So es, que si home no es resuscitat, laltre setgle no serà de home, mas de la una part deyl, so es, de ànima racional, e serà més en aquest mon, en qui es home de

1. *I*, cans — 2. *I*, jutgat — 3. *I*, jutgaria — 4. *I*, jutgat

ànima e de cors, que en laltre, en qui no serà home, mas que serà ànima de home en ell. On, com laltre setgle sia pus complit que aquest, cové que home sia en laltre setgle, pus que home es en aquest: don se seguex que sia resucitament segons la divina granea de bonesa e eternitat, e les altres; per la qual granesa Deus pot més influyr de bonesa granesa, e les altres, en home, que en la meytat de home.

¶ *Si no es resuscitament,*
en est mon ha hom compliment:

So es, que si no es resuscitament, home <ha> en est mon compliment e no en laltre mon, car noy poria aver home compliment pus que noy fos. On, si home avia en est setgle compliment, seria aquest mon, qui es fet a home, complit en sí matex e no en la fin del altre setgle: don se seguiria que home valgués més en est mon que en laltre. On, com ayço sia inpossíbol, es significat que resurrecció jeneral serà de necessitat, so es saber, segons necessitat de rahó de justicia de Deu, e de les sues altres dignitats.

¶ *En effectu qui es pus plen*
influex causa mays de ben:

So es, que home es pus plena obra e pus complida que la sua ànima tan solament, con sia açò que part no pusca esser tan gran com es lo tot. On, com Deus sia[1] creador e faedor de home e home sia deyl creatura e factura, influex Deus mays de ben en home per resurrecció, que en ànima de home sens resurrecció. On, con ço per que Deus pot influyr plus de ben en home, sia necessari, segons granesa de la divina bonesa e de les altres, cové que sia resurrecció.

¶ *On mays de bes[2] perpetuat,*
mays ne pot Deus esser lausat:

So es, que Deus pot més esser loat si es resurrecció domens, que sens resurrecció, com sia açò que per[3] la

1. *I*, com es de tot. On com deus qui es (*escrivim* lo *i* sia, *i suprimim* qui) — 2. *I*, bens — 3. *I*, per que per

resurrecció sia vida perdurable, per la qual e en la qual hom porà loar Deu perpetualment e fer a ell gracies de vida e de gloria perpetual, la qual darà als sants resuscitats; e si no es resurrecció no serà laor de Deu perpetual per home, mas laor daquest mon, e la laor no serà gran ne durarà molt, ans poran los homens més blasmar Deu en quant no volrà donar a home vida perpetual ni volrà esser molt loat per home qui en est mon molt laurà servit. On, com Deus sia digne de molt gran laor e no de negun blasme, cové que sia resurrecció.

¶ *Deus no minva[1] nuyl compliment,*
ans hi met montiplicament:

So es, que Deus no minva essencia de home, qui es complida per ànima e per cors, la qual minvaria si no era resurrecció, sens la qual, essencia de home mort esser no poria. On, com sia de condició del compliment de Deu complir e montiplicar en home granesa de compliment, es significat que Deus vol que sia resurrecció, e si no ho volia, volria que ell, qui es compliment, minvàs en home compliment e que hi muntiplicàs defayliment.

¶ *Aytant col mon està major,*
fay hom a Deu de ben lausor:

So es, que si es resurrecció domens e que visquen en laltra vida perpetualment, tot luniversal creat ne[2] serà major, e aquest mon en que som nestà pus gran e pus hordonat en ses parts; per ques cové de necessitat que sia resurrecció, pus que per ella es mils dispost e hordonat tot lunivers creat a esser Deus més loat[3] per los actus de sa bontat granesa et les sues altres dignitats.

¶ *A Deu pertany molt perdonar,*
e a home mercè clamar:

So es, que a Deu pertany molt perdonar per ço car la sua misericordia e pietat es molt gran e car los peccats

1. *I*, minue — 2. *I*, no, *corregit* ne — 3. *I*, a esser deus mes esser loat

que home fa contra ell són molts corporalment e esperitalment. On, com sien peccats més e pus grans en home, en quant pecca corporalment e esperitalment, que no serien si peccaven esperitalment tan solament, per ayçò pot Deus més perdonar e home pot a Deu més demanar perdó e aver, en la sua gran misericordia, esperança. On, com home pech espiritualment e corporalment, cové que sia resurrecció per ço que Deus a home faça jeneral perdó e que home li deman mercè esperitalment e corporal.

¶ Provat havem que sia resurrecció jeneral, la qual probació faem per donar e mostrar inconvenient e coses que no poden esser, segons les divines dignitats e lorde e les obres que aquelles covenen haver en est mon e en laltre, segons la fi a que Deus ha creat lo mon.

¶ Finit es aquest COMENT, qui es DEL DICTAT qui en ell se conté; e es finit en la ciutat de Barchinona[1] en lany de .M.CC.l.xxxxviiij. de la encarnació de Jhesu Xrist: en la guarda del qual comane[2] est COMENT e DICTAT, que ell lo montiplich a sí conèxer e amar en lo mon per ço que en lo mon sia molt amat e que molt home ne pusca esser salvat. Si, emperò, en est COMENT havem en res errat contra la santa fe xristiana, sotsmetem ell a la correcció de la santa Esgleya Romana, car no havem errat scientalment. E sia donada gloria e laor a nostre senyor Deus. Amen.[3]

1. *I*, barcha. — 2. *I*, comana — 3. *I*[1], *afegí al marge inferior*: Mostrat auem per gran raso | que sia resurrectio. | A honor del sant Sperit | comensa e feni son scrit | Ramon en uinen de paris | el comana a sen loys | e al molt noble rey darago | Jacme en lencarnation | de .M.CC.XC. nou, *i res mes*

Apèndix al DESCONORT

Variants del ms. ℞. *L. 40* (D=*Dominicà),* del s. XIVe, de la Biblioteca Provincial de Palma.

Després de tirat el text del Desconort, *no poguent consentir a passar sense confrontar-lo amb el ms.* D, *hem fet l'esforç que calia per aconseguir-ho. Talment com sospitavem,*[1] *el manuscrit pertany a la família dels de confronta* (c), *oferint gairebé les mateixes variants substancials, si be dins el sistema ortogràfic peculiar del manuscrit.*[2] *Però en alguns casos la lliçó de* D *discrepa més o menys de la dels* c, *acostant-se adesiara a la del bàsic* O. *Creim que val ta pena d'anotar-les, atesa la importància del ms. Ve-us-les ací:*

El primer número indica el vers, el segon, l'acotació de peu de pàgina.

Incipit. *El mateix de* O[1]].
13, 1. Quan fuy grans
17, 4. ques presentech, *com* O
18-19, 6. enamorat | et que eu procures con ell fos ben, *com* c
22, 8. fuy enspirat, *corregit* ins-
24, 10. et lladonchs
50, 13: =c, *però ab la variant* hun home
55, 15. donon, *la primera* o *tatxada i la* n *primera feta* h (dhon)

1. Vegi's la nota de la pàg 218 — 2 Usa la *ç;* omet o empra *h*, indistintament en les formes del verb *haver*, i en *hun*, *hira*, *hordonar*, etc., però en posa sempre després de *c* final, àdhuc seguida de *s (prech, donchs)*, i medial, sovint, entre vocals *(lahor, ahirat)*; intercala *s* entre *e e, e i, i e* no diftongades (*discresent, disen, sarrasins* o *sarrasís, presicar, presicador*, tot i que també hi trobam *preycar*, *prehicar, predicar* i *predicador*); usa la forma conjuntiva *et* a començament de vers; escriu sovint *hen* i *hon*, i *gauyg* = *gaug* adesiara.

56-58, 16-17. ne seyl per nuyla res ajudar men podia | e seu las respusli que tal mal sentia | que per ell ni altre

67, 4. ni que, *com* OV

82-83, 13. segons entendiment | per que eu

89, 3. a dret, *com O*

91, 5. a solre, *com* VJ

100-101, 10-11. daycells quan lo poder jes per ço nous coue | quen siats despagat car ceyl

110, 1. ne siats alegre e estatsne

113, 13. amargors, *com* OJ

116. 6. molt bon fayt cabalors

121, 10. nom, *com* OJ

124, 13. stiats, *com* OJ

126-127, 16. en peccat | et si

129, 18. no uol deus... ges auant

134, 2. mantas uets de quem

140, 8. sech

143, 10. = C, *amb la variant* aydaua

149, 14. nous uolon aydar

158, 2. e peccadors, *com* V

161, 5. am mies *(com* OJ) messios *(com* V)

163, 7. = C, *però* enquer, *com* V

171, 12. coue quel, *com O*

180, 19. entre uos, *com* V

189, 8. volon... disen

203, 17. pensets, *com* VJ

207-208, 3. patrimonat | ay tota uets despes e ay tant larguegat que tuyt

213, 7. per que no m encolpets ans, *com* C

222. 12. = C, *però* fan

224, 14. nous *(com O)* deynen ueser

236, 5. que ho, *com O*

241, 8. per auentura, *com OO*

254-255, 1. = C, *però* saluats *(com* V) *amb la* t *puntuada*

271-272, 13. = C, *però* homens *i* ssi matexs

287-288, 8 9. uagon presicar | la fe sens por de mort e que ho saubran ffar.

297, 14. tota uirtut de deu quinfinidas

300, 15. quis, *com* J

314, 9. pogues los sarrasins adur a batiar

315-323, 10. = c, *però* enquer c'om no sabria *(v.* 319); no porien, *com* O *(v.* 321), *i* porias *(v.* 322)

326, *El núm.* 3 *ha d'estar abans de* qui *(després d'* aquels).

332, 5. conuertrien, *com* V

355, 3. proysme uer, *com* OV

366, 13. c'om no sap si be se pot

367, 14. poriay, *com* OJ

371, 1. daço quan costumat per queus playa

372, 2. aylor

375, 4. et encara

385, 11. quaug... home, *com* OJ

386-387, 12. = c, *però* auantat

390-391, 15. = c, *però* se deu *(v.* 391), *com O*

402-403, 5. = c, *però* si be lo sap

408, 8. mi fayts, *com* O

422, 4. no foren conoyxent

431-432, 11. = c, *però* anans (*v.* 432), *com O*

433, 12. uol, *com* V

435, 14. = c, *perb* en los quals fe? no fo, *com O*

442, 1. agron mays dauiso

447, 5. esta raysos e no sies hirat, *com O*

449, 8. complit no [a]uen

453, 10. es to[o]bat? (estorbat *es errada: llegiu* es torbat)

460, 15. = c, *però* de huy, *com O*

478, 11. uas ell, *com* J

481, 12. duyl

482, 13. lo laus be el assor

488-489, 1. e en plor | e aprendets

494, 5. e dol *(com* V) en nuyla

500, 8. *La sigla* O *rodona ha d'esser O cursiva*

503, 11. seria sa merce *(com* c) senes

515, 2. = c, *però* espauent, *com O*

559, non pusch

563, 1. cant seu fos

566, 3. aconortar ramon qui tan fort planyia, *com O*

569, 6. = c, *però* nuyt, *com* V

572, 9. per cous, *com* O
575-576, 11. = c, *però* may estia
577, quant cossir
579, 13. preguen, *com* VJ
582-583, 15. = c, *però* eu cuyt
584, 16. = c, *però* pregue, *com* V
588, 2. = c, *però* deura
602, 11. = c, *però* emfants
603, 12. = c, *però* qua deu uen. *En el text, el núm.* 12 *ha d'estar després de* ve
607-608, 15. = c, *però* enquer *(com* V)... menyspresat
610, 1. suy, *com* VJ
619, 7. gita a non caler
628, 12. el mon *(com* V)... suy jausens
631, 15. e mon dol marriment, *com* OV
634, 18. = c, *però* home, *com* J
639-640, 1-2. car poria be esser... | et que altre no sia al fayt que uos no procurats *(els mots* be, no, *i* uos no, *puntuats)*
650, 6. = c, *però* la us ay, *com* V
655, ca miramar
658, 12. possehissen *(com* OJ) li clergue el prelat *(com O)*
662-663, 4. = c, *però* gran enantiment *(v.* 662)
666, 6. del qual bon disputar, *com* OV
681-682, 1. = c, *però* hon est anat | lo bon grat
683, 2. = c, *però* cant
684, 3. ah, *la* h *feta* n (an), *com* OJ
690-691, 7. = c, *però* despler
694, 10. senes, *com O*
698, 14. pux, *com* V
699, uoliets
704, 17. fessets, *com* VJ
705, 1. ay, *com O*
706, 2. cantés e parlés, *com* V
707, 3. nou ay
709, 5. seu *(com O) i* estich *(com* c)
716, 9. dison, *com* OV
720, 12. e lo be cauets fayt per uergonyal
723, 14. = c, *però* por

728-729, 16. = c, *però* enquer, *com* V

734, 3. = c, *però* quab, *com* J

736, 4. anys propaus

738, 6. hi faça *(com O)*... prepaus que entengués *(com* c). *Manquen també els dos versos següents. (El primer* eutengués *de la nota, es errada: corregiu* entengués).

747, 11. = c, *però* xristiantat

756. 4. a ques *(com O)* tornats

759-760, 6. = c, *però* ne la sua, *com O*

765, 9. pus quel mon fo, *com O*

768, 11. tots son, *com* VJ

769, 12. jaus hay, *com O*

770, 13. seruir honrar, *com* O

775, 1. = c, *però* e per ço

776, 2. = c, *(lliçó del text), però* abissar, *com O*

781, 6. preseren, *com O*

785, 8. se sguarderon

786-788, 9-10. e ab lo ginoyl ficat | cascu senyet a laltre e puis agraciat | lo hus parti.

789, 11. may, *com* OV

791, 12. e [cant] la hu del altre se fo hun pauch

795, 16. et enquer

796-797, 1. juntes genoylan | ab gran çel

805, 7. cant... remembret

806, 8. tabutxat, *com* V

809, 11. juntes jonoylat

816, 15. = c, *però* pauch auantat

821, 2. metra, *com* VJ

824, hi agon

Explicit. ffo ffet a gloria e a lahor de nostre senyor deu en lany MCCClxxxxv *(la tercera* C *raspada)*

TAULA

¶ S'acabà d'estampar aquest volum, primer de *Rims* de Ramon Lull, dia XVII d'abril de MCMXXXVI